

BJØRNSTJERNE
BJØRNSON
SAMLEDE VÆRKER
HUNDREÅRSUTGAVE

HUNDREÅRSUTGAVE

BJØRNSTJERNE
BJØRNSON

SAMLEDE VÆRKER

XI BIND

OVER ÆVNE ANNET STYKKE
PAUL LANGE OG TORA PARSBERG
LABOREMUS
PÅ STORHOVE

GYLDENDAL NORSK FORLAG

OSLO MCMXXXII

PRINTED IN NORWAY
CENTRALTRYKKERIE
OSLO

OVER ÆVNE
ANNET STYKKE
(1895)

FØRSTE HANDLING

En dyp kløft der bøjer til høyre. Vi kan så vidt skimte havet utenfor. På begge kløftens sider små hus opefter i stor uorden. Somme av disse hus er bare skibskahytter, andre agterænden av et fartøj. Vi ser hus i to stokværk med trappen fra første til annet lagt utenpå. Andre hus ser vi bygd opefter kløfteveggen, således at annet stokværk er på en ny sti med særskilt utgang til den. Her nede er åpen plass, et slags torv med vandkum og spring; gammelt. Hus rundtorn plassen. Længst fremme til høyre et forfallent hus med sønderslåtte vinduer, døren halvt liggende, et skilt med «Helvede» på, hængende på en høy stang og næsten frarevet. En dump dur høres ovenfra så godt som uavbrutt. Det er jernbroen over kløften. Nu og da høres også en lokomotivpipe og derpå svær dur av et henoverdragende tog. Atter den hule og mere dæmpede dur av vogner og hestetramp.

FØRSTE MØTE

(Ænnu før tæppet går op, lyder en liksalme, sunget i kor. Idet tæppet løftes, ser vi utbåret fra et av de fattige hus til venstre en likkiste for en voksen. Umiddelbart efter denne likkiste en mindre for et barn; efter den atter en mindre. — Plassen er full av arbeidere, kvinner og barn. Alle menn har tat hattene av, mange av både kvinner og menn gråter. Nogen barn høylidt. Følget ordner sig med præsten Falk i spissen; han er i ornat og fører en olding ved armen, så det går småt. Alle tilstedeværende blir med. Vi ser følget helt ute ved bøjningen svinge opover til høyre. Vi hører salmesangen længe, bestandig høyere oppe fra. Ænnu mens den lyder, kommer en eldre mann rødd krypende frem av det forfallne hus. Han har en sid, vid frak på, og ter sig som vet han ikke hvor han skal hen. Han ser på det mishandlede hus og setter sig ændelig på trappen, der, som sagt, står for sig selv ute på torvet. En mann blir synlig oppe på stien der likfølget gik op; hans klær er svært medtat, luvslette og fattede. På det store hode bærer han en liten kaskjet. På høyre fot har han en nokså ordentlig sko, men på venstre en labb der er snøret fast med en såle under. Ildrød av ansigt, hans hænder rødblå, hans hår kort og mørkt. Nu skrider han frem med rejst holdning, svingende bevægelser, ser hin mann på trappen, stanser, går derpå langsomt frem. Mannen på trappen ser ham; men vender sig væk. Anders Koll er hans navn, men kalles:)

Mark musen (*mumler*). Jagu er'n laus nå.

Otto Herre. Beskedne Markmus! Utenfor din ødelagte hule. I dype tanker. —

Mark musen (*som før*). Han har alt fått idag, hører jeg.

Otto Herre. Vinduerne knust! Skiltet hængende sørgeligt... som en dram der drypper væk. Trappen båret bort av en orkan, kastet ut i din skjæbnes ocean. Og du klamrende dig fast til denne rest av dit livs farkost. (*Det klukker i Markmusen.*) Og døren! Den dør der så så mangen tigger gå in og så mangen konge gå ut. Hænger den ikke nu som en full mann de holder på at hive på gaten? — Sådan ser det ut der dydens for-tørnede hånd har rammet.

Mark musen. Så døm hører nyt på Mangelsgår'n au?

Otto Herre. Av dit møblement laget de æggerøre! Dine glas og dine butler blev luftspringende dansere til lyden av deres egne toner.

Mark musen. Agte dig, du som går med labb; her ligger glasstumper ænnu.

Otto Herre. Og dine fyllte brønnevinsfar —

Mark musen (*sukkende*). Å — jagu — ja!

Otto Herre. — trillet de ut; de gjorde kaskader av dem. På præstelig befaling.

Mark musen. Han stod der du står, og kommenterte.

Otto Herre. Men er her da ingen øvrighed? Skal alt hernede i Helvede være lovløst? Har du da ikke klaget?

Mark musen. Nå i strejken er døm aldeles ændevændte galne! Hadde je klaga, hadde døm rivi ihæl me'! Døm ville til, døm hadde me' alt overænde. Men da tok Bratt'en til!

Otto Herre. Og altsammen fordi Maren, den brave skikkelige Maren, blev gal.

Mark musen (*rejser sig halvt*). Å kunne je for det?

Otto Herre. Maren, som dræpte sine to unger! —

Har jeg ikke set dem springe om her, sokkeløse og med krøllet hår? Hvad er livet!

Mark musen. Og se' sjel dræpt a? Og se' sjell!

Otto Herre. Og sig selv! Først barnene, så sig selv. Medea, den store Medea!

ἄλλως ἂν ὕμᾱς ὦ τέκν', ἐξεθρεψάμην,
ἄλγως δ' ἐμόχθουν καὶ κατεξάνθην πόνοις,
ἄτερρας ἐνεγκοῦσ' ἐν τόκοις ἀλγηδόνας.¹

Mark musen (som før). Å kunne je for det?

Otto Herre. Ulykkebringende Markmus: Tal sandhed foran den åpne grav! så heter det. Hvor meget mere da foran tre åpne graver? H u n h a d d e j o k j ø p t b r æ n n e v i n e t h o s d i g. Hun drak sig full for at få mot til sin gruelige gjærning.

Mark musen. Kunne je vite å hu ville gjøre se' i stand te? Je er så uskyldig som en barnesærk.

Otto Herre. Gråt ikke, Markmus! Det hører din stand og stilling ikke til. Jeg forsikkrer dig, hadde jeg været fri — hvad jeg vil sige: hadde jeg været her, det skulde ikke være skedd! Men at ikke folk kom til besinnelse, da de så brønnevinet flyte? Virkelig flyte væk!

Mark musen. Det flaut som klåre bækken, gut! Jagu det gjor'e det.

Otto Herre. Men, men la de sig ikke på maven? Søbte i sig? Øste op i sin hule hånd? Styrtet ut med kopper og bötter?

Mark musen. Det flaut over bejna te præsten. «Så skal det være!» sa'n!

Otto Herre. Bratt er mægtig. Men der gis dog grænser! Sælsomme tildragelser! Likesom jordrystelser! Er — er Bratt Vorherre hernere nu?

Mark musen. Å, Vorherre har nok aldrig hat den magta i Helvete som præsten har.

¹) I Fr. Gjertsens oversættelse:

Forgjæves, mine børn, jeg har jer fostret op,
forgjæves slitt for jer i møje og i nød,
og uten frugt blev fødselssmærterne jeg bar.

Otto Herre. Han var ikke med i likfølget? Ellers vilde jeg ha hilset på ham. Vi er artiumskammerater.

Mark musen. Nej, han sitter på kontoret nå, han.

Otto Herre. På kontoret —? Han er jo dog ikke præst mere?

Mark musen. Nej, strejkekantoret. Det er han som har fåt istand hejle strejken, og han tar in pænga.

Else (*kallt «Skinnfællen» kommer. Brunrød og yppig*).

Mark musen. Der har vi «Skinnfællen».

Otto Herre. Godmorgen, du varme kaffe! Det dufter av dig til mine sanser. Hvad søker du her?

Else (*i bergensk dialekt*). Å skjeller det deg, magen.? Så du e kommen laus att nå?

Otto Herre. Jeg møtte likfølget, men så ikke dit brusende hår. Hele Helvede fulgte, men ikke du, dets genius? Du var i morgenforretninger? He?

Skinnfællen. Gå fra meg, magesækken! — Åfor va' ikkje du me ho Maren og barna hennes? Ho va snill med deg. Det va hu ikkje med meg.

Otto Herre. God var Maren. Hvorfor jeg ikke fulgte henne? Det vil jeg sige — sige det frit ut: — hadde jeg gåt med, så hadde jeg talt! Så hadde jeg deroppe i likhuset slukket sol, måne og stjærner for dem alle, dem som fulgte. Jeg hadde sagt: Ikke hun som ligger her, den stræbsomme, skikkelige Maren, ikke hun har dræpt sine barn. Ikke hun har lagt syndig hånd på sig selv. Nej, de deroppe har dræpt henne. Menneskeæterne i storbyen har ætt henne, både henne og barnene! Strejken gik henne til hodet, hun blev vanvittig av strejken, hennes nervøse sjæl hadde den samvittighedsfullhed som hennes mordere savnet. Hun turde under de vilkår ikke ta livet på sig. Hun turde ikke forsvare at sulte og fornedre sine to piker. Hun syntes livet var et rovdyr, hun vilde frælse dem ænnu mens de ... (*Overvældes.*)

Skinnfællen. Jagu er det mangen gang lissom så oppbyggelig å høre på deg. Du sejer det nå slik atte ...

Otto Herre. Du er en brav kvinne, Else. Du har hjærte på det rette sted.

Skinnfællen. Det ænner nå me' atte dom æter os alle ihop.

En rå mannsrøst (*oppe fra venstre*). Hvissom ikke vi æter dom!

Otto Herre. Hvad var det for en ånd fra fjællet? Et varsels ord ut av det vordende. Hytternes bebudelse til slottene.

Skinnfællen (*sagte til Markmusen*). Eg kommer lissom for å varsku deg, eg, Anders.

Markmusen (*sagte*). Nej, Herregud, å er det nå da? Kan døm enda ikke la mig være i fred?

Skinnfællen (*som før*). Eg traf politien heroppe, å så sport'en, om det var sant du gik me'n stor brændevinsbuttél i baklomma?

Markmusen. Nej, nej, det er ikke sant! (*Tar sig bak.*)

Skinnfællen (*likeså*). Og sol'te i smug omkring i krokene?

Markmusen (*rejser sig forfærdet*). Ja, der kan dere høre! Døm vil ru'nere me'!

Otto Herre (*foran ham, vil ta omkring ham*). Er det sant? Har du — har du —?

Markmusen (*fra ham*). Nej, la være me'! La være me', siger je! I — hil je er så kjilen. I — hi!

Otto Herre. Der er noget der bak! Når du bevæger dig, beskriver det en tung cirkelbue. — Else!

Markmusen. D'er ikke sant!

Skinnfællen. Eg ska holl'an, eg!

Markmusen. Rør mig ikke! Je skriker.

Skinnfællen. Så kommer politien å tar både deg å buttelen din.

En kvinneverøst (*ovenfra til højre*). Å gjør dere Markmusa dernere? Hu piper!

Markmusen. Ånej, ånej, ånej! —

Otto Herre (*drar frem av frakkelommen på Markmusen en stor buttél*).

Markmusen. D'er bestelt! — Hører du, d'er bestelt. D'er ikke mit længer!

Otto Herre (*som har drukket en lang slurk*).

Bestilt eller ej —

det smaker mig.

Skinnfællen. Å faen! — La meg og —!

Otto Herre (*som atter har drukket*).

Den ypperste saft
du ænnu har havt!

Skinnfællen. Kom nå! Kom nå!

Otto Herre. Se her er din del,
du tørstige sjæl!

Markmusen. Dette er nå det kontanteste tju'eri.

Skinnfællen. Aldrig i væra har eg drukket nokke så fint.

Otto Herre. Ha! De deroppe! De vet, de vet hvorfor de vil forby os denne gudedrøm.

Markmusen. Dere drikker op hejle fortienesta for flejre daer.

Otto Herre. Drik med, din orm!

Skinnfællen (*sagte*). Nej, vet du ka eg har tænkt så tit på i denne tia? (*Nærmere.*) Ko'for skulle ikkje vi passe på e stormnat å tænde fyr på hejle storbyen? Tænde fyr på!

Otto Herre. Bah! Da reddet jo pakket sig ut på marken. — Nej — (*hemmelighedsfull*) her går gamle mineganger inunder byen! Fra den tid de førte elven væk som gik her. Her vi nu står. Vi bor i det gamle elvelejet. Hele Helvede er intet annet æn det fordums elvelejet. Disse gamle minegangene som begynner bakom husene her og går inover på begge sider, de skulde finnes! Skulde fylles av krudt, av dynamit og andre eksplosive æmner! Og så elektrisk ledning ned i det! Ha, ha, ha! For en skidden, stinkende involdsåbenbaring!

Skinnfællen. Hurra! Faen stejke! (*Hun triver buttelen fra Markmusen og tar en dyp slurk.*)

Markmusen. Men så sprang vel vi også med, da?

Skinnfællen (*idet hun gir Herre buttelen*). Går vi med?!

Otto Herre (*drikker og ser ophøjet på henne, idet han lar Markmusen få buttelen*). Hvad skjønnere lod kunde gis? Når jeg stundom har tænkt mig Otto Berg Herres ændeligt, har jeg tænkt det således. Sammen med tusener gjænnem udødelighedens morgenrøde port. På min kommando, likesom slaverne på sin øster-

landske herres, skiftet de dragt og fulgte i fæstoptog. Efter et liv med store tilbøjeligheder, men fullt av byrder og savn og ofte miskjænnelse, ændelig at nå sin bestemmelse! I dødsøjeblikket! En sådan tronbestigelse! Se sit navn over sig i solgull, læst av alværdens. Selv sittende i en *sedia curulis*, bygd av millionærernes bøjde nakkeben. Aha, aha — føtterne på deres pengesækker! Og menneskehedens forbannelser og beundring om sig som et orkesters brus. Som hyldningens hav... aha!

Kvinnerøsten (*fra før oppe til højre*). No kjem dom atte!

Markmusen (*rædd*). Kvan kjøm?

Skinnfællen (*samtidig*). Kem?

Otto Herre (*samtidig*). Hvem kommer?

Kvinnerøsten. Likfølget, vet e'. Ja, dom e' der-oppe enda.

Skinnfællen. Å — så har det god tid.

Markmusen (*sagte*). Men dissane herre min' gang'a'n... Ja, d'er mange som har tala om døm. Men de ska' væra oframkomli?

Otto Herre. Se der er det! Se der er det!

Markmusen. Somme fulle av vatten og andre av anna.

Skinnfællen. Ja, det har eg og hørt.

Otto Herre. Sådan er denne trælleslægt! En smule hindring, litt væte, eller nogen korn sand! Det er nok til at vingestække deres hævn, skræmme deres trang til frihed og lys.

Kvinnerøsten. Præsten er med!

Otto Herre (*skræmt*). Præsten! Pastor Bratt?

Røsten. Nej, han den rigtige præsten.

Markmusen. Falk.....

Otto Herre. Pytt, han! Han er aleneste en humbug! Det tør jeg sige ham nårsomhelst. Kjæpper jeg ham ikke fra studentersamfundet?

Skinnfællen. Ja, no vil e g gå.

Otto Herre (*sagte*). Jeg kommer straks!

Markmusen. Vil du... vil du sige præsten det.

Otto Herre. Hvad?

Markmusen. Det du sa — det du kalt'n?

Otto Herre. En humbug? Ja, sige ham det —?

Markmusen. Vil du... vil du si'n det, skal du få en krone. Jagu det ska du!

Otto Herre. Forskudd! Forskudd!

Markmusen. N—e—j! —

Otto Herre. Forskudd!

Markmusen. Men om du nå ikke sier'n det —?

Otto Herre. Jeg skal straks gå like hen til ham og sige det. Mit æresord! Forskudd!

Markmusen. Du skal få en halv! — Der. (*Følget har begynt at komme nerover. Et tog høres nætop over broen.*)

Falk (*nu civilklædd. Kommer sist og litt efter de andre. Da han kommer, går Herre hen til ham og omkring ham*). Men kjære... Er det ikke Otto Herre? Vor magister bibendi?

Otto Herre (*hilsende*). Jo, Deres velærværdighed! D. v. s. det som er igjæn av ham.

Falk (*for sig*). Herregud! (*Begynner at søke i sine lommer.*)

Otto Herre. Og dog, når alt kommer til alt... måske den beste del. Men tiderne har ikke været milde, Deres velærværdighed.

Falk. Nej, jeg kan se det. (*Dæmpet.*) Kom til mig, når det kniper som værst! — Jeg har idag... ja, jeg har virkelig git fra mig det vesle jeg hadde. Her er bare en halv krone.

Otto Herre. Takk, Deres velærværdighed! Tusen takk! Det har jeg altid sagt til folket her at De har hjærtets genialitet. (*Går.*)

Markmusen (*som hadde gjærmt sig bak et hus længer oppe, kommer frem, idet Herre skal opover*). Men... men?

Otto Herre. Du gav mig jo bare en halv! (*Opover.*)

ANNET MØTE

Falk (*til Hans Brå*). Vil De tro det at den mann, når han er ædru, er forknytt og skrøpelig. Hadde jeg hat det slik, så drak vel jeg også.

Hans Brå. Ja, vi vet om det; vi har ofte set det.

Falk. Han er som en Jerikorose. Vindtør og hverdagsgrå. Men når den lægges i væte, vokser den op og smiler søndag. — Ja, godtfolk, jeg sa dere deroppe, da jeg talte ved gravene, at jeg hadde noget på hjerte som høvde bedre hernere. (*Han stiger op på trappen. De ordner sig om ham.*) — Det jeg begynte med deroppe, og som jeg også sluttet med, det var: vi må ikke dømme henne! Det skal bare han gjøre som kjenner os allesammen. Fred over hennes forpinte hjerte! Fred med hennes navn iblant os! — Det er det værste med en slik ting som strejken at den bringer så mange til fortvilelse. Det hænder bare de svakere, siger man. Jeg siger det hænder de fineste, de som føler stærkest ansvar, derfor ofte de beste. Som overhodet de beste lider mest, de tar på sig de største offere, og de får ungjælle. (*Man ser at arbejderne er enige heri.*) — Jeg vil ikke lagge skyllen for det på nogen. Men det er vel en og annen av dere som alt har prøvd hvor hårdt det er, når barna kommer og siger: «litt mere mat, mor — å gi mig litt mere mat!» (*Bevægelse.*)

Falk (*stille*). Jeg bærer min skjærv til hvær eneste dag.

En (*lavt*). Ja, du er snill!

Flere (*likeså*). Det er du!

Falk. Uten det hadde jeg ikke lov til at komme her og sige noget. Min mening, mit råd er at så stor strejk som denne — den største vi nogensinne har hat — den må ikke vare længe! Så uvæntet rikelige gaver har flytt in; men her er for mange at fø; alt nu er der de som vet hvad hunger vil sige. Og det blir flere. Men intet smitter som fortvilelse; husk det! Da kommer den tid — og den kommer snarere æn nogen nu tænker! — da ingen lenger formår at styre de kræfter de her har sluppet løs. Jeg ser tegn til det, jeg hører trusler om vold og mord —

Blind-Anders. Vold og mord, ja!

Falk. Hvad siger du, gamle?

Hans Brå. Han taler bare om én ting, han Anders.

Falk. Ja, la ham tale!

Blind-Anders. Det var dette me a — stak-kars...

Falk. Jeg vet det jo. Vi gik jo sammen.

Blind-Anders. Nej, ikke a Tea; je hadde e yngre datter. Hu som kom op i byen, i et fint hus. Der gjorde dom vold på a.

Falk. Ja, ja. Vi husker det. Men det er ikke herom nu, Anders.

Blind-Anders. Men Dere sa «vold og mord». — Dette var vold; og hu skamma se' så atte det også blej mord. Gud trøste og bære os!

Falk. Vi vet det, kjære Anders. (*Tier en stund.*) — For at komme tilbake til vort, fortvilelsen er en farlig kammerat, og han er alt iblant dere. I må stelle dere slik at I ikke blir ansvarlige for mere æn det I selv vil.

Hans Brå. De deroppe i storbyen er ansvarlige!

Falk. Fortiden, Hans Brå, har mere skyll æn nutiden. Og de som har skyll i nutiden, finnes i regelen på begge sider.

Hans Brå. Nej, den er deres deroppe, alsammen!

Falk. Ikke alsammen!

Flere. Jo, jo, alsammen!

Falk. Tør I sige jer aldeles uskyldige —?

Alle. Ja, ja!

Falk. Nu er I harme, for I har det vondt. Jeg skal ikke sige mere om det. Men vil I forlik, så må I prøve at se litt anderledes på de andre æn som på røvere.

Hans Brå. Men når de er røvere?

Flere. Jagu er de røvere, ja!

Falk. Røverne på korset kanskje? Også røvere kan omvænde sig.

Per Stua. Riktig rovdyr er det!

Falk. Ja, det var værre! Men jeg skal sige dere noget: dere skulde overlate til de rike at trosse og true! De har magten og er vant til at være brutale og avgjøre alting med magt. Vær ikke så dumme at gjøre det efter! Fattigdommen har visse goder som rigdommen ikke kan nå. Forspild ikke dem! Fattigdommen har sin velsignelse...

Hans Brå. Har De prøvd den, pastor?

Falk. Jeg kjenner både de rike og de fattige, og de fattige har meget forut for de rike.

Hans Olsen. Ja, filler og lus!

Falk. Så det finner du? (*Man ler.*) Jeg skal si hva jeg finner de fattige har forut. De er ofte så tilfredse med lite; de er så snille med hverandre; riktig tilgagns opoffrende, er de. Og så er de mere tålmodige, mere overbærende...

En rå mannsrøst (*helt oppe fra høyden til venstre*). Den talen skulde du holde for de rike!

Alle (*ser opover til venstre*).

Falk. Det har jeg gjort! Hverken de rike eller de fattige taler jeg efter munnen.

Den rå røst. Ja, men vi vil ikke ha dettane præstevæve her nå!

Kvinneføsten (*fra før høyt oppe til høyre*). Du skulde heller høre etter, du Skitper, derborte! For du er da den fæleste fanten i heile Helvete.

Den rå røst. Å, hold kjæften din, dritmærral!

Falk. De kræfter der — dersom fortvilelsen kommer til, kan I så styre dem? Ikke mere æn I kan styre havet derute —! — Nu vil jeg fortælle dere (for de har været hos mig!), at her også er de blant dere som gjerne vil ta arbeidet op igjen...

Per Stua. Ja, dom kan prøve!

Flere (*efter hverandre*). Er det sant?

Falk. Det er sant!

Næsten alle. Ja, dom kan prøve! (*En voldsom bevægelse rejser sig*). De skal få! Hvem er det? Nævn dem! (*Tilsist som i takt.*) Nævn dem!

Falk (*vinker myndig med hånden, og det blir stille*). Nu tænker I på vold. Hvis I kjænte dem, brukte I vold mot dem! Og da er det ikke langt til mord heller! (*Stor stillhed.*) Da blev mange av dere ulykkelige for livet. Og barna deres og de stakkars konerne...

Blind-Ånders. Dette er sant.

Hans Brå. De deroppe får være ansvarlige!

Falk. Ja, fik I dem til at skjønne det, så —

Per Stua. Det skal de skjønne!

Aspelund. Der kommer den dag de skjønner det.

Falk. Den kan *I* ikke vente på! Dere får ta dem som de er, både menneskene og forholdene. Vandet går ikke fortere æn det har fall til. For mit øje ser det ut som Vorherre vil *I* skal øve dere i tålmod; så kommer hans time. Ofte når vi minst venter den.

Den rå røst (*til venstre ovenfra*). Slut nå for satan!

Falk. *I* kommer ikke langt med at påkalle satan, godtfolk! *I* får nok vende dere til ham som tålmodig lar sin sol gå op over onde og gode...

Kvinneerøsten (*oppe fra venstre*). Der kommer'n Bratt!

Flere. Kommer'n?

Hans Brå. Ja, han lovte at komme idag.

En (*som hadde sprunget op mot bakgrunnen*). Ja da!

Alle (*vænder sig. Det blir uro. Somme dtar sig oppover; senere flere; snart på tre gamle kjærringer nær, allesammen*).

Falk. Nå — skal ikke dere også gå?

En av kvinnerne (*unselig*). Nej, du er for snill til det.

Falk. Tre er lite. Men så er det ægte! (*Stiger ner.*)

Hans Brå (*oppe ved vejen*). Hurra for Bratt'n! (*Vilde hurra.*)

Bratt (*blir synlig til højre, vinker av med hånden, men uten at det nytter. Under bestandig hyldning fremover mot trappen*).

TREDJE MØTE

Bratt (*stiger op. Stillhed*). Jeg hørte helt op der jeg stod, at min formann på denne plass sluttet med at sige at Herren lar sin sol tålmodig lyse over onde som gode. — Jeg vil begynne med at sige at hernere lyser solen aldrig. (*Latter og gjæntagelse av ordene.*)

Bratt. Jeg har virkelig truffet dem som ikke vet det, at vi hernere bor på bunden av en dyp elv. Elven hadde et fall derute, før den gik i sjøen, og dette fall åt sig længer og længer inover. Således blev dypet til som vi bor i. Således opdaget de også rigdommen i bærget på

begge sider av elven. Vandet blev da avledet, og de begynte minearbejdet. Det skapte så storbyen deroppe. Men til løn for alt det som arbejderne drog frem i solens lys, blev de selv støtt ner ifra det, hitner. De tjente så meget til de andre at byggegrunnene deroppe blev for dyre for småfolk. De måtte nøje sig med denne hernere, den kunde de få for intet. Men her er aldrig sol. (*Samtale.*)

Hans Brå. Så'n er det.

Falk (*før han går*). Vogt Dem nu, Bratt!

Bratt (*ser på Falk. Begynner så igjæn*). Efterhånden blev det så at de som kom til skade deroppe i storbyen, eller som levde over ævne deroppe, de blev hivd ner her —

Hans Brå. — menneske-avfallet! —

Bratt. — i «Helvede», som de snart kallte det . . . Her er mørkt og koldt. Her arbejder få med håb, ingen med glæde. Her liker ikke barna sig, de tyr ut til havet eller op i dagen. Sol vil de ha. Det varer bare en stakket stund, så opgir de det; de lærer, at den som er kastet hitner, han kravler sig sjælden op igjæn.

Flere. Det er sant.

Bratt. Nu står vi her. Men de deroppe som ejer den ledige solsletten, har nætop svaret os at den får vi ikke. Og øverst oppe på haugen, der den gamle fæstningen lå, der Holger har bygd sin nye borg (*uro*) — der på «Borgen» skal i kvæll fabrikkherrerne delegerte fra det hele land samle sig. Der skal de rådslå om hvordan de kan holde os nere, så vi aldrig kommer op.

Den rå røst (*til venstre*). Ja, dom kan prøvel!

Flere (*uten untagelse i stigende raseri*). Ja, dom kan prøvel!

Bratt. Jeg ber dere for Guds skyll, la dem ændelig få samle sig der. Den borg blev bygd under stigende nød i landet. Ganske som på tross. Det er bare som det skal være, at de samler sig der og svarer derfra. Jeg hører at i kvæll vil de illuminere borgen!

Den rå røst. Ja, dom kan prøvel!

Alle. Ja, dom kan prøve, ja, dom kan prøve! (*Aldeles som før.*)

Bratt. Men forstår dere da ikke, venner, at intet kan gagne os mere? Nætop idag som vi har fulgt Maren og hennes to barn til jorden —

Blind-Anders. — Hu Maren, ja —

Bratt. — så illuminerer de! (*Uro. Harme.*) La dem ændelig få bære sig sådan ad! Da får vi mange venner vi ikke før har hat. Og mange vil frygte den Gud som således hånes. La dem illuminere! De som har tat solen fra dere! (*Mumlen.*) — I vet vel, at alt det der fører smitte, trives best der solen aldrig kommer? Solen dræper mikroberne, legemets og sjælens; solen gjør stærk og opfinsom, solen er selskap, solen gir tro! De rike deroppe vet det altsammen, like fra skolen vet de det, og ænda har de latt dere leve her! De har latt dere leve her, som utøj og smitte lever med, og barna blir bleke og tankerne skumle; både klær og sinn tar mugg. Præster og kirker har de, bønner og salmer har de, og en smule velgjørenhed har de også; men de har ingen Gud. (*Bevægelse.*) — Kan der ventes til de får en? Slægt efter slægt i elendighed og synd — hvad hændte her for tre dager siden? Hvem ringte det for idag —? Og vi spør om der kan ventes? Nogen arbejderhjem hist og her — retter det på disse de tuseners savn? Hvad spår at her snart blir bedre? Deres ungdom? Hør på hvad denne ungdom selv svarer: «Vi vil more os!» Deres bøker? Ungdommen og bøkene er tilsammen fremtiden. Hvad siger bøkene? Akkurat det samme som ungdommen: «Mor dere! Livets lys og lyst, farverne og glæden er mine,» siger ungdommen og deres bøker. — De har ret! Det er altsammen deres! Ingen lov forbyr at ta livets sol og lyst fra småfolk; de som har solen, de har også gjort loven. — Men så er spørsmålet da om vi kunde kravle os op så langt at vi blev med at skrive en annen lov. (*Tordnende hurraer.*) — Det behøves bare, at et slægtled ændelig tar det store taket som skal løfte alle de følgende slægtled op i solens vederkvægende liv.

Almindelig. Ja, ja!

Bratt. Men det ene slægtled har skubbet det fra sig over på det andre. Intil vi nu har tat offrene på

os, og pinen like til dødens. Her var nylig en som bukket under. Men vet dere at hun ikke er død forgjæves? Hennes fortvilelse har skræmt samvittighetene! Aldrig har gaverne til strejken flytt in som igår og idag! Flere har git store summer — en alene gav idag 2000! (*Stor jubel.*)

Blind-Anders (*vekt*). Nej Herregud!

Bratt. Skal vi huske henne i hennes angst og pine? Som den jammer vi vil ha slut på! Som nødsriket fra de undergangne slægter? En fortvilelsens bøn om redning.

Almindelig. Ja, ja. (*Bevægelse.*)

Bratt. Og la os så alle øve os i offer! Jeg nøjer mig nu med det halve av det jeg ellers lever av. Ingen vet hvor længe vi skal prøves. Jeg har fåt mange til at gjøre det samme. De siger som jeg at de kjæmmer det som en invielse! Som jeg står her, har jeg hændene fulle av ild og elektriske stik i min krop. Min følelse er finere, min ævne høyere, hentonende i min offertrang ... Øv dere i at unvære! Når I hersker over dere selv, så hersker I over de andre som trenger styre; her er nok av dem! — Vær ved godt mot! Hvær dag bringer ny tilslutning alle vegne fra. Aldrig har arbejderne været så nær ved målet! Aldrig har vi hat et samhold som nu. Aldrig et så fast tak, særlig så sterk støtte! Å, om det blev det slægtled vi står i, om det blev os som løftet landets arbeidere for alle tider op av mørket og muggen, op av kjælderne, så de kom på livets solside! (*Almindelig bevægelse.*)

Bratt (*da han ændelig tar hændene bort fra ansigtet, stille*). I skal gå op til strejkekontoret; utbetalingen er ordnet. (*Glad uro.*) — Og når I har fåt bidragene, så vælger I den komité som idag skal tale med hr. Holger. I husker det er idag han skal ha svar. (*Almindelig glæde; mange går hen og tar Bratt i hånden, idet han stiger ner. Og så avsted opover mot byen i livlig samtale.*)

FJÆRDE MØTE

(Da Bratt også ændelig vil gå, kommer)

Elias *(nerover fra et av husene til høyre)*. Bratt!

Bratt. Elias! *(Iler mot ham, fører ham fremover.)*

Ændelig! Hvor har du været? Just som vi trængte mest til dig, kom du bort fra mig.

Elias. Jeg gjorde også min gjærning.

Bratt. Kan du tro jeg tviler om det?

Elias *(smilende)*. Forresten har du set mig.

Bratt. Uten at vite det?

Elias. Ja. Men — hvad vilde du mig?

Bratt. Først og fremst var jeg bange for, at de penger vi fik, at så altfor mange av dem, var fra dig. Jeg vilde advare dig, Elias.

Elias. Takk! — Vet du hvem som var den siste Maren Haug talte med?

Bratt. Det var dig?

Elias. Mig.

Bratt. Hva sa hun? Det var fortvilelse —?

Elias. Hun sa: der må noen dø, sa hun. Før legger de ikke merke til os.

Bratt. Det sa hun.....? Altså en fullt bevisst martyr? Tror du det?

Elias. Det tror jeg.

Bratt. Men der er mangen en martyr som har været sinnsforvirret.

Elias. Det er det.

Bratt. Og brønnevinet? Hun drak i det siste; det siger alle.

Elias. For at få mot til det! Et bevis mere, synes jeg.

Bratt. Hvorfor bad hun ikke om mere hjelp. Hun hadde fått det.

Elias. Også jeg bød henne hjelp.

Bratt. Nå da?

Elias. «Jeg tar bare fra andre,» svarte hun.

Bratt. Virkelig! — Ja, der var noget besynderligt ved den kvinne. — Det er jo stort. Der er meget stort hernere blant småfolkene! Hun offret sig altså.

Elias. Det er sikkert.

Bratt. Jeg ser det har gjort et svært intryk på dig? (*Elias nikker.*) Du ser dårlig ut. Du skulde gå til din søster. Har du nylig set henne?

Elias. Ikke i de siste dager. — Husker du de to mærkværdige unge mennesker som var kommet der — Sommers barn —?

Bratt. Javisst. Kan nogen glemme dem?

Elias. De er der ikke mere.

Bratt. Hvad vil det sige. Din søster fik dem jo?

Elias. Nej, nu har onkelen tat dem.

Bratt. Holger? Det var jo det siste Sommer sa, at din søster skulde ha dem.

Elias. Det nyttet ikke. Nu har onkelen tat dem. Forældrene er døde, siger han, og jeg er deres forældre. De skal være mine universalarvinger, de skal opdrages som jeg vil.

Bratt. Som han vil —! Til arbejderplager, de også?

Elias. Naturligvis. De folk tar også fremtiden fra os. Det forfølger mig nat og dag. Mere æn det med Maren. Det er værre. Tænk dig, de tar også fremtiden fra os.

Bratt (*ser på ham*). Slike følelser setter man om i handling, Elias!

Elias (*møter hans øje*). Tvil ikke om det.....!

Bratt (*stikker sin arm under hans*). Husker du da du og din søster kom til mig hernere?

Elias. Besynderlig —!

Bratt. Hvad?

Elias. At du siger det! For det har jeg tænkt så på i hele dag!

Bratt. Kom så strålende. I hadde arvet eders tante i Amerika. I var blet rike.

Elias. Og vi kom for at få vite hvad vi skulde gjøre.

Bratt. Jeg viste dere hvad jeg gjorde! Din søster vilde ikke være med; det er ukjent grunn, sa hun. Og hun kjøpte og bygde sit hospital deroppe. Men du —

Elias (*lægger sin hånd over hans*). Jeg valgte at bli hos dig!

Bratt. Du var full av fryd den dag du kjøpte det lille fattige hus her! (*Peker til høyre, der Elias kom fra.*)

Elias. Og jeg har ikke angret det én dag. For mig er dette det eneste liv som er værdt at leve.

Bratt (*alvorlig*). Men hvor kan det så gå til, Elias, at her er kommet noget mellem dig og mig?

Elias. Hvad siger du?

Bratt. Jeg hører det i klangen av din røst nu! Jeg så det, før du sa et ord — at her er en som har tat dig fra mig!

Elias (*gjør sig fri*). Det kan ingen! — Ingen uten døden.

Bratt. Men her er hændt noget —?

Elias. Det er det.

Bratt (*ængstelig*). Hvad er det?

Elias (*efter kort betænkning*). Du gjør mig så mange spørsmål. Får jeg gjøre dig et eneste?

Bratt. Kjære, hvad er det?

Elias (*med en egen magt*). Vi tror begge, at Gud er noget vi må arbejde frem i os selv.

Bratt. Ja.

Elias. At han er i den evige værdensorden, og at for menneskelivet vil det sige: i retfærdigheden, i den voksende retfærdighed.

Bratt. Og godhed.

Elias. Men er han så ikke i krigen? Er den utenfor?

Bratt. Er det dit spørsmål?

Elias. Ja.

Bratt (*efter at ha set på ham*). Der er så mange slags krig.

Elias. Jeg mener den: at offre sig selv for at få knust dem der vil ondt.

Bratt. — Om den krig kommer in under retfærdighedens orden?

Elias. Ja.

En brunklædd mann (*som er glidd sagte in uten at sees, stikker i det samme ansigtet frem mellem Elias og Bratt, stirrende på den siste.*)

Bratt. Uf, nej, men hvad er dog dette? — Hvorfor kommer han bestandig så?

Den brunklædte mann (*sætter sig på huk med hænderne på sine knæ og skoggrer*). Ha, ha, ha, ha! (*Samtidig hopper han. På et tegn av Elias er han borte.*)

Bratt. Skal en aldrig mere få tale med dig, uten at han kommer imellem?

Elias. Hvad vil du jeg skal gjøre? Han har sluttet sig til mig. Det er hans eneste lykke i værden. Skal jeg jage ham?

Bratt. Nej, det er sikkert jeg ikke vil. Men kunde du ikke få ham vænt av med at komme således, hværgang nogen taler med dig? Det er dog for galt.

Elias. Han tror dette er morsomt. Kan han ikke det, da? Ellers har han det så tungt. Jeg har nættop idag måttet love ham at vi skal leve og dø sammen.

Bratt. Hvad vil det sige —?

Elias. Ja, han har undertiden så forunderlige klare stunder. Og så måtte jeg love ham det.

Bratt. Du er for god, Elias.

Elias. Nej; jeg er ikke for god; men menneskene har det for ondt! Også han! En av dem Holger jog ut av sin forretning, fordi han stemte på vor liste. Det blev for meget for ham; han gik i stykker og kastedes her ner.

Bratt. Jeg vet det.

Elias. Nå ja, så fulgte han mig der jeg gik og stod. Og satte sig utenfor mit hus; som en hund. Så lukket jeg ham in.

Bratt. Men når du således tar dig av allesammen — så svækker du din arbeidsævne, der den mest —

Elias (*avbrytende*). Unskyll at jeg avbryter dig! Jeg er så urolig idag. Jeg kan ikke stå stille og høre. Og har så liten tid. Jeg kommer egentlig bare for at se dig. Jeg hadde så'n trang til at se dig!

Bratt. Men det vi talte om, Elias —?

Elias. La os ikke tale mere om det!

Bratt. Ikke tale mere om det?!

Elias. Siden vil du bedre forstå. Jeg holder ikke ut

at se på så megen uret! Jeg holder ikke ut at høre at de andre skal sejre!

Bratt. Skal de andre sejre?! Er det kommet så langt med dig at du ett øjeblik kan tro det?

Elias. Så langt, ja —! (*Tar om hans hode med begge hænder.*) Dig elsker jeg! For alt du har været for mig. Fra første dag du tok mig op her — til din forskrækkelse nu.

Bratt. Ja, Elias, du —

Elias. Nu skal du tie stille. Jeg elsker dig, som bestandig tør tro, og være som du tror! Og som tar i så landet ryster. Du roper in i vore sjæle: mot, mot! For ungdommen vil det sige: gå videre, videre!

Bratt (*forskrækket*). Men videre Elias, det vilde nu være at —!

Elias. Du får ikke sige noget! Og heller ikke jeg! (*Omfavner ham, knuger ham til sig, slipper, tar atter om hans hode, kysset ham to ganger, slipper — springer dit op han kom fra.*)

Bratt. Men Elias —? Du har ingen ret til at gå uten at sige hvad det er! — Gå videre —? Nu? Forfærdeligt! (*Løpende efter.*) Det må aldrig ske! (*Av al sin magt roper han.*) Elias! (*Idet tæppet faller.*) Elias dog! Elias!

ANNEN HANDLING

Et højt biblioteksrum, kunstnerisk utstyrt. Hele fonden er dækket af et forhæng. Til venstre et vindu i buestil fra gulv til tak. På begge dets sider bokhyller, også fra gulv til tak. Til højre, lige mod vinduet, en dør i buestil. Også på begge sider af den hyller. Foran til venstre et bord; derpå ligger nu arkitekturplancher.

FØRSTE MØTE

Holger (*i en bred lænestol bak bordet og op mot forreste bokhylle*). Det blir altså bare kjælderetagen som må ændres?

Halden (*stående*). Og det ubetydelig. Men så har vi jo tilbygningen.

Holger. Tilbygningen? Der skal ingen tilbygning være. Har jeg glæmt at sige Dem det?

Halden. Ja.

Holger. Tilbygningen var bestemt for mine søsterbarn. Dengang vi gik ut fra at de skulde være hos frøken Sang.

Halden. De skal ikke være hos frøken Sang?

Holger. De skal bo hos mig. (*Stillhed.*)

Halden. Da er her næsten intet at gjøre.

Holger. Så kan jo frøken Sang flytte in? Hvad?

Halden. Jeg synes at forstå hun flytter in idag.

Holger (*ser på ham*). De har ikke talt med henne?

Halden (*uten at se på Holger*). Ikke på længe. (*Der bankes på; Halden iler til.*)

Holger (*rejser sig straks og går frem*). Der er hun kanskje?

Halden (*åpner*).

Brå (*høres utenfor*). Er Holger her?

Holger (*sætter sig igjen*). Her er han.

Halden. En deputation fra arbejderne.

Holger. Jeg hører det.....

Halden. Ja — kan den komme in?

Holger. La den det!

*Hans Brå, Aspelund, gamle Anders Hoel, Henrik Sem, Hans Olsen
og Per Stua.*

Holger (*sittende*). Hvem er den gamle blinde mann?

Brå. Det er Anders Hoel, han som er far til —

Holger. Er han arbejder ved nogen av fabrikkene her i byen?

Brå. Nej; men barna hans.

Holger. Jeg underhandler alene med arbeidere fra en av fabrikkene.

Brå. Han er far til Maren, henne som vi begrov idag — henne og de to barna. Så fallt det likesom av sig selv, syntes vi, at han skulde gå med og tale vor —

Holger. Det kan gjerne være. — Før den mann ut! (*Ingen rører sig. Ingen svarer.*)

Anders Hoel. Ska' je føres ut?

Brå. Han siger så.

Anders Hoel (*stille*). Er der noen som be're kan vidne om nøa dernere æn je da?

Brå. Men han vil ikke ha det, skjønner du.

Anders Hoel. Ja—så? Han vet de'r nok ikke bare hu Maren je har mista...

Holger. Før den mann ut, så vi kan begynne. Hvad?

Halden. Kom Anders, jeg skal hjelpe dig ut.

Anders Hoel. Hvem er du? Je drar kjænsel på det målet —?

Halden. Denne vej, Anders.

Anders Hoel. Nej, je vil ikke ut! Dom har val't me'.

Flere (*på én gang*). Du må ut!

Brå. Før kan vi ikke få utretta no'e, skjønner du.

Anders Hoel. Kan dere ikke det? Ja, ja. — Da vil je nå først sige noen ord.

Halden. Å nej, Anders! —

Flere. Å nej —!

Anders Hoel. Mener dere —? Jo, je vil nå si'n det, lel, at om hu sto her nå, den yngste datter mi, hu stakkars Tea, hu som —

Holger (*rejser sig*). Gå ut allesammen! Hvad?

Aspelund. Du hører dette'ne er stræng besked. Og vi får ungjælle. (*Holger sætter sig.*)

Anders Hoel. Så blir vi kvit da! For det dere har gjort, det har je fåt ungjælle for!

Halden. Nej, vær nu rimelig, Anders! Følg med mig!

Anders Hoel. Hvem er du, da?

Brå. De'r jo han Halden, vet du.

Anders Hoel. Jaså! Er det han Halden? Det ska' jo være en bra kar, det. — Ja, ja. Han Halden ska' je følge.

Halden. Det var snillt; du skal få litt at styrke dig på.

Anders Hoel. Er vi ikke her hos'n Holger?

Halden. Jo.

Anders Hoel. Nej, rigtignok har je eti bare e kaku på to daer; men før je vilde smaka en bit eller drikke en tår av'n Holger sit — før skulde je (*bevæget*) gjøre som døttra mine.

Halden. Det er av mit du skal få.

Anders Hoel. Jaså? — Jaja. Jaja, så.....

Halden. Så går vi da?

Anders Hoel. Så går vi. (*Gjør et steg, vender sig.*) Men je må nu si det, lel, te'n Holger — ja, han sitter der, vet jel?

Flere. Nej, gå nu, Anders!

Anders Hoel (*overdøvende*). Dom hadde mye mere æresføls', dom, æn du har! — Du og gelikerne dine! — Nå ska je gå! Nå har je fåt sagt det. (*Langsomt ut med Halden.*)

Holger. Hvad var det så I vilde?

Brå. Det er jo den dagen vi skulde møte på.

Holger. Å, sådan! Det hadde jeg glæmt.

Brå. Vi søkte Dere først neri byen; men dem sa Dere var her. (*Stillhed.*)

Holger. Ja, I vet at nu har jeg fullmakt fra alle fabrikerne her. Hvad?

Aspelund. Og vi fra alle arbejderne. Forsåvidt er altingen i sin rigtighed. (*Stillehed.*)

Holger. Har I noget forslag?

Brå. Ja.

Aspelund. Vi har nok så.

Holger. Og det er?

Brå. At vi skulde enes om at vælge opmænd.

Holger (*svarer ikke*).

Brå. Vi tænkte også at gjøre lovforslag om det. Så det blev lov, skjønner Dere.

Holger (*tier*).

Brå. Vi arbejdere ser likesom en fremtid i det.

Holger. Men det gjør ikke vi.

Aspelund. Nej — dere vil ikke atte noen ska komme millom.....

Holger (*uten at ænse det*). Har I flere forslag?

Brå. Vi har fullmakt, om Dere skulde ha noen.

Holger. Forslag —? Nej.

Brå. Det står ved det gamle?

Holger. Nej, det gjør det ikke.

Aspelund (*stille og bange*). Er det kommet noe nyt tel?

Holger. Ikke forslag. Vi gjør ikke forslag. Hvad?

Brå (*spændt*). Ja, hvad er det da, da?

Holger. Vilkår er det. — —

Brå (*efter at arbejderne har set på hværandre, siger sagte og betænkt*). Vi skulde ikke få høre hvad det var for vilkår?

Holger. I er visst ikke færdige med strejken enda. — Og da er det bare unyttigt. (*Arbejderne sees at tale sammen.*)

Brå. Vi er enige om at vi nok gjerne vilde høre det.

Holger. Vilkåret? Der er flere. —

Aspelund (*med helt ændret røst*). Jaså, der er flere! — — Er det noe i vejen for at vi kan få høre dem da? Like godt først som sist.

Holger. Der er det i vejen at bare vi fabrikejere her i byen er enige om dem. Men vi ønsker at alle

skal bli enige. Alle landets fabrikejere. Vi har møte i kvæll. Vi danner en fagforening, vi også.

Brå. Vi hører det. Men når vilkårene nærmest angår os, så synes jeg vi kunde få høre dem.

Aspelund. Ja, det synes jeg også.

Henrik Sem og Hans Olsen. Ja.

Holger. Som I vil —. — Det første vilkår er at ingen av fabrikkens arbeidere får være medlem av Bratts landsforening eller av noget slags forbund som ikke vi billiger. (*Arbejderne ser på hverandre; men uten ord eller mine.*)

Holger. Det næste er at I ikke får holde Sangs blad eller noget annet blad som ikke vi billiger.

Hans Olsen. Ska' vi ikke også gå i kjærke?

Brå (*avværgende til Hans Olsen*). Hvad får vi, når vi går in på det?

Holger. Det I hadde før. Hvad? — Jeg vil ellers oplyse dere om at disse vilkår ikke er de eneste.

Aspelund. Je tror, om je var i Deres sted, atte je likesom vilde prøve den andre vejen. Og gjøre folka lite lykkelige.

Holger. Det står ikke i vor magt at gjøre dere lykkelige.

Aspelund. Å — jo! Å — jo! — Gi os andel i fortienesta, og la os få tomter oppe på...

Holger. Folk som attrår andres, blir aldrig lykkelig. Hvad?

Hans Olsen. Men de som sitter med andres, er da lykkelige nok.

Holger (*lægger sin hånd hårdt i bordet*). Sitter jeg med andres? Hvad var dere, hvis jeg ikke var? Hvad? Hvem har skapt dette her — dere eller jeg?

Hans Olsen. Her var noen med om å skape. Og det fra første dagen. Nu er her tusener med!

Holger. Med? Ja, mit blækhush er også med. Og drivkraften og maskinerne og telegrafen, skibene og arbejderne. Jeg nævner arbejderne sist, fordi de ret som det er prøver at slå altsammen istykker. Så dumme er hverken blækhuset eller drivkraften eller maskinerne eller telegrafen.

Aspelund. Dere spæller et høgt spæll. — Det må je få lov å si.

Holger. Her skulde bare være spillt meget høje re. Hvad? Så fik kanske geni og kapital ænda en stund lov til at skape livskår for arbejderne.

Hans Olsen. Ja, neri Helvete, ja!

Brå (til Hans Olsen). Ånej, det kommer ikke noe ut av å snakke på den måten.

Aspelund. Jo, det gjør det! Det kommer ondt ut av det. — — Å Herregud, kom ner til vors og se som det nå er dernere.

Holger. Ja, hvorfor strejker dere, da? Dere ødelægger jo for mere æn vi kunde hjulpet dere med.

Brå. Men hvorfor gjorde Dere ikke noe, før vi strejka?

Aspelund. Eller gjør noe nå! Så er det forbi!

Holger. Det vilde jeg ligne med at jeg la mine penger i deres strejkekasse. Hvad? — Nej, denne gangen skal I få alle følgerne av som I bærer dere ad! For nu er det jeg som kommanderer.

Brå (til de andre). Jeg tror vi like godt kan gå vor vej nu med det samme. Her utretter vi ingenting.

Aspelund. Ånej, han utretter visst like mye, han Blind-Anders, som sitter utafor.

Holger. Jeg mener også det at vi intet nyt har at sige hverandre. — Kom igjæn, når dere er færdige med hele strejkesnakket. Hvad?

Brå. Vi skal knuses dennene gangen —? — Det kunde jo hænde det ikke gik.

Aspelund. Vi har likesom lite ære, vi og. Ja, som han Anders sa.

Hans Olsen. Å er det du står og sier? Har vi ære? Nej, dom har al æra! Dom som forfører kvinnfolka vore — og så sender dom til Amerikal!

Holger. Skjønt dette ikke angår strejken, og heller ikke mig — det vil jeg la dere vitel — så vil jeg svare på det. Det er andre gangen I kommer med det. Og i bladet deres står det bestandig —. — Alle samfunslag har ære; men det er kvinnerne vi best kan måle det på

hvor megen ære vi har. Som vi har ære til, så er de.

Aspelund. Ja, det kan nok træffe, det.

Holger. Men når deres kvinnfolk er slike at en kan ta dem med bare hænder likesom nakne fugleunger — hvad ære har så dere?

Per Stua (*som hittil ikke har sagt ett ord*). Nej, så fan koke om jeg det der tåler. (*Hiver sig over bordet. Holger rejser sig mot ham og bøjer ham ner over bordet, da Brå og Aspelund fra hvær sin kant styrter frem.*)

Brå. La det der være! (*De slipper.*)

Aspelund. Vænt med det der! Det kommer nok!

Holger. Nu skal dere ut!

Halden (*styrter in*). Hvad er på færde?

Aspelund. Å, her slåst dem om æra.

Hans Olsen (*ophisset*). De storkarerne har så mange sønner over i Amerika som dem ikke vil kjænnest ved. Ingen av dom kommer hem å lærer dem hvad ære er!

Holger (*som har rettet på sit tøj, kommer frem*). Op med døren, Halden! Hvad?

Brå (*nær til Holger*). Jeg har noe jeg må få sagt. Ændelig!

Holger. Men de andre går straks!

Hans Olsen. Å, nejgu langes vi nå ikke etter å bli, heller! (*Går.*)

Per Stua. Vi kommer nok igjæn! Men det blir på en annen måte, det!

Brå. Å — nej, gå nu! (*Per Stua går.*)

Aspelund (*stilt, idet han går*). Ja, ja. Dere spæller et høgt spæll! (*Ut.*)

Holger (*skarpt til Brå*). Hvad er det?

Brå. Dere skjønner det selv, at her er dem med som ikke lenger kan styres. Det var best å huske det.

Holger. Så husk det da! Hvad!

Brå. Her kan hände noget som alle vilde be Gud bevare sig for!

Holger. Nej, ikke jeg! For det var da det beste som kunde komme!

Brå. At mange tusen...!

Holger. — Jo flere, jo bedre!

Brå. Nu har jeg hørt det også!

Holger. Hvad? I er jo nu kommet like in på livet av os. Så fik vi dere på avstand igjæn i mere æn én menneskealder. I mellemtiden hænder vel noget.

Brå. Ja, da har jeg ikke mer å si. (Går.)

Holger (til Halden). Jeg tænker altid, når jeg ser den karen: i ham er der herreblod. — Ja, det samme gjæller Per Stua. — Alle de der tør. Alle de der tør gjøre oprør, er der herreblod i. Uforsigtig kryssing, Halden!

Halden. Uforsigtig.

Holger. Jeg kan godt like dem. Især ham som fløj på mig. Rask kar. Jeg gad vite hvem som er far hans? Eller bestefar hans? Herreblod. Jeg synes jeg drar kjænsel på næsen. Hvad? De andre er bare slaver. Fødte slaver. Ublandet. — Var det noget De vilde mig, Halden?

Halden. Frøken Sang har sittet en stund utenfor.

Holger. Og det sa De mig ikke straks? Hvad? (Iler mot døren, åpner den, ser henne ikke, går ut og høres snart ute fra). De må ændelig ikke tro at det er min skyll! Hvad? Hadde jeg bare visst...

Rakel (begynnelsen høres ute fra). Halden vilde mælde mig. Men jeg burde ikke hindre arbejderne i at få tale med Dem? (De er nu inne.)

Holger. Ja, de har trakteret mig med litt av det sure øl deres blad har brygget. (Det gjør et rykk i Rakel. Han ænser det ikke, men fører henne til sæte og tar selv plass ved siden.) Jeg har fått høre at de har skapt min formue, at jeg følgelig sitter her som en stortyv. Hvad? En ganske lystig historie! Her gjør jeg arbeidsmarked for flere tusen. Læg dem til der lever av disse tusen, og vi får en by. Så en vakker dag, før jeg ænnu er færdig, vander de sig om imot mig og siger det er deres! Hvad? Og når jeg ikke straks er villig til alle inrømmelser, gjør de oprør. Jeg tilgir dem, det blir godt igjæn; — men så faller en gal præst ner blant dem og forkynner Guds ret! Guds ret er at alting skal vændes op og ned. Nu må vi ikke engang bygge og bo

som vi lyster, ti så tar vi solen fra dem! Storbyen skal i vederlag bygge for dem oppe på solsletten — solsletten, hele byens pragt og lyst. Hvorfor ikke inlogere dem i vore hus? Siden det er «Guds ret» — hvorfor ikke i himlen? Hvad? (*Rejser sig.*) — Jeg siger Dem, frøken, at om de fik utlevert alt vi ejer, rubb og studd — innen ett år var det forbi med fabrikkene, formuerne, handelen, og vi var fattiglemmer alle ihop! Hvad? Men unskyll, kjære frøken, her trakterer jeg Dem med det samme sure brygg — bare tappet av den annen tønne. (*Sætter sig.*) — Beste frøken, der er ingen jeg har den agtelse for. Men det er så med mig at lidenskapen er en del av min drivkraft. Og når der samles op så meget som under møtet her —

Rakel (*smiler*). Jeg må jo høre litt av hvært i denne tid, jeg også.

Holger. Jeg trodde De alt var flyttet in, frøken. Jeg kom herop alene for at overrække Dem skjøtet. Det blev tinglyst igår. (*Tar et stort dokument på bordet.*) Parken og huset er nu Deres også efter loven. Det er mig en glæde og en ære at kunne overrække Dem skjøtet. (*Begge rejser sig.*)

Rakel. En storartet gave! Nu må vel mit hospital være sikkret. Eller også jeg være svært udygtig. Jeg takker Dem inderlig, Holger! (*Tar hans hånd.*)

Holger. Dokumentet, skal De se, er et kunstværk. Det har naturligvis Halden besørget.

Rakel (*åpner*). Ja, det er det virkelig også! Det skal ha en smuk ramme og henge like mot ingangen. Tusen, tusen takk! (*De bukker for hverandre.*) — Men er det hele skjøtet på mit navn?

Holger. Naturligvis.

Rakel. Gaven er jo til hospitalet.

Holger. Gaven er til Dem. Og De bestemmer over den.

Rakel. Ja, måtte jeg nu bare strække til. —

Holger. De har vist at De gjør. — Når flytter De så in?

Rakel. Jeg tænkte nu straks — hvis De ikke har noget imot det?

Holger. Jeg har en del bøker her jeg vil ta ut. Ellers intet.

Rakel. De kan ikke forestille Dem som alle mine syke er blet glad! Idag har vi slått hul på muren mellom hospitalet og parken. Og alle som har kunnet være oven senge, har sittet og set på.

Holger. De har vel adskilligt at ordne, og så forlater — Halden og jeg Dem.

Rakel. Å, det var noget jeg så gjerne vilde be Dem om, Holger! Skjønt De plejer jo ikke at høre på hvad jeg ber om.

Holger. Der er ingen, ubetinget ingen, jeg heller hører på. (*Byr henne at sette sig.*) Hvad er det? — (*Sætter sig selv.*)

Rakel. Det store møte som de delegerte skal holde i aften — hold det ikke på borgen! Gjør ikke fæst deroppe! Illuminer ikke borgen!

Holger. Borgen er et av de vakkreste bygværk i landet. Og den gamle fæstning den ligger på, er en smuk plass. Hvad?

Rakel. Det er den. Hr. Halden har stor ære av sit værk. Derom er der bare én mening. Men —

Holger. Men, ja! arbejderne har dekreteret at det bygværk og den plass er en hån mot dem.

Rakel. Der er begåt megen grusomhed i den fæstning.

Holger. Som nu er dækket over med skjønnhed. Er det en forbrydelse? Hvad?

Rakel. Tiden som borgen blev bygd i.

Holger. Tiden? I knappe tider er det nætop best at skaffe folk arbejde. Var det også en forbrydelse?

Rakel. Det blev misforståt. Husk hvad som hændte på åpningsfæsten!

Holger. En smule dynamit. Hvad? Avmagt. De gamle brede fæstningsgraver hindrer dem i at nå frem.

Rakel. Men la det ikke gjænta sig!

Holger. Fæsten, illuminationen skal ikke alene gjæntas; men jeg setter tre musikkorps på den store...

Rakel. Å nej, å nej!

Holger (*rejser sig*). Hvad? Vi skal bli ved at gå av vejen for onde anslag? Ikke så længe jeg kommanderer. — I tider som disse har nætop borgen noget at fortælle godtfolk. Så De den illumineret?

Rakel. Nej. Jeg gik ikke ut.

Holger. Det gjorde De uret i. (*Går opover.*) Til-lykke hadde jeg en maler ute som tok det altsammen. En dygtig maler. Her er det! (*Han drar det store forhæng i fonden til side. Et herligt billede, dækkende hele fonden, blir synligt. En borg fra middelalderen med tårn og tinder, takkede murer og en bred fæstningsgrav. Elektrisk lys på det øverste, stor illumination over resten. Nedenunder en by med havn, der ved molo skilles fra havet. Også på moloen elektrisk lys. Det hele i en klar høstkvælls halvllys.*)

Rakel (*som har rejst sig*). Ja, det er herligt! I sandhed, det er herligt!

Holger. Sådan tænker jeg mig det skal se ut igjæn, når jorden atter gir plass for de store skikkelser der tør og kan kungjøre sig. — Når vi kommer ut av myretuetiden og tusenben-fantasien. Tilbake til genierne og viljerne.

Rakel. Betagende er det!

Holger. Mig er det betydningsfulleste ved hele kampen at personligheden skal få utrymme. Her er et bygværk gjænrejst fra den tid den hadde det. Med tårn som rager op og hersker. Murmasser i vælde, i form, som præker magt og pragt. Hvad? — Vil De det skal hänge her, eller skal det tas bort?

Rakel. Jeg vil at det skal tas bort.

Holger (*støtt*). De vil det —?

Rakel. Ja.

Holger (*til Halden*). Det hører De. Vil De være så snill at la det flytte straks.

Halden (*nikker forstående*).

Holger. Jeg mener det bokstavelig. Straks. Hvad?

Halden (*aldeles som før. Går*).

Holger. Der er noget ved ham der — (*Stanser.*)

Rakel. De har imot Halden.

Holger. Har De mærket det?

Rakel. Fra første gang jeg så ham og Dem sammen.

Holger. Å — da! Ja, det var ikke så underligt. Deres hospital rejste sig her like utenfor parken. Jeg hørte at en ung dame brukte sin formue således, og jeg blev nyssgjærrig. Hvad? Og gik en dag like in i bygningen. Hvem stod der med Dem? Halden! Han var Deres bygmester! Og det hadde han ikke sagt et ord om til mig?

Rakel. Han siger ikke mange.

Holger. Hvad har forseglet ham?

Rakel. Jeg vet det ikke. Han har kjæmpet sig selv frem.

Holger. Det har vi alle.

Rakel. Men i Amerika er det vel strængere.

Holger. Hvordan blev han Deres bygmester?

Rakel. Han ønsket at være det. Og vilde gjøre det gratis.

Holger. Han har gjort det gratis?

Rakel. Altsammen.

Holger (*gjør et slag bortover gulvet*). Kom han selv og bød sig frem?

Rakel. Nej, det var en som sa mig det fra ham.

Holger (*stanser*). Kan De sige mig hvem det var? Hvad? Eller kan De ikke?

Rakel. Jo. Det var min bror.

Holger. Halden omgås Deres bror?!

Rakel. Ja. — Nej, det vet jeg ikke! Min bror bragte mig det bud fra ham; det er alt jeg vet.

Holger. Jeg pønser ofte på hvem den mann omgås. Det er ikke mig. (*Tar sin hat.*)

Rakel. Ja, jeg vet det ikke.

Holger. . . . Må De nu finne Dem vel her, De og Deres konvalescenter.

Rakel. Tusen takk! Kom ændelig op, når vi alle har flyttet in her — så alle kan få takke Dem!

Holger. Det skal jeg. . . .

Rakel (*nærmere til*). Jeg har dog vel ikke skadet Halden ved at sige at han omgikkes min bror? For det vet jeg slet ikke.

Holger. De har megen omsorg for Halden —?

Rakel. Jeg vil nødig gjøre noget menneske ondt . . .

Holger. De kan være rolig.

Rakel. Og det annet jeg bad Dem om —? For alle de menneskers skyll, Holger, som kan fristes til ondt —?

Holger. Jeg har sagt Dem det: Jeg hører ingen hellere æn Dem. Men De vet vi er av forskjellig religion, De og jeg. Hvad?

Rakel. Folk er så skræmt. De siger der fra gammelt går mineganger under borgen.

Holger. Det gjør der visst under store deler av byen.

Rakel. Sæt om de prøvde —?

Holger (*frem til henne*). Det var det beste som nu kunde hændel!

Rakel (*fra ham*). De er skrækkelig!

Holger. Herrernes religion, frøken.

Rakel. Og dette vil De også lære Deres søsterbarn?

Holger. Det vil jeg. Jeg vil lære dem hvad som kan frælse os allesammen.

Rakel (*intrængende*). Da gjør De en fortræd så stor, så stor —! De har ingen ret til det, heller!

Holger. Ingen ret, hvad? Jeg som gir disse unge mennesker alt mit?

Rakel. Om De gav dem ti ganger så meget, Holger, derved får De ikke ret til at ta fra dem deres sjæl?

Holger. Nu har jeg aldrig hørt — hvad?

Rakel. Er det mindre? Alt hvad disse mærkelige to unge vet og vil? Ta fra dem det?

Holger. For at gi dem hvad som er bedre!

Rakel. Men som de begge avskyr, Holger. Ingen har ret til at bygge fremtiden ved tvang. Ikke ved tvang.

Holger. Derom skal der stå slag.

Rakel. Om at ta barnene fra forældrene?

Holger. Her er forældrene døde.

Rakel. Ingen levende forældre ejer sine barn med slik ret som disse døde. Det vet De, Holger.

Holger. Skulde jeg derfor også respektere forældrenes fantasteri? Også fantasterierne? «Credo» og

«Spera»! De forældre som kan kalle sine barn «Credo» og «Spera» — hvad?

Rakel. «Jeg tror»; — «Du skal håbe!» Er det så fantastisk? Før barnene blev født, har altså disse forældre bestemt over dem. Det skulde vi ha respekt for, Holger.

Holger. Respekt for fantasteri? Hvad for slags tro og håb er dette? (*Lystig.*) Det er ikke i denne verden, frøken, at de siste skal bli de første, og de første de siste.

Rakel. Det vet De ingenting om, Holger! Fremtiden er millionernes sak. Millionernes.

Holger. Hm —! Det skal der stå slag om.

Rakel. Der er en strømgang i det vi ikke stanser.

Holger (*lystig*). Disse to tar jeg i så fall bort fra strømgangen!

Rakel. Det tør De, Holger?

Holger. Ja tør —? — Jeg ber Dem ikke at forstyrre det!

Rakel. De har nægtet mig at få ha dem; det må jeg finne mig i. Men nægte mig at virke på dem, det kan De ikke.

Holger. Det kan jeg ikke? Hvad? Barnene skal ikke lystre? Hvad? Så må de bort?

Rakel (*forfærdet*). De må bort? Barnene må bort? (*Bevæget.*) Holger! De opnår intet annet ved det æn at gjøre os alle tre frygtelig ulykkelige! Desuten — — efter det tap de unge mennesker har hat — også dette! De gjør det ikkel!

Holger. Jeg gjør det ikke? Straks gjør jeg det. Så vondt det er at sige nej til Dem — De nøder mig til det.

Rakel. Hværgang jeg inderlig ber Dem om noget, får jeg nej. Og hværgang siger De at det gjør Dem vondt.

Holger. Jeg agtet Dem ikke så højt som jeg gjør, hvis De var anderledes æn De er. Jeg håber De gjør mig samme ære... Frøken —! (*Går. Hun sætter sig og gråter.*)

TREDJE MØTE

(Det banker på det store vindu. Rakel går derhen. Opklares.)

Rakel. Skal jeg åpne? *(Hun åpner. Skriker så:)* Nej, nej, nej! Gjør ikke det! *(Farer bakover.)*

Credo *(18 år. Kommer hoppende in med et langt hopp).* God morgen, Rakel!

Spera *(15—16 år. Efter på samme måte).* God morgen, god morgen! *(Alle tre omfavner hverandre i henrykkelse.)*

Credo. Hvad bedrøvet han dig med?

Rakel. I så det?

Begge. Vi så det.

Rakel. Naturligvis med dere! — Med dere!

Credo. Han forbyr os at komme til dig!

Spera. Det nytter ham ikke!

Rakel. Værre æn det. Han vil sende dere bort! Fra mig!

Begge. Han vil sende os bort?

Rakel *(bevæget).* For ikke at ha omgang med mig. *(De omslutter henne.)*

Credo. Det skal ikke lykkes!

Spera. I det lyder vi ham aldrig!

Credo. Å, at vi ænnu ikke har lært at flyve!

Spera. Om han forbyr os at bruke posten, sender vi duer. Og holder dagbok for dig.

Rakel. Ja, ja!

Credo. Og du som har råd til det, du kommer ofte til os? Ikke sant?

Rakel. Om jeg kommer —? Ja, hvor I så er! *(De omslutter hinannen.)*

Credo. Jeg vil opfinne noget som gir vore røster tydeligere æn mikrofonen ænnu gjør. Den gir ikke røsten, men en farveskygge av den. Jeg har studert det; jeg tror jeg vet hvori det stikker. — Og da skal du høre os tale i dit rum, Rakel! Du skal føle os tilstede, Rakel! Rakel!

Rakel. Og I skal få telegrambud og brev fra mig hver dag? Det skal I.

Credo. Til han forstår det er unyttigt at skille os!
Spera. Og kanskje lar os komme sammen igjen?
Hvad?

Rakel. Det er noget nyt og dejligt kommet in i mit liv med dere. — Jeg kan ikke mere unvære dere.

Begge. Og vi ikke dig.

Credo. Du er den eneste vi kan gå til med alt vort.

Spera. Vet du hvorfor vi nu er her?

Rakel. Nej.

Spera. Credos leketøy —

Rakel. Flyr det?

Spera. Ja, nu flyr det rundt hele værelset, højt under taket.

Credo. Nu er det funnet!

Spera. Jeg forsikkrer dig: rundt, rundt, rundt uten at støte.

Credo. Styringen er funnet, ser du, funnet!

Rakel. Men er ikke dette noget aldeles nyt?

Credo. Det er noget i det som skal vokse. Vænt bare!

Rakel. Altså nu gjør du ringen det bevæger sig i, så stor og så liten du vil?

Credo. Nøjagtig.

Spera. Han behøver bare at stille det.

Rakel. Kan jeg ikke få se det?

Spera. Det er jo derfor vi er her! Du, bare du skal se det!

Credo. Vi er her for at ta dig med!

Rakel. Men det går vel ikke mere an —? (*De hører portklokken ringe.*)

Rakel. Ingen må se dere her!

Spera (*idet hun hopper ut av vinduet*). Farvel så længe!

Credo (*med langt tilsprang*). Hurra for jordens herligste kvinne! (*Det banker.*)

Rakel. Kom in!

FJÆRDE MØTE

Elias (*kommer in*).

Rakel (*mot ham*). Elias! Ændelig!

Elias (*mot henne*). Rakel! Å, Rakel! (*De holder
hværandre stille omsluttet.*)

Rakel (*klapper hans hår*). Som du er blet blek,
Elias! Og medtat? Hvad er det?

Elias (*smiler*). En stor tid og små kræfter.

Rakel. Hvor længe siden vi såes!

Elias. Av samme grunn. Jeg har ikke orket mer.

Rakel. Jeg ser hvor du er overarbejdet.

Elias. Især siden natterne toges fra mig.

Rakel. Også natterne?

Elias. Så spiser vi os ikke mæt.

Rakel. Men kjære —? Hvad skal det tjene til?

Elias. Vi skal øve os i offer, siger Bratt. Og han
har ret. Men det har en helt uvæntet virkning.

Rakel. Hvorfor sover du ikke om natterne?

Elias. Altså her skal du bo, Rakel! — Dette har
han git dig? Mens han nægter os alt.

Rakel. Til hospitalet har han git det. Her skal
konvalescenterne ha tilhold.

Elias (*mens han går rundt*). Og det har han gjort
nu. Som om intet annet hadde krav på ham! — Her
skal du bo, Rakel! I dette rum — her?

Rakel. Ja, og sove ved siden av. Du gik forbi der.

Elias. Du har valgt fred, du, Rakel.

Rakel. Ikke nætop fred, Elias. Jeg har ansvar, og
meget at gjøre.

Elias. Jeg vet det, Rakel, jeg vet det. Jeg mente
bare... Jeg forstår ikke at nogen kan bo slik som han
bodde i dette store hus. At nogen tør gjøre det, så
længe de andre... Du har hørt om Maren Haug og
hennes to barn...

Rakel. Ja, ja! Jeg følger alt. — Å, Elias, som jeg
har været hos dig i denne tid!

Elias. Kanskje det er derfor jeg har været så hjem-
syk som aldrig før. Ikke engang mens far og mor levde,
og vi to var i byen.

Rakel. Det er fordi du ikke har det godt. — Si mig, Elias: — tror du på strejken?

Elias (*ser først på henne*). Tror du —?

Rakel (*rister på hodet*).

Elias (*gjør det samme*). Det blir det forfærdeligste nederlag nogen har hørt tale om. Maren Haug var fremsynt. Å — flere æn hun vil ikke overleve det!

Rakel. Hvad du lider, Elias! Jeg kan se det på dig.

Elias. De oppe i storbyen, Rakel, har en annen samvittighed æn vi. Der skal andre ting til for at vække den.

Rakel. Ser også Bratt det?

Elias (*rister på hodet*).

Rakel. Fra hvad tid så du det?

Elias. Fra jeg ikke kom til nogen av dere, ikke til dig og ikke til ham.

Rakel (*bekymret*). Ikke til Bratt heller —?

Elias. Jeg har først talt med ham idag.

Rakel. Om det?

Elias. Nej —. — Men ikke dette nu! La mig få en liten stund på alt det gamle, Rakel?

Rakel. Å, det forstår jeg så godt.

Elias. Sæt dig! Jeg vil sitte hos dig. La os tale om gammelt og kjær. Jeg er hjæmsyk, har jeg sagt.

Rakel. Elias, skal vi rejse ditop? Ta en tur hjem-over? Se igjæn vor barndom, du? Fjorden, de bratte nakne fjællvæggene, de bleke nätterne, præstegården med den lange stranden? Og kirken? Der må være grodd græs over skreden nu. Og over mere. For en rejse det måtte bli! Vemodig, men trofast og stor vilde naturen møte os. Og minner! Rene, høje som far og mor. Elias, vi gjør en tur hjem — nu er du ledig —? Og så over-anstrængt? Elias?

Elias. — Ledig er jeg ikke, Rakel.

Rakel. Jeg kaller det ledig at du intet kan utrette.

Elias. Det er ikke ganske sikkert.

Rakel. Hjælpe dem med penger, ja; — men det kan du likegodt gjennem Bratt. Å, Elias — la os rejse!

Elias. Du siger noget, Rakel.

Rakel. Det vil helbrede dig!

Elias. Jeg skal svare dig imorgen.

Rakel. Om vi fik se igjæn alle lekeplasserne vore, du?

Elias. Det er nætop dem jeg mest har tænkt på, når jeg var hjæmsyk.

Rakel. Kan du huske folk sa de aldrig så én av os, men bestandig begge, og at vi altid kom hånd i hånd?

Elias. Og at vi pratet, så munnen ikke stod! De hørte os lang vej.

Rakel. Kan du huske så mange infall du hadde? Ja alt som du fant på, Elias!

Elias. Men du var den som styrte. — Jo, du var. Du har i grunnen styrt bestandig, like til nu vi skilles.

Rakel. Kan du huske e-fuglene? Så tamme de blev?

Elias. Hvært eneste rede husker jeg!

Rakel. Å, som vi stelte med dem!

Elias. Og værget dem. Og bar mat til dem. Og første gangen moren og ungerne la på svøm, du! Og vi op i båten!

Rakel. Og far med! Han var like stort barn far, som vi.

Elias. Det var han som satte os i gang. Ord fra ham som det gik på, det vi tok os for, og det vi tænkte. Himmel og jord var ikke skilt; miraklerne vævde dem sammen i en regnbue. Vore øjne så paradis . . .

Rakel. Far og mor blant englerne. Eller rettere englerne nere hos dem. Det trodde vi!

Elias. Vorherre talte jo med os? Når det var noget, så kom det fra ham. Godvejr, torden, lynild, blomsterne, og alt vi fik. Fra ham. Og når vi bad, var vi ansigt til ansigt med ham. Vi så ham også i havet, i fjællene, i himlen. Det var alt sammen han.

Rakel. Husker du når klokkerne gik — vi trodde englerne fór utover med tonerne? Bad folk komme.

Elias. Å, Rakel, de som har levd det der, de blir siden landflygtige.

Rakel. Blir siden landflygtige; — du har ret.

Elias. Intet slår mere til. — Vi kom ikke før ut, så var det forbi. Koldt og tomt. Og så tvil. — Nu skal

jeg sige dig nøjagtig hvad som overlever det: trangen til det grænseløse.

Rakel. Det kan så være — for dig. Jeg flyr for det! Og kan du huske da far og mor var død, og alt knust, da flydde du også.

Elias. Ja, da trykte vi os op til hværandre. Vi turde ikke tro, ikke engang hvad vi så for vore øjne.

Rakel. Vi var rædd folk.

Elias. Ja, kan du huske —?

Rakel. Mest rædd for at de ved at se os skulde komme til at tale ondt om far og mor.

Elias. Som de ikke forstod. Men da den store arven kom, tante Hanna var død, kan du huske som det grænseløse straks var over os?

Rakel. Ja, ja, du har ret. Da var der straks likesom ikke grænser.

Elias. Dengang vi søkte Bratt op. Og hos ham vokste det! Og har vokst siden.

Rakel. For dig. Men ikke for mig. For mig er det en hellig gys ved det, og ingen lykke.

Elias. Det nytter ikke at fly, Rakel. Det er om os og i os.

Rakel. Jorden finner sin vej midt i det grænseløse. Hvorfor ikke også vi?

Elias. Vet du, Rakel, at jeg stundom kjænnner det som bar jeg vinger? Ingen grænser — ut over!

Rakel. Men døden setter grænser, Elias.

Elias (*rejser sig*). Nej, ut over den også, især ut over den!

Rakel (*rejser sig*). Hvad mener du?

Elias (*støtt*). At det vi vil skal leve, må gå gjennem døden.

Rakel. Gjennem døden —?

Elias. Vil du rejse liv, så dø for det! Kristendommen fik sit av korset. Fædrelandet av de fallne. Ingen fornyelse uten gjennem døden.

Rakel. Og dette skal anvendes her —? — Du vil arbejderne skal dø for sin sak?

Elias. Kunde de det, så var deres sak frælst! Så vant de straks!

Rakel. Revolution altså —?

Elias. Arbejderne og revolution?! Du gode Gud! — Hvad dag har vi idag? Mandag. Ja, da er det ikke søndag imorgen. Vi har en hel uke til søndag. Og i den uke må der arbejdes.

Rakel (*til ham*). Der er bare én måde at arbejde på, Elias: eksemplet. Det gode eksempel.

Elias (*fra henne*). Dersom du selv hadde anelse om som du taler sånt! (*Til henne*.) Lære dem at springe ut over grænserne, skjønner du! Gi eksemplet.

Rakel. Ut over livets grænser —?

Elias. Først én ut over. Så en til. Var det ikke så det begynte? Så ti, så hundre, så tusen! Der må tusen til før millionerne stiller sig op for at kaste sig ut over, de også. Da er de uimotståelige. Da er her søndag. Da er her halleluja, triumf, takker alle Gud! — Først Johannes, så Jesus og de tolv, så de sytti, så de mange hundre, de mange tusen, de hvemsomhelst, hvemsomhelst. Fornynsens liv kjøpes ikke billigere.

Rakel. Menneskene er sterke; de holder segt igjæn; holder på hvad de har vunnet. Men det er også vilkåret for at livet skal gå i sin bane, som jorden i sin.

Elias. Men stærkest er dog de som vil det nye! Den evige ild, sprængningsmagten! Den er i foregangsmennene. På dem kommer det an. Jo modigere foregangsmennene, jo større følget.

Rakel. Til døden —?

Elias. Der er ingen annen vej! Hvorfor? Fordi ingen annen blir trodd æn han som vover sig ut på den. Utover, utover — så tror de! — Se dig om: er det nogen som blir trodd nu? De nærmeste tror på Bratt, ja. Men de fjærneste? Nætop de som skulde omvændes? De snur sig ikke engang! De gidder ikke høre hvad det er han siger. Han kan få istand hvad vi kaller en bevægelse; ... de snur sig ikke enda! De lar politiet gjøre det for sig!

Rakel. Du har ret; det er så.

Elias. Men når der tales fra den annen side av livet! Da snur de sig! Derinne forstærkes alle ord; for derinne er slik gjænlid. De store som vil høres, må

først ditin. Der er livets talerstol rejst; derfra forkynnes livslovene, så det fornemmes værden over. Fornemmes av den mest tunghøre.

Rakel. Men dette er jo dog en forfærdelig lære.

Elias. Forfærdelig?!

Rakel. Jeg mener den kan lede til det forfærdelige.

Elias. Der kan intet forfærdeligere komme æn det som er, Rakel. — Det er martyriets religion som her forkynnes.

Rakel. Det er det. I sig selv er den stor.

Elias. Mere æn det: Gripes du av den, da er der ingen annen til. Ingen annen til.

Rakel. Fra du fik dette syn på det, har du tapt troen på strejken.

Elias. For strejken har jeg gjort alt som står i min magt — tvil ikke på det.

Rakel. Jeg tviler ikke på dig, Elias! (*Lægger armene om hans hals.*) Men jeg er redd om dig. Det sted dernere er ikke det rette for dig!

Elias. Der er intet annet sted jeg vilde være på.

Rakel (*fremdeles med armene om hans hals*). Men rejs nu hjemover med mig! Straks! Hører du: straks! Bare at komme ut i havluften, Elias! Der tænkes og føles anderledes æn dernere, vær sikker på det! Og på rejsen hjem — så mange stemninger en da løper gjennem! Du husker det fra før.

Elias (*som hele tiden ser på henne*). Med al forandring er du uforandret, du Rakel. Du kunde visst begynne med e-fuglene idag igjæn?

Rakel. Ja, hvis jeg fik dig med!

Elias. La mig få riktig se —

Rakel. Elias!

Elias (*drar henne til sig*). Der er edderdun ved dig! Når vi tok i den dunen, undret det os ofte at ungerne vilde forlate den. Kan du huske?

Rakel. Ja. — Men de rejste langt nok.

Elias. De rejste langt nok. — (*Sagte.*) Farvel, Rakel!

Rakel. Går du alt nu?

Elias. Jeg må gå. Men jeg kan likesom ikke slippe. —

Rakel. Så hold fast!

Elias. Der er noget i livet som vi to ikke fik.

Rakel. Det skal vi tie med. Det er større hvad vi har fåt.

Elias. Og midt i det største — er der stunder vi bare længes efter det vi ikke fik.

Rakel. Veke stunder.

Elias. Veke stunder! (*Kysser henne.*) Jeg kysser i dig alt det dejlige jeg ikke fik. — Og så kysser jeg dig — bare dig. (*Kysser henne langt.*) Farvel, Rakel!

Rakel. Altså imorgen?

Elias. Imorgen hører du fra mig.

Rakel. Ja, du kommer selv?

Elias. Hvis jeg kan. — Å, edderdunet! (*Omfavner henne, kysser henne, går. Stanser ved døren.*)

Rakel. Hvad er det, Elias?

Elias (*slår ut med hånden, går*).

Rakel (*står ænnu og ser mot døren, da det banker på vinduet. Hun vågner og vender sig. Går så mot vinduet og åpner det*).

FEMTE MØTE

Spera (*hoppende in*). Hvem var han, Rakel?

Credo (*efter*). Din bror, ikke sant?

Rakel. Jo.

Spera. Har han ikke en stor sorg, du?

Rakel. Kunde du se det?

Credo. Å —! Hvad er det han vil?

Spera. Noget stort —!

Credo. Og hvor skal han hen?

Spera. Langt, langt bort, ikke sant?

Rakel. Vi skal rejse sammen.

Begge. Hvorhen? Når?

Rakel. Til vort hjem i Nordlandene. — Kanske imorgen

Credo. Men hvorfor tok han så farvel med dig?

Spera. Som han aldrig mer skulde se dig?

Rakel. Gjorde Elias —? Å. I misforstår! Han er sådan, når han er ulykkelig. Altid. Da vil han aldrig slippe. (*Det ringer. Begge i et nu ut av vinduet igjæn, som Rakel lukker. Det banker på.*)

SJETTE MØTE

Rakel. Kom in.

Bratt (*kommer in, oprevet, forpustet*). Han er ikke her?

Rakel. Min bror, mener De? (*Rask.*) Står noget på?

Bratt. Har han været her?

Rakel. Ja — traf De ham ikke?

Bratt. Han har været her. Det stemmer.
Hvad sa han? Hvad vil han?

Rakel. Hvad han vil gjøre, mener De?

Bratt. Jeg kan se at det vet De ikke; det talte I ikke om.

Rakel. Nej — han kommer her igjæn imorgen.

Bratt (*raskt*). Imorgen?

Rakel. Eller han sender bud.

Bratt. Hvad mener han med det! (*Til henne.*)
Nævnte han mig, Rakel?

Rakel. Nej. — Jo, kanskje? Han nævnte Dem i forbigående.

Bratt. Bare i forbigående. (*Avgjørende.*) Så er det noget han dølger!

Rakel. Han sa I hadde ikke talt sammen på længe — før idag.

Bratt. Sa han at jeg hadde set ham og ikke kjent ham? Sa han det? Forklædd altså.

Rakel (*smiler*). Elias? Det tror jeg ikke.

Bratt. Han var aldrig hjemme om natten!

Rakel. Det talte han også om. At han ikke sov, mener jeg. — Men Gud, hvad er det, Bratt?

Bratt. Jeg kan ikke på én gang sige det. De vilde ikke engang forstå det. For jeg har intet bestemt at bygge på. Intet utsagn, ingen positiv handling.

Rakel. Men når De ikke det har —

Bratt. Jo, jo, det er like sikkert for det! — Å, at jeg ænnu en gang skulde bli så... Ja, bare vænt, jeg skal forklare det; det er jo derfor jeg er her. — Som han og jeg har holdt av hværandre, Rakel! Og hvad han har været for mig...

Rakel. Men er det forbi?

Bratt. Det er en som har tat ham fra mig!

Rakel. Hvad siger De —?

Bratt. Jeg forstod det jo ikke. Hvordan kunde jeg også forstå det? Elias?! Før idag vi atter møttes... Jeg så det med én gang! — Og jo mere han sa, jo klarere!

Rakel. Ænda vet jo ikke jeg hvad det er!

Bratt. Det er en som har tat ham fra mig. Dette er så sikkert som at sommeren blir til høst og høst til død. — Gjænnem store forespejlinger. Gjænnem at sette hans ubændige dådstrang i svingninger, større og større. Hvorledes kunde han da lenger trives blant os? Han længtes efter at gjøre noget umådeligt — på én gang, i ett slag!

Rakel (*rædd*). Hvad skulde det være?

Bratt. Elias er så let at bortføre; han er så troende.

Rakel. Jaja. Men hvem har —

Bratt. En som har gjort strejken til noget småt for ham, til bare fejltagelse, eller til noget ænnu værre. Så Elias forfærdedes og fik det frygteligste samvittighedsnag. Elendigheden som han så på, var ikke lenger til at holde ut. Således må det være gåt til. — Han vilde så gjøre det godt igjæn — godt igjæn ved noget som vændte hele værdens øjne på vor nød. Noget nyt, uhørt! Sådan må det være godt til.

Rakel (*mer og mer rædd*). Men hvad — hvad?

Bratt. Vænt nu! De vilde misforstå ham, hvis jeg ikke først får forklaret mig! Ti skyllen er ikke hans. — Han sa ikke ett ord til mig! Skjønt vi hadde samme ansvar, samme skyll — ikke ett ords bebrejdelse; han vilde gjøre godt igjæn ganske alene. Ved uhørte offre. Han har nu git os hele sin formue!

Rakel. Har Elias? Hele sin formue!

Bratt. Noget han sa, satte mig på spor. Nu har jeg overbevist mig. Det er så. Han har git os hvær krone han ejer. Igår hadde han ænnu to tusen igjæn; dem har han git os idag — på én gang.

Rakel (*i stor beundring*). Han skal ikke savne!

Bratt. Det er ikke det! Men derved har han jo ledet os på villspor. Han har sendt os disse daglige summer fra øst, fra vest, fra nord og syd, så vi måtte tro på en stor tilslutning. Men imorgen er den forbi. Fra imorgen bare til det allernødtørfte — og om en stund heller ikke til det. Men den største elendighet!

Rakel. Stakkars Bratt!

Bratt. Ja, det kan De nok sige, for det er mig som har skyllen! De må ikke legge den på ham. Ingen må legge den på ham. Det er derfor jeg må forklare mig!

Rakel. Jeg skal høre.

Bratt. Nylig stod jeg på den høyeste tinde av selvtro, den at føle: Gud er med! Jeg kjænte mine kræfter i de andres tillid; der er intet skjønnere. Så kom Elias — og før jeg visste det, tok han jorden bort under mine føtter!

Rakel. Kjære ven!

Bratt. Men hvordan kan også et menneske der har oplevd hvad jeg har oplevd, hvordan kan han tro én gang til? Og just i kraft av sin villfarelse første gang tro ænnu sterkere: her er det! Dette er ingen villfarelse! (*Gjæmmer sit åsyn.*)

Rakel. Min ven, min gode ven!

Bratt (*ser skarpt på henne*). Undertiden stod jeg foran et ansigt som spurte: Kan du finne ret vej? Kan du føre andre på ret vej?

Rakel (*drar sig tilbake*).

Bratt (*etter henne*). Si mig det nu: den tvil har De hat?

Rakel. Ja.

Bratt. Og derfor gik De fra mig?

Rakel. Ja.

Bratt (*tæt hen til henne, hun viger*). Jeg hjelper ikke folk; jeg forleder dem. Jeg fører ikke, jeg forfører.

Jeg gjør altid det motsatte av hvad jeg selv vil. Jeg kan ikke annet æn skyte over målet. Skape røre — og så fortvilelse. Ikke sant? Det måtte ænde så at jeg ligger der med tusen over mig som forbanner mig.

Rakel (*går til ham*). Om noget skulde hænde — De er mig så kjær, De har været det fra første stund. —

Bratt. Og De gik fra mig?

Rakel. De er et stort, ærligt menneske. Men De tar magten fra mig.

Bratt. Der siger De det selv!

Rakel. Ja. De får mig med længer æn jeg selv kan se.

Bratt. Der er det!

Rakel. Det er i Deres natur. De kan ikke for det.

Bratt. Selv den allerstærkeste natur — om den var alet op med sunde tanker fra barn av; om den ikke hadde lagt på vi'otten ute i en annen verden, men lært at se og forklare sig det virkelige liv — tror De den da hadde ført vill?

Rakel. Nej.

Bratt. Her kommer vi tumlende ut av en tusenårs tåke — og skal til at frælse verden! Den er blet nokså broget, mens vi lå i utlændigheden. Men dertil har vi ikke hjærne færdig. . . . Da jeg sprang op bakkerne her, så sprang denne tanke opover foran mig. — En overspænt fantasi eller overspænt vilje. Derfor er her altid noget over ævne i os. Vi har set mennesker fare til himmels i gullvogner, og engler i skyerne, og djævler i evig ild, og hungerer efter mirakler — vi har ikke hjærne til at klare det naturlige liv. Nej, nej! Det er synd på os, Rakel! Vi tar gale øjemål, vi kaster os ut i det på træff. Samvittigheden er intet sikkert styre for os; den har ikke hat hjem på jorden og i nutiden. Vi farer in i utopier og ut i det grænseløse . . .

Rakel. Det grænseløse —?

Bratt. Nu skjønner De —?

Rakel. Elias —?

Bratt. Javisst! — Jeg har narret ham for langt. Og har ikke skjønt at en natur som hans aldrig skulde ha været med her!

Rakel. Aldrig!

Bratt. Nu styrter han sig selv og os ut i det grænseløse. Her sker meget snart noget forfærdeligt. Da han gav alt sit, var det for siden at gi sig selv.

Rakel. Sig selv? Elias —?

Bratt. Offre sig selv for at få knust hundre av de andre! Det må være længe forberedt; men nu skal det ske. Forstår De —?

Rakel. Nej.

Bratt. Forstår De ikke —?

Rakel (*gir et stort skrik og faller*).

Bratt. Ja, fall, fall! Kunde jeg lægge mig ner ved siden av dig og aldrig mer vågne! (*Tæppet faller; vi ser ham knæle ner over henne.*)

TREDJE HANDLING

En mægtig hall. Til venstre et slags høvdingsæte i midten av faste bænker; de går langs alle tre sider med høje og rikt utskårne stolrygger. For lejligheden en mængde løse stoler utover gulvet. — I bakgrunnen svære buevinduer; bænker også under dem. På begge sider, men helt oppe ved fonden, ingangsdører. De er i stil med vinduerne. Taket i utskåret arbejde, skjønt og rikt. Væggene fæstlig behængt med tæpper, skjold, flag, friskt løv.

FØRSTE MØTE

(Holger i høvdingsætet med et lite bord foran sig. På bænkerne og utover i stolene sitter deputerede repræsenterende alle landets fabrikejere. I de to dører blir av og til andre synlige, som holder sig på begge sider av fæstsalen. De strømmer in, hvær gang forhandlingen flammer op; men forsvinder igjæn. Opvartere, kostymerte fra den sene middelalder, bærer forfriskende drikke om i høje kanner og hælder i pokaler og krus.)

Anker (står og taler på en liten forhøjning med bord foran, like under præsidentens. På øvre side av ham nok et bord, og derved sitter to sekretærer). Engang ved en stor lejlighed er det sagt: «Du kan ikke utdrive Belzebub ved Belzebub.» Dette har jeg i denne sak gjort til min religion. Vi må ikke svare med ondt på ondt. Vi får ikke det gode frem i folk ved det. Og får vi ikke det gode frem, så har vi intet at bygge på. Så har vi ingen fremtid. (*Går ned under taushed.*)

Holger. Hr. Mo har ordet.

Mo (stiger op; nogen av dem som holder til i gangene, strømmer nu in). Jeg har den ære for 14 — fjorten — fabrikejere i min by at slutte mig til hr. Holgers forslag. Vi gjør det av vort fulle hjærte. (*Hør.*) Danner arbejderne fagforening mot os, da danner vi fagforening mot dem. (*Hør.*) Vi er med på det hele forslag, på hvær bestemmelse i det. — Jeg er i høj

grad forbauset over hr. Ankers tale. (*Ja! ja!*) Enhvær fabriker burde dog forstå fordelene av at alle fabriker tilsammen har et fælles styre at ty til i farens stund! Alle burde forstå fordelene av at hvær strid med arbejderne ankes in for et sådant styre — højesteret og regjering på én gang. Hvad vi taper i frihed, vinner vi jo in i sikkerhed. Av vort fulle hjerte er vi med! La arbejderne vite, at gjør de ugrene, blander den magt sig i det som intet hensyn behøver at ta. Det vil gjøre dem myke — og os vil det gi den allerstørste anseelse. — Straks vi har fått fabrikerne i et annet land til at danne en lignende forening, slutter vi os til. Tilsist blir det én fagforening for alle civiliserte land. Holgers forslag er grandios! Og jeg (*henvendt til Anker*) frygter slet ikke for konsekvenserne! Hr. Ankers uttrykk: «dette er den mindre del av værden mot den større,» er kolossalt misvisende.

Kolossalt! For der er da andre til i værden æn fabriker og fabrikarbejdere! Og hvem disse andre har fordel av at slutte sig til, er da sandelig ikke tvilsomt. (*Hør, hør.*) Vi og de andre, det er tilsammen staten. Staten er vor, det har den været, det skal den bli. Av mit fulle hjerte slutter jeg mig til. (*Hør, hør, hør! Han går ned under bifall og samtale.*)

Holger. Hr. Johan Sverd har ordet.

En. Avstemning!

Mange. Ja, ja, avstemning!

Flere. Avstemning!

Johan Sverd (*stiger op med en mappe, som han legger foran sig*). I behøver ikke at gjøre det så tydelig, højstærede! Jeg kjenner luften; som tekniker er jeg vant til at foreta analyser! (*Latter.*) Når jeg ikke desto mindre trær op, er det fordi jeg har lovet mine kolleger, dem jeg har den ære at representere, at bære frem deres mening.

En. Som De selv har dikteret!

En annen. Diktator!

Johan Sverd. Utøver jeg diktatur, må det være «overtalelsens».

Mo. Det vil De forsøke her også?

Johan Sverd (*lystig*). Med højestæredes tilladelse: jeg vil det! Jeg har nemlig et argument på hånden som intet godt hode kan stå imot!

Nogen. Å—hå?

Johan Sverd. I skal få det straks. Vore fabrikker ligger, som den ærede forsamling vet, på landet. Disse fabrikkers arbeidere har fått omtrent alt det som det her er tvistemål om! (*Avbrytelse.*)

Almindelig. Ja, ute på landsbygden! Der er andre forhold!

En (*overdøvende*). Små forhold — og alting nyt!

Mo. Frem med bøkerne!

Johan Sverd (*peker på mappen*). Jeg bringer her med mig i bekræftet avskrift de siste års oppgjør. Det går beskedent; men det går.

Nogen. Beskedent, ja!

Johan Sverd. Ja, vi lar os nøye med et beskedent utbytte — og det er kanskje heri forskjellen består mellom højestærede og os?

Flere. Å—hå!

En. Pass dig selv, du!

Johan Sverd. Jeg kan fortælle én ting til. Alle disse arbeidere er medlemmer av Bratts landsforening, og de holder Elias Sangs blad. Jamæn gjør de så! Og fjællene vi lever under, og fosserne vi arbejder ved, har like friskt utseende for det! Og det allervørste kommer tilsist: Også vi fabrikejere er medlemmer av Bratts landsforening og abon — (*Voldsom avbrytelse.*)

Almindelig. Nu skal vi høre! Hva vil du så her? Socialister! Anarkister! Gå væk! Slut!

Johan Sverd. Her er nok ikke så mange gode hoder som jeg tænkte! (*Latter, forargelse om hverandre.*)

Mo (*overdøvende*). De er altid uforskammet!

En (*overdøvende*). Han kan passe sit eget hode. Han hører til familien Skrull.

Johan Sverd. Hører jeg til familien Skrull, så har jeg adskillig slægt her! (*Latter.*) Jeg holder meget på familien, jeg håber den holder på mig igjæn og tillater mig en kort kritik av hr. Holgers forslag. Det første jeg

vil sige om det, er at en fagforening av fabrikejere landet — eller ændog værden — over, det kan alene gå, hvis den får alle fabrikejere med sig.

Mo. De behøver ikke at være rædd for det!

En. De skal bli nødt til at gå med!

Anker. Ingen tvang!

Mange. Jo, nætop tvang! (*Samtale.*)

Johan Sverd. Hr. ordstyrer! (*Denne sitter urørlig.*)

Anker (*roper*). Men om nu bankerne vil hjelpe dem?

Mange. Det tør de ikke. Det skulde de komme til at angre!

Johan Sverd. Og forsælgerne?

De samme. Ja, de kan jo forsøke!

Johan Sverd. Der må vi ha to fagforeninger till Bankernes og forsælgernes.

Mo. De første boycotter vi, de andre undersælger vi.

Johan Sverd. Der har vi et nyt bruk av garanti-fondet! Og kamp med hele det liberale parti! Saken blir politik.

Mo. Det er den alt.

Johan Sverd. Nej, dette er aldeles nyt! Fabrik-ejernes fagforening med tvang for medlemmerne, med tvang for arbejderne, med boycotting av bankerne og kamp med forsælgerne, fragtdamperne o. s. v., o. s. v. — noget aldeles nyt!

Anker. Det går aldrig i evighed.

Mange (*forbittret*). Det skal gå!

Johan Sverd (*raskt*). Jeg sætter det går! Går brillant! I kommanderer fabrikejerne, arbejderne, markedet; derved indirekte kommune som stat. Hvad blir følgen? At der ved et eller annet overgrep fra højest-æredes side — så megen magt frister nemlig til over-grep! — bryter ut et oprør, mere intenst forbittret æn vore forfædres religionskrigel! Er vi så kommet længer? Bakover er vi kommet! Til de villes dager, da alt som vi arbejder med, blir slått i knas, oplagene brænt, for-mænnene drept — vi har alt set litt av det; for vi er ved forpostfægtningerne.

Anker. Det er sant!

Johan Sverd. Og hvad er dette for en krig? Hvem er det den går ut over? Begge parter! Både ejerne og arbejderne. De kunde komme meget lettere til det, om de begge blev hjemme hos sig selv og bare sendte bud over til hverandre, at på det og det klokkeslæt skulde de stikke ild på alt hvad de ejde og hadde, begge parter, og sørge for at branden kunde bre sig bra i byen de bodde i, og svække landet de arbejdet for! (*Uvilkårligt bifall.*)

Mo. Sig det til arbejderne!

Johan Sverd. Det får siges til begge parter at de styrter sig på hodet in i det umulige og unaturlige! Det må være en arvet blind drift — i slægt med den som søger storhed og poesi i det overnaturlige. Men jeg siger, at den dag vil komme da menneskene opdager, at der ligger mere storhed og poesi i det naturlige og mulige, hvor lite det ofte synes, æn i alværdens overnaturlighed — fra den ældste solmyte av, til den siste præken over den igår. Om begge parter også i denne sak holdt sig til den likefremme virkelighed, hvad vilde de så opdage? At den fiende de begge vil tillivs, han sitter utenfor! Han vokser av at vi ødelægger hverandre; han får os begge derved bare så meget sikkrere under sig. Jeg mener kapitalen!

En høj tenor. Nævn ikke kapitalen!

Johan Sverd. Højestærede — hvorfor i alværdens skal jeg ikke nævne kapitalen? Når vi alle vet at i dette unge industriland arbejder de fleste med lånte penger og gjerne vilde komme bort fra det? Men kapitalen —

Den høje tenor. Nævn ikke kapitalen!

Johan Sverd (*i samme tone*). Er den kanskje hel-
lig? (*Latter.*)

Mo. Jeg er sandelig enig i det! Disse ørkesløse klager over kapitalen i al uændelighed...

Johan Sverd (*ænnu mens Mo taler*). Klager over kapitalen?

Den høje tenor. Nævn ikke kapitalen! (*Brøl av latter.*)

Johan Sverd. Hr. ordstyrer! Vil De ikke få dette sinnsforvirrende rop stanset?

Holger (*ænsrer det ikke. Latter, bravorop*).

Johan Sverd. Jeg konstaterer at her ikke er talefrihed! Jeg konstaterer at hverken ordstyrer eller forsamling tilsteder talefrihed! (*Hør! Latter.*)

Johan Sverd. Jeg ante det på forhånd, og derfor tok jeg hurtigskriver med. (*Her rejser sig en storm.*)

Almindelig. Det er ikke tillatt! Forhandlingen er hemmelig. Her må intet refereres!

Johan Sverd. Når forhandlingsfriheden krænkes, må offentligheden påkalles! (*Roper.*) Jeg har også mikrofون med! (*Går leende ned med sin mappe under armen.*)

Almindelig. Mefisto! Taskenspiller! Det ventet vi av Dem! Og De taler om frihed!

Holger (*overdøvende*). Hr. Ketil har ordet! (*Almindelig bravo og håndklap.*)

Ketil (*som står langt bak, siger til Johan Sverd, der er ved at forlate forsamlingen, fulgt av to menn, den ene med en kasse*). Går De?

Johan Sverd (*lystig*). Ja.

Ketil. Men jeg skulde just svare Dem.

Johan Sverd. Her er visst nok tilbake som vil ha moro av det. (*Hilser og går. Mange ler.*)

Ketil (*stiger op*). Vi har nylig hørt hvor forskrækkelig farligt det er, hvis vi gjør det som arbejderne lengst har gjort.

Flere. Hør, hør!

Ketil. At vi intet initiativ turde ta overfor arbejderne, det visste vi lengst. Men at vi heller ikke tør gjøre noget som de har gjort først, det er nyt. (*Munterhed.*) — For os er bare at lystre arbejderne. Alt det annet er farligt. Altså legge på lønna for dem — så de kan få mere at drikke op. (*Latter og hør, hør!*) — Jeg vil nu ikke engang ulejlige dere med at nævne at arbejderne bør ha andel i fortjenesten — især når der ingen er. (*Stor munterhed.*) — Derav følger naturligvis at vi må ta dem med op i styret. Da vil bankerne bli svært villige til at gi os kredit. (*Munterhed.*)

Nætop nu som konkurransen er blet skarpere æn nogen-sinne før, bør vi gi både fortjenesten og styret fra os, da vil det gå godt. (*Næsten jubel.*) — Hvad vil også formue på enkelte hænder sige uten trældom for de andre? Nej formue på ingen hænder og fattigdom på alle, det er idealet. (*Ustanselig jubel.*) Frihed kan ikke bestå sammen med pengemagt. Fattigdom og frihed, det er idealet. (*Jubel om igjæn.*) — Hr. Anker, som er en gudfrygtig mann, talte rystende om rigdommens laster, d. v. s. om deres laster som selv er rike, eller som venter at bli det. Det var dovenskap, det var ødselhed, det var vellevnet og utsvævelse, det var herskesyke, rå foragt for andre. Dette var de laster som almindelig fulgte rigdommen. Nej, da takke mig til arbejdnernes laster! For dersom vi tør tænke så simpelt, så har vel også de sine? Urenslighed, likesælhed, trællesinn, misunnelse, drik, tyveri, slagsmål, ofte mord. Og nutildags, siden anarkismen har slått sig på dem, også masse-mord. Jeg kan ikke sige jeg sværmer for nogen av disse laster, hverken for vore eller for de andres. Men er det engang så at begge har sine, hvorfor da bare nævne deres som følger med rigdommen? Er det fordi arbejdnernes er så meget grommere? (*Latter og bifall.*) Eller tror virkelig hr. Anker, som er en gudfrygtig mann, disse deres laster er ting som går bort ved at arbejderne får andel i fortjenesten? At andelsarbejde er omvændelse fra synd? For dem og for os? (*Stort bifall.*) — Jeg finner slik tale — unskyll ordet! — jeg finner den svak-hodet. (*Latter.*) Som al den moralske passiar, hvær gang vi skal gjøre noget ordentlig, noget som forslår. Efter mit skjøn er det nætop moralen som er i vejen. (*Stor latter.*) Faren som her tales så meget om, det er at hvær gang blir vi så skrækkelig moralske. (*Ja, ja, ja! Stort bifall.*) Det hindrer os i at forsvare det bestående, samfundet, fædrelandet, som vi har det og skal gi det til vore barn, forsvare det, så det kjænnnes og huskes, at her er noget de ikke får kluddre med. Før blir her nemlig ikke fred. (*Går ned under ovationer. Man har rejst sig, der samtales livlig.*)

Holger (*da det stillner av*). Så har — hr. Anker begjært ordet igjen.

En. Nej, skal vi ænnu ha mer Anker?

Mange. Ikke mer Anker!

En annen. Vi har fått nok av det anker! (*Latter.*)

En tredje. Heller litt av et annet!

En fjerde. Nej, ikke mer av noget! Avstemning!

Flere. Avstemning!

Anker (*som er steget op*). Å nej, I får nok smake litt av mit anker først! (*Latter.*) Den vin I nylig fik, syntes mig lovlig tynn — skjønt den skummet svært. I vore dager kan vi, som kjænt, også få vand til at skumme. (*Å—hå! — Flere går ut i halvhøj samtale.*) — Den nye tid, den nye tilstand som kommer (enten vi vil eller ej!), er nætop at hverken skal der være stor rigdom eller stor fattigdom; for der er noget mellem disse to, og det er hvad som skal komme. Efterhvert som det nåes, faller også de laster væk som følger rigdom og armød. Dette var det vi skulde inse i tide, så slap vi for de idelige og forfærdelige sammenstøt. En foregående taler har sagt at der må være noget i vejen med os, siden vi så sjælden tar fat med det rette grep. Han mente der var noget over ævne i os. Ja, det mener jeg også — hvad det så kommer av. For mig er de ville krigsbyrder, de forfærdelige statsbudgetter, det ødsle private liv alvorlige vidner; vi fører et liv over ævne. Anarkismen var uten det aldeles umulig. Den ansvarsløshed, den ryggesløshed hvormed rikfolk ødsler væk millioner, som var der ingen annen til i landet æn de selv og de som hjælper dem med at more sig — den er likeså rå anarkisme, et oprør mot Guds og menneskets lov. Derved gir de løsenet til de andre: «Gjør alt hvad du vil, du også!»

Ketil (*rejsrer sig*). Må jeg be om ordet! (*Man ser at ordstyreren tegner ham. Glæde.*)

Anker. Også litteraturen, de rikes og de velhavedes, de såkalte «dannedes» litteratur — når den er av samme sort, bare præker ubunden individualisme og river ned og hisser til voldtægt på lov og gode sæder — den er anarkisme så god som nogen der dræper ved dynamit.

En. Hr. ordstyrer, er vi ikke nu vel langt borte fra saken!

Mange. Til saken! Til saken!

Flere. Avstemning! Avstemning.

Mange (*kommer in utefra og roper med*). Avstemning!

Anker. Ingen i værden har lov til at gjøre med sit hvad han vil.

En. Jogu har vi så!

Anker. Nejgu har vi ej! Der er både skrevne og uskrevne love over os! Og jeg er rædd I krænker begge, men især den siste, hvis I begynner på det der står som vilkår for arbejderne i hr. Holgers forslag.

Flere (*på én gang i munnen på hværandre*). Å—hå! De skrømmer os ikke! Vi lar os ikke skrømme!

Anker. Jeg finner vilkårene for arbejderne opprørende. Vold på skreven og uskreven lov! Jeg er sikker på her er mange der er enig med mig! (*Går ned.*)

Holger (*rejser sig*). Jeg tror det er på tide at prøve det.

Almindelig. Ja, ja! (*Alle som atter er i siderummene strømmer in.*)

Holger. Vil de der er enig med hr. Anker, behage at mælde sig. (*Stillhed.*) Jeg mener: la høre fra sig! (*Stillhed, så latter; så ændelig:*)

En mann (*med forknytt røst*). Jeg er enig med hr. Anker. (*Stor latter.*)

Holger. Altså én eneste mann! (*Jubel, trampen.*)

Anker. Når så er, da ber jeg om unskyllning for at jeg har opholdt forsamlingens tid. (*Han går; hans meningsfælle med ham.*)

En. Lykke på rejsa!

Anker (*ved døren*). Det tør jeg ikke ønske dere! (*Han går.*)

Holger. Forsamlingen har bedt om avstemning.

Almindelig. Ja, ja!

Holger. Forsamlingen vil altså ikke først høre hr. Ketil!

Alle. Jo, jo, jo! (*Håndklap.*)

Holger. Men nu har en ordet før hr. Ketil — det er hr. Blom. (*Stillt.*)

Blom (*en alvorlig, sortklædd, elegant herre rejser sig. Han har hittil ikke deltatt i en eneste demonstration. Man har set ham rejse sig flere ganger for at få ordet, men ikke blet bemærket, før under Ankers siste tale, like før Ketil fik det.*)

Holger. Jeg forutsætter at også De er enig i forslaget.

Blom. Ja.

Holger. Hr. Blom har ordet.

Blom (*stiger op*). Må jeg be om et glas vand!

Holger (*ser sig om, likesom flere*). Hvor er tjenerne blet av?

Nogen (*iler op til døren på begge sider og ser ut*).

Mo. Her er en! (*Vinker. En tjener kommer.*)

Blom. Må jeg få et glas vand. Koldt. (*Tjeneren går.*) Allerede har vort land tapt millioner. Millioner. Allerede er fabrikkernes årsfortjeneste strøket med. Og mere.

En. Og mere.

Blom (*høflig*). Og mere. Den lette, for ikke at sige den letsindige tone — tone som har præget denne forhandling, har derfor støtt mig meget.

En. Meget.

Blom (*høflig*). Meget. Vi går ikke gjennem den krise som nu har begynt — begynt uten selvbeherskelse, og disiplin.

En. Disiplin.

Blom (*høflig*). Disiplin. (*Latter.*) Når vi viser selvbeherskelse og disiplin, da, og alene da kan vi vente at få på vor side — på vor side den magt —

Tjeneren (*er kommet med en herlig kanne og do. pokal på en bakke, har skjænket i og byr nu*).

Blom. Som er den største, nemlig — (*Tar glasset, sætter det til munnen og drikker.*)

En. Nemlig —?

En annen. Arméen?

En tredje. Kongen?

En fjerde. Vælgerne?

En femte. Kvinnfolka? (*Latter.*)

En sjette. Pænga? (*Ny latter.*)

Blom (*sætter glasset fra sig*). Jeg mener kirken.

Flere. Å, kjærka!

Blom. Kirken. Alene ved selvbeherskelse og disciplin får vi kirken på vor side.

En. På vor side.

Blom (*høflig*). På vor side.

En (*som sitter langt bak*). Når kjærka ikke kan holde arbejderne i ave, å fan ska vi så me'a?

Flere. Hør, hør!

En tredje. Ja, hvad er a så tes?

Blom (*urokkelig*). Kirken stiller sig ikke på arbejderens side. Det ser vi — det ser vi. Men kirken stiller sig heller ikke på vor, fordi vi savner den tugt og disciplin som vi vil pålægge arbejderne — arbejderne. Og som vi ønsker kirken skal hjælpe os med.

En. Hjælpe os med.

Blom (*høflig*). Hjælpe os med. Jeg er enig i det fremsatte forslag. Men sikkrer vi os ikke kirken, så blir det umuligt for os.

En. Umuligt for os.

Blom (*høflig*). Umuligt for os. Det er min mening. (*Går ned.*)

Holger. Hr. Ketil har ordet! (*Almindeligt bifall; alle strømmes in.*)

Ketil (*stiger under dette op*). Ja så, det er vi som savner disciplin. (*Latter. Hør, hør!*) Og kjærka, stakkar, hu' står og vet ikke sin arme råd, hu' kan ikke hjælpe os, for vi savner tugt og disciplin. (*Latter. Hør, hør!*) Så det var derfor kjærka støtt hjalp dem som hadde magten? Alle de som hadde magten, de hadde også altid selvugt og disciplin. (*Glæde.*) — La os ændelig engang ta magten, vi også, så kan vi være ganske sikker på kjærka! (*Jubel.*) — Likedan med arbejderne! Da regjeringen i Paris skjød ned 10,000 av dem, de værste urostifterne nemlig, så hadde de fred i mange år. En åreladning en gang imellem er ikke værst. (*Latter. Hør, hør! Samtale.*) De skal visst snart ha en til dernere. (*Latter.*) — Slikt noget trængs næppe

her. Men det beror på os. Tar vi magten idag, og viser vi at vi vil holde statslegemet sundt, selv om det skal gå til åreladning, så tænker jeg vi slipper. Ellers ikke. (*Stærke hør.*) — Her taltes før om at vi var skyll i de andres anarkisme, vi hadde også vor, og begge slags ødela nationalvelstanden. Ja. Men hvad regner det som en nar av en rikmann eller en ænnu større nar, hans søn nemlig (*smålatte*), hvad regner det som de kaster væk i flere år, mot alt strejkerne kan ødelægge på et par uker, ja, som i England, og især i Amerika, på et par dager? Når nemlig de som strejker, knuser arbeidsmaterialet, brønner op for millioner, stopper hele forretningsgrener, så markederne forstyrres værden over! Med slike menneskedyr, som altså slumrer i arbejderne, hvor stille de kan synes — med dem skulde vi dele styre og den fortjeneste som skal være vor garanti? Overfor slike skulde vi ha betænkeligheder ved at ta magten og bruke den til det heles vel? (*Stort bifall.*) — Jeg ikke alene stemmer for hvært grand i hr. Holgers forslag; men jeg vil det skal voteres *en bloc*. (*Går ned under stormende jubel. Alle uten Blom rejser sig.*)

En. Vi antar det med akklamation.

Alle. Ja, ja! (*Håndklap.*)

Mo. Leve hr. Holger! Leve vor store fører! Hurra! (*Hele forsamlingen stemmer i. Også hr. Blom, som nu har rejst sig.*)

Anker (*som tillikemed sin fælle uvæntet står midt imellem de to dører*). Unskyll, hr. ordstyrer; men vi kommer ikke ut.

Holger. I kommer ikke ut?

Anker. Her er stængt overalt.

Holger. Men portneren —? Hvad?

Anker. Portneren finnes ikke.

Holger. Hvad for noget! — Hvor er tjenerne blet av? Hvad?

Anker. Vi så ingen tjener nogensteds. (*Uro.*)

Mo. Her var jo nylig en her nu?

Flere (*iler til de to dører og ser ut.*)

En. Der er han! (*Han vinker.*)

Tjeneren (*kommer*).

Holger. En av lejetjenerne. — (*Til tjeneren.*) Følg de herrer ut! (*Tjeneren ser på sit ur. Derpå går han med de to herrer.*) Og få rede på portneren! Hvad? — Mine herrer kan være rolige. Jeg har sagt her skal være stængt, så ingen kommer ukallt in. Politiet er utenfor. Tjenerne samler sig vel til dinner'en.

Flere (*lettet*). Å—å! Sådan!

Holger. Denne avbrytelse har hindret mig i at takke så umiddelbart som jeg kunde ønske det, for den hyldning I bragte mig. Og for den tillid I har vist mig i vedtagelsen av mit forslag; den skal ikke bli skuffet. Jeg takker også for, at I har hjulpet mig av med den debatterende forsamling vi så uvæntet dumpet op i. (*Latter.*) — Overalt at leke parlament er et av vor tids plageris. Alle ideer forvrøvles, alle højere mål neddras. Det som fremgår av middelmådighedens valg, kan vel ikke bære sig anderledes ad. (*Hør, hør!*) Jeg ber mine herrer at sætte sig! (*En del sætter sig, flere blir stående.*) Det som nu her er vedtat, holder jeg for avgjørende. Jeg ser deri en stor begivenhed. Den har også været mit livs mål. (*Hør.*) Kort før jeg hadde den ære at møtes med mine kolleger, hadde jeg et møte med arbejderne og hørte atter at ikke vi, men de har bygd fabrikkerne; de skaffer os det vi lever av. Vi vet jo at det er likeså med samfundet; de har bygd samfundet, de opretholder det. Vi bare lever av det de gjør. Men det spredte arbejde har aldrig formådd så meget nogen sinne eller nogensteds. Det har aldrig orket mere en sit eget. At livnære sig. Først det samlende arbejde har formådd mere, har sat formål og bygd for flere. Det samlende arbejde har før fortrinsvis været båret av de store jorddrotter og av de store laug; disse mægtige har bygd samfundene. Krigerne har dels hjulpet til, dels forstyrret; præsterne likeså. Dels hjulpet til, dels forstyrret. Men vi er adelens og laugenes arvtagere. I den nye tid representerer vi det organiserede arbejde. Vi er nu de store formuers grunnleggere. Fra os bygger by og land sig; av os lever arbejderne. Fra os kommer det velvære som gir overskudd til videnskap og kunst. (*Stormende, langvarig hyldning.*) — Så længe vi rår

de større og de største formuer, er også det der skapes ved dem, individuelt, friskt, motsætningsrikt. Enhvær følger sin smak, enhvær finner sit. Men tænk dere så i vort sted — en eneste én, kommunen eller staten! En eneste bestiller, en eneste kjøper, en eneste smak altså! Også en eneste værdimåler! Det blev det regelrettes helvede. Jordlivet blev kjedsommelighedens søndagseftermiddag året rundt. (*Latter.*) Folkene blev tilsist så like, at enten vi levde i den ene myretue eller i den andre, vi visste næppe forskjell på det — uten kanskje ved måten vi snuste til hverandre på. (*Latter.*) Skjønt den blev vel tilsist den samme, den også. Hvad? (*Ny latter.*) — Når de andre roper over til os, at det må bli som flertallet bestemmer, og de er flertallet — så svarer vi tilbake: Insekterne er også i flertal. (*Hør, hør!*) Dersom her kommer et slikt flertal til magten — ved valg eller på annen måte — et flertal altså uten herredømmets tradition, uten dets højsinn og skjønnhedstrang, uten dets sekelgamle prøvede ordenslov i stort som i småt, så siger vi rolig, men bestemt: Kanonerne op! (*De rejser sig og roper. De klapper, de trænger sig rundt om ham.*)

Holger. Og nu, mine herrer, begynner fæsten! (*Han vænder sig og trykker på en knap. I det samme høres det første av tre skudd, og samtidig istemmer et stort orkester den for lejligheden komponerede, livlige fæstmarsch.*) Jeg tillater mig at føre til bords! (*Han går ned og byr hr. Ketil sin arm. De andre begynner også at ordne sig, parvis.*)

Anker (*står atter med sin fælle midt på gulvet mellem de to dører*). Vi kan ikke komme ut. (*Alle standser.*) Nu kan vi ikke engang komme nedenunder. Vi har været ved begge nedgangene.

Holger. Men så spræng dørene!

Anker. Vi kan føle dørene er stengt med jærnstænger. Utefra.

Holger (*slipper sin gjæst*). Hvad er dette? Hvor er tjeneren?

Anker. Han blev borte for os. (*Uro blant de forsamlede.*)

Mo. Der står han! (*Peker ut.*)

Holger (*myndig*). Kom in her!

Tjeneren (*kommer*).

Flere. Hvad vil dette sige? Hvad er på færde?

Holger (*rolig avvisende*). Stille! (*Tar tjeneren ved armen og fører ham frem.*) Forklar dig! Hvad vil dette sige?

Mange (*som fulgte med frem, nu mot tjeneren*).
Ja, hvad vil dette sige?

Tjeneren. Slip mig! (*Han slippes.*) I ønsker at vite hvad det er?

Almindelig. Ja.

Tjeneren (*stiger op på talerstolen*).

Almindelig. Han stiger op på talerstolen!

Tjeneren. I vil vite hvad det er?

Almindelig. Ja.

Tjeneren. Vi er innestængt.

Holger. Men portneren, tjenerne —?

Tjeneren. De er borte.

Holger. Frivillig borte? Eller ufrivillig?

Tjeneren. Begge deler. De første sørget for de andre. Og nu er ingen her. (*Stillhed, forfærdelse.*)

Almindelig. Men politiet! (*De går om hverandre.*) Politiet! Rop på politiet! (*Først nogen opover, så flere. Vinduerne rives op, man hælder sig utover.*)

En. Vi ser intet politi.

Flere. Vi ser slet ingen. Her er ingen udenfor!

Alle. Hvad for noget, er vi innespærret? (*Fremover.*)

Mo (*foran og overdøvende*). Forklar dig! Her er intet politi længer. Her er slet ingen udenfor. (*Man samles om ham påny.*)

Ketil. Har I også sørget for politiet?

Tjeneren. Ja. Politiet holder nu kordon længer borte.

Holger. Det er gjort i mit navn?

Tjeneren. Det er gjort i Deres navn.

Almindelig (*idet man strømmer nærmere*). Dette er djævelsk! Hvad skal ske? Hvad er det som skal ske? Vi er forrådt! Hvad kan her gjøres?

Mo (*stiger op på en stol*). Stille, allesammen! (*Til tjeneren.*) Hvad er det som skal ske! (*Alle med én gang stille. Så meget bedre høres den glade fæstmarsch.*) Kan vi ikke få den vanvittige musik stanset? (*Han står og vinker av med armene.*)

Flere. Stans musikken!

Almindelig. Stans musikken!

Blom (*roper ut av vinduet*). Musikken skal stanse! Stanse! (*Almindelig pause. Fæstmarschen går uforstyrret.*)

Mo (*fortvilet*). Men kan ingen få den til at tie?

Holger. Så må I sende bud op på taket. Det er der den er.

Ketil. Det er alt gjort. (*Atter stillt, og den høres.*)

Mo. Den holder på like godt. Kjære, gå nogen andre! (*Der løper en tre—fire avsted.*)

Tjeneren (*til Blom, som er kommet frem igjæn*). Og så fælt som de spiller!

Blom. Nej, det synes jeg ikke — synes jeg ikke. Men forfærdeligt er det. (*Den stanser.*)

Mo. Ændelig!

Flere (*lettet*). Se så!

Mo (*til tjeneren*). Vil De nu svare os: Hvad skal dette bety? (*Lydløs stillhed.*)

Tjeneren. Der er sendt bud efter dere! (*Aldeles stillt. Ændelig:*)

Mo (*næsten hviskende*). Av hvem?

Tjeneren. Av Maren Haug, henne som vi begrov idag. Hun vil ha dere efter. (*Stillhed.*)

Mo (*bestandig på en stol*). Hvad — hvad skal det sige?

Tjeneren. Dengang slottet her blev bygd, blev der lagt elektrisk ledning op til rummene fra minegangen nedenunder. Nu er minegangen gjort farbar, og i de siste nætter er den fylt. (*Aldeles stille.*)

Holger (*har den hele tid ikke rørt sig*). Hvem har stået for det?

Tjeneren. Den samme som har lagt ledningen.

Holger. Er han her?

Tjeneren. Nej, han skal gjøre mere siden.

Mo (*hæftig*). Hvem er da du?

Tjeneren. Det kan være det samme. Jeg ønsker ikke udødelighed.

Mo. Vi styrter os på ham! (*Ner av stolen.*)

Mange (*mot tjeneren*). Niding! Snigmorder!

Holger (*i vejen*). Nej, nej! Vænt! Jeg siger: vænt! (*Da der blir nogenlunde ro.*) Må jeg få tale med den mann alene? (*Til tjeneren.*) Vil De stige ner og tale med mig?

Tjeneren (*ser på sit ur*). Det må bli kort. (*Stiger ner, går hen til Holger, begge frem. Holger vinker til de nærmeste at de skal dra sig tilbage. Det sker.*)

Holger. Hvad pris forlanger De for at slippe os ut? Den kan være meget høj. Kræv hvad garanti De vil. Hvor vil De ha pengene utbetalt? — Herfra hemmelig med en ekstradamper ænnu i kvæll. — Svar!

Tjeneren (*går fra ham op på dirigentplassen*). Nu tar jeg kommandoen! Under mit styre skal rejsen foregå. Nu må dere holde godt fast under sjøgangen! (*Forfærdelse, hvisken.*)

Ketil. Får jeg spørge chefen om én ting?

Tjeneren (*ser på sit ur*). Men snart.

Ketil. Hvad skal — hvad skal dette være godt for?

Tjeneren. Luftrejsen?

Ketil. Ja. Hvad skal den tjene til?

Tjeneren. Til avertissement.

Flere (*gjæntar hviskende*). Avertissement?

Ketil. Jeg tør sige det avertissement vil falle dere dyrere æn os.

Tjeneren. Å, der kommer flere efter det! Det er mængden som skal gjøre det. Lysende som sole skal I avertere! Sæt pris på den ufortjente ære at ænde som sole!

Holger. Skal det gå løs nu?

Tjeneren. Nu skal det gå løs. Højestærede medsole — gi agt! (*Han vil gå mot bakgrunnen.*)

Holger. Du kommer ikke til at gi signalet. (*Lynsnart fire revolverskudd efter hverandre.*)

Tjeneren (*går ved det første skudd baklængs, idet han tar sig for brystet, på maven. Så løfter han begge*

hænder over sit hode og roper). Å, det var bra! (Styrter fremover. Holger har nere fra gulvet fulgt ham og står nu så tjeneren faller foran hans føtter.)

Alle (frem for at se den fallne; nogen op på talerstolen, andre på præsidentplassen, mange op på stolene for at se over hoderne på de fremste. Men like ved den fallne står med ett)

Den brune mann (fra første handlings første møte). Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha! (Han står på huk, slår sig på knærne, idet han hopper. Derpå som en pil avsted ut til høyre, mens der skytes to skudd efter ham av Holger.)

Mo (i høyeste forfærdelse). Er her flere?

Alle. Her er flere! Her er flere! Hvad kommer nu? (Stort røre.)

Mo (som uvilkårlig har løpet opover efter, stanser). Hyss, hyss!

Nogen. Hvad er det?

Mo. Hyss, hyss! Jeg syntes der ropte nogen til os utefra —? (Han læner sig utover et av vinduerne, som nu står åpne.)

Mange (i stor glæde). Er der nogen som kan hjelpe os! (I løp opover mot vinduerne.)

Mo. Hyss, siger jeg! Det er en kvinne. Hun står på den andre siden av fæstningsgraven. Hør! Se!

En. Hun vifter.

Mo. Stille nu! (Stillehed.)

En kvinnerøst (fjærnt, fortvilet). Skynd dere ut! Der er lagt miner under borgen!

Tjeneren. Rakel!

Holger (som ænnu står hos ham, sagte). Han lever?

Flere (roper ut i kvællen). Vi kan ikke komme ut!

Mo. En ad gangen. (Roper.) Vi kan ikke komme ut. Send nogen at lukke op!

Flere. Send nogen at lukke op!

De andre (som stod igjæn, iler også nu for at se til).

Mo. Hyss. Stille! (De blir stille.)

Kvinneføsten. Ingen kan komme inn. Vindebroen er hejst op.

Tjeneren. Rakel.

Holger (*der står urørlig, sagte*). Er det hennes bror?

Alle (*bort fra vinduerne og fremover igjæn, mens de gjæntar i munnen på hværandre*). Vindebroen er hejst op! Innespærret og avspærret. Hvad kan vi gjøre. Er her ikke taug vi kan hejse os ned efter og få fat i brandstiger?

En (*over de andre*). Er her ikke taug, så nogen kan hejse sig ner efter og få fat i brandstiger?

Holger. Jeg er bange her ikke er. Alting er nyt.

Mo. Hvorfor i al værden har De ført os herop?

En. Det er jo en mordergrube, dette her!

Flere. De skulde aldrig ha ført os hitop! Dette er Deres skyll.

Mange. Omkommer vi, så er det Deres skyll!

Mo. Deres kolossale forfængelighed og tross er skyll i det!

Næsten alle. Det er forfærdeligt! De skyller at skaffe os ut herifra! De visste fra ifjor at her var farligt. Vi stolte på Dem. Gjør nu Deres pligt!

Holger (*rolig*). Mine herrer, prøv at ta det med litt større ro! Husk at mineskuddet umulig kan træffe hele borgen. Husk også, at han som skal gi signalet, ligger her.

Tjeneren (*prøver ved disse ord at rejse sig*).

En (*roper*). Han lever?

Flere. Lever han? (*Åtter stimer de om ham.*)

Tjeneren (*kan alene løfte hodet*).

Den første. Han vil sige noget! Hyss!

Tjeneren. Jeg... jeg er ikke alene. (*Faller ner igjæn.*)

En (*hvisker*). Hvor er så de andre?

Flere (*sagte*). Hvor er så de andre? Hvor træffer minen, monstro?

Nogen. Det må være her!

Andre. Ja, det må være her!

Mange. Ja, her! Ganske visst her!

Mo (*slår ut i stor latter*). Hvorfor fallt jeg ikke på det før? Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha! (*Han styrter op til et av vinduerne, og før nogen kan hindre det, har han kastet sig ut.*)

Flere (*opover mot vinduerne og derpå forfærdet tilbake*). Knust mot stenbroen! Knust! (*De roper det op igjen til andre som ikke så det. Vi hører: «Forfærdeligt!» «Hvad skal der bli av os?» En til vil kaste sig ut. Vi ser der blir kamp om det.*)

Holger (*mægtig*). Vogt dere! Fortvilelsen smitter! (*Vi hører fra flere: «Ja, ja, den smitter. Vogt dere!»*) Prøv at ta det uungåelige med værdighet. En død er vi alle skyldige. Og denne vor død vil utrette mere for ordenens sak i landet æn nogen av os kunde gjennem det længste liv. Til folk som kan prøve på slikt, går nemlig magten aldrig over! Husk det! Derfor skal vi dø lykkelige! Vor død vil gi vore medborgere den harm og det mot som nu ene kan frælse samfundet. Det leve! (*Hele forsamlingen roper. Nætop som det blir stillt, høres den stygge latter utefra til høyre.*)

En (*øieblikkelig*). Han er det naturligvis? (*Løper efter latteren.*)

Flere. Han er det! (*Avsted.*)

Mange. Han er det! Efter ham! (*Avsted.*)

Alle. Han er det! Fang ham! Dræp ham! (*Alle ut til høyre i villt sprang. Blom gående.*)

ANNET MØTE

(*Holger. Anker. Ketil står igjen.*)

Ketil (*til Holger*). De vet ikke lenger hvad de gjør.

Holger (*som har set efter dem*). Jo, de vil løpe fra det. Naturligvis!

Anker (*mykt*) Nu, mine venner, nu er her intet annet igjen for os æn at kaste os i Guds barmhjertighet.

Ketil. Ja, gjør De det, far. Jeg er en gammel sjømann. Jeg har set døden i øjnene før.

Anker (*lægger sig på knæ til venstre. Og i bøn*).

Holger (*går frem og tilbake. Ser i forbigående tjeneren*). Han er død, han der, nu. (*De tier alle en stund.*)

Ketil. Ja, d'er vel ikke råd for at komme fra dette?

Holger (*åndsfraværende og uten at stanse*). Umuligt.

Ketil. Nej, jeg tænkte nok også, når disse blokene tok på at røre på sig... Ja, nu setter jeg mig her, jeg; og rokker mig ikke mere. Så får komme hvad vil.

Anker (*vænder hodet mot ham*). Vær ikke stor på det, nå! Kjære, kjære, kom nu og be for Deres sjæl!

Ketil. Nej, men om jeg tror det nytter. Sjæla er nå som hu' er, hu'. Hu' retter sig ikke så snøgg. Er der en som skal ta imot a — nåja, så lar'n sig ikke narre av de par ord jeg nå kan si. (*Den skoggrende latter høres over dem. Straks efter støjen og skrikene av alle de forfølgende — også ovenover.*)

Holger (*har stanset og lydd. Går nu langsomt hen til Ketil*). Og for det fejge pak der —!

Ketil. Ja, de er ikke mye værdt.

Holger. Nej, det har jeg alltid visst. Men så længe de lôt sig kommandere —. Hva?

Ketil. Det var de bra til. Mye bra. Men når de blir rædde —

Holger. — så løper de som piskede bikkjer. Det ser jeg nu.

Ketil. Ja, her må annet til.

Holger (*om litt*). Jeg skulde ha lyst til at leve med en stund ænnu!

Anker (*vænder ansigtet mot dem fra sin bøn*). Å, la os be for barna vore! De vil få det så vondt nå straks. Å, la os be at Gud må trøste dem, og at der ikke må bli så meget ondt i deres tid som det har været i vor. Å, la os be om det! (*Nu høres den skoggrende latter på venstre side, ikke langt borte. Straks*

efter også derfra støjen og hylet av de forfølgende, nærmere og nærmere, så in fra venstre mot høyre hele skaren i villt sprang. Blom gående.)

Holger (*står og ser dit de forsvant*). Enten det ene pakket eller det andre . . .

Ketil. Nej, her må komme no'en stærke mænd.

Holger. En er nok. Og han kommer!

Anker. Skynd dere nå og be med mig! Å, be med mig at Gud hjælper de gode, så de lyser for dem som har det vondt. Gud bevare fædrelandet! Gud — (*Et dumpet underjordisk drøn høres og hundreders korte nøddrop. Ketil løftes højt med sætet han sitter i, og forsvinner. Holger kastes overænde og er borte. En damp av støv næsten straks skjuler dem. Anker såvidt skimtes, det ser ut som går han in i væggen. Men like til det siste høres:*)

Anker. Gud bevare fædrelandet! Gud bevare —!

FJÆRDE HANDLING

Under træerne i den store park. Omkring et par av disse er rundbænker. Allerede før tæppet går op, høres i det fjærne sorgfull musik. Den følger siden som et fjærnt kor.

FØRSTE MØTE

(Rakel kommer langsomt in, ledsaget av Halden. Under det følgende er Rakel gående eller stående; Halden læner sig ofte til et træ; sætter sig også for en kort stund.)

Rakel. Takk.....! *(Ser sig om.)* Hvor det er herligt at jeg har denne park. Derinne bøjer sorgen mig sammen; jeg har hat en svær nat. Herute rejser jeg mig med den. Disse himmelhøje vejer og vårluften ... å, det gjør godt.

Halden. Naturen har trøst.

Rakel *(idet hun ser ham)*. Men den prøver ikke som menneskene at ta sorgen fra os. Den bare møter med sin uforgjængelige magt. Minner om det som overlever. *(Sagte.)* Overlever.

Halden. Derom står kampen. Sorgen må gå op i det som vil videre.

Rakel. Det kan min sorg ikke. Og det vil jeg ikke. — De må ikke bli utålmodig; men jeg henter ham jo in igjæn til mig i sorgen. Jeg kunde jo ikke følge ham i livet — og jeg slap ham fra mig den siste kvæll, fordi jeg ikke forstod ham. Han var en troende, han forkynnte ingen lære, men hvad han selv vilde gjøre. Tro er handling. Men en ikke-troende forstår så vanskelig en troende. Og så slap jeg ham fra mig. Aldrig vil jeg tilgi mig det, aldrig miste sorgen over det. Det stikker og borer legemlig, det hulker og skriker om mig. Somme tider vander jeg mig under ruinerne med ham, somme tider glir vi med hværandre langsomt gjæn-

nem forbannelsen som hundre tusen i rad og række nu pisker ham med. — Ham træffer de ikke. Han visste det forut, at det han gjorde, vilde få forstå. Det var ham en befaling mere; først således blev det offer. Så stolt var han mot menneskene, så ydmyg mot det han tjente. Jeg er viss på, at selv for dem han skulde føre i døden, forklarte han sig ikke. Han var for blufærdig til det. — Ham træffer ikke piskeslagene, men mig, mig træffer de. Hvordan kunde jeg ta så feil? Min kjærlighet til ham, hvorfor gav den mig ikke skarpere sans?

Halden. Hvordan skal det gå Dem? De skulde holde imot.

Rakel. Hvordan det skal gå mig? Hvis jeg får sove om natten, fornyer smerten sig til hver morgen, og hvis jeg ikke får sove, så dør jeg. Jeg får heller ikke gråte! Det vælder op, og jeg kan ikke. Men således er det mig kjært, således tjener jeg ham in igjæn.

Halden. Om han levde, vilde han si: «Sørg ikke over mig, men over —»

Rakel (*avbrytende*). Det vilde han! Sådan var han! Takk for de ord! Han døde som han levde — for andre! Men jeg kan ikke ta disse andre med. Skjønt de han døde for, nu er ulykkeligere æn nogen-sinne, jeg kan ikke ta dem med, jeg rummer ikke mere æn ham. — Å, den mann som forledte ham til dette! — Det står skrevet, at den som forarger en av de små, ham var det bedre der hængtes en møllesten om hans hals, og han sænktes i havets dyp. Men den som villfører en manns høyeste dådstrang — hvad skal der gjøres med ham?

Halden. De har vel begge tænkt at gjøre noget godt, at frælse nogen ved det.

Rakel (*avbrytende*). At nogen skal frælses således? Først gjøres så onde at de ønsker andres undergang? Ja, hvad skal de så frælses ifra? Eller når det onde skal kvæles derved at ænnu mere ondt såes, hvor skal så det gode gro?

Halden. Sæt at det som er skedd, vekker samvittighederne?

R a k e l. Det sa jo også han —? Var det ikke nætop hans ord —? Vække samvittighederne?! Efter så mange tusen års familie og religion kan vi ikke vække samvittighederne uten ved? I tause, høje vidner, som hører uten at svare, og ser uten at gjenspejle, hvorfor viser I mig opad? Her er jo intet opad fra al denne elendighed. Bare et uendeligt rundtom, som jeg forgår i!

H a l d e n. Opad vil sige fremad.

R a k e l. Men her er jo intet fremad! Vi er jo atter i barbariet! Atter er al tro på lykke og fremtid slukket. Gå rundt og spør! Det værste ved slik vanvittig eksplosjon av ondt er jo ikke de døde og sørgende; det er at alt motet skrømmes ut av værden. Barmhjertigheden har flydd sin vej, alle roper på hævn. Retfærdigheden, godheden, tilgivelsen, alle lysenglerne vore, de har flydd sin vej. Stykker av lemlæstede lik løper om i luften, og op av jorden vokser militær. De andre dukker sig. — Jeg kan ikke legge bind på en syk uten at huske . . . Jeg kan ikke høre nogen klage uten at få ondt. Og så vet jeg det jo nu, at hvad jeg så gjør, det hjelper ikke. Det hjelper ikke.

H a l d e n. Nej, intet hjelper! Det var det som martret ham.

R a k e l. Og så kaster han sin marter ut over os? Gjør os alle motløse? Kan menneskene gis dypere sår? Hvad er døden mot at leve uten mot på at leve? Når jeg ser den eneste av dem som blev reddet, når jeg ser ham lam og taus trilles om her, han som ejde uendeligt mot, og når jeg ser arbejderne gå efter ham og tigge om nåde, de som før trodde de kunde knuse ham — —! Mens her er full sol over os og forår. Like siden hin forfærdelige kvæll — bare godvejr, nat og dag, det mest uavsladelige jeg kan minnes. — Er det ikke som naturen vil sige til os: S k a m, s k a m! I kaster blod på bladene mine og dødsskrik op i sangen min. I formørker luften for mig med gruelige klager. Det siger den os! Min vår smusser I til. Eders sykdomme, eders onde tanker lister om i skogene og på grønsværet. Alle vegne stinker elendigheden efter dere som råtne vande.

Det siger den os. — Eders griskhed, eders misunnelse er et søsterpar som har slåss fra fødselen av — så taler den. Bare mine høyeste bærg, bare mine øde sandsletter, mine isørkener har ikke set dem; ellers på hver plet av jord ligger blod igjæn efter dem og rå skrik. Midt i den evige glans har menneskene tænkt ut helvede og holder det fylt. Utskuddet og forbannelsen har de blant sig, de som skulde være fullændelsen. — At jeg dog engang kan skrike det ut! Jeg har hittil bare hørt og hjulpet og tidd og flygtet. — Det visste jeg at herute fik sorgen mæle.

Halden. Hvor stor må den ikke være for at gjøre Dem så uretfærdig.

Rakel. Og ænda letter det! Det er næsten som at få gråte. — Men De har ret; sorgen er egoist. De andre er ikke til, eller de er i vejen. Jeg misbruker Deres godhed.

Halden. Si ikke sådant!

Rakel. Men der var noget i Deres få ord som, som —! Jeg hader disse regnestykker i det store. De springer over det menneskelige, skjønt der alene er frælse i det. Jeg har rædsel for det umenneskelige. — Er det ikke også forfærdeligt? Elias har lidt med mig alt hvad en holder ut at lide, ved miraklets umenneskelighet. Og så stuper han op i teoriernes ! Nu aner jeg hvordan det er gåt til! Det er ikke nok at sige at nogen har misbrukt hans længsel efter at offre sig. Det forklarer ænda ikke at han valgte dette! Nej, her er kommet noget til. De har fåt tak i hans dyrkelse av alt som var i overnaturlig størrelse! Han var som far; de hadde et barnligt sværmeri for det. Hvad ellers lediggjængerne lyster efter, det var hos ham religion. Han så ikke frælsen i at gi fred og lys til millionernes arbejde. Han så den bare i de store karakterer, i de vældige viljer, i de uhyre hændelser. Derfor gav han bort sin betydelige formue på én gang — og døde Samsons død! Gjorde det i dyp taushed, usynlig. Således syntes det ham størst! — Ja, de har besat hans fantasi med det som var større æn det største! Og har derved fåt den op i det umenneskelige. Her er ingen grænseovergang nødvendig. — En må ha skjønnet hvor let længselen mot det overmenneske-

lige lar sig forføre. Og må ha brukt den. Er det ikke som at gi et barn en barberkniv og så si: Du skal putte den i munnen?

Halden. Sådan kan det umulig være gåt til!

Rakel. Jeg dømmer ingen! Elias Sangs søster skulde dømme nogen? — Men si mig, Halden, når godheden kaster med dynamit, hvad er så godt, og hvad er så ondt? Det største ved godheden er at den er skapende. Den legger til av sit eget, så der blir glæde, kanskje over-skudd i andres vilje. Men når den dræper? Å, for en vanskjæbne Elias har hat: at falle i et så frygteligt menneskes hænder! — Jeg stod derute under fæstningsvollene, da den sprang, den vældige borg. Jeg stod der ved siden av Bratt. Vi kastedes overænde, og da han rejste sig, var han vanvittig. Hadde jeg ikke straks fåt omsorg for ham, så var jeg blet det selv. Tror De, om Elias forut hadde set os to stå der, han da hadde gjort det? — Hans ansigt den siste kvæll han gik fra mig, var jo et nødscrik! Nu forstår jeg det? Er der noget grusommere æn den magt i os selv som pisker os til det, hele vor natur står imot? Kan der bli lykke på jorden, før vor forstand blir så naturlig at ingen kan bruke os således? — — Å, for en smærte jeg har. — Å, at jeg ikke kan gråte den ut! — Om han var her, han som har gjort det; om han hørte hvor jeg skriker for ikke at kvæles, mon han så ikke hørte de tuseners jammer i min? — Men om han stod her — jeg vilde ikke ha sagt ham et vondt ord. Menneskene lever jo hvær inne i sin røksky. De ser ikke. Vi opdrages til det, jeg anklager ingen. Men den Gud som vi skal forstå bedre jo længer frem — denne lyse dag over os, denne evige sundhed og skjønhet siger mig det — han må være i det som vi lider ved det unaturlige, det ufornuftige, det umenneskelige. — Jo flere, jo oftere, jo sterkere vi klager, jo dypere blir Gud følt. — Så har også du gavnnet ved din død! Ikke som den frygtelige fik dig til at tro — nej, ved at vække lidelsen, ved at åpne for sorgen. Intet forhold er helt vort, før sorgen har rørt ved det. Intet ideal uten at den har åndet på det. Ingen forståelse, før den har set in i vore øjne. Vort sinn er som et

kammers, fullt av besøkende — intil sorgen trær in, stille eller hårdt; da blir det vort eget, da er vi hos os selv. — Elias, Elias, først nu forstår jeg dig som du fortjener! Fra nu av forlater jeg dig aldrig. Ej heller det du døde for. Vor lidelse skal luttre det, vore tårer skal glimte i det som lys og gjøre det helligt for tusen. — Mine ønsker går forut for min ævne. Jeg kan ikke mere. Med engang rykkes jeg tilbake i avmagt. Der skal kraft til at sørge også.

Halden. Der kommer de med Holger!

Rakel (*går straks ut til venstre mot ham*). Stakkar, han har hat sin morgentur.

Halden (*drar sig tilbake til venstre side; men således at han ikke sees av Holger*).

ANNET MØTE

Holger (*i en kostbar, makelig lænestol, båret av to tjenere; andre følger. Hans hode er forbundet; hans høyre side urørlig*).

Rakel (*holder hans venstre hånd*). Han vil hvile litt her. (*Tjenerne setter ham ned*.)

Holger (*som man ser har forsøkt at løfte høyre hånd*). Jeg glømmer alltid at den høyre hånd ikke kan løftes. Jeg vilde gjøre tegn til tjenerne at de skulde —

Rakel (*som har bøyd sig over ham, til tjenerne*). Værs'go at gå litt til side! (*De går*.)

Holger (*som taler sagte*). Jeg har noget at sige Dem.

Rakel. Hvad er det, kjære Holger?

Holger. Da jeg blev gravet frem — og fantes at være den eneste levende, bad De om — at få mig i pleje.

Rakel. Ja.

Holger. Altså..... jeg kunde ikke for at jeg kom hit. — Og blev den første patient i det hus og i den park jeg avstod til Dem.

Rakel (*på knæ ved ham*). Er det Dem imot, kjære Holger? Er det Dem imot?

Holger. Nej. — Men..... jeg har været for dårlig til at sige Dem det...

Rakel. Hvad —? (*Stillhed.*)

Holger. Har man funnet Deres brors lik?

Rakel. Ja. Frygtelig knust.

Holger. Altså intet tegn til — hvorledes han døde?

Rakel (*opmærksom*). Døde han anderledes æn de andre?

Holger. Han talte til os. — Han sa at der skulde gis signal ner til minerne Og så blev han skutt.

Rakel (*bakover*). Han blev skutt —?

Holger. Jeg kjænte ham ikke.

Rakel (*rejser sig lynsnart*). Av Dem blev han skutt?

Holger. Jeg kjænte ham ikke. Jeg visste ikke — han var Deres bror. — Men jeg frygter, at hadde jeg visst det — jeg hadde skutt ham likevel.

Rakel (*hviskende*). Å, forfærdelig, forfærdelig!

Holger. Han døde med stort mot. — Han sa, litt efter han fik skuddene: «Det var bra!»

Rakel. Å, hvad han så har lidt —?

Holger. Han hørte Dem rope; så sa han Deres navn. — De ropte to ganger, og begge ganger sa han det.

Rakel. Elias, Elias — —!

Holger. Forskyter De mig?

Rakel (*kaster sig ner over ham*). Nej, nej! (*Men i det samme brister hun i gråt.*) Å, nu fik jeg gråte! Nu fik jeg gråte! Jeg siger som han: det var bra! (*Hun hulker. Så rejser hun sig.*) — Elias, Elias, du gjæmte din smærte for mig. Men nu forløste du min! (*Hun hulker.*)

Holger. Kom, kom og før mig videre. (*Tjenerne iler til. Langsamt ut til højre.*)

Hans Brå og Aspelund (*in fra venstre og efter til højre; man ser de siger et par ord til hværandre, mens de går forbi*).

Rakel (*ser dem ikke*). Så han ropte mit navn! — Jeg vet ikke —; men fra jeg hørte det! (*Begynner at gråte igjæn; sætter sig.*)

Halden (*frem. Står og ser på henne, til han knæler højtidelig ner, idet han strækker sine hænder op og følger dem sammen*).

Rakel (*ser det ikke straks; men når hun ser det, vender hun sig uvilkårlig*).

Halden. De har ret.

Rakel (*næsten uten at det høres*). Hvad —?

Halden. Og jeg bøjer mig for Dem.

Rakel (*sagte*). Hvad vil det sige?

Halden. Mere æn De tror. (*Han rejser sig og står rank.*)

Rakel (*ser på ham. I det samme høres Bratt; han er i bakgrunnen*).

Halden (*slår ut med hånden. Går bort til venstre*).

Bratt (*samtidig som til en ved siden av sig*). Jaså? — Så det siger De? — Nå — sådan?

Rakel (*ser efter Halden*). Det var noget —? Men jeg savner sans for de andre. — Er det Dem, kjære Bratt?

TREDJE MØTE

Bratt (*ser kummerlig ut, taler dæmpet, langsomt*). Ja — og hr. Lasalle. Må jeg forestille: frøken Sang, hr. Lasalle. (*Han bukker til venstre og til høyre.*)

Rakel. De har jo forestillet ham så ofte for mig.

Bratt. Ja, det har jeg kanskje. Det var heller ikke Dem. Det var hr. Holger junior. Stod han ikke nætop her?

Rakel. Holger junior?

Bratt. Ja, han med den elektriske ledning.

Rakel (*springer op, hvisker*). Hvad siger De —?

Bratt (*går et par skridt bakover*). De forskrækket mig.

Rakel. Hvem var han som stod her?

Bratt. Han som — han som —?

Rakel. — Stod her? Hvem var han?

Bratt. Ja — ? Ja, hvem var han? Det er somme tider som jeg ikke...

Rakel (*nærmere, men varsomt*). Hvem var han som stod her?

Bratt. Tillater De at jeg spør hr. Lasalle?

Rakel. Ja, spør ham!

Bratt (*bukker sig svagt mot højre*). Unskyll, hr. Lasalle, men hvem var det . . . hvem var det som begynte med ruinerne?

Rakel. Å — sådan? (*Sætter sig.*)

Bratt (*kommer nærmere*). For nu er det jo blet mode med ruiner?

Rakel. Går De ænnu hvær dag op til borgens ruiner?

Bratt. Ja — det var jo der det blev borte.

Rakel. Hvordan har De det idag?

Bratt. Jo. — Takk, jo. — Hvis det ikke var dette som blev borte. Og som jeg ikke kan finne igjen. (*Han stiller sig op med venstre hånd om venstre kinn og stirrer halvt ut, halvt ner.*) Det som jeg søkte i så mange år? Nu kan jeg ikke huske hvad det var. Er ikke det tungt?

Rakel (*rejser sig, går hen til ham, klapper ham, stiller med ham*). Kjære Bratt, her hos mig skal De ha det godt.

Bratt. Jo, jeg har det godt. — Hvis det ikke var dette som jeg ikke kan komme på.

Rakel. Lasalle hjælper Dem nok med det.

Bratt. Hr. Lasalle siger vi skal søke under ruinerne.

Rakel. Ja, der var det jo det blev borte.

Bratt. Der var det det blev borte.

Rakel. Går De nu derhen?

Bratt. Ja. — Ja, hvis hr. Lasalle —? Jo! Ja! — Farvell! (*Går lyttende til en.*) — Siger De det? Jeg forsikkrer Dem jeg søker bestandig, men jeg kan ikke komme på det. Det som jeg strævdde så med . . . (*Det siste høres utenfor til venstre.*)

En tjener (*blir synlig, han går efter Bratt*).

Rakel (*til tjeneren*). Han må ikke komme utenfor. (*Tjeneren ut til venstre.*)

Rakel. Jeg har ikke kraft til at dele mig. Og jeg vilde ikke, om jeg hadde. — Kom igjæn til mig, smærtestankerne mine! I sorte duer allevegne fra. Spær mig av! — Elias! — Jeg skulde ha været for dig hvad vor mor var for far. Hun hadde motet, hun hadde hengivelsen! Jeg hadde ikke nok, du klaget over mig i din

siste stund! For at nævne mig da, i det siste livsens rykk, det var at rope på det som nu svandt ufærdigt, det du ikke hadde fått lykke til — og det fæstet du til mit navn! — Dine øjne er efter mig for det; jeg ser dem som de var, da de brast med denne klage. — Du lå der forlatt av alle, mens livet svandt, og ropte mit navn som den siste landkjønning. — Og det er som også bak mig svinder livet væk, og jeg står forlatt og roper til dig. (*Hun går som i et syn, sætter sig. Musikken, som har fulgt henne hit, gir lysere klang, læmpende over i det som nu følger.*)

FJÆRDE MØTE

Credo og Spera (*begge raskt in. Da de ser henne stanse de, går stille frem, hver på sin kant av træet, og knæler, hver på sin side av henne*).

Rakel. I er her? (*drar begge in til sig.*) Og jeg som ikke husket I var til! Takk at I kom, takk, takk! (*Brister i gråt og slipper dem. De andre venter.*) — Fik I lov til det?

Credo og Spera. Ja!

Spera (*varsomt*). Vi kom hit for at se til onkel.

Credo (*likeså*). Og da vi kom —

Spera. Nætop nu —

Credo. sa han at herefter —

Begge. skulde vi få være hos dig.

Rakel. Det sa han?

Spera og Credo. Ja. Han sa at nu vil han bygge for os her.

Rakel. Å, — dette er det første glimt av dag!

Spera. Han sa at i alle stykker skulde det bli —

Begge. — som du vilde.

Rakel (*drar dem til sig*). Mine venner! (*Stillhed.*)

Spera (*atter varsomt*). Å, vi har bare, bare talt om dig i denne tid. —

Credo (*likeså*). Og om det vi vilde sige dig — hvis vi kunde komme til.

Spera. For vi var så redd du ikke tålte at tale med nogen?

Credo. At du hadde det for vondt?

Rakel. Det har været svært. (*Hun brister i gråt.*)

Begge (*omslutter hende deltagende og venter*).

Spera (*sagte*). Vi vet vi kan ikke bli det for dig han var. Men vi skal prøve!

Credo (*likeså*). Vi skal prøve at være som du vil ha os. Vi skal dele alt der hænder os.

Spera. Det er vi vant til fra far og mor.

Credo. Vi skal finne så meget nyt sammen!

Rakel. Nej, nej, jeg har ingen fremtid mere!

Begge. Du har os!

Spera. Du har vor!

Rakel. Ja, I har hele verden for dere!

Spera. Men du? Du som gir fremtid til så mange, Rakel?

Credo. Alle du er god imot.

Spera. Alle du har om dig her.

Rakel. Jeg kan ikke engang se dem. Jeg har forsøkt, men jeg tåler det ikke. Og selv om jeg kunde, hvad nytter det til?

Spera. At gjøre folk friske og gla'?

Credo. Der er intet højere på jorden!

Spera. Du skulde ha hørt far tale om det.

Credo. Om at overvinne det han kallte «folkefortvilelsen».

Rakel (*opmærksom*). «Folkefortvilelsen» —?

Credo (*varsomt*). Ja, det som din bror lå under for.

Rakel (*for sig*). Folkefortvilelsen.

Spera (*varsomt*). Og som nu er blet så stor. Det er forfærdeligt at tale med folk nu.

Rakel. Et besynderligt ord. — Hvad sa deres far om den?

Credo. Det var den han holdt for vor største ulykke. Det var mot den her skulde arbejdes.

Spera. Det var det vi skulde leve for!

Rakel. Men hvad vilde han møte den med?

Begge. Med opfinnelserne. —

Spera. Først og fremst med dem.

Credo. Han har sat os in i det, fra vi var rene barn.

Spera. Credo kan det altsammen!

Credo. Ja, jeg kan det! Og det er det jeg holder på med hver dag.

Rakel. Men hvorledes skal opfinnelserne —

Credo. — gjøre menneskene mere fornøyd? Når de gjør livet billigere. Og lettere?

Spera. Når bare nogen kvadratmeter jord er nok for at fø et menneske.

Rakel. Er det muligt?

Credo. Og når klærne kan gjøres av blad og græs, silke uten silkeormer, ull uten får, husene bygges tyve ganger så billig, og varmes op for ingenting . . . tror du ikke det vil gjøre noget?

Spera. Og jærnvejene, Credo!

Credo. Når vi har funnet hvordan fjæll kan bores næsten likeså billig som jord, og når vi har skinner av billigere æmne æn jærn, og når vi kan utfri jærnet lettere æn nu, og når vi har en drivkraft som næsten ingenting koster — da blir jærnvejene som gater; alle går frit på dem. Da blir her likesom ikke avstand mere.

Spera. Og luftskibene, Credo.

Credo. Ja, det vet også du, Rakel, at vi snart sejler i luften som på havet?

Spera. Credo finner det, skal du se!

Credo. Det må koste lite at rejse. Livet må bli morsomt!

Spera. Folk må ikke sulte, de må ikke ha det mørkt og koldt og vondt og se stygge ut i klær. Så først kan vi begynne på mere.

Credo. Si hvad du vil gjøre, Spera!

Spera. Nej, først hvad du vil!

Credo. Jeg vil stifte ungdomsforeninger!

Rakel. Hva —?

Credo. Foreninger av ungdom landet over! Ja, kvik ungdom, skjønner du. Begynne med skolerne, for i skolerne skal de lære at leve for hværandre. Den ene skolen skal slutte sig til den andre skolen om at ha noget at sørge for, hvær for sig og tilsammen. Og så skal de ha noget som alle skolerne i hele landet sørger for. Forstår du? Og det skal så gå videre! Til håndværkerlagene, til arbejderlagene, til matroserne, til kon-

torerne, studenterne; — de skal ha noget de sørger for, hver for sig og tilsammen. Ikke sant? Riktig kappes om det, være stolte av det! Og så noget som alle, alle foreninger tilsammen sørger for. — Nu du, Spera!

Spera (*unselig*). Ja, jeg vilde så gjerne lære at tale. For så vilde jeg forsøke at sige til kvinnerne at de skulde leve for noget, de også, og det like fra skolen av. For eksempel en eller flere sammen skulde sørge for en liten pike som blev deres, skjønner du.

Rakel. Å, du søte lille munn, la mig kysse dig! (*Gjør det.*) Bare at der er sådant til som disse utsyn — det må da være bud fra den evige fornyelse.

Credo. Hvad er den motgang vi nu har, mot den menneskene før har lidt!

Spera. Og har rejst sig fra! Nu først skal det rigtig til at begynne!

Rakel. Å, du dejlige!

Credo. Vet du hvad far sa? Tænk dere, sa han, når alle de som krigen nu bruker, blir løst av! Og skal til at arbejde med os andre. For oppfinnelser der da vil bli! Og for velstand!

Spera. Men så sa han —

Credo (*vinker henne av med hånden*). Men så sa han, at det er enda ingenting mot hvad der vil komme, når menneskene allesammen engang flytter hjem igjæn til jorden!

Spera. Himlen er her! Inne i vort, ser du. Der er himlen!

Credo. I fremtiden, i alt vi gjør for den. Der er himlen!

Rakel. Alle mennesker længes!

Credo. Til det som er bedre! Det er vidne om at her er større lykke i vente! Ikke sant?

Rakel. Jeg ser ham, når I taler så!

Credo. Vet du hvordan vi har det med far og mor?

Spera. Vi likesom må gjøre deres arbejde.

Rakel. Og jeg hans, mener I —? Jeg som ikke —

Credo. Men Rakel! Just fordi du har været så fortvilet!

Rakel. Tror du —?

Spera. Å, fortæl Rakel om det som kom efter de gamles «jernalder»!

Credo. Nej, heller om Antikristen!

Spera. Ja det er det samme.

Credo. Menneskene har altid visst det, at når mis-motet og tvilen var størst, da kom fornyelsen, da fik vi kraft til den. Nætop da!

Spera. Alle de stærke folkeslag har kjænt det i sig.

Credo. Og har digtet spådomme om det.

Spera (*varsomt*). Og det vil du også snart kjenne.

Rakel (*rejser sig*). Jeg vil straks gå til Holger og takke ham for denne lykke! (*Begge de andre rejser sig.*)

Credo. Vi vil gå alle tre!

Spera (*varsomt, idet hun smyger sig in til henne*). Vi vil gå alle fire.

Rakel (*kysser henne*). Takk! — Alle fire. Og vet I hvad vi så skal?

Credo. Nej.

Spera. Hvad er det?

Rakel. Be ham om at ta mot arbejderne!

Begge. Ja, ja!

Rakel. For der må nogen begynne med at tilgi.

Begge (*sagte*). Der må nogen begynne med at tilgi.
(*De går sammen ut til høyre. Musikken følger dem i det fjærne som en hilsen fra det kommende. Den har ikke forlatt dem et øjeblik.*)

PAUL LANGE OG TORA PARSBERG
(1898)

FØRSTE HANDLING

En rikt utstyrt salon i et første klasses hotel. På venstre vegg en dør, nedenfor den en kaminovn, som det brønner i. Foran den og helt fremme et skrivebord. Dobbeldør i bakgrunnen, dør til høyre. Dørene fører ut fra salonen.

FØRSTE MØTE

Paul Lange (*i vinterfrak. Holder en hanske i hånden og tar den annen av*).

Kristian Østlie (*en ung mann i lang tjenerfrak og hansker, bærende en kurv*).

Paul Lange. Se så! — Sæt kurven der! (*Peker på skrivebordet.*)

Kristian Østlie (*gjør så. Tar mot Paul Langes hat og frak og går ut med det*).

Paul Lange (*går hen til skrivebordet, åpner kurven, løfter buketterne som ligger i den, forsiktig op og legger en efter en på bordet*).

Kristian Østlie (*kommer tilbake i sit livrée, som er meget smagfullt. Han bærer det med en viss fornemhet*).

Paul Lange (*sætter sig til skrivebordet, tar frem visitkort og dernæst omslag som passer til dem. Så en bok i elegant bind. I store forgyllte bokstaver læses «Almanak» på forsiden. Den har mellemskutte, beskrevne blad, som han studerer. Derefter legger han et visitkort i omslag og skriver et navn på dette*). Løft op den blå! (*Det sker.*) Ja, det passer. (*Han stikker billetten in i den. Østlie legger buketten forsiktig i kurven. Paul Lange ser på hvorledes han gjør det. Dernæst tar han et nyt visitkort og et nyt omslag og skriver på dette, efter at ha set i sin bok.*) Den gule, Østlie! Den ja! Løft

den op — så! — Ja, den er sjælden vakker. (*Stikker billetten in.*) Forsiktig! (*Østlie legger den i kurven ved siden av den andre. Paul Lange ser atter i boken. Legger visitkort i omslag og skriver:*) Å, hold de to andre op samtidig! — Det er selvfølgelig at den hvite er til bryllupsparret. Altså den andre! Men passer den til...? Å, ta op igjæn den gule! (*Østlie gjør så. Paul Lange ser på begge, tar ut igjæn billetten av den gule og stikker den i den andre. Og den nye billet i den gule. — Ser på den hvite buket.*) — Ja, her behøver jeg ingen adresse at skrive?

Kristian Østlie (*som har holdt op den hvite*).
Nej, Deres ekscellence.

Paul Lange. Er det git ordre til at spænne for?

Kristian Østlie. Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange. Så lar De kusken kjøre Dem så fort som muligt. For jeg har bruk for Dem her.

Kristian Østlie. Jeg har fått en av hoteltjenerne til at være i forværelset så længe.

Paul Lange. Det er en pålitelig mann?

Kristian Østlie. I alle fall gjør han som jeg siger. Vi har brukt ham før.

Paul Lange. Likevel... Kom igjæn så snart som muligt.

Kristian Østlie (*vil gå*).

Paul Lange. Hør —! Jeg gad dog vite om det ikke var riktigere som jeg hadde det før? Å — hold op igjæn den gule og violette sammen.

Kristian Østlie (*sætter kurven fra sig og tar buketterne op*).

Paul Lange. Forsiktig! Så! — Jo, jeg tror virkelig —! (*Vil hen og bytte billetterne.*) Det vil sige — naturligvis ikke! La det være som det er!

Kristian Østlie (*lægger dem ned igjæn, går*).

Paul Lange. Telegrammernes... Dem kan jo dog også en annen gå med. (*Tar boken op.*) Var det ikke tre idag? (*Ser i den.*) Nej, bare to. (*Tar telegram-papir av en bunke som ligger færdig. Skriver overvejet. Ringer.*)

En hoteltjener (*kommer in*).

Paul Lange (*rejser sig*). Vil De være så god at la et bud bringe disse to telegrammer på telegrafkontoret?

Hoteltjeneren. Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange (*tar op sin portemonæ*).

Hoteltjeneren. Portneren kan lægge ut.

Paul Lange. Jeg ønsker ingen mellemregning. Og da Østlie ikke er her — vær's'go!

Hoteltjeneren (*går*).

Paul Lange (*fremover. Ser på sit ur*). (*Det banker.*)

Paul Lange (*vænder sig forundret. Han går op mot døren*). Hvad kan det være? Så tidlig? — Kom in!

Hoteltjeneren (*ænnu med telegrammerne i hånden, avleverer et visitkort*).

Paul Lange (*tar det og ser på det, sagte*). Den herre er derute? I forværelset?

Hoteltjeneren. Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange. Hør! Kommer her et brev til mig, er De da så god at bringe det in — hvem der så er her.

Hoteltjeneren. Ja, Deres ekscellence. — Skal jeg be kammerherren komme in?

Paul Lange. Jeg skal selv —. Besørg De Deres ærend!

Hoteltjeneren. Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange (*går opover, tjeneren efter*).

ANNET MØTE

(*Man hører hilsener utbyttes i forværelset og derpå:*)

Kammerherren (*utenfor*). Det er den samme suite av værelser, tror jeg, Deres ekscellence hadde siste gang?

Paul Lange (*utenfor*). Altid de samme.

Kammerherren. Her er charmant! (*In i elegant formiddagstoilette, behansket og med sin hat i hånden.*)

Paul Lange. Jeg kan virkelig ikke tilbakeholde min beundring: — De, hr. kammerherre, så tidlig på færde?

Kammerherren. Der kan man se hvor lite dog

menneskene kjenner hverandre. Hvor længe er det siden vi møttes første gang? Hos frøken Parsberg, tror jeg?

Paul Lange. Det kan jeg sige Dem. Det var da frøken Parsberg satte hus. Det var i første selskap hun gav.

Kammerherren. Apropos om frøken Parsberg! De har fåt Deres inbydelse?

Paul Lange. Til på mandag? Jo.

Kammerherren. Frøkenen har atter gjort mig den ære at be mig være vicevært.

Paul Lange. Det har vel sin vanskelighed, så længe kongen er i byen?

Kammerherren. Han rejser nætop på mandag.

Paul Lange. Ja, det er sant!

Kammerherren. Det har været et as denne gang!

Paul Lange. Men det har ikke tat på Dem. De ser jo udmærket ut. Som bestandig.

Kammerherren (*ser på ham*). At nogen gider så tidlig på formiddagen —? (*Paul Lange ler.*) Men lader os være høytidelige! Jeg kommer i kongeligt ærend.

Paul Lange. Se, se!

Kammerherren. Som mægler mellem magterne. Ambassadør.

Paul Lange. Vil ambassadøren behage at ta plass?

Kammerherren. Ikke før jeg har avlæstet. — Ja, De skjønner naturligvis hvad det gjæller?

Paul Lange. Jeg har en anelse.

Kammerherren. Kongen kan ikke opgi troen på, at De vil gjøre Deres til at regjeringen blir stående.

Paul Lange. Og derfor skal også vi bli stående?

Kammerherren. Nej, vi kan skam sette os. (*De sætter sig.*)

Paul Lange. Jeg læser i aviserne idag at mistillids-votumet er inbragt.

Kammerherren. Det skal behandles om fire dager.

Paul Lange. Det vil sige . . . fredag, lørdag, søndag . . . på mandag altså?

Kammerherren. Mandags formiddag.

Paul Lange. De blir ikke færdig med det om formiddagen.

Kammerherren. Så kommer det til at gå ut over frøken Parsbergs fæst?

Paul Lange. Ja, skal ikke også mange av tingmænnene med til den? Det er jo —

Kammerherren. — den store årlige fæst til minne om hennes onkel.

Paul Lange (*med smil*). Så ordner nok præsidenten det.

Kammerherren. Fædrelandet fremfor alt! (*Paul Lange ler.*) For regjeringschefen vil det næppe bli nogen fæstdag.

Paul Lange. Jeg har ondt av den gamle mann. Mere æn jeg kan sige.

Kammerherren. Det vet kongen, og derfor forstår han ikke —? (*Stanser og ser på Paul Lange.*)

Paul Lange. Jeg har dog forklaret hans majestæt det.

Kammerherren (*med en skulderbevægelse*). Partispektaklet, ja —?

Paul Lange. Jeg holder det ikke ut.

Kammerherren. De har ingit Deres avskedsansøkning — og det forstår vi alle. Men kongen forstår ikke hvorfor Deres ekscellense så ikke kan legge et godt ord in for Deres gamle chef? — Det vilde ha stor virkning!

Paul Lange. Kongen overvurderer.

Kammerherren. Ingen kan overvurdere en tale av Dem i det øjeblik De går.

Paul Lange. Jeg takker!

Kammerherren. Det er kongen selv som siger det.

Paul Lange. Så takker jeg én gang til!

Kammerherren. De mange og store saker på programmet —?

Paul Lange. — Løper ingen fare. Om dem er alle enige. Hele partiet.

Kammerherren. Men hans majestæt unte den gamle, højt fortjente mann at få føre dem til sejer.

Paul Lange. Ingen unner ham det hjærteligere æn jeg.

Kammerherren. Så vis det! De har det i Deres hånd?

Paul Lange (*ryster på hodet*).

Kammerherren. Sæt at De nu på mandag gir den gamle flertal? Den gamle kan gjøre meget ut av et flertal. Han er en behændig mann.

Paul Lange. En meget behændig parlamentariker.

Kammerherren. Det er da også det eneste han nu er.

Paul Lange (*ser op*). Den bemærkning — var den kongens?

Kammerherren. Nej, den er min. — (*I mere overtalende tone.*) — Deres ekscellence, der har så mange saker som De lever for og vil arbeide frem —?

Paul Lange. Det er for de sakers skyll jeg går.

Kammerherren. Men nættop disse saker nøder Dem engang frem igjæn.

Paul Lange. Derfor vil jeg være opspart. Dette var det jeg sa kongen.

Kammerherren (*forsigtig*). Er det ikke tredje gang De nu går bort fra politikken?

Paul Lange. Ikke fra politikken; men fra partispektaket.

Kammerherren (*som før*). Det blir hværgang sværere at komme in igjæn.

Paul Lange. Det inser også jeg.

Kammerherren (*intimere*). De skulde ta mot hjelp til det. (*Stillhed.*)

Paul Lange (*opmærksom*). Hvorved?

Kammerherren. De mener jo, at med alle fejl er regjeringens gamle chef dog den mann som best samler vort folk?

Paul Lange. Det mener jeg. Ubetinget.

Kammerherren. Hvorfor så ikke sige det? På mandag?

Paul Lange (*rejser sig*). Jeg ønsker at være en opspart kraft, altså utenfor. — Og så skulde jeg, i det samme jeg gik, gå hen og ta parti?! (*Stillhed.*)

Kammerherren (*blir sittende*). Hvem vet om De ikke kunde vinne på det?

Paul Lange (*ser på ham*).

Kammerherren. Der kunde ydes Dem vederlag.

Paul Lange. Vederlag —?

Kammerherren. Det er jo ikke mere æn billigt. (*Stillhed.*)

Paul Lange. Dette er Deres ærend?

Kammerherren. Dette er mit ærend. (*I det samme banker det diskret på døren. Kammerherren rejser sig.*)

Paul Lange. Unskyll! (*Går selv op for at åpne døren på klæm.*) — Er det Dem, Østlie? (*Åpner helt døren. Kristian Østlie kommer in.*) — Det var raskt besørget! — Har De brev?

Kristian Østlie. Nej. (*Dæmpet.*) Hr. Arne Kraft.

Paul Lange (*synlig glad, dæmpet*). Er han her?

Kristian Østlie. Ja, Deres ekscellence.

Paul Lange (*som før*). Før ham in! (*Peker til højre.*) Husk at dra portieren for!

Kristian Østlie (*går*).

Kammerherren. Har den tjener ikke før været hos frøken Parsberg? Hvad heter han dog —?

Paul Lange. Kristian Østlie, søn av den gamle —

Kammerherren. — som hun arvet efter sin onkel? Med alt det andre?

Paul Lange. Det var ikke den sletteste del av arven.

Kammerherren. Nej, gamle Østlie er fullkommen.

Paul Lange. Sønnen er ænnu fullkomnere.

Kammerherren. Nu husker jeg! Han var med frøkenen i England? Og taler Engelsk?

Paul Lange (*forundret*). Jo —?

Kammerherren. Det kommer godt med. Ti vederlaget jeg talte om... (*Stanser, ser på Paul Lange.*)

Paul Lange (*ler*). Nej, gåder gjætter jeg ikke!

Kammerherren. Gesantskapsposten i London er ledig.

Paul Lange. Ledig —? Ledig den?

Kammerherren. Den, vet jeg, har De ønsket Dem.

Paul Lange. Engang frem i tiden — ja! Jeg kan ikke tænke mig en bedre retræt-post. Men jeg hadde jo ingen anelse om at den var ledig.

Kammerherren. Av alle som her kan komme på tale, er Deres ekscellence den som kjenner England best.

Paul Lange (*tier*).

Kammerherren. Skulde Deres ekscellence frygte for at tape en politisk chance ved at legge et godt ord in for Deres gamle chef på mandag, så er her vederlag.

Paul Lange (*tier*).

Kammerherren. I London kan Deres ekscellence rolig vente Deres tid. Og nyde Deres otium — som ingen forstår at bruke bedre.

Paul Lange (*smiler og bukker*).

Kammerherren (*bukkende*). Hans majestæts ord. — Og mine med!

Paul Lange (*smiler og bukker ænnu dypere*).

Kammerherren. Hermed har jeg røgtet mit kongelige ærend! — — Og nu orker jeg, Herren forsørge, heller ikke mere! På én gang! (*Sætter hatten fra sig.*) — Få mig til at sitte her og legge bomull om den gamle kjæltringen — som'n var en liten sjuk kjukling! Fy for fan!

Paul Lange (*leende*). De kunde dog ikke helt dy Dem! De hadde en parentes!

Kammerherren. Parenteserne er mine ventiler! Ved skjæbnens onde tilskikkelser er jeg gamle sjøulk blet en fornemt inbundet bok — med nogen slemme parenteser i. — Ovenpå al denne vamløse politiske snak må jeg jagu ta mig buss! (*Mens han tar op sin dase, siger han med en egen kræmtende lyd:*) Hvass! Hvass! (*Som rensket han halsen. Tar sig en skrå.*) Jo længer jeg lever, jo inderligere avskyr jeg politikerne!

Paul Lange. Ja, hvem kaller De så? Dog vel ikke —?

Kammerherren (*energisk avbrytende*). Jo, så min sjæl! Allesammen! Som mennesker kan de være

bra nok; men som politikere —?! Fra shaherne, mikadoerne, cæsarerne, rex'erne nedover til avisnegrene . . . ja, om jeg hadde den magt at skape fred på jorden, så tok jeg en lang kost, en kost med langt skaft, vil jeg si — så langt at det nådde til Konstantinopel . . .

Paul Lange. Hvorfor ikke til Japan?

Kammerherren. De har ret! Hvorfor ikke til Japan med én gang? Og syd på til Madagaskar! Til Kapstaden!! Så sopte jeg dem, pinedød, ut i havet, hele hurven! Med deres taler og depecher og ordener og kvinnfolk og middager og højtideligheter — det blev værst for fiskene, for de døde av det. — Men så fik vi andre fred! En stund! For pakket vokste vel til igjen. Jeg tænker så ofte: Vorherre må dog ha et annet liv i bakhånd for os likevel — tross det er præsterne som siger det. For dette her har politikerne således rakkert til at snart er her ikke til at være. Vi må flytte ut.

Paul Lange (*storleende*). Bare så ikke politikerne flytter med?

Kammerherren. Jeg har det håb at de hentes undervejs. Og føres et annet sted hen! (*Går efter sin hat.*) — Ta De mot kongens tilbud, far, og be hele selskapet kysse Dem — (*ceremonielt bukkende*) med et ømt avskedsskyss! Jeg har den ære!

Paul Lange (*også ceremonielt*). Tør jeg be kammerherren at bringe kongen min underdanigste takk. — Før æn min avskedsansøkning er invilget, tror jeg det ikke er riktig at vise mig på slottet.

Kammerherren. Er det Deres ekscellences hele svar?

Paul Lange. Ja.

Kammerherren. Dersom hans majestæt spør med hensyn til gesantskapsposten? Hvad skal jeg så si?

Paul Lange. At det er et moment. (*Stillhed.*)

Kammerherren. Ikke mere?

Paul Lange. Jeg kan ikke for øjeblikket si mere.

Kammerherren. *Au revoir!*

Paul Lange. *Au revoir!* (*Følger kammerherren ut.*)

TREDJE MØTE

(Inn fra høyre kommer litt efter Arne Kraft og Paul Lange sammen, Paul Lange med armen over Arne Krafts skulder.)

Arne Kraft (med en papirpakke i hånden). Så slap jeg da frem av fangenskapet!

Paul Lange. Ja, du må virkelig unskylle! Men nu skal vi ordne det så at vi kan bli alene. (Ringer.) Længe!

Kristian Østlie (in).

Paul Lange. Jeg er ikke hjemme. Ikke for nogen. Ta rejsetøjet bort fra forstuen, så ingen ser det.

Kristian Østlie (vil gå).

Paul Lange. Men kommer her brev, så —

Kristian Østlie. Ja, Deres ekscellence! (Går.)

Arne Kraft. Gud — dersom jeg skulde ha så mange hemmeligheter som du har —!

Paul Lange. Ha, ha!

Arne Kraft. Og ta så mange hensyn!

Paul Lange (munter). Især det, ja!

Arne Kraft. Hvor mange buketter har du sendt ut i verden idag?

Paul Lange (skøjeragtig). Ikke én eneste én!

Arne Kraft. Å —? Å —? De må være dyre blomsterne nu?

Paul Lange. Det er de også! Uforskammet dyre!

Arne Kraft. Ja, det går an, når et rikt hjerte har en rik pung. Men hvis jeg skulde fordele så mange buketter og telegrammer pr. dag, kom jeg til at sende feil!

Paul Lange (ler). Det tror jeg sandelig med! Men nu skal du være snill gut! Nu skal vi riktig ha det hyggeligt! Jeg glæder mig til at få tale om annet æn politik. Jeg har hvær time på dagen været overrønt, like siden jeg ingav min avskedsansøkning. Igår var endog stortingets præsident her!

Arne Kraft. Også jeg lykønsker dig med avskedsansøkningen! Det var godt gjort!

Paul Lange. Å, jeg skulde ha gjort det for længe siden. Men hensynene —

Arne Kraft (*ler*). Ja, du har altid hat nok av dem! For resten: han skulde ha gåt, og ikke du! (*Paul Lange drar på skuldrene.*) — Og så takker jeg dig for din idé om almindelig, tvungen folkepension. Nu har jeg studeret den. (*Han ruller ut dokumentpakken.*) — Jeg finner den genial. Der er løsningen! Senere eller tidligere vil det trænge igjennem. Takk for lånet! (*Lægger dokumenterne fra sig på bordet.*)

Paul Lange (*tar og låser dem ned*). Det var morsomt at høre.

Arne Kraft. Det slutter sig værdig til det du alt har sat igjennem: kvinnernes arveret, lik mennenes, og kvinnernes særeje, og en menneskeligere kriminallov

Paul Lange (*avbrytende*). Du gjør mig glad! — Kom nu, la os sætte os og ha det koseligt! (*De setter sig begge to; men ved bordet og tettere sammen.*)

Arne Kraft. Det er slikt jeg kaller politikk!

Paul Lange. Jeg også!

Arne Kraft. Dette ændeløse slagsmål om maten og magten folkene imellem og partierne imellem — ysj! — Du skal se de river hværandre ibjæl, så her står igjæn bare to store blodhunder, en på hver side havet. De kan ikke nå til at få strupetak på hværandre!

Paul Lange. Ha! Ha! — Er du i godt humør idag?

Arne Kraft. Jeg er det. Jeg er glad ved at mistillidsvotumet ændelig er inbragt.

Paul Lange. Er du virkelig?

Arne Kraft. Naturligvis! Rent bord, for pokker! — Er ikke du?

Paul Lange. Jeg tror ikke på nytten av de store offentlige avstraffelser. La os gå vor bene vej fremover, det er hovedsaken for mig.

Arne Kraft. Men når vi hindres i det?

Paul Lange. Et par års tid —? Så faller han bort av sig selv.

Arne Kraft (*springer op*). Det skulde nationen

vænte på? Og imens undergå alle de slette inflydelser?! — Det kan dog ikke være din mening?

Paul Lange. Men sæt dig dog ned igjæn! Ta det med ro!

Arne Kraft (*sætter sig*). Jeg er kommet for at be dig ikke gi efter for det tryk som nu øves.

Paul Lange (*springer op*). Nej, du gode Gud! Du også? — Får jeg da aldrig fred!

Arne Kraft (*støtt*). For dig selv, mener du? Eller for os?

Paul Lange (*også støtt*). For mig selv? Hvad vil det sige?

Arne Kraft. At du aldrig med rolig samvittighed kan gå hen på mandag og støtte ham! Du minst av alle!

Paul Lange. Ja, hvorfor?

Arne Kraft (*springer op*). Hvorfor? Hvorfor? — Kan du huske da du på regjeringens vegne gjorde en inrømmelse til vor — såkallte forbundsfælle, og regjeringens chef vilde ha ansvaret for det kastet over på dig? På dig alene! Den slyngel!

Paul Lange. Nå, nå —!

Arne Kraft. Jeg har brev fra dig på at du handlet i full overensstemmelse med ham.

Paul Lange. Det skal jeg nårsomhelst sige ham i hans åpne åsyn!

Arne Kraft. Altså! — Kan du huske da han skrev en lang fremstilling til dig, som han læste for sine kolleger og fik deres samtykke —, og så sendte han dig noget ganske annet? Et helt annet brev, som de ikke kjænte til!

Paul Lange. Javisst. Men hvortil dra frem slike småtterier?

Arne Kraft (*meget forbauset*). «Småtterier». — Du kallte det, ved Gud, ikke småtterier dengang. — Dengang du søkte min hjelp. (*Gjæntar siden for sig selv et par ganger:*) «Småtterier?»

Paul Lange. Tror du jeg har glæmt det? — Men der er dog sandelig annet at minnes ved den mann æn

hans fejl. — Hans livslange arbejde, hans alder! Og at han for vor skyld har en nedbrutt helbred.

Arne Kraft. Vi skal minnes det! Men ikke til folkets skade. Hvad sigter de love på som du har sat igjennem? Og de forslag til love du nu lever for?

Paul Lange. Hvad de sigter på?

Arne Kraft. Ja.

Paul Lange. Naturligvis på retfærdighed. På større retfærdighed.

Arne Kraft. Og du vil støtte en uretskaffen statsstyret?!

Paul Lange. Uretskaften?

Arne Kraft (*uten at la sig avbryte, stærkere*): Uvederhæftig! Usanfærdig! Ond!

Paul Lange. Du er ikke politiker.

Arne Kraft. Hvad gjør det her?

Paul Lange. Det skal jeg sige dig! — Om du levde i et land der sanhed og usanhed ikke altid var til at skille. Der du daglig hørte store ord som ingen egen værdi hadde, de var bare sedler, anvisninger — om de kunde infries eller ej, fik stå hen . . . ja, hvad gjorde du så? Gav du dig til at ta dem for ægte?

Arne Kraft. Du behøver vel ikke at spørge?

Paul Lange. Nej. For du har rejst meget, du kjenner til det. Men nu forsikkrer jeg dig at det er det samme med politikerne. — De er et sådant folkefærd. Når de taler om redelighed, uredelighed, om frihed og fædreland, om troløshed, forræderi — disse store ord betyr ikke det samme for dem som for os. De er mest bare schakbrikker i et spill. De tas alene frem, hværgang der skal vinnes på dem. Ellers ligger de rolig i skuffen.

Arne Kraft. Ja, hvad vil du sige med det?

Paul Lange. Du skjønner da, at menn som lever i det milieu, de har sandelig ikke stort at holde sig fast til. De glir let ut. De kan ikke dømmes altfor strængt. Ja, bli nu ikke utålmodig! Det er så! Hværken du eller jeg kan ændre det. Jeg gjentar: de utgjør en race for sig.

Arne Kraft. Blant norske politikere har jeg mange bra venner.

Paul Lange. Æn jeg? Udmærkede! Men jeg tar dem ikke alltid alvorlig.

Arne Kraft. Du får unskylle om vi andre gjør det. — Du er på feil vei her.

Paul Lange. Jeg? — Husk *do-ut-des*-politikken, hvor almindelig den er! Jeg tør nok si: den grisete *do-ut-des*-politikken!

Arne Kraft (*avbrytende*). Du har gjort studierne derute i de store land. Der passer det kanskje.

Paul Lange. Jeg skal si dig, min ven: når det blir politik som du kaller så — og jeg med dig! — det, og bare det, ja da kommer et nyt sætt av menn! Da kan du legge din strænge målestok. Men nu?! Det vilde være svært hårdt.

Arne Kraft. Jeg begynner at ane uråd: — agter du virkelig på mandag at støtte ham?

Paul Lange (*såret*). Det har jeg ikke sagt.

Arne Kraft. Men du gjør det?

Paul Lange (*stolt*). Det beror på?

Arne Kraft. Jeg er kommet for at varsku dig! De beste menn og kvinner landet ejer, står vakt her.

Paul Lange (*meget såret*). Handler jeg, så er det fra det innerste av min natur. Og da skal jeg også forsvare det. (*Slår om.*) Men min gamle ven! Skal vi virkelig stå således mot hverandre?

Arne Kraft (*varmt*). Nej, det skal vi ikke! Vi er for gamle venner til det! Men vil du høre hvordan jeg ser det?

Paul Lange. Naturligvis.

Arne Kraft. Du sa engang: Det er hærdende at bo så langt mot nord. Hærdende for helbred og vilje.

Paul Lange. Ja, er ikke det sant?

Arne Kraft. Jo. Men, min ven, så må vi hærdes til mere æn til at tåle kulde. — Faren er for os at vi kan bli et vinterfolk. Uten varme, uten frugtbarhed i plan og dont. Vi har været nær ved det. Kampen har egentlig altid hos os stået om det der: om at hugge os løs av isen. — Den kamp har aldrig lyktes så godt

som nu. Den ene store sejer på den andre. Og nu sist politikkens. (*Lidenskabelig.*) — Men så ødelægger han alt for os! — Alt småligt er atter oppel! Med mistænkeliggjørelse, med anklager, med forfølgelse! Vi er drevet tilbage i isen. Ungt folk er blet gammelt på det. — Andre nationer har ikke denne store, stadige fare over sig. For dem er en national skuffelse som en kort vinter, en slags hvile. For os er den hværgang livsfare! — Nej, du —: svig er det koldeste av alt koldt. Vi møter den ikke første gang i vor historie. Men det må bli siste! (*Nærmere.*) Paul Lange, min ven, det må bli siste!

Paul Lange. Ja, hvad vil du?

Arne Kraft. Intet som er mot din natur. Du skal bare ikke støtte ham på mandag.

Paul Lange. Du ser det i stort. Og forsåvidt —. Men her er mennesker bak —! — Hvor var han os alle kjær!

Arne Kraft. Om jeg kunde ta ham på mine armer og bære ham bort fra det — tviler du på at jeg gjorde det? At jeg holdt det for den skjønneste dag i mit liv?

Paul Lange. Nej, nej! (*Det banker.*)

Begge (*forundret*).

Paul Lange (*hvisker*). Å —! Brevet! (*Går op-over og siger under det.*) Værsgo!

Kristian Østlie (*åpner døren nættop såvidt han kommer in.*)

Paul Lange. Er det brev?

Kristian Østlie. Nej, Deres ekscellence. Det... (*Nærmer sig Paul Lange og hvisker.*)

Arne Kraft (*går frem ifra dem, smilende*).

Paul Lange (*et steg bakover. Dæmpet*). Her, siger De?! (*Han synes at ville ile ut. Betænker sig, hvisker til Østlie, som straks går. Paul Lange frem-over til Arne Kraft.*) Du må ikke ta det ille op; men der hænder undertiden det man ikke har forutset.

Arne Kraft. Atter hemmeligheter! Du har vel et gjæmmested på den andre siden også? — Ja, dette betyr at jeg skal gå?

Paul Lange. Nej. Det vil sige — jo naturligvis! Men du må ikke ta det fortrytelig op?

Arne Kraft. Nej, kjære —! Gi mig så et grejt løfte!

Paul Lange. Nætop nu...? Kan du ikke vente til i eftermiddag?

Arne Kraft (*ler*). Blir han mindre skyldig i eftermiddag? Eller skulde retfærdigheden få en annen kurs f. eks. klokken fem?

Paul Lange. Du har ret. — La gå!

Arne Kraft (*ivrig*). Du lover os det?

Paul Lange. Jeg lover dere det.

Arne Kraft. Ja, ikke fordi du vil bli mig kvit...?

Paul Lange. Nej, nej! Jeg lover at bli borte på mandag.

Arne Kraft (*intrængende*). Vi har dit ord? Dit højtidelige ord?

Paul Lange. Ja! (*Lægger sin hånd i hans.*)

Arne Kraft. Takk! Det ventet jeg av dig! Jeg kan sige jeg var ikke gåt uten det. — Farvell!

Paul Lange. Du har alltid villet mit vel! (*Lægger armen over hans skulder, idet de går sammen opover.*) Jeg har dig så meget at takke.

Arne Kraft. Æn jeg dig —! — Ja, nu er jeg glad! Også for din skyll! Nu vet jeg det vil gå dig godt.....!

Paul Lange. Hvad er det?

Arne Kraft (*som har stanset og ser på ham*). Nej, det må jeg dog vite, før jeg går! Du sa «småtterier» før. Men nu vet jeg, at da du skrev til mig om regjeringschefens troløshed, da var det noget du dultte. Noget jeg har fåt høre siden. Nu nylig.

Paul Lange. Og det er?

Arne Kraft. At du tok dig det så forførdelig nær! Så over alle grænser! Er det sant?

Paul Lange (*utrolig*). Det var like efter min hustrus død. Jeg var meget oprevet dengang.

Arne Kraft. De siger — jeg vet næsten ikke hvordan jeg skal uttrykke det? Det har grepet mig.

Jeg kan ikke gå det forbi, nu jeg står over for dig igjæn. — De siger — at det næsten gik på livet løst? — Kjære ven!

Paul Lange. De siger så meget. —

Arne Kraft. Jeg vil nødig tale om det. Men jeg må nok spørge: hvad har man så venner til? — Farvel! (*Rækker hånden ut.*)

Paul Lange (*tar den ikke*). Ja men...? Går det aldrig dig så at somme tider blir alting så umuligt, så — så skiddent? Det er usømmeligt at være med længer?

Arne Kraft. Aldrig!

Paul Lange. Nej, nej! Du er en annen natur. (*Sky.*) Så folk virkelig taler om det?

Arne Kraft. Ja, de som var sammen med dig dengang. — Så går jeg!

Paul Lange. Takk fordi du kom! Takk!

Arne Kraft (*smilende*). Nej, følg mig ikke ut! Jeg mærker jo at...

Paul Lange (*hjørteelig*). Farvel da!

Arne Kraft (*likeså*). Farvel! (*Ut.*)

Paul Lange (*alene. Går et par steg. Stanser*). At jeg blev minnet om det nu? Jeg får slik angst! (*Ser mot døren til høyre.*) Hvad går jeg i møte? (*Fløtter sine hænder sammen foran sig. Bekjemper sig. Frejdig frem mot døren. Da stanser han atter som for at hente ånde. Så ut.*)

FJÆRDE MØTE

(*Paul Lange kommer in fra sideværelset med Tora Parsberg under armen. Hun er vinterklædd.*)

Tora Parsberg. De har forskjellige gjæmmesteder, synes det? Jeg er virkelig glad ved at befries fra mit.

Paul Lange (*med en annen røst, som kom noget barnsligt og muntert med*). Jeg hadde jo ingen anelse om...! Her var nogen som —. De må ændelig unskylle!

Tora Parsberg. Det forbauser Dem, ser jeg, at jeg kommer selv?

Paul Lange. Jeg tilstår, det forvirrer mig. De har det mot som —

Tora Parsberg. — De ikke har?

Paul Lange. Det vil sige, De må ændelig ikke sætte det på debetsiden av min konto hos Dem!

Tora Parsberg. Ja, hvorfor ikke?

Paul Lange. Det kan jo være det bare er overfor Dem jeg mangler mot.

Tora Parsberg. Kanske? Nå — for at De kan komme Dem litt, vil jeg begynne med en forretnings-sak. (*Hun frit sig samtidig fra kåpen.*)

Paul Lange. Tør jeg hjelpe Dem.?

Tora Parsberg. Takk! (*Mens hun taler, tar hun alt yttertøj av.*) Gamle Østlie er dårlig. Jeg tør ikke bruke ham på mandag. Vil De låne mig Kristian?

Paul Lange. Men største fornøjelse!

Tora Parsberg. Takk! — Ja, nu er jeg altså her! For De skal ikke ungå at tale med mig!

Paul Lange. I grunnen kunde intet dejligere hende.

Tora Parsberg. Vi setter os?

Paul Lange (*idet han iler til for at ordne det*). Der kan De se som jeg er —!

Tora Parsberg (*uten at avbrytes*). Her? — (*Hun vil sette sig.*)

Paul Lange (*skyver stolen litt tilrette, setter sig selv ved siden av; men i ærbødig avstand*).

Tora Parsberg (*efter en kort stillhed*). Jeg har læst Deres brev. — Nej, det er ikke nødvendigt at sige noget! — Jeg bare begynner med begynnelsen.

Paul Lange. Nu De sitter her foran mig. . . ja, før også. . . det vil sige, naturligvis straks det var sendt, forstod jeg ikke at jeg hadde våget det.

Tora Parsberg. Da kan jeg så godt forstå det. Det kom ikke overraskende. (*Ler.*)

Paul Lange. De har vist mig så megen godhed. Uten det hadde jeg naturligvis ikke. . . (*Stanser.*)

Tora Parsberg. Sådan er mennene! Når man viser dem godhed, får de straks en ret. Nemlig ret til mere.

Paul Lange. Nej, tro ikke det om mig! Hvordan skulde jeg våge at inbilde mig noget overfor Deres eksceptionelle stilling —?

Tora Parsberg. Det synes mig dog virkelig som her er syn for sagn! (*Ler.*) Det var ellers udmærket skrevet, Deres brev. Kunde vi ta det så let, var jeg ikke kommet.

Paul Lange (*forskrækket*). Så let? — Det gjør mig ondt at høre. Der er gåt måneders overvejelse forut.

Tora Parsberg (*smilende*). Det tviler jeg ikke om. De tar visst ingenting let. Men når jeg nu er blet hvad man kaller «en ældre pike» — og jeg har dog ikke manglet friere —

Paul Lange. — Nej, naturligvis! Vi har jo alle hørt (*Stanser.*)

Tora Parsberg. — så må det vel ha sin grunn. Det har for mig ikke været «let».

Paul Lange. Således! Om forladelse!

Tora Parsberg. Jeg mener bare, her er meget at få oppgjort. Som De ikke har rørt ved.

Paul Lange. Således! Naturligvis!

Tora Parsberg (*uten at stanses*). Vi må komme til at kjønne hverandre, eller rettere: Vi må bytte ut det kjenskap vi har til hverandre. Efter Deres brev kan vi ikke lenger leke blindebukk.

Paul Lange (*gjør en bevægelse*). Det har vi da aldrig gjort!

Tora Parsberg (*uten at ænse det*). Vi kan ikke lenger vedbli at sige hverandre bare ottendedelen av hvad vi tænker. Derpå beror jo alt selskabeligt samkvem.

Paul Lange. Således!

Tora Parsberg. Jeg mener at nu må vi tale ut. Derfor er jeg kommet.

Paul Lange. Jeg kan ikke motsætte mig det, når De vil. Men — (*Stanser.*)

Tora Parsberg. Det piner Dem?

Paul Lange. Nej. — Det vil sige: jo, naturligvis, det piner mig! (*Ser henne le.*) Det piner mig at De tar det på denne måte. Rent ut sagt: La mig hel-

ler få Deres svar uten forklaring! (*Rejser sig.*) Jeg forstår jo nu hvad det inneholder. Jeg ber Dem om det! Vi var to gamle venner. Jeg i al fall har ingen bedre. Har aldrig hat. Deres venskap er min største lykke.

Tora Parsberg. Jeg forstår Dem virkelig ikke.

Paul Lange. La det brev være uskrevet! La det være som det var, vort venskap, før det brev kom! Hvis det er Dem muligt?

Tora Parsberg. Ta det rolig! Sæt Dem! — Ja, jeg svarer Dem ikke, før De har sat Dem.

Paul Lange (*sætter sig*).

Tora Parsberg. Det er ikke længer muligt. Vort venskap kan ikke mere være som det var.

Paul Lange. Det kan ikke —?! (*Vil rejse sig, men husker han skal sitte.*)

Tora Parsberg. Et sådant brev er dog et inbrudd.

Paul Lange. Hvad siger De, frøken —?

Tora Parsberg (*uten at stanse*). Et inbrudd i rum som til da var stængt.

Paul Lange. Så har det været gjort mange inbrudd hos Dem, frøken.

Tora Parsberg. Ingen annen kom in. For alle andre var hele huset stængt. Og forblev stængt. Men De derimot var jo inne. De har været der i mange år. Dog har flere rum forblet stængt også for Dem. Og det kan de nu ikke længer være. Efter Deres brev. De gjæmte ting vi aldrig har sagt hverandre, nu må de siges. Herefter vilde vi ikke kunne tale om noget uten at tænke på det vi ikke har talt om; ikke taler om.

Paul Lange. De har ret. Desværre De har ret. —

Tora Parsberg. Blir De rædd ved det?

Paul Lange. Ikke nættop rædd. Det vil sige: jo naturligvis, jeg blir rædd! Jeg kjenner Deres oprigtighed. Den er frygtelig. Især Deres spørsmål.

Tora Parsberg (*ler*).

Paul Lange. Og her er jeg sky. Av grunner som De ikke kan kjenne.

Tora Parsberg (*ler*). — For da at åpne litt på

et av de stængte rum: De har længe syntes godt om mig, Paul Lange?

Paul Lange. Jeg har det, frøken Parsberg!

Tora Parsberg (*stille*). Også da . . . da De ikke havde lov til det?

Paul Lange (*stille*). Også da.

Tora Parsberg. Men De sa ikke et eneste ord.

Paul Lange. Jeg våget det ikke.

Tora Parsberg. Det kunde jeg godt like. (*Stillehed.*) Deres hustru døde, og De sa heller intet.

Paul Lange. Det skyllte jeg henne.

Tora Parsberg. Det skyllte De henne. — Nu først kommer De. De kommer som statsminister og ekscellence. Tør jeg tro at De næppe var kommet, før De blev det?

Paul Lange. Er det Dem ubehageligt?

Tora Parsberg. De skal svare mig!

Paul Lange. Det er som De siger.

Tora Parsberg. De tror jeg er glad i titler?

Paul Lange. Jeg sætter Dem så højt at jeg ellers ikke hadde våget (*Stanser.*)

Tora Parsberg. — at fri til mig! Uten som statsminister og ekscellence! Det skulde ikke være at undervurdere mig, Paul Lange? (*Han forskrækkes.*) Var det med høje titler og rang jeg vilde gifte mig, så var jeg længst gift.

Paul Lange. Men, beste frøken, De misforstår mig!

Tora Parsberg. De forbytter bestemt Deres eget syn på disse ting med mit? (*Ler.*)

Paul Lange. De glæmmer, frøken, hvad jeg skrev, at jeg står i færd med at sige fra mig begge deler, både statsministeren og ekscellencen. Jeg skrev også hvorfor. Så De må vise mig den retfærdighed at huske, at der er ting jeg sætter højere æn det at være statsminister og ekscellence.

Tora Parsberg. Tror De jeg sat her uten det?

Paul Lange. Nej! Jeg takker Dem for de ord! Men jeg må få lov at finne det besynderligt at De

likefullt siger sådant. Jeg kommer til Dem, nætop som jeg vil frasige mig både rang og titler. Det er først når jeg har bestemt mig til det, at jeg sender Dem mit... (*Stanser.*)

Tora Parsberg. De stanser? (*Ler.*) De tør ikke nævne ordet? Frierbrev. Det er også et morsomt ord. Frierbrev? (*Ler.*) De har sendt mig et frierbrev! (*Ler.*)

Paul Lange. Istedendfor at komme selv! Desværre jeg har det. Er det bare komisk? At jeg ikke turde? At jeg overfor Dem har så megen ærbødighed? Jeg kan nok sige unseelse. For mig står et sådant møte med Dem, et avslag av Dem, kanske en liten latter... så frygtelig at jeg... (*Stillhed.*) Jeg kunde ikke. Jeg —

Tora Parsberg (*avbryter*). — Min kjære ven, det er helt Dem selv! Jeg har uret. De må også få være Dem selv! De vil gjemme Dem væk, og jeg vil ha frisprog.

Paul Lange. Må jeg få lov at fullføre min sætning fra før —?

Tora Parsberg (*ler*). De har næppe fullført en eneste sætning, siden jeg kom!

Paul Lange. Det var kanske ikke min skyll alene?

Tora Parsberg. Kanske! — Og nu får De ikke fullføre denne heller! De skriver og spør om jeg vil dele Deres liv som fri mann? Leve med Dem for reformatoriske planer, som De vet jeg elsker?

Paul Lange. Sådan er det.

Tora Parsberg. Oversat fra Deres sprog i mit, siger De til mig: Jeg gjør nu et meget vovsomt sprang bort fra politikken — og ut i det uvisse. Menneskene kan bli træt av sligt. Menneskene kan glømme at kalle på mig den tredje gang. — Tænkte De ikke omtrent så?

Paul Lange. Fullkommen riktig.

Tora Parsberg. Derfor sa De Dem selv: Om den snille Tora Parsberg nu vilde slå følge, så vi gjorde det sprang sammen?

Paul Lange. Men frøken —? (*Springer op.*)

Tora Parsberg (*uten at stanses*). Så vilde kanske spranget ut i det uvisse ikke være så uvisst enda. Og ferietiden blev meget morsommere.

Paul Lange (*blir stående*). Dette er at ta al poesi av det.

Tora Parsberg. Ja, den poesi som lever av det halvdunkle. Av halvdunkel moral og halvdunkel intel-ligens. Den er ikke Deres og ikke min. Nej, klar helt ned i dybderne! Det har også sin poesi, og den er større. (*Rejser sig.*) Tross alt, og over alt annet, er De politiker, Paul Lange. De regner med virkeligheden. Og regner riktig. (*Ler.*) Selv i det stykke med statsmini-steren og excellencen regner De rigtig. Jeg bryr mig meget om at De ærer mig.

Paul Lange. Frøken!

Tora Parsberg. Jeg har rejst mig bare for at hente Dem ned til mig igjæn. Kom nu, så setter vi os! (*Hun drar hans stol nærmere til. De setter sig.*) — Så er vi gode venner igjæn, ikke sant?

Paul Lange. Om vi er?!

Tora Parsberg. Vi har jo været det, fra vi var unge.

Paul Lange. Fra vi var unge? Desværre. De er adskillig yngre æn jeg. Og De er ung ænnu, mens jeg —. Jeg kom så sent til.

Tora Parsberg. Dengang jeg var ung —

Paul Lange. — Helt ung —

Tora Parsberg. Dengang jeg var «helt ung», fridde ingen til mig. Ikke engang De.

Paul Lange (*blir svært forlegen og vil atter op*).

Tora Parsberg (*ler*). Skal De nu på flugt igjæn?

Paul Lange (*blir sittende*).

Tora Parsberg. Saken var at dengang var jeg fattig og forældreløs. Og ingen visste jeg skulde bli rik. Én untagen. Han som vilde gjøre mig til sin arving. Og én til: Jeg selv.

Paul Lange. Han hadde sagt Dem det?!

Tora Parsberg. Ændog før jeg var halv voksen! Men jeg måtte ikke la mig mærke med det. Det var vilkåret.

Paul Lange. Det holdt De?

Tora Parsberg. Ubønhørlig.

Paul Lange. Sandelig det var godt gjort.

Tora Parsberg. Ja, var det ikke? Jeg tror han vilde prøve om jeg var værdig.

Paul Lange. Kanske gi Dem noget at få karakter på.

Tora Parsberg. Hemmeligt ryggstød. Kanske? Mot bestefars despoti? Jeg tror det. Men i hvært fall: han satte mig op på en høj utsigt. Derfra tok mange forhold sig anderledes ut.

Paul Lange. Naturligvis! Dette er interessant.

Tora Parsberg. Jeg så også på Deres forhold, Paul Lange!

Paul Lange. Ak ja, mine! De var ikke heldige.

Tora Parsberg. De arbejdet for en stor fremtid, De var ærgjærrig, vilde vite alt, se alt. Og så rodde De Dem for langt ut og kom i stor gjæll. De var for sangvinsk.

Paul Lange. Og uerfaren. Fremfor alt uerfaren.

Tora Parsberg. De led.

Paul Lange (*urolig*). Forfærdelig! Mer æn nogen kan tænke sig. — La os ikke tale om det!

Tora Parsberg. Ja, er De ikke over det der ænnu?

Paul Lange. Jeg kommer aldrig over det, frøken!

Tora Parsberg (*læner sig over mot ham*). Ikke før der tales åpent om det, Paul Lange.

Paul Lange (*forskrækket*). Om det der?

Tora Parsberg (*som før*). Mellem os to, mener jeg.

Paul Lange. Skal vi rippe op i det der også?

Tora Parsberg. Det er især derfor jeg er her.

Paul Lange. Ja, frøken — med al min ærbødighed (*rejser sig*) da kommer De til at tale uten mig. For jeg tåler det ikke.

Tora Parsberg. De burde finne så megen tillid til mig, at De stoler på jeg har mit mål med det. Og at det ikke er for at gjøre Dem ondt.

Paul Lange. Men det gjør mig ondt! Mere æn De kan forestille Dem, som altid har hat det godt.

Tora Parsberg. Tror De? — Men nætop derfor vil jeg! — Kom nu og sæt Dem!

Paul Lange. De gjør den stol til et torturredschap.

Tora Parsberg (*peker på stolen*).

Paul Lange (*sætter sig*).

Tora Parsberg. De er rædd jeg skal vite, at dengang De var som mest fortvilet, fridde De til en meget rik pike. Og fik kurven. (*Ler.*)

Paul Lange. Ja. De vil ændelig at jeg skal føle mig latterlig i Deres øjne?

Tora Parsberg. Jeg finner ikke dette egentlig latterligt. Det var et uheld. Som så mange har hat! Forøvrigt en fullkommen redelig sak. De hadde gjort Deres store utlæg, hun fik gjøre sine. Ellers var livet blet stængt for Dem, før De fik begynne.

Paul Lange. Sådan var det.

Tora Parsberg. Det værste var at De fridde én gang til og atter fik en kurv! (*Ler.*)

Paul Lange. Ja, der ler De dog!

Tora Parsberg. Av Deres forskrækkelse! Det er umuligt annet. (*Ler.*) — Man hadde gjort en sammensværgelse mot Dem. Som De skyllte Deres lattermilde venner. Vor by var liten dengang og uten annen interesse æn sladder.

Paul Lange. Men kanskje unskyller ikke det mig. — Nu har De altså nævnt det. Jeg forstår Deres gode mening med det. De vil hjelpe mig over Deres nei! Men det behøver De ikke, frøken. Heller: *la mort sans phrase!* De ser jo at sådanne avslag ikke har knækket mig. Så De behøver ikke at nære frygt. De ser jeg flygter heller ikke.

Tora Parsberg. Min ven —!

Paul Lange. Allerminst vil jeg ha ondt for at bære et avslag av Dem! De står så højt; jeg finner det bare naturligt. — Fejlen er at jeg i månedsvis har gåt og kjælet for en gammel, kjær tanke og formet et brev på den. Bygd det op, sætning for sætning, om en stor indre sanhed. Men den svarer ikke til virkeligheden. — Jeg beklager det meget.

Tora Parsberg. Men så bør De ikke beklage at jeg sætter virkeligheden in! — Jeg var dengang ikke helt voksen. Jeg så denne unge statelige mann...

Paul Lange. Vi møttes ofte!

Tora Parsberg. Jeg hørte om Deres store ævner og høje planer. Jeg hørte også om Deres forlegenhet. Og om hjerteløsheden — og latteren! Vet De at da dirret jeg av harm?

Paul Lange. Er det muligt?

Tora Parsberg. Jeg visste det (for jeg følte det!) at for Deres nærtagende natur var dette en farlig spøk; en meget farlig! (*Paul Lange bøjer hodet.*) Jeg visste, at De vilde ha båret henne som hjalp Dem, på Deres armer! Ja, som De også gjorde, da De forsvandt ifra os — og kom igjæn med den kvinne som var blet Deres hustru.

Paul Lange. De var god mot henne!

Tora Parsberg (*skjælmस्क*). Hun fortalte mig hvad De hadde sagt henne om Dem selv. Det var visst ikke alt?

Paul Lange. Hvem siger alt?

Tora Parsberg. Ikke De. De har den forfængelighet at ville skjule Deres ufullkommenheder. Men da sees de ofte meget bedre. (*Ler.*) Hun var vittig!

Paul Lange. Meget vittig.

Tora Parsberg (*i en annen tone*). Men hun hadde forståelsen! Hun ryddet da også alle hindringer bort; hun åpnet livet for Dem!

Paul Lange. Velsignet være hennes minnel

Tora Parsberg. Ja! (*Stillhed.*) I de tolv års ægteskap var De den som gav, Paul Lange.

Paul Lange. Jeg gjorde ikke på langt nær min skyldighet. Så god som hun var.

Tora Parsberg. Idag skal alt omtales! Selv den feil hun drog med in i ægteskapet.

Paul Lange (*holder hånden op*).

Tora Parsberg (*uten at la sig avbryte*). Selv den! Jeg vil la Dem forstå, min ven, at jeg har fulgt Dem. — Hun var ældre, hun var syk. Hun lå den meste tid tilsengs. I al den tid var De om henne, taknemlig, tro, og dækket over. De glædet henne. De hjalp henne. De ophøjet henne i Deres hensynsfullhet. Hun lå som på en trone. Hun kjænte sig fullkommen

lykkelig. Ja, hun sværmet! Og som det går alle gode naturer, gik det Deres: De fik kærlighed til den De selv var god mot.

Paul Lange (*tørtrer sine øjne, men flygtig, som skal det ikke sees*).

Tora Parsberg (*på en egen stille måde*). Nu burde alle ha kunnet se hvem De var! Jeg kjenner ikke Deres make. Min beundring for Dem i disse tolv år, Paul Lange, har været uten grænser.

Paul Lange. At høre Dem sige det?

Tora Parsberg (*med smil*). Ja, nu glæder det Dem! Men hvordan kunde det glædet Dem, dersom jeg ikke først hadde rørt ved det som gjorde Dem ondt?

Paul Lange. De har ret. De er god.

Tora Parsberg. Dette har spillet en rolle i mit liv. Hvad De er som offentlig mann, og hvad De lever for, taler jeg ikke om. Det er Deres hensynsfullhed, godhed og taknemlighed, Paul Lange, Deres varsomme form, der har rejst et ideal i mig som ingen annen kunde stå for! Derfor, da De nu kom, så kunde jeg ikke som De holde mig på avstand. Jeg måtte herhen! Og da jeg så Deres forskrækkelse, kunde jeg ikke bare mig — lykken gjør overmodig! Desuten vilde jeg gjøre Dem helt trygg på mig. Da måtte De vite at jeg visste alt, og at nætop derfor — her er jeg, Paul Lange!

Paul Lange. Men, du evige Gud —!! (*Han glir stille ned foran henne.*)

Tora Parsberg. Men, min ven! (*Vil rejse ham.*)

Paul Lange. Jeg må få gjøre som jeg føler. Og således føler jeg. — —

Tora Parsberg. La os dog være glade sammen!

Paul Lange. Det kom for uvæntet. Og er for meget på én gang. Bli ikke forundret. Du vet ikke (*Må stanse.*)

Tora Parsberg. Min ædle, min kjære ven, vi er ikke to unge mennesker. Vi behøver ikke de store ord.

Paul Lange. Jeg taler som jeg føler. Men jeg kan ikke få det frem! Min trang — Jeg har jo altid stengt for den. Den har visstnok også været for stor. Så når jeg nu skal til . . . — (*Bevæges igjæn, men tvinger det ned.*) Det at savne så længe — tilgi!

Tora Parsberg. Du gav selv med fulle hænder. Ofte overstrømmende.

Paul Lange. Det var intet. Ikke til at tale om. Men hvad jeg fik igjæn, var ikke nok! Jeg trængte så umådelig mere! Jeg vænnet mig til at se på mig selv som — som var jeg ikke normal. Jeg måtte vogte mig.

Tora Parsberg. Du er så god!

Paul Lange. Å, dette «du»! Det «du»! (*Kysser hennes hænder.*) En ukjent livsvarme. Noget nærere ved mig æn alt hittil. (*Rejser sig, omfavner hende.*)

Tora Parsberg (*tar med begge hænder om hans hode og kysser ham*). Jeg elsker dig!

Paul Lange. At jeg —! At jeg —! Si det én gang til!

Tora Parsberg. Jeg elsker dig!

Paul Lange. For en sang! For en ny følelse! — Jeg som kom i ydmyghed og bad om følge. Du nævnte ordet, for du vet alt! Ja, le nu ikke av mig! Jo, jo, le så meget du vil! Min gamle frygt for latter mældte sig for siste, for allersiste gang! Din lyse tro på mig smelter al usikkerhed i mig!

Tora Parsberg. Så veltalende!

Paul Lange. Og for litt siden fandt jeg ikke engang de almindeligste ord! Det går som med den byrde du har løftet av mit liv. Bare ved at nævne alt ondt i det.

Tora Parsberg (*ler*).

Paul Lange. Jeg forstår dig, jeg takker dig! Jeg rejser mit hode som fri mann. Jeg står foran dig klar, øje til øje. Jeg trodde ikke jeg skulde stå sådan foran nogen. Fra nu av lægger jeg hånden på ploget der furen skal gå, og ser frem, bare bent frem! (*Det banker sagte på døren.*)

Paul Lange og Tora Parsberg (*fra hværandre. Paul Lange har ondt for at samle sig. Det banker sagte igjæn. Tora Parsberg peker mot døren, Paul Lange går op mot den. Vænder raskt om*): Først ænnu én gang... la mig føle dig! Dette kommer aldrig igjæn! (*De omfavnes uten at kyskes. Han går op mot døren, som han åpner forsiktig, det er Kristian Østlie. Paul Lange slipper ham in. Man ser på Østlie at han føler han kommer ubelejligh.*)

Paul Lange (*litt barsk*). Hvad er det? Her kan ingen komme in.

Kristian Østlie. Jeg ber meget om unskyllning. Men jeg trodde ikke at kunne... (*Nærmere, som vilde han ikke la det høres hvad han har at sige.*)

Paul Lange. Si det kun højt!

Kristian Østlie (*dæmpet*). Det er kammerherren, som ber mig uopholdelig mælde at han er overbringer av et egenhændigt brev fra hans majestæt kongen.

Tora Parsberg (*dæmpet*). Så forsvinder jeg! (*Vil gå in i værelset hun kom fra.*) Det er sant! (*Vænder for at ta med sit tøj. Kristian Østlie iler til.*)

Paul Lange. Nej, nej! — Vær'sgo, Østlie, og før kammerherren ditin. Be ham vente.

Kristian Østlie. Ja, Deres ekscellence. (*Ut.*)

Tora Parsberg (*dæmpet*). Må jeg ikke gå?

Paul Lange (*likeså*). Nej!

Tora Parsberg. Hvad kan det være kongen vil dig? — Du går jo ut av regjeringen?

Paul Lange. Ja. — Men kongen byr mig gesantskapsposten i London.

Tora Parsberg. Er det sant? — Å, ta den! Så forsvinner vil I Londonertåken!

Paul Lange. Siger du —?

Tora Parsberg. Ja! Det store verdenscentrum, du! Og vor lille lykke skjult i den. Å, ta mot!

Paul Lange. Du vil det —?

Tora Parsberg. Det deiligste jeg kunde tænke mig! Og det kom nættop nu! For et varsel! (*Ser på Paul Lange.*) Har han sat noget vilkår?

Paul Lange. Du gjætter alt! Tænk for fremtiden at leve sammen med en som —!

Tora Parsberg. Du skal forsvare den gamle på mandag?

Paul Lange. Det også gjætter du —?!

Tora Parsberg. Det ligger jo i situationen. (*Hun går til sit tøj.*)

Paul Lange. Hvad siger du til det?

Tora Parsberg. Jeg holder ikke av offentlige avstraffelser. Jeg tror ikke der vinnes noget på dem. Sæt in det nye! Det er hovedsaken.

Paul Lange. «Sæt in det nye. Det er hovedsaken.» Hvor ofte har jeg ikke sagt det samme?

Tora Parsberg. Så kan du jo også sige det på mandag?

Paul Lange. Ja, det vilde ligge min natur meget nærmere! (*Han hjelper henne kåpen på.*)

Tora Parsberg. Javisst. — Er der nogen som tviler om det?

Paul Lange. Jeg har ikke et øjeblik fred.

Tora Parsberg. Så andre vil sige dig hvad som faller dig naturligt? (*Ler. Hun er nu færdig.*) Se så!

Paul Lange. Hvordan skal jeg —!

Tora Parsberg (*avbrytende*). Ti stille: Jeg ælsker dig! Jeg er den lykkeligste i gamle Norge! (*De tar avsked. Han følger henne opover. Hun vender sig og ser sig om:*) Farvel herinne!

Paul Lange. Takk! (*Hun går. Han følger ut.*)

FEMTE MØTE

Kristian Østlie (*kommer in, går raskt mot døren til højre. Idet han vil åpne den, stanser han*).

Paul Lange (*kommer fra bakgrunnen*). Nå —? Har De ikke åpnet?

Kristian Østlie (*dæmpet*). Jeg tror jeg må gjøre Deres ekscellence opmerksom på den parfyme her er. Den er ikke sædvanlig.

Paul Lange (*smilende og lykkelig*). Ja, hvad mener De med det, Østlie?

Kristian Østlie. At Deres ekscellence måske burde tale med kammerherren derinne?

Paul Lange (*går hen til Østlie og legger henderne på hans skuldre*). De er vor gode ven, Østlie. — Det skal jeg gjøre. (*Mot døren til højre.*)

Kristian Østlie. Skal jeg lufte?

Paul Lange (*vender sig raskt*). Nej, nej! (*In til højre.*)

(*Tæppet.*)

ANNEN HANDLING

Annen handling foregår ute på landet i et højløftet hus i empirestil. Hele annen etage i dette hus er selskapsrum. — Op til disse fører fra parterre-forstuen to trapper, en på hver side. De sees ikke, bare den brede gang sees som de fører op til. Der er høje vinduer ut mot gårdsplassen. Gjennem vinduerne skimtes længer borte takene på de store uthus. De er tilsnedd og skinner i elektrisk belysning. — Over gulvet ute i gangen et lyst tæppe med stormønstrede blomster. Samme slags tæppe inover salens gulv. De store dobbeltdører mellem gang og sal er åpne. — Fra salen fører dører in til begge sider. Taket er dekorert. En lek av amoriner mellem blomsterguirlander. Farverne opfrisket. Guirlanderne løper videre nedover til store spejl, fæstet i veggene. Veggene er rødlig-hvite med gull. — Møblerne er i samme stil; overdrag av lyst violet. I midten av salen et nokså stort bord, ovalt og buet. Stoler sat hen til det. Længer fremme sofaer på begge sider og stoler på siden av hver av dem, så de danner grupper. — Lampetter for elektrisk lys, som ænnu ikke brønner. Salen ligger i halvmørke.

FØRSTE MØTE

Tom scene. Så høres om litt dombjeller, fine klokker, de kommer nærmere, helt nær.

Straks iler in fra rummene til højre Kristian Østlie (i frøken Parsbergs livré) og efter ham to andre livréklædte tjenere. Efter dem fru Hein, husholdersken, så glad og rask, som følte hun sig lettet fra en stor byrde.

Fru Hein. Ændelig! Gud ske lov! (Alle ut mot trappen til venstre.)

Tora Parsberg (høres nedenfra le og tale. Senere i trappen). Nej, vet De hvad, fru Hein, jeg er så uskyldig som sneen. Ha, ha, ha, det var aldeles galt sagt, for sneen har minst halve skyllen.

Kristian Østlie (utenfor). Det har vi da alle tænkt.

Fru Hein (*utenfor*). Ja, at det var sneen? Men vi vænnet frøkenen alt i formiddag.

Tora Parsberg (*in, klædd i pelsværk. Hun følges av fru Hein og Kristian Østlie. Østlie går videre in til højre*). Hvem i al værden kan forutse slikt? To timers forsinkelse! Dette ænder med at på vestbanen må vi rejse dagen forut, for at være sikker på at komme frem.

Fru Bang (*klædd til fæst, fint, smagfullt. Særegt for henne er en høj kappe med flaggende bånd. Hun kommer fra venstre, mens Tora Parsberg taler*). Ih, du min godeste, som jeg har været forskrækket over dig, mit barn!

Tora Parsberg (*som ikke så henne, vender sig straks mot henne, da hun hører henne tale. Henrykt*): Er du der, søte, dejlige tante Danmark! (*Omfavner og kysser henne, før den gamle er færdig.*)

Fru Bang. Du har sat os i sådan forskrækkelse, barn!

Tora Parsberg. Hvorfor? Jeg visste jo du var her, og at det er din største fornøjelse at lage til fæst! (*Kysser henne igjæn.*)

Fru Bang. Det nægter jeg forresten slet ikke. Alle de glade mennesker! Men det er da virkelig så sin sak, når værtinnen intet ser av det.

Tora Parsberg. Nu skal jeg se, du kjære!

Fru Bang. Nej, nu har du ingen tid igjæn. Gjæsterne kommer.

Tora Parsberg. De kommer ikke. Vi stoler på vestbanen, tante! Den tar sig nok en hvil på den annen side også! (*Ut mot højre.*) — Altså opdækningen!

Fru Bang (*efter*). Ja, det er dette med de nye vaser ... Jeg har sat dem ... (*Snart høres bjelleklang, denne gang av almindelige klokker.*)

Kristian Østlie (*kommer tilbake, springende. Han træffer en tjener som kommer utenfra*): Tænd, tænd! (*Roper han til denne og iler ut.*)

Tora Parsberg (*kommer i hast fulgt av fru Hein og fru Bang. Alle lysekroner stråler*). Der er en som

ikke har stolt på vestbanen, men har tat skyss. Kloge mann, hvem er du?

Fru Hein. Men, kjære frøken, De må da ned og klæ Dem om!

Fru Bang (også). Barn, barn, du må da ned og klæ dig om!

Tora Parsberg. Jeg er jo avskåret fra mine rum!

Fru Hein. Tilbake igjæn! Kjøkkentrappen!

Fru Bang. Nej, der er du i vejen! Heller tjenertrappen der inne! (*Peker in til venstre.*)

Tora Parsberg. Du har ret. Jeg går ned tjenertrappen til venstre. Jeg håber Marie står færdig med alle mine saker?

Fru Bang. Ja, barn, ja! Skynd dig!

Fru Hein. Så vender jeg tilbake til mit! (*Iler ut til høyre.*)

Tora Parsberg. Altså! (*Skynder sig mot venstre, da*)

Kristian Østlie (*kommer fort fra gangen til høyre. Ænnu utenfra*): Frøken!

Tora Parsberg (*stanser*). Hvad er det?

Kristian Østlie. Hr. Storm er i telefonen!

Tora Parsberg. Bestefar!

Fru Bang (*samtidig forskrækket*). Han vil da vel ikke komme?

Kristian Østlie. Jo, hr. Storm mældte at nu kom han, hvis der ænnu var plass.

Tora Parsberg (*ser på fru Bang*). Hvad betyr dette? Han mældte sig jo syk? —

Kristian Østlie. Hvad skal jeg svare?

Tora Parsberg. Naturligvis, at han er velkommen!

Fru Bang. Det skrækkelige menneske! Han kommer aldrig uten for at gjøre spektakel! Med ham kommer hele det gamle Norge! Slagsmål og forskrækkelse!

Tora Parsberg. Har noget bændt? Jeg har ikke læst aviserne.

Fru Bang. Ikke det jeg vet. — Jeg blir så bange, du!

Tora Parsberg. Å pytt, så får vi moro, tante!

Fru Bang. Det er en dejlig morskap! Jeg kan ikke for det, men det er som gulvet alt begynner at gyng.

Tora Parsberg. Det er for tidligt, tante! Vænt til det går løs! — Farvel så længe! (*In til venstre.*)

Fru Bang. Er ikke alt én i trapperne? (*Spejler sig.*)

ANNET MØTE

Balke (*fra trappen til højre, fulgt av Kristian Østlie, som straks fjærner sig*).

Fru Bang (*nejer statelig*). Velkommen!

Balke. Godaften! — Bispinnen kjænnner mig vel igjen?

Fru Bang. Ansigtet —? Jo. Men navn i min alder —?

Balke. Balke. Stortingsmann Balke. Jeg har hat den ære at tale med bispinnen ved en skolefæst. Jeg er skoledirektør.

Fru Bang. Nu husker jeg! De er sådan en vittig taler, hr. Balke.

Balke. Å —! — Jeg ser ingen gjæster? Jeg er da vel ikke den første?

Fru Bang. Jo, De er, hr. Balke! De andre kommer med toget. Og toget kommer aldrig.

Balke. Som skolemann er jeg vant til at være præcis. Her er fallt så meget sne, og da turde jeg ikke betro mig til vestbanen. (*Bjæller høres av samme sort som sist.*)

Fru Bang. Der er atter en kjørende! — Er det første gang De er her, hr. Balke?

Balke. Det er første gang jeg har den ære. Hvor her er vakkert! Og stort!

Fru Bang. Ja, disse store gamle hus! De bygde likesom ikke for sig selv alene i de tider. De hadde bestemt mere hjærtelag? Tror De ikke, hr. Balke?

Balke. He-he-he! (*En dæmpet ironisk latter i fistel.*)

Fru Bang. Tænk Dem: Vi bor allesammen ne-

denunder i parterre. Her på første sal er alle rum (*viser med begge hænder til begge sider*) sammenhængende selskapsrum! Og fløjene gjæsterum!

Balke (*ironisk*). Ja, således bygger vi ikke nu.

Fru Bang. Det synes mig som vi ikke mere passer in i denne ramme, hr. Balke! Ikke med vore klær og ikke med vore tanker.

Balke. He-he he! (*Begge ser ut i gangen til venstre. Derfra høres nogen at renske halsen og bruke lomme-tørklæet.*)

Fru Bang (*nærmere til Balke, hurtig*). Si mig, hr. Balke: er der hændt noget?

Balke. Hændt noget? Hvad mener bispinnen med det?

Sanne (*in fra venstre, bukker for fru Bang*).

Fru Bang (*nejende*). Velkommen!

Sanne. Takk! Fru bispinnen kjæner ikke mig?

Fru Bang. Jo, det tror jeg dog. De har ofte været på tinget, ikke sant?

Sanne. Nej, det er første gang. Mit navn er Sanne.

Fru Bang. Å, er De bankchefen fra —

Sanne. Nej, jeg er landmann. Befinner fru en sig vel hos os? Vinteren er stræng.

Fru Bang. Men så sund og så ren!

Sanne. Det er den.

Fru Bang. Alle som søker Norge for sundhedens skyll, skulde komme om vinteren.

Sanne (*lykkelig*). De synes om vort land, fru bispinne?

Fru Bang. Å, det dejligste land på jorden! — Bare her ikke var så meget politik! Ja, unskyll, jeg siger altid min mening.

Sanne (*som ikke har hilst på Balke, ser nu på ham*). Det er også det beste.

Fru Bang (*nærmere, hastig*). Si mig hr. . . hr. . . ?

Sanne. Sanne!

Fru Bang. Hr. Sanne, er her hændt noget?

Sanne. Hændt noget? (*Ser på Balke.*) Hvad mener bispinnen med det?

Fru Bang. I politikken, mener jeg. Her er jo intet annet i dette land.

Kristian Østlie (*fra venstre raskt in*). Frøkenen ber bispinnen være så god at komme et øjeblik ned!

Fru Bang (*ivrig*). Straks, straks! Unskyll, mine herrer! (*Nejer statelig, og går in til venstre. De to herrer står igjæn.*)

Balke (*går in til højre, ser sig om. Han ænder med at studere taket*).

Sanne (*går til venstre, ser sig om. Også han ænder med at studere taket*).

Balke (*kommer i fare for at møte Sanne. Vænder*).

Sanne (*likeså*).

Balke (*da de atter møtes, siger han uten at se ned*): I sanhed... de er... de er smukke, disse takmalerier.

Sanne (*også uten at se ned og efter at ha betænkt sig en stund om han skulde svare*): De er — ikke ille.

Balke. Jeg gad vite hvem som — hvem som har gjort dem? Hvem som kunde gjøre slikt dengang? — Heroppe hos os?

Sanne. Å, de er vel bare kopier, vet jeg.

Balke. Likevell!... Likevell! Den forkortning —? H—m? Den forkortning, De?

Sanne. Ja—ha. (*Herskapsdombjæller høres.*)

Balke. Der kommer én til — også kjørende.

Sanne. Jeg hører det, ja.

Balke. I sådanne rum, De... i sådanne rum blir en likesom... likesom bedre. Man likesom møter sit bedre menneske.

Sanne. Ja, det kan undertiden trænges.

Balke. Finner De? — Jeg tror såmæn gjerne det! He-he-he!

Kammerherren (*fulgt av Østlie, som straks forsvinder*). God kvæll, mine herrer stortingsmenn! God kvæll! Er vi de eneste?

Balke. Det synes som vestbanen tar sig ferier!

Kammerherren. Hvorfor ikke? Den arbejder hele året.

Balke. He, he, he!

Kammerherren. Nå — I har hat en varm dag?

Balke. De mener: møte både formiddag og eftermiddag?

Kammerherren. Å, jeg mener nok litt mere! — Det er virkelig rørende efter så het en kamp at se to av gladiatorerne gå her i fredeligt samkvem.

Balke. Ikke sant? Ikke sant? He-he-he!

Kammerherren (*til Sanne*). Jeg gratulerer med avgjørelsen!

Sanne. Kammerherren må vænde gratulationen til hr. Balke.

Balke. Ja, jeg tar mot! Jeg tar mot! He-he-he!

Kammerherren (*from*). Tænk, jeg mener begge to. Jeg mener os alle. Ministerskifte nu, nætop nu — vilde det ikke være meget ille?

Balke. Det er i høyeste grad min mening.

Kammerherren. Og så krænke den gamle løve —? (*Jærnvejssignalet høres. Alle står et øjeblik stille.*)

Sanne. Det passte godt in.

Kammerherren. De har sans for sådanne ulyd? Skjønt De er fra landet?

Balke (*ler*).

Sanne. Når de er vel anbragt, så synes vi om dem på landet også.

Kammerherren. Jeg er en neutral mann. Det behøves. Apropos om en neutral mann: Jeg hørte Paul Langes tale. Var den ikke superb?

Balke. Jeg kaller den et politisk mesterstykke.

Kammerherren. Den avgjorde saken. Ikke sant?

Balke. Derom kan det ikke være to meninger. Den var blant annet så upartisk.

Kammerherren (*til Sanne*). Oprigtig talt, finner ikke De også det?

Sanne. Oprigtig talt: nej.

Kammerherren. Men beviset er jo der! Han bejler til ingen. Han går sin vej.

Sanne. Paul Lange gjør aldrig noget for fordels skyll.

Kammerherren. De hører nok ikke til ekscellens beundrere?

Sanne. Om jeg gjør? Jeg beundrer ham i den grad, at jeg skulde ønske han nu blev bestyrer av vestbanen. Posten skal være ledig.

Balke. Jeg beklager et parti som aldrig kan finne hæder hos sine motstandere.

Sanne. Og jeg beklager et parti som aldrig kan vinne uten ved forræderi.

Balke. Hvem er forrædere her?

Sanne. Ja, hvem er det?

Balke. De som sviger sin gamle seiersæle chef! De er forrædere. Uten ham var de ingenting. Og uten ham er de heller ingenting.

Sanne. De er da vel nødsaget til at svige den chef som går over til fienden? Hvad annet har hæderligt folk at gjøre?

Kammerherren. Når samtalen er kommet så godt på glid, er jeg visst overflødig. Unskyll! (*Går ut i gangen til venstre. Står litt der, går så raskt hen til trappen.*)

Sanne (*nærmere til Balke*). De svarer ikke på det? Nej, der kan ikke svares. Hvær den som følger en slik chef over til fienden, er nemlig også — forrræderrr!

Balke. He-he-he!

Sanne. Det er ikke til at le av! Det er fan gale den skjændselsfulleste dag jeg har levd.

Balke. He-he-he! (*Et helt tog av herrer kommer. Foran kammerherren mellem to statelige menn. Like i døren siger:*)

Kammerherren. De herrer kjenner ikke hværandre? Tør jeg forestille: hr. stortingspræsidenten — og dansk godsejer hr. hofjægmester Bang, en slægtning av værtinnen. Hofjægmesteren er kommet op til den årlige fæst. (*Herrerne hilser på hværandre, godsejeren meget ærbødig.*) Får jeg føre præsidenten in til værtinnen? (*Begge in til venstre; de fleste herrer efter.*)

Piene (*iler frem til Balke*). Har De hørt det siste?

Balke. Det siste?

Piene. Ja, hvad venstreaviserne nu fortæller?

Balke. I kvæll? Nej!

Piene (*i oprør*). Aviserne, hele toget, alle!

Kristian Østlie (*in fra venstre, mælder*). Frøken Parsberg tar mot i den indre salon. I musikværelset.

Alle (*begir sig in til venstre*).

Balke (*undervejs*). Men hvad er det dog?

Piene (*dæmpet*). Skandale! Den største vi ænnu har oplevd! (*Han gnir sine hænder, mens han holder dem langt ut fra sig.*) Paul Lange er for evig prostitueret! Færdig, ødelagt! (*Det siste siges, idet de forsvinder i den åpne dør. Opad trapperne kommer efterhånden bureaukratiets spisser (de militære i uniform), berømtheder, kunstnere og nogen yngre mænd. De kommer in to og tre sammen. I flere av grupperne høres Paul Langes navn nævnt. Vi hører replikker som:* «Han har dog aldrig villet tilhøre noget parti?» «Nej, han har fortdått alle partier.» «Hm? Alt blir gjort om til forræderi nutildags.» — Eller: «Han er dog en mærkelig mann.» «Ja, mærkelig til at puffe sig selv frem.» — Eller: «Det er ikke han alene som er prostitueret.» «Nej, i grunnen står de nu prostitueret allesammen.» «Således skulde de fotograferes.» — Eller: «Skitt på hejle greja!» «Ja, la dem bare dræpe hverandre. Det er det beste de kan ta sig for!» — Alle går like in døren til venstre. Sist kommer to gamle, ærværdige. De kommer samtidig til døren fra gangen. Der bukker den ene for den andre, idet ingen av dem vil gå først in.)

Herren (*til venstre, som er den yngre*). Hr. biskop!

Herren (*til højre*). Hr. stiftamtmann!

Den første. Hr. biskop!

Den andre. Hr. stiftamtmann!

· En elegant ung mann (*imellem dem, smilende og bukkende til begge*). Hr. stiftamtmann! Hr. biskop! Pardon! (*Går frem mellem dem.*)

De to gamle (*ser forundret på ham, så på hverandre; de ler og går leende in side om side*).

Fru Bang (*er kommet in i salen, de to gamle står atter leende og bukkende til hværandre foran den næste dør*).

Første herre. Hr. biskop!

Annen herre. Hr. stiftamtmann!

Fru Bang (*leende*). Må jeg løse dette problem?
— Hr. biskop! (*Hun byr ham armen.*) Hr. stiftamtmann! (*Hun byr ham den annen arm, og de går leende in.*)

Ramm og Sanne (*in sammen fra døren til venstre*).

Sanne. Men hvad er det De siger —? Aftenbladene?

Ramm. Aftenbladene meddeler Paul Langes egentlige mening om den mann han forsvarte i formiddag!

Sanne. Hans egentlige mening? Har han da to?

Ramm (*ler*). Paul Lange har altid to — ofte flere.

Sanne. Det er jo oprørende.

Ramm (*leende*). Hm! — I politikken er ingenting oprørende.

Sanne. Men hvad går den ut på?

Ramm. Den gamle chef har naturligvis været intrigant mot Paul Lange også. Det kan De da vite.

Sanne. Og det fortæller bladene?

Ramm. Altsammen! Rubb og stubb! Nokså stygge historier. Fortæller også hvad Paul Lange selv har sagt om dem.

Sanne. Og det stemmer visst ikke med hvad han sa idag?

Ramm. Nej, De kan tro! — Det er en fullstændig skandale. — Vi har forresten kjænt det længe.

Sanne. Og ikke sagt det?

Ramm. I politikken må sanheden vente til nogen får bruk for den. — Jeg har en avis med, om De vil —? (*Tar den frem av lommen.*)

Sanne. Takk! Mange takk! (*Griper avisen, sætter sig hen og læser den med iver.*)

Balke og Piene og én til (*in fra venstre*).

Balke. Men så har vi jo ingen sejer vunnet? Den moralske virkning går jo fanden i vold! Vi har heller lidt nederlag!

Pi e n e. Det er naturligvis derfor de kjæltringer har offentliggjort dette!

R a m m (*hører samtalen, ler godt og stille*).

B a l k e. Først forråder han venstre; men nu står vi da likeså forrådt!

Pi e n e. Der er visse mænd man aldrig skulde ta hjælp av! — *Timeo Danaos et dona ferentes*.

B a l k e (*til Ramm*). Ja. De ler, De?

R a m m. Jeg synes De også ler? (*Begge ler.*)

S a n n e (*rejser sig med avisen rasende*). Men Gud bevare mig! Har Paul Lange gjort de erfaringer om mannen som her står! Og forsvarer ham ænda?!

R a m m. De tar det så ivrig, unge mann!

S a n n e (*til Ramm*). Hadde De og de andre gamle tat dette (*slår på avisen*) ivrig, så hadde vi nu været spart for en landsskandale. For det er dette.

B a l k e. Jeg ber mine herrer at huske hvor vi er! — Tal sagtere!

R a m m. Ja, hvad skulde vi ha gjort?

S a n n e. Hvad I skulde ha gjort —?

B a l k e. Kom længer frem her! Og tal sagtere!

S a n n e (*gjør så*). Straks I fik det at vite at (*ser sig om*) den gamle ræv la sine vejer om Paul Lange, fordi han var ham i vejen hos kongen, skulde I ha latt det bli kjænt! Straks, hører I! — Men der er, fan gale, ikke længer moralsk sans igjæn i gamle politikere!

B a l k e. Sagte, unge politiker!

R a m m. Vænt, far, så blir De også træt av at gå rundt med en moralsk blæsebælg.

B a l k e. He-he-he!

S a n n e. På det svarer jeg ikke. — Hvad er det vi står overfor her? En mann som selv har erfaret — erfaret det igjænnem sig selv! — at regjeringens chef driver uærligt spill. Han har erfaret det længe før os andre. Men han tier. De han betror sig til, tier også, tier allesammen! Da så vi andre, vi småfolk, får tak i hvordan vi styres, så vil vi også straks gjøre rent bord. Op med sanheden, væk med chefen! Hvad sker så? Jo, han som vet det bedre æn vi andre, han lærer os i et veltalende foredrag at vi har uret! Det er just

den chef vi skal ha! Og hans tale virker så meget stærkere som han selv nætop skal forlate regjeringen. Han står der så upartisk! Ja, jeg har aldrig oplevd maken!

Kristian Østlie (*raskt utenifra og in til venstre*).

Pi ene (*nokså stærkt*). Nej, det er jagu også enestående!

Balke. Husk hvor vi er?

Ramm. Ja, kan vi ikke gå in i røkeværelset?

Sanne. Jeg lover at tale sagtere. — Når så venstrebladene trykker op hele skandalen, nemlig hvad Paul Lange har måttet tåle, ikke én gang, men flere, og hvad han selv har sagt om det, trykker det av, nætop som han står offentlig og roser ham, ja, så blir vort folk prostitueret! For av sådant dobbeltspill får vi vor karakteristik, enten vi synes det er retfærdigt eller ej. — Her har I (*til Ramm*) gamle herrer, medskyld! I har visst dette — og sansynligvis meget mere! Men I tvang ikke Paul Lange til at tale, og I tidde selv.

Ramm. I politikken har alting sin tid.

Sanne (*ivrig*). Det vil sige, at i politikken har intet verdi i og for sig; men bare for de mål det tjener.

Balke. Sagtere!

Sanne (*sagte, intrængende*). En net moral. Fan så net moral!

Ramm. Jeg skal sige Dem, min unge ven . . .

Pi ene (*trænger sig frem*). La mig! La mig! — Denne gang har min ærede ven fienden ret! Untagelsesvis! (*Man ler.*) — Jeg skal gi en ny oplysning. Jeg har den fra første hånd. Dengang den gamle ræv la sine slu vejer omkring Paul Lange, dengang var Paul Lange syk, egentlig sinnssyk.

Ramm. Det er rigtigt. Mange sammenstøtende omstændigheder.

Pi ene. Økonomiske vanskeligheter, har jeg hørt. Konens testamente hadde gjort ham arveløs.

Ramm. Nej, nej!

Kammerherren (*fulgt av Østlie går fort fra venstre ut hoveddøren*).

Pi e n e. Nåja, mig er det slik slag hvad det var som ødela ham. Jeg elsker ham ikke! (*Man ler.*) Men dengang følte han sig ene og forlatt og fallt i grublerier. Og var utvilksomt ved at ende sine dager.

Balke. Sanne. Hvad for noget.

Pi e n e. Jeg har det fra en som vet det.

Ramm. Det har jeg dog aldrig hørt.

Pi e n e. Men jeg har hørt det! — Og nu spør jeg: hvad kan bevæge en mann som intrigerne førte like ut på livets grænse, hvad kan bevæge ham til at stå og rose intriganten?

Balke. Sanne. Ramm. Der er det!

Pi e n e (*stærkere, opmuntret av stemningen*). Han må ha en grunn for det som bare han kjenner!

Balke. Sagtere!

Pi e n e (*sagte, intrængende*). En grunn som bare han har fordel av! Vi andre tap, bare tap! Alle sammen!

Alle (*sagte*). Så er det! Det er fullkommen sant!

Pi e n e (*med al anstrængelse, men sagte*). Grunnen til denne landsskandale! Nævn mig den! Nævn mig grunnen! Og la os, alle partier, forene os mot spekulanten! I alle fall ikke forsvare ham. Han er skadelig for os alle!

TREDJE MØTE

Gamle Storm (*høres utenfor*). Det skal nok gå! Det tar bare litt tid!

Balke. Gamle Storm!

Pi e n e (*gnir sig i hænderne*). Nu blir her moro, gutter! — *Venit lupus!*

Sanne (*dæmpet*). Er det den rasende gamle?

Ramm. Ja! (*Da Sanne sees at bli nyssgjærrig.*) Har De aldrig set ham?

Sanne. Nej. Men jeg glæder mig til det. — Er det ikke frøkenens bestefar?

Ramm. Og plejefar.

Sanne. Aldeles hensynsløs?

Ramm. Fra før vikingetiden!

Gamle Storm (*utenfor og nærmere*). Jeg har hørt den skal være ledig. Er det så? De vet jo alt!

Kammerherren. Den er ledig.

Gamle Storm. Den er ledig. (*De sees.*) Det var det jeg tænkte. — God kvæll, mine herrer. God kvæll!

Ramm. Balke. Piene. God kvæll! Velkommen!

Gamle Storm (*som bruker en svær stok, langsomt fremover, mønstrende dem*). Her vil jeg være!

Kammerherren. De vil vel først in og hilse på Deres datterdatter?

Gamle Storm (*som begynner at ta herrerne i hånden*). Her vil jeg være! — Og hun kan komme hit! (*De andre hilser ham på én gang ærbødig og kjænt.*)

Kammerherren (*går raskt in til venstre*).

Gamle Storm. Hvem er han der?

Ramm. Sanne! Stortingsmann Sanne.

Gamle Storm. Radikaleren? Nå, sådan ser De ut? Næsten som et menneske, De også. (*Latter. Storm hen mot sofaen til højre.*)

Ramm. De befinner Dem vel?

Gamle Storm. Skitt! Men der hænder undertiden ting som — som frisker på gamle lemmer! Her sætter jeg mig! (*I sofaen til højre. Man samler sig om ham.*) Her er godt at være!

Piene. Og vi er glad ved at se Dem!

Gamle Storm. Det tænkte jeg mig næsten. (*Rækker sig fremover, dæmpet.*) — Nå? Er han ikke lækker.....?

Balke. Ja, hvem mener De?

Gamle Storm. Hy—sss!

Tora Parsberg (*kommer raskt in fra venstre. Alle viger ærbødig. Hun er i stort toilette*). Men bestefar —? At du våger det? Du som er syk? (*Han rejser sig.*) Nej, bli ændelig sittende! (*Tar hans hånd og hjælper ham til sæte igjæn.*)

Gamle Storm. Javisst er jeg syk. — Men jeg visste det vilde glæde dig så at jeg kom.

Tora Parsberg. Ikke når du er syk, bestefar! Ikke når du er syk.

Gamle Storm. Og jeg som i min uskyll gik ut ifra at jeg altid var velkommen?

Tora Parsberg. Din erfaring siger dig det? Den er jo så rik.

Gamle Storm (*slipper hennes hånd, som han har holdt fast*). Og i kvæll tænkte jeg at jeg var så rent velkommen. Paul Lange kommer jo?

Tora Parsberg. Paul Lange kommer. Og ham elsker du, bestefar?

Gamle Storm (*ser på henne*). Ikke så meget som du, er jeg rædd? (*Man ler, men meget diskret.*)

Tora Parsberg. Det var heller ikke at vente. For du elsker så mange.

Gamle Storm. Dog ingen som Paul Lange. Jeg tilstår det.

Tora Parsberg. Å, hvad —? Æn Arne Kraft? (*Man ler friere.*)

Gamle Storm (*livlig*). Det er sant. Arne Kraft elsker jeg ænnu højer!

Tora Parsberg. Ser du, bestefar! Å — jeg kunde nævne flere! — Men nu må vi gå?

Gamle Storm. Hvorhen?

Tora Parsberg. In til de andre. Der bydes te. Og snart får vi høre musik. Jeg har stort orkester og kor og sangere. Og jeg har reserveret en æresplass til dig.

Gamle Storm. Det er vel ved siden av hans excellence?

Tora Parsberg. Der sitter en imellem dere.

Gamle Storm. Ja, det er vel så dig?

Tora Parsberg. Det er mig.

Gamle Storm. Å nej, du! — Nej, jeg tror nok jeg foretrekker at bli her.

Tora Parsberg. Det var skade! Musikken vilde stemme dig så mild.

Gamle Storm. Takk, det behøver jeg ikke at bli. Det er jeg.

Tora Parsberg. Vil ikke mine herrer komme in?

Gamle Storm. Takk, du! Vi vil være her en stund sammen.

Tora Parsberg. Og danne velfærdskomité?

Gamle Storm. Og danne velfærdskomité.

Tora Parsberg. Jeg håber den ikke blir så grusom som den første?

Gamle Storm. Desværre, vi har ingen guillotine at rå over. Ellers så —!

Tora Parsberg (*avbrytende*). Der du er, bestefar —? Du undervurderer dig! (*Hun går. Alle ler højlydt.*)

Gamle Storm (*stolt*). Hun er ikke borte, hun!

Balke. Hun er jo også Deres datterdatter!

Gamle Storm. Men hun har altid været imot mig. Fra hun var barn. Altid forsøkt sig på det umulige. — Og nu hørte I selv —!

Ramm (*efter en kort stillhed*). Hvad mener De?

Gamle Storm. Hvad jeg mener —? Naturligvis det hvorfor jeg er her.

Balke (*forsigtig*). Og det er —?

Gamle Storm. I hørte det selv? Paul Lange!

Ramm. Det var jo spas.

Gamle Storm. Spas med alvor i!

Ramm. Så højt kan han ikke stile.....?

Gamle Storm. Paul Lange?!

Balke. Frøkenen moret sig jo bare! — Alle disse rygter om hans fririer.....

Gamle Storm (*avbrytende*). Jeg vet hvad jeg vet! Og den kar vet hvad han vil! Det skal ikke undre mig om vi i kvæll må høre forlovelsen deklareret!

Alle (*forbauses; der høres på én gang*): Hvad siger De? Det er ikke muligt? Det overgår dog alt —? Nej, nej! (*Man ler.*)

Balke. Frøken Parsberg gifter sig aldrig!

Ramm (*ler*). Og Paul Lange vogter sig nok for en kurv til! — Man kan også gjøre en skjælm uret!

Piene (*kommer skytende til*): Men ikke en frier!

Gamle Storm. Nætop!

Piene. Ikke en frier! Og han hører til typen. I utlandet kaller de dem «strebere»; men «friere» er det rette ord. De frir som skolegutter til læreren, som studenter til professoren, så til rike piker, så til vælgere og

velyndere, så til ordener og høje stillinger. Og han har nådd alt! (*Med raseri.*) Og han har nådd alt!

Balke (*raskt tilføjende*). Tross Deres stadige protest! He-he-he! (*Almen latter.*)

Gamle Storm (*under latteren*). Er De misundelig, Piene, far?

Piene. Paul Lange er min specialitet! (*Kyler avsted.*)

De andre (*ler og gjæntar*). Hans specialitet!

Gamle Storm. Ja, I må studere den mann! To ganger før forlot han politikken. Og begge ganger var han assureret, før han gik.

Alle (*ler*). Det er sant!

Balke. Ikke så højt!

Ramm (*sagtere*). Nej sagtere!

Gamle Storm (*også sagtere*). Nu går han sin vej den tredje gang. Og er naturligvis atter assureret! Bare at faren nu er større. Så nu er han også højere assureret!

De andre (*ler igjen; men sagtere*).

Balke (*derunder*). Forlovet med frøken Parsberg? Ja, den assurance er god nok!

Flere (*leende*). Den er god nok!

Gamle Storm. Ja, I ler? Men med Tora Parsberg under armen er det han som ler! Ler av dere alle sammen! — Kom nærmere hit!

Balke (*nyssgjærtig*). Er det mere? (*Nærmere til.*)

Piene (*kommer kylende til*): Er det mere?

Gamle Storm. Det beste!

Ramm. Det var som pokker! (*Kommer også. Man samler sig tætttere om gamle Storm.*)

Gamle Storm (*får dem så vidt fra sig, at han kan se om der kommer nogen fra venstre. Da han ingen ser*): Det der med Tora Parsberg forklarer jo bare hvorfor han tør gå. Det forklarer ikke hvorfor han tør tale, i det samme han går. Tale for regjeringschefen! Som har gjort ham så meget ondt.

Piene. Der er det! Grunnen! Grunnen!

Gamle Storm. Dertil må han ha en særskilt grunn!

Piene. Det er hvad jeg siger! — *Virtus post nummos!*

Gamle Storm (*ser sig atter om*). Når jeg vil lokke noget frem, forsøger jeg med dem som tror de er klokere æn andre. — Jeg forsøkte med kammerherren! (*Dæmpet latter.*)

Balke (*nyssgjærrig*). Nu —?

Gamle Storm. Gesantskapsposten i London er ledig. (*Almen forundring. Man ser på hværandre. Det lysner i ansigterne, de blir glade og poliske. Det ænder i en almen latter.*)

Sanne (*som aldrig lar sig rive helt med*). Men husk hvor I er! (*Latteren dæmpes, men vinner i intensitet.*)

Balke (*dæmpet til Ramm*). Er han ikke en mester?

Ramm. Stormester! (*Latteren gjæntas.*)

En (*gjør bevægelser med benene som til reel*).

To stortingsbønder (*kommer lokket av latteren. Den ene seksti år, den annen yngre*).

Piene (*flyr op imot dem*). Paul Lange er forlovet med frøken Parsberg og skal bli gesant i London! Der har I det! — *Fortes adjuvat fortuna!* (*Like in i ansigtet på dem:*) Bæ!

De to stortingsbønder (*forundres svarligen. Ændelig kommer de frem*).

Den ældre. Er'n gælen?

Sanne. Nej, men full. Politisk brænnevin. (*Går.*)

Balke. He-he-he!

Den yngre (*leende til Storm, som han tar i hånden*). Er det sant det, om Paul Lange?

Gamle Storm. Jagu er det sant!

Den ældre (*hilser også på Storm*). God kvæll, gammel'n!

Gamle Storm. God kvæll, du!

Balke. Her ligger begge partier lamslåt efter ham — og selv rejser han av med profitten! He-he-he! — Jeg kan ikke for det; det er godt gjort! Jeg beundrer ham.

Den ældre stortingsbonde. De'r godt hue på den karen! (*Latteren begynner på en frisk.*)

Gamle Storm (*rejser sig*). Men, mine herrer, hvor blir der av indignationen? Vi kan da, minsjæl, ikke lage indignation av beundring?

Flere. Å—jo! (*Munterhed.*)

Ramm (*under latteren*). Indignationen skal nok kommel

Balke (*overgiven*). Kemi! Bare kemi! (*Latteren stærkere.*)

Sanne (*hysser*).

Piene (*styrter nerover*). Der er han! (*Absolut stillhed.*)

Gamle Storm (*sætter sig*). Ja, nu får vi se da!

FJÆRDE MØTE

Kammerherren (*på venstre side av*)

Paul Lange (*i elegant selskapsdragt*). God kvæll! (*Går fremover mot dem. Intet svar.*)

Paul Lange. Med én gang så stillt?

Kammerherren (*hele tiden på siden av Paul Lange*). Har nogen av de herrer kommet i skade for at sige en vittighed?

Gamle Storm. Ja, desværre! Jeg.

Paul Lange (*går like på gamle Storm og rækker ham hånden*).

Gamle Storm (*tar den, forsøker at rejse sig; men synes at ha svært for det*). Jeg har somme tider så vondt for at rejse mig.

Paul Lange. Bli ændelig sittende! Nå — hvad gallt så vittigheden?

Gamle Storm. Den var virkelig om Dem.

Paul Lange. Og ænda lyktes den ikke? (*Slipper hans hånd. Vender sig mot Ramm, som han med fortrolig hilsen vil ta i hånden.*)

Ramm (*lægger begge sine hænder på ryggen*).

Paul Lange (*blir likblek; får rank rejsning. Ser sig om. Hvær den hans blik faller på, lægger også hænderne på ryggen. Alle untagen den ældre stortingsbonde, der holder sig noget avsides*). Nu forstår jeg

vittigheden. Også jeg finner den dum. (*Han vender sig mot kammerherren.*) Værtinnen er derinne?

Kammerherren (*strålende*). Ja, Deres ekscellence! (*Begge ut.*)

Alle (*bevæger sig, ler, taler*).

Gamle Storm (*rejser sig raskt på sin stok og utbryter*). Det gjorde I, minsjæl, godt!

Piene (*for sig selv i stor fryd, gniende hænderne*). Bravo! Bravo! — Det dør han av!

Ramm (*til Storm samtidig*). Den traf — hvad?

Balke (*samtidig*). Den vil han huske!

Sanne (*samtidig*). Den var av alle partier!

Gamle Storm. Intet vejer i politikken op mot en godt utført sammensværgelse! (*Sætter sig igjæn, svært fornøyd. Orkestret inne til venstre begynner. Kor med akkompagnement.*)

Piene (*kommer frem, begejstret*). Det ante mig, det ante mig! For da jeg kjørte frem igjænnem skogen i sneen i kvæll, var det som jeg hørte ulvehyl. Dem hørte jeg i min barndom deroppe i fjællene, især om natten. Da var det som den gamle, hjæmløse norske ånd ropte inover vor søvn! Den ropte klagende, truende: Du syvsover, jeg gir dig aldrig fred! Aldrig mere fred! Op skal du! Og myrde skal du! Myrde videre!

Ramm (*sagte til de nærmeste*). Men det er jo en paroksysmus!

Piene (*uten at stanse*). Det veke, det usunde skal du myrde! Det som nu har hjemstavnsret i Norge. Du skal myrde det kvinnesvake føleri og frihedsbumlerne! Myrde moderne nationalsvindel! Å, I sunde myrde-lystne ulvehyl fra skogerne, fra oldtiden! Folkets vardøger! De høres, hværgang der skal gjøres ende på en av dem! (*Han ser på dem og møter bare muntre fjæs.*) *Barbarus hic ego sum, quia non intelligor nulli!* (*Mumlende:*) Ovids Tristia 5, 10, 37. (*Stryker krænket avsted under de andres latter.*)

Gamle Storm (*slår med stokken i gulvet*). Nej, nej, nej! Det er stort hvad han siger! — De er ikke hele mennesker, disse andre. Bare halve mennesker er de, eller mindre ænda! — De hele mennesker, de er

foran, de stormer på, de erobrer for slægten. Men disse, usselryggene, sentimentalisterne, de orker ikke det; de sakker agterut og blir der hos de svakfødte, hos stymperne, de utbrukte — og hos kvinnfolkene! Og steller og tukler med dem! Og vil ha os alle dit for at gjøre det samme. Bakover vil de ha os! Deres tanker er sykestuens tanker, og deres program: Når kommer krøblingernes tid? — Slike skal være med i politikken? Sætte kurs for slægten? — I politikken, der skulde brøle av sund brunst som en stut? — Til helvede med skrapet!

De andre. Bravo! Bravo! (*Ler og roper. Alle samtidig.*) Han er god, gamle Storm'en i kvæll! Jagu, er'n go'! En ægte norsk furustubb!

Sanne (*sagtere*). Men nu blir vi for høylydte igjæn!

Gamle Storm. Å, det gjør ingenting! Jeg tar ansvaret på mig! Desuten, de hører bare musikken derinne.

Kristian Østlie (*er under dette kommet in utenifra og gir Piene et brev*).

Piene (*åpner det raskt*). Her er avtryk av korrekturarket på en artikkel til imorgen. Jeg bad om flere, forat I skulde få læse! (*Leverer ut langspaltede avtryk.*)

Balke. Her er ulvehylene altså på noter! He-he-he! (*De andre ler også og ordner sig i grupper, to og tre om hvært eksemplar.*)

Gamle Storm (*sætter sig med ett alene*).

Piene (*driver bak dem og nyder virkningen. Undertiden tygger han på sine negler. Blir han derunder altfor ivrig, holder han den ene hånd med den andre. Hører han fra en av grupperne en latter, eller en bemerkning som: «Det er godt!» — så er han over dem og spejder ned i avtrykket efter hvad det gjæller. Fra venstre kommer*):

FEMTE MØTE

(*Kammerherren under armen med:*)

Fru Bang. Beste kammerherre. De må sige mig, hvad er det dog? Er det noget med Paul Lange? En skandale — hvad?

Kammerherren. Når menneskene i den grad er optat, så er det altid en skandale.

Fru Bang. Men vær nu søt og si mig hvad det er! Jeg kan så ualmindelig godt lide Paul Lange. Men — han skal jo være så slem til at fri?

Kammerherren. Det var i hans ungdom.

Fru Bang. Men nu er han jo ungkar igjæn? — Jeg mener, nu er han jo atter ledig. Er det noget sådant?

Kammerherren. Ja, det er.

Fru Bang (*ivrig*). Er det noget slemt noget?

Kammerherren. Ja.

Fru Bang. Hvad er det? Kjære, hvad er det dog?

Kammerherren. Han har fridd til prinsessen.

Fru Bang. Det er da ikke muligt! — Kan sådant gå an?

Kammerherren. Hun er ikke ganske ung længer.

Fru Bang. Og han er excellence —? Man har hørt så galt før? Men likevel —? Hvad tror De?

Kammerherren. Ja, nu kommer den egentlige skandale.

Fru Bang. Nu kommer den?! — Er der ænnu mere? Gud!

Kammerherren. Paul Lange har sagt at — (*Ser sig om.*)

Fru Bang. Hvad?

Kammerherren. At kongen har paryk.

Fru Bang (*forstenes. Ændelig siger hun*): Men det har jo ikke kongen?

Kammerherren. Nej. Og det er nættop skandalen.

Fru Bang (*forfærdet*). Har hans majestæt fåt høre det?

Kammerherren (*nikker mørkt. Han tar hennes arm igjæn og vil gå med henne ut til højre*).

Fru Bang (*stanser*). Men hvordan kunde Paul Lange, som er en så klok mann —?

Kammerherren (*ser profetisk på henne*). Det er ofte de klokeste som er de dummeste. (*De går igjæn.*)

Fru Bang. Å, som dét er sant: Det er ofte de

klokeste som er de dumme. (*Stanser, slipper hans arm.*) — Min tossede godtroenhed! Det er ikke sant?!

Kammerherren (*rømmer*). Nej, det er det heller ikke.

Fru Bang (*efter*). Men menneske dog —! Bank skal De ha! (*Hun slår ham gjæntagende med viften.*)

Kammerherren (*mens han rømmer*). Sådant holdt I på med i gamle dager! (*Ut døren; men stikker hodet in igjæn:*) Før politikken kom! (*Begge ut til højre.*)

SJETTE MØTE

(*De læsende grupper blir færdige, den ene litt efter den andre. Hvær slutter leende og talende.*)

Balke. Nå, den er da norsk nok! He, he, he! (*Der høres utbrudd som: «Ja, den vil virke!» «Den har han godt av!» «Den vil rive op!»*)

Gamle Storm (*er den siste*). Det skal gjøre sig! (*Rejser sig.*) Ja, nu går jeg in og henter ham.

Flere (*forskrækket*). De henter ham?!

Andre (*likeså*). Hit ut?!

Gamle Storm. Ja—ha!

Ramm. De får ham ikke hit ut igjæn?

Gamle Storm (*på vejen*). Det skal vi bli to om.

Ramm. Ja hvorledes?

Gamle Storm. Mig kan han ikke nægte en samtale, når jeg ber ham om den. Jeg er Toras bestefar. (*Avsted på stokken, fort.*)

Ramm (*et stykke efter*). Betænk hvad som vil følge av det?

Gamle Storm (*videre*). Just det, ja!

Balke (*iler også efter*). Og husk hvor vi er!

Gamle Storm (*bestandig videre*). Nætop det, ja!

Ramm. De får ham ikke med!

Gamle Storm (*stanser og vænder sig*). Så —? Den som gamle Stormen har sat kloa i, han har ænnu aldrig sluppet! (*Ut til venstre.*)

Ramm. Den satan! Hvad vil nu ske?

Balke. Skandale, far! Skandale! Hvis jeg ikke var så nyssgjærrig, så løp jeg min vej!

Sanne (*til Piene*). Men det er ikke sant alt som står her!

Piene (*hissig*). Hvad fan gjør det? Når det virker!? (*Oprørt op mot Balke.*) Den tosken kommer og siger det er ikke sant?!

Balke (*ned til Sanne*). Det er jo nættop hvor sandheden ikke lenger strækker til at Piene begynner! — (*Latter.*)

Sanne. Jeg er enig i at en sådan mann må ut av politikken. Han skader.

Piene. Nå-ja, hvad så?

Sanne. Ikke ved hvilket som helst midler!

Piene. En må passe på når han har begått en feil, for fan!

Sanne. Det kan være. Men —. Vil De si noe, Håkonstad?

Den eldre stortingsbonde. Ja, det var dettane med fejlen. Vi fejler aille. Men i politikken, når som en har gjort en feil, så tar døm den fejlen og rænnar til værdens ænne me'n. Og et stykke til. (*Man smiler.*) Hain har ailler gjort ainna æn den fejlen. Og ingen ai'n har fejla æn hain. — Og det blir lissom for mye. (*Man ler.*)

Piene (*overlegent*). Hr. Håkonstad forstår ikke at det gjæller at seire i øjeblikket! Vi har ikke mere æn det øjeblik! Og så må alle midler være gode.

Sanne. Det kan gå slemme ut over den enkelte, det.

Piene. Den enkelte? Hvad fan er den enkelte? Når han er i vejen. Selv om han er den størstel

Balke (*forfærdet*). Ja, så sandelig har han fått ham med sig! (*Man ordner sig.*)

Piene (*bak de andre*).

SYVENDE MØTE

Gamle Storm (*til Paul Lange, som stanser like ved døren*). Deres eksellence må forstå at jeg har sterkere grunner æn de andre. Deres eksellence skjønner hvad jeg mener.

Paul Lange. Jeg tror at forstå hvad De sigter til.

Gamle Storm. Da har jeg en viss ret til at be Deres ekscellence om at forklare Dem. Det sætter ondt blod, hvad De har gjort idag.

Paul Lange. En annen gang. Og et annet sted. (*Vil gå.*)

Gamle Storm. Men Deres ekscellence kan ikke stå således i den offentlige mening, idet Deres ekscellence vil ingå i —, jeg behøver ikke at fullføre.

Paul Lange. Ja, hvad vil De jeg skal gjøre?

Gamle Storm. Slå snakket ned! Her, straks!

Paul Lange. Foran de herrer som har fornærmet mig? Nej. (*Vil atter gå.*)

Gamle Storm. Men når nu de herrer tror at De har forrådt dem.

Paul Lange (*vænder sig*). Jeg har absolut ingen forrådt. Jeg har alene sagt min oprigtige mening om en gammel højt fortjent mann.

Gamle Storm. Har Deres ekscellence læst aftenbladene?

Paul Lange. Jeg har læst dem. Og hvad der står, har med denne sak intet at bestille.

Sanne (*opover, hissig*). Har det intet med denne sak at bestille at Deres ekscellence anbefaler os en upålitelig regjeringsleder?

Gamle Storm. Som De har erfaring for er det?

Sanne. Om ham sa De idag, at han tross alt var den som best samlet det norske folk?

Paul Lange (*et par steg længer frem*). Det siger jeg ænnu.

Sanne (*fremover*). Hvad må vi så være for et folk!

Flere (*gjæntar sætningen*). Hvad må så vi være for et folk?

Paul Lange. Folket kjenner bare hans store gjæringer. Eller tror virkelig nogen, at den kapital av kjærlighed og beundring han har samlet, nu er opbrukt? Er den det ikke, så har jeg ret. «Tross alt er ænnu han den som best kan samle det norske folk.»

Ramm. Fremtiden skal vise at det ikke er så. Det norske folk følger for godt med. Men selv om det var så — der er én mann, som ikke kan bruke det argu-

ment, eller noget argument som støtter denne regjeringschef — det er Deres ekscellence.

Paul Lange. Så? — Flere av dere, og deriblant just den mann som nu talte, kjænte også til hans fejl; men tidde. Tidde og støttet ham. — Så længe I var enige med ham!

Ramm. Da stod vi med ham i oppositionen. Der virket disse fejl ikke stort. Men i spissen for landstyret — det er en annen sak!

Flere (*livlig*). Sådan er det!

Paul Lange. Politikken opdrager ikke engler. Mænd med værre fejl æn hans har ledet store folk og hører til politikkens største navn.

Sanne. Men vi er et lite folk. For os gjæller ingen erobringmoral. Ingen krigslove. Vi kan intet ved magt. Skal vi vinne respekt, må det være ved det eksempel et sundt folk gir.

Alle. Sådan er det. Sådan.

Sanne. Forfølgelse av en enkelt mann er forresten ikke sund.

Ramm. I politikken gjæller det én ting ad gangen. Nu er det denne.

Paul Lange. Enhvær handler efter sin natur. Og skarpretterens fag ligger ikke for min? (*Han hilses og takkes av flere som er kommet in, deriblant av stiftamtmanden og biskopen.*)

Gamle Storm (*har sat sig, denne gang i sofaen til venstre. For sig selv*). Han svarer godt. Men han skal minsjæl under! (*Højt.*) — Hvorfor gik Deres ekscellence ikke Deres vej, da De blev så mishandlet av ham?

Paul Lange. Man burde heller takket mig for at jeg stod. Så den første venstre regjering landet har hat, kunde arbejde rolig videre. Derfor tidde jeg.

Gamle Storm. Men nu da De fant det bekvemt at gå, hvorfor tidde De ikke også nu?

Flere (*nærmere mot ham*). Ja, hvorfor tidde De ikke også nu?

Ramm. Eller om De endelig vilde tale, hvorfor sa

De ikke det samme som vi? De hadde dog gjort de samme erfaringer? Bare ænnu værre?

Paul Lange. Derpå har jeg allerede svaret. Og nu synes jeg dette kan være nok. (*Vil gå.*)

Stortingspræsidenten (*og flere herrer kommer fra venstre*).

Gamle Storm (*rejser sig, siger vændt mot Paul Lange*). Deres ekscellence må unskylle; men her menes at De har hat en annen grunn! (*Han kommer nærmere:*) En ganske særskilt grunn — til at ta regjeringschefens forsvar idag.

Paul Lange (*mot ham*). Hvad mener De med det?

Gamle Storm (*like på*). Det vet De best selv!

Paul Lange (*likblek; står en stund*). Det er en infam bakvaskelse! (*Går.*)

OTTENDE MØTE

Arne Kraft (*sees ute i gangen*).

Sanne (*som ser ham først, glad*). Der er Arne Kraft!

Flere. Arne Kraft? (*Man vender sig.*)

Ramm (*sagte til Balke*). Han vet besked.

Balke (*likeså til Ramm*). Og han taler ut, skal De se!

Paul Lange (*mot ham*). Det var godt du kom! — Du er ikke enig i hvad jeg har sagt idag. Men du kjenner mine grunner til det. Si dem nu her! Du alene kan det!

Arne Kraft (*ser på ham; men siger intet*).

Flere (*kommer mot Arne Kraft og hilser på ham*).

Arne Kraft (*til Sanne, som er ham nærmest*).
Hvad står på?

Sanne. Du har dog læst bladene for i kvæll?

Arne Kraft. Jeg har læst «Dagbladet».

Flere. Nætop.

Sanne. Så kan du da omtrent forestille dig hvad her står på.

Ramm. Og du har kanskje noget at oplyse?

Stortingspræsidenten (*sees at hviske til Arne Kraft*).

Arne Kraft (*ser sig om og ser især på Paul Lange. Han taler under indre oprørt, men stille og som for sig selv*). Ja, jeg har noget at lægge til hvad «Dagbladet» oplyser. (*Flere og flere strømmer in fra venstre.*) — Jeg forstår så godt, at der Nordmænd nu kommer sammen, kjenner de det som kan de ikke tale om annet. — Paul Lange er en av de beste vi har. En av dem som har videst omsyn og har utrettet mest. Storhjertet som ingen annen, klok, hensynsfull. Utenfor partierne, men ofte foran, når det gallt. Vi har ham meget at takke. Den forfølgelse han har været utsat for, har bare gjort ham kjærere for os. Vi satte en forventning til ham som bare én har hat større.

Den ældre stortingsbonde. Det æ saint!

Sanne. Det er det!

Piene (*sagte frem til gamle Storm, hvisker*). Dette går galt!

Gamle Storm. Bøh!

Arne Kraft. Men så kom også det vi oplevde idag ja, om nogen hadde sagt mig det igår, eller ænnu i formiddag, at så vilde ske, jeg hadde sat mit liv in på at det var umuligt. Det er i sit slags det mest uvæntede som har truffet mig. Jeg lider ænnu så ved det at jeg fattes ord. — Han må ikke forstå hvad han har gjort. At hvær en av os kjenner det som har vi lidt et nederlag ved ham, både de som vant, og de som tapte.

Mange. Sådan er det.

Arne Kraft. Vi kjenner det som han har forrådt os allesammen. Som har vi hat en national ulykkesdag. Men ingen dypere æn jeg. For vi er venner fra ungdommen av. (*Stillt.*)

Ramm. Du sa du hadde noget at oplyse?

Arne Kraft. Ja. — For tre dager siden var jeg hos Paul Lange. Da var mistillidsvotumet nætop fremsat. — Jeg kom for at minne Paul Lange om at han umulig kunde støtte regjeringschefen. Han minst av alle.

Flere (*mumler efter*). Han minst av alle.

Arne Kraft. Så hadde vi en længere samtale om det. Hovedsummen var den at uten retskaffenhet er ingen folkelykke mulig.

Flere (*dæmpet*). Sant! Fullkommen sant.

Arne Kraft. Men derav fulgte, at staten ikke kunde ledes av en mann som ikke var fullt pålidelig.

Flere (*som før*). Således er det! Det er hvad vi har sagt.

Arne Kraft (*ser på Paul Lange*). Nuvel! (*Langsomt og vægtig*.) Det inrømmet Paul Lange mig. Jeg forlangte ikke mere av ham æn at han skulde holde sig borte idag. Og det lovte han mig. (*Sagte mumlen*.) — Jeg hører nætop av stortingets præsident at han lovte ham det samme. (*Stærkere mumlen*.)

Sanne. Dette er dog aldeles ubørt!

Paul Lange (*rolig*). Det tror jeg dog ikke. Det er ofte hørt at en mann under stærkt påtryk lover noget som siden føles ikke at være det som passer ham.

Piene (*bak de andre*). «Passer ham!»

Arne Kraft. Derom vil jeg intet sige. Men at det «Dagbladet» oplyser, er sant, det kan jeg bevidne. Det har jeg beviser for.

Flere (*dæmpet*). Det har han beviser for.

Sanne og Ramm og Balke. Det har du (De) beviser for?

Arne Kraft. Ja. Og de er stærke.

Piene (*bryter under den almene, næsten højtidelige stillhed frem fra de andre og roper*): Den mann er umulig! (*Paul Lange gjør en uvillig bevægelse. Piene forskrækkes og styrter tilbake. Man ler*.)

Paul Lange. Ja, jeg mærker hensigten er at gjøre mig til det.

Arne Kraft. Hensigten er at gjøre politikken hos os retskaffen. Til et ærligt samråd av bra folk. Om muligt. Det er hensigten. — Det har du, min gamle ven, hjulpet til med. Stort og ædelt. — Hvad som nu har voldt at vi, for at nå vort mål, må fjærne dig du vet det. — Jeg vet det ikke. (*Almindelig og dæmpet*

mumlen, deri uttryk skjelnes som:) «Dette var bra.»
— «Dette vil gjøre vej.»

Paul Lange (*går frem til Arne Kraft*). Nu har du dræpt mig. Jeg trodde ikke det var du som skulde gjøre det. (*Han legger hænderne over sit ansigt. Man ser hans legeme dirre.*)

Arne Kraft (*tar et steg bakover, som vaktes han mot et nyt syn på det*).

Tora Parsberg (*blev hæntet av sin tante og har stået en kort stund uten at sees; trær nu frem, fulgt av tanten*). Unskyll, mine herrer, men I krænker min fæst!

Gamle Storm. Min pike, vi vil bare.....

Tora Parsberg (*med en avværgende bevægelse*). Den mann hvis minne vi fejrer her i kvæll. han var også politiker. Men han sa så ofte: Jeg forstår ikke politikken! Den gaves os som frihed til at skape den største form for menneskekjærlighed. og så gjør de den til den hadefuldeste menneskejagt! Den gik ut for at gi samfundet godt mot og sunde kår; men på vejen forgifter den mange sinn.

Gamle Storm. Men når nu virkelig —

Tora Parsberg. Om forladelse, bestefar: En fæst er et fredlyst sted! Gode feer står omkring og værger den. Og jeg er her deres øverste. Dersom jeg nu kunde sige som den store konge i eventyrets rike sa, da han inbød til fæst: — «Velkommen hit fra den forgjorte værden, I som derute lider nød i eders menneskelighed! I som ikke var kloke nok mellem ulvene, ikke onde nok for partivælden, ikke regelrette nok for stentavlerne, ikke usanne nok for menneskehandelen. — I varme og gode, som ikke fant vej, fordi vingen var truffet. I som humpet fra gjæmmested til gjæmmested for uklokskaps skyll, for mots skyll, for kjærligheds skyll! — Her skal I være de første! Menneskelighedens martyrer!» — Fæst, fæst! Alene frie og ædle følelser kan holde fæst. — Men da jeg her har magten, så handler jeg i det minste således: — Jeg vælger mig til fører in mot fæstsalen den mann som i alle villfarelser synes mig den skyllfrieste. (*Fra højre faller orkestret in med*

en marsch. Hun vender sig mot Paul Lange:) Deres ekscellence — vil De gjøre mig den ære at føre mig til bords?

Paul Lange. Undertiden stiger en gud ned på jorden.

Tora Parsberg (*til stortingspræsidenten*). Hr. præsident, vil De føre min tante? (*Forbi til bestefaren:*) Du vet jeg altid har sværmet for det umulige. (*Videre in mot fæstsalen til højre. — Almindelig utgang til højre, par efter par.*)

Arne Kraft (*går ubemærket bort*).

Piene (*kommer frem*). Stulti, stolidi, fungi, bardi, blenni, bucones! (*Mumler.*) Plautus: Bacchides. (*Hugger avsted ut og bort.*)

Kammerherren (*til gamle Storm*). Må jeg få æren av at føre Dem til bords?

Gamle Storm (*har rejst sig og begynner, han også, at gå mot utgangen*). Nej.

Kammerherren (*etter*). De vil ikke spise?

Gamle Storm. Nej.

Kammerherren. Skal jeg be om at der kjøres frem?

Gamle Storm. Det skal jeg besørge selv. (*Da han mærker kammerherren følger, stanser han og ser på ham:*) Gå fanden i vold! (*Avsted.*)

Kammerherren. Men da må jeg jo følge Dem.

(*Tæppet.*)

TREDJE HANDLING

(Værelset fra første. Ild i kaminen.)

FØRSTE MØTE

(Døren i bakgrunnen går op; men uten at nogen kommer. On. litt hører vi:)

Tora Parsberg (*utenfor*). Nu legger du mit yttertøy til side, så ingen ser det.

Kristian Østlie (*utenfor*). Ja, frøken.

Tora Parsberg (*in i elegant rejseskjole. Hun ser sig om; taler ikke*).

Kristian Østlie (*kommer efter om litt*). Er her varmt, frøken?

Tora Parsberg. Her er for varmt.

Kristian Østlie. Hans ekscellence kunde idag ikke få det varmt nok. — Jeg skal sette op døren til — (*Går til høyre og åpner døren. Kommer tilbake.*)

Tora Parsberg. Men som du ser ut, Kristian?

Kristian Østlie (*stanser*). Hvad mener frøkenen?

Tora Parsberg. Du er jo likblek! (*Rædd.*) Har her håndt noget?

Kristian Østlie. Jeg er nattevåk, frøken.

Tora Parsberg. Hvorfor? Du kom da tidlig hjem fra mig? Klokken 1, tænker jeg?

Kristian Østlie. Så omtrent.

Tora Parsberg. Da var dog Paul Lange kommet?

Kristian Østlie. Hans ekscellence var kommet.

Tora Parsberg. Har heller ikke han sovet?

Kristian Østlie. Ikke et blund. (*Kort stillhed.*) Og derfor kunde ikke jeg.

Tora Parsberg (*siger intet*).

Kristian Østlie (*Vænter. Vil så gå*).

Tora Parsberg. Kristian?

Kristian Østlie (*stanser*). Ja, frøken!

Tora Parsberg. Jeg har heller ikke sovet. For da han rejste uten at sige farvel, ante jeg uråd.

Kristian Østlie. Han er nu ganske som dengang, før han blev syk. Dengang intrigerne mot ham ... ja, De vet?

Tora Parsberg. Jeg vet, jeg vet. Jeg tænkte på det i hele nat. — (*For sig.*) Forfærdeligt! — Hvad foretok han sig?

Kristian Østlie. Han gik frem og tilbake her. — Og så skrev han.

Tora Parsberg. Hvordan så du det?

Kristian Østlie. Derfra. (*Peker bakover mot døren.*) Og så var jeg to ganger inne for at legge på kaminen.

Tora Parsberg (*etter litt*). Sa han da noget?

Kristian Østlie. «Er De ænnu ikke i seng, Østlie?» Ikke mere.

Tora Parsberg. Læste han morgenaviserne?

Kristian Østlie. Allesammen.

Tora Parsberg. Det var ikke til at hindre?

Kristian Østlie. Det var ikke til at hindre.

Tora Parsberg. Du lot ham da ikke gå ut alene, Kristian?

Kristian Østlie. Nej — sekretæren kom og hæntet ham. Da hadde hans ekscellence badet og drukket kaffe.

Tora Parsberg (*siger intet. Går. Stanser, som grublet hun*).

Kristian Østlie (*kommer nærmere. Hun ser på ham*). Jeg gik til og fra igårftes. Jeg er jo bare en tjener. Men jeg tænkte ved mig selv: Det er ikke let at dømme et menneske som ham.

Tora Parsberg (*står uten at svare*).

Kristian Østlie. Han har ofte været så tungsindig i det siste.

Tora Parsberg (*siger intet*).

Kristian Østlie. Der er han! (*Nærmere, bønlig, hastig.*) Frøken!

Tora Parsberg (*ser på ham*).

Kristian Østlie. Ingen annen kan —!

Tora Parsberg. Bare så jeg kan —! (*Tørrer raskt sine øjne.*)

Kristian Østlie (*opover mot døren, som i det samme åpnes*).

Tora Parsberg (*viger in i neste rum til højre. Døren blir stående åpen efter henne*).

ANNET MØTE

Paul Lange (*kommer in med rejsetøj på. Han har noget bestemt over sig, går like mot skrivebordet, tar et Futteral op av lommen og lægger det i skuffen, låser, tar nøkkelen til sig*).

Kristian Østlie (*gjør et tegn av forfærdelse til Tora Parsberg*).

Paul Lange (*lar Østlie hjelpe sig av tøjet*).

Tora Parsberg (*kommer in og blir set*). Jo — det er mig! (*Nærmere.*) Du er ikke glad ved at se mig?

Paul Lange. Kan du spørge? Det vil sige, jeg er naturligvis forskrækket over at du er ute så tidlig. Og i sådan kulde. Jeg virkelig fryser. Og det skjønt jeg har gåt en rask tur. Vi må få mere i kaminen. (*Ringer.*)

Tora Parsberg. Ja, her er koldt.

Paul Lange (*til Østlie, som kommer in*). La os få mere i kaminen, Østlie. Her er rigtig koldt.

Tora Parsberg. Og derinne også? Eller kanske den dør skal lukkes?

Paul Lange. Den dør skal lukkes. (*Han går selv hen og gjør det.*)

Kristian Østlie (*har imidlertid lagt ænnu mere ved i kaminen*).

Paul Lange (*til Østlie*). Å, la mig få et glas kognak — (*vændt mot Tora Parsberg*), hvis De til-later, frøken?

Tora Parsberg. Bevar's!

Kristian Østlie (*går*).

Tora Parsberg. Og du, som rejste igårftes uten at ta farvel?

Paul Lange (*efter litt*). Jeg kunde ikke.

Tora Parsberg. Det er derfor jeg er her.

Paul Lange. Hvad jeg sætter uændelig pris på. Men jeg var naturligvis kommet til dig.

Kristian Østlie (*in med karaffel og glas*).

Paul Lange. Mange takk! — Jeg skjænker selv i. Unskyll, frøken!

Kristian Østlie (*går, idet han ser på Tora Parsberg*).

Paul Lange (*skjænker i et glas, drikker det. Står litt efter*).

Tora Parsberg. Gjorde det ikke godt?

Paul Lange. Jo. Men jeg er ikke vant til det.

Tora Parsberg. Du føler dig dog vel? Du ser godt ut.

Paul Lange. Gjør jeg?

Tora Parsberg. Udmærket. Du er en sterk mann.

Paul Lange. Det tror jeg også selv. — Bare jeg fik være i fred.

Tora Parsberg. For slike dumme sammensværgelser, mener du?

Paul Lange. «Sammensværgelser»? — Det er ordet!

Tora Parsberg. Jeg har ingen magt over den onde gamle mann. Men slikt narrer dog ikke dig?

Paul Lange. Har du læst aviserne for idag?

Tora Parsberg. Javisst.

Paul Lange. Telegrammerne fra Stockholm?

Tora Parsberg. På bestilling herfra? Altsammen har jeg læst. — De stakkars mennesker! De må holde på om natten også.

Paul Lange. Jeg gad se telegrammerne som idag går utover til værden.

Tora Parsberg. Og glæmmes imorgen. — Men jeg kommer med noget som er viktigere.

Paul Lange (*interesseret*). Gjør du? Og det er —?

Tora Parsberg. Kom la os sætte os!

Paul Lange (*forskrækket*). Unskyll at jeg ikke har —! (*De sætter sig. Paul Lange nærmest bordet.*)

Tora Parsberg. Altså — du vilde ikke vi skulde deklarerere vor forlovelse igår kvæll?

Paul Lange (*utolig*). Jeg kunde ikke.

Tora Parsberg. Nå — nå! Vi behøver jo slet ikke at deklarerere den. (*Vænter; men han siger intet.*) — Vi kan ta det helt anderledes. Jeg kommer for at foreslå dig det. — Men du må høre på mig.

Paul Lange. Jeg hører!

Tora Parsberg. Du ser ikke engang på mig.

Paul Lange. Der er likesom andre røster også.

Tora Parsberg. Har du ikke sovet godt inat?

Paul Lange. Jo takk! Nokså bra. — Hvad var det du vilde sige?

Tora Parsberg. At vi skulde gjøre en utenlandsrejse sammen. Og begynne den — ja, som idag. Om to timer?

Paul Lange (*utolig*). Om to timer? Men vi kan da ikke rejse sammen, uten først at være —?

Tora Parsberg (*smiler*). gift? Vi gifter os f. eks. i Kjøbenhavn? Eller et annet sted undervejs. Jeg har ingen forberedelser at gjøre. Vel heller ikke du? Mine papirer har jeg hos mig.

Paul Lange. Jeg forstår jo hvad du byr mig. Jeg er dig dypt taknemlig. Og var intet kommet i vejen, så —.

Tora Parsberg. Hvad er kommet i vejen?

Paul Lange (*ser på henne. Svarer ikke*).

Tora Parsberg. Igår hadde du tat mot et sådant forslag.

Paul Lange. Det er hundre år fra igår til idag.

Tora Parsberg. Er ikke det vel meget? — Jeg foreslår det bare er nogen timer. Og i de timer er vi to blet sterkere i den kunst at stå sammen.

Paul Lange. Det er en stor kunst! Kanske den største av alle! — Når det kommer til stykke, er det

den jeg har forsømt. Åt stå sammen med andre. Nutildags må en ta parti. Og slå et slag for partiet. Ellers har man ingen venner. Jeg har bare fiender.

Tora Parsberg. Jeg tænkte du hadde mig?

Paul Lange. Kjære, unskyll! Min tanke kom på avvejer. — Hvad var det du vilde sige mig?

Tora Parsberg. Det nytter visst ikke at nævne det, før du har fåt sagt hvad du tænker på. Det er noget —?

Paul Lange. Ja, det er. — Et spørgsmål. Får jeg gjøre dig et spørsmål? Et eneste ett!

Tora Parsberg (*munter*). Hvis det ikke er for dybsindigt for mig?

Paul Lange (*uten at ænse hennes svar*). Jeg skammer mig næsten for at fremsætte det. Men dig kan jeg jo sige alt?

Tora Parsberg. Alt.

Paul Lange. Er jeg en pøbel?

Tora Parsberg. Om du —? (*Ler.*)

Paul Lange (*uten at ænse det*). Hvorfor behandler de altid mig som en — som en pøbel?

Tora Parsberg. Det spør du om?

Paul Lange. Er det dog ikke besynderligt at de nættop utvælger mig? Ingen annen behandler de sådan.

Tora Parsberg. Nej, nu gjør du dig selv for megen ære. Det plejer ellers ikke at være din fejl.

Paul Lange. Ved Gud, jeg trodde ikke der var noget av en pøbel ved mig.

Tora Parsberg. Nej, i så fall var du fri dem! For det er ikke sit eget man hader. (*Munter.*) I alminnelighed, da!

Paul Lange (*uten at ænse det*). Altid op igjæn disse historier fra min ungdom. Min fortvilelses tid. Har jeg da intet annet gjort?

Tora Parsberg. Musik, min ven! Bare musik! De har mange så'nne stykker stående. De sætter dem in i lirekassen, efter som de begjæres. Du vet da det, du?

Paul Lange. Ja — det er sant. Jeg vet det jo. — Men de må gå ut ifra at således ser folk på mig. Dette er mit rygte. Ellers tok de ikke til dette.

Tora Parsberg. De later som de tror det! Det narrer mange.

Paul Lange. Ser du! Det narrer mange!

Tora Parsberg. Men det må da ikke narre os?

Paul Lange. Nej. Nej visst.

Tora Parsberg (*skjælnsk højtidelig*). Tilgi mig, Paul Lange: Er dette virkelig dit spørgsmål?

Paul Lange. Ja, tilgi mig, du! (*Tar hennes hånd og kysser den.*)

Tora Parsberg. Skal jeg la mig nøje med det? (*I et nu rejser de sig begge, omfavner og kysser hverandre.*)

Paul Lange (*river sig løs og brister i gråt. Går opover*).

Tora Parsberg (*efter ham, omslynger ham*). Hvad er det, min ven! Tal ut! Tal ut til mig!

Paul Lange. Hvis jeg kunde.

Tora Parsberg. Du unselige gjæmmer! Jeg trodde du nu var trygg på mig?

Paul Lange (*går under dette til bordet og bak det og kommer frem nedenfor*). Du vil ikke kunne forstå det. Ikke engang du. Det blev også for meget! Så mange års hemmelige lidelser! Og svakhed. Og fejsghed. (*I utbrudd.*) Der er ikke det sted på mig som ikke har et sår! — Om alle disse sårmunner gav sig til at sladdre? Du gode Gud! Hvem vilde holde det ut? Og så hæsliq da! Jeg har likesom ikke visst det før inat. Men som du hører: nu tilstår jeg det ærlig! Jeg er kommet dit hvor ingen forstillelse lenger er nødvendig. Så det er ikke derfor jeg tier — Nej — be mig ikke! Det gjør ondt!

Tora Parsberg. Jesus Kristus, hvor er du ulykkelig!

Paul Lange (*er kommet op igjen med bordet foran sig*). Lykkelig er jeg ikke. Nej

Tora Parsberg. Min store, staute ven — hvad har — hvem har således kunnet overvinne dig? I dig selv, mener jeg! I dig selv? For i alle andres tanker er du ikke overvunnet! De kjæmper jo som vanvittige

mot dig! Der er ikke det våben til som de jo må ta til. Så stærk tror de dig!

Paul Lange. Du har ret. Det er i grunden sant.

Tora Parsberg (*stærkt*). Men hvorfor så gi tapt inne i dig selv? — Og så med én gang.

Paul Lange. Ikke med én gang! Ej heller for noget enkelt. Nej, det daglige, det ændeløse, det onde! Først inat blev det til sum.

Tora Parsberg. Hvorfor ikke før?

Paul Lange (*ser på hende*). Det siger jeg ikke. (*Han går.*)

Tora Parsberg (*efter*). Du siger det! Vi må tale om det! Bare det kan hjælpe dig, Paul Lange!

Paul Lange. Jeg kan ikke! Og vil ikke.....! Nej, be mig ikke om det!

Tora Parsberg. Så siger jeg det!

Paul Lange (*vænder sig, stemmer hænderne imot*). Nej, nej! (*Iler derpå hen, omslutter hende og lægger hodet på hendes skulder.*)

Tora Parsberg (*kjæmper mot sin egen bevægelse*) — — — — — Skal vi så ikke tale videre om det jeg kom for?

Paul Lange. Jo — vi sætter os. (*De gjør så.*)

Tora Parsberg. Hvad siger du til at vi rejser herfra? Ænnu idag? Straks? Vi tar Kristian med, så er vi uten omsorg. — Bort fra dette her, skjønner du? In i en luft som er aldeles fri for dette giftstof. Hvad siger du til det?

Paul Lange. At det vilde være en illusion. Vore tanker fødes av vor fortid. Og følger os.

Tora Parsberg. Får jeg lov at minne dig om — at også jeg følger?

Paul Lange. Gud velsigne dig! Men nætop det —, nej, få mig ikke til at tale! Det blev også for meget. Jeg siger dig det forut.

Tora Parsberg (*intrængende og bevæget*). Føler du ikke som du nu ydmyger mig? Krænker mig?

Paul Lange (*forfærdet*). Jeg? — Dig?

Tora Parsberg. Så længe det gallt at dele ære

og arbejde, tok du med mig! Men du holder mig ikke i stand til at stå hos dig i fare. I sorg. Da nægter du mig ændog fortrolighed.

Paul Lange. Nej, nej, ikke således! For Guds skyll ikke således. Men — «ta dig med», som du siger? Vi er jo dog ikke gift. Det vilde ikke være forsvarligt.

Tora Parsberg. Er vi ikke gift? Jeg vet ikke annet av. Ceremonierne er ingenting for mig. Bare lovkrav. Er de mere for dig?

Paul Lange. Nej. — Men jeg kan ikke overse at ænnu står vi så vi har valg.

Tora Parsberg. Ikke jeg. Jeg har ikke valg! Til en pakt hører to. Men undertiden hører også to til at løse den. Og her er det så.

Paul Lange (*forskrækket*). Du vil ikke løse den?!

Tora Parsberg (*stille, men stærkt*). Ikke så længe der er liv i mig. (*Rejser sig.*).

Paul Lange (*blir sittende som lammet. Hvisker endelig frem for sig*). Ja, da —!

Tora Parsberg. Vilde du egentlig jeg skulde være anderledes?

Paul Lange. Nej. — Men hvordan vilde du så egentlig ha mig?

Tora Parsberg (*sætter sig igjen*). Likedan!

Paul Lange. Ja, hvis kårene var de samme, eller jeg i dit sted. (*Rejser sig.*) Men nu er jeg væltet overænde. I den værste skjændsel som bakvaskelsens kunster kan få i stand. Jeg ligger i gatens søle, de sparker, de spytter. Og da skulde jeg sige til en kvinne der står højt og frit som du, som ingen annen i vort land: Bøj dig litt ned over mig, så jeg kan skjules i glansen av dig! Eller jeg skulde be dig om at løfte mig op og flyve væk med mig, over hoderne på dem, til utlandet — der hører og ser vi intet mere til dem? — Da først vilde jeg rigtig være ruineret. Ænnu er jeg det ikke... Nej, la mig få tale ut! Jeg sætter jeg kan rejse mig ved egen kraft. Jeg tror nemlig jeg kan — at sige, hvis jeg vil. Der er nemlig ting man ikke mere vil. Men jeg sætter jeg vil — og kan... jeg skulde da med dette hundekobbel i hælene først og fremst søke dig op og be dig

følge mig videre?! Mens du ænnu står frit og har valg?! — Ja, her er slet ikke tale om hvordan du ser på dette! — Her gjæller det hvordan jeg ser på det. Og i mine øjne er det det værste jeg nu kunde gjøre. Du talte om jeg skulde ikke ydmyge dig. Nej, Gud bevare mig for det! Men du må heller ikke ydmyge mig.

Tora Parsberg (*overgit*). Å, du evige —!

Paul Lange. Ja, jeg visste hvor svært du vilde ha — bare for at forstå mig! Du som fra den tidlige ungdom av har hat råd til at leve uforfærdet oprigtig. Kan du tænke dig, hvordan en har hat det som er blet skræmt? Skræmt i sin tidlige ungdom? Inne i selve livsvilkåret. Jeg mener ærens og ævnens. For det blev jeg. — Vet du at da har arbejdet ikke lenger bare mål i sig selv. Der er kommet noget til som det må løpe omkaps med. Som det må vinne over. Hvær dag vinne over. Og så gjæller det freden til at arbejde. Den er der ikke lenger av sig selv. Den må kjøpes; bestandig kjøpes påny. I den mest trættende hensynsfullhed, i høflighed uten nogen forsømmelse — for der er kommet frygt med i alt. Derfor blir det også et liv ute på trappen. Ikke inne i ens egne stuer. Vi tør ikke slippe nogen in der. Vi lever ikke vort eget liv lenger, vi fører ikke vor egen tale. Stykkevis nok, aldrig helt. Aldrig, aldrig helt — å, Gud! — Aldrig helt. Det begynte først den dag du stod her! — Da rejste sig en mann bak mig som avskediget alt der var til pine. Rejste sig i sin fulle høyde og tok kommandoen, og den mann var jeg selv. Talte hvad som lå ham på hjerte, uten hensyn. For første gang. Sa det han dreves til av sin natur — i seiersfrejdighed! For han bar dine farver på brystet. — Og det blev mit fall.

Tora Parsberg. Nej, nej!

Paul Lange. Det blev mit fall! Ikke ved bakholdet jeg lokkedes op i. Nej, det var forut bestemt; det fullførte sig av sig selv. Jeg blev klar over det i nat. — Det går ikke an i femten år at dæmme for — og så med én gang slippe på! Det går heller ikke an for en stakkar som mig at ville op på det høyeste sted. Fallet blir så forfærdeligt.

Tora Parsberg (*fortvilet*). Du sårer dig selv med dine egne ord. Dypere for hvært! Du sårer dig til døden! Jeg holder det ikke ut!

Paul Lange. Det er mig en trang! Lyslængslen voldte det, lyslængslen i en som var for svak til at bære den, å... der skulde en sund, kold kur til. Den begynte inat. Og den går på. — Nu skal du høre! Den der har været skræmt så tidlig...

Tora Parsberg (*overgit*). Ja, men jeg kan ikke! Og jeg vil ikke.

Paul Lange. Jeg sa dig det jo at det blev for meget. Men dette er en kamp. Hvad utfallet så blir — det må gå retskaffent til. Nu må du høre! Jeg ber dig! — En der er blet tidlig skræmt, har fåt et eget magnet-skjælvende instinkt for hvad som er skam. Igårftes hos dig... ja, det kom over mig som tætte skudd fra et bakhold... jeg stod omringet og forrådt, mit forsvar blev hånet, som var det ikke en retskaffen manns. Og blant dem var Arne Kraft! Det var dog det værste. Da kjænte jeg det straks: Her er grænsen! Længer kommer ikke du! Fra det solfjæll jeg stod på, med én gang at stirre ned i denne avgrunn — og uvejr omkring! — Du trådte in, du bare gjorde så (*brer armene ut*), og der var ingen avgrunn længer, der var intet uvejr! Ikke en tåkeplet viste at det hadde været.

Tora Parsberg (*intrængende og nærmere*). Denne magt skal jeg ha nårsomhelst. Hvorsomhelst. Du er ikke nu dig selv; ellers tvilte du ikke på det.

Paul Lange (*fortvilet, intrængende*). Du må høre! Nætop det: hvad du kan og ikke kan — det er det jeg vil du skal forstå. — Du kom og tok mig med ind i musikken og lysvældet. Og brusen av mennesker. Da trodde jeg som du at det var fremtiden vi gik til. Jeg er en uforbederlig illusionist. Jeg trodde mig frælst — også denne gang. Jeg satte mig ned ved siden av dig og fik en blomst av dig. Her er den! (*Kysser den.*) I tankerne gjorde jeg nætop den rejse med dig du kommer og byr mig idag. Bort herfra! Så skulde de imens herhjemme lære at se mig som jeg var. Lære at takke

mig for mit forsvar for den gamle mann jeg unte aftenfred. De skulde slutte med bakvaskelsen. — Ja, jeg drømte det! Lysene og musikken bedrog mig, og du sat ved siden av. Du gav mig det. — Men ikke før hvisket du til mig: «Skal vi så ikke deklarerer vor forlovelse?» ja, da — da blev det mørkt, stillt! En angst drog gjennem salen, vinket musikken av, blåste lysene ut, hvisket: Ti! Bare ett stod igjæn: Øjnene! Hvorhen jeg så: Øjne, øjne, misunnelige, spottesyke, hoverende øjne! Villdyrøjne, kattedøjne, ormeøjne, alle spillte de i grusom lyst mot os to! De væntet alle på det du foreslog! Nætop på det! For så at falle over os begge. — — Du trodde jeg ikke hørte for larmens skyll. Du spurte op igjæn. Hvor du var dejlig! Du så på mig og trodde. Det var det skjønneste jeg har set. Og skal se. — Men angsten blev større! Jeg tænkte ikke. Den var dypere æn alt jeg kunde tænke. Et «Nej!» brøt sig frem i mig med samme magt som et menneskes bevægelser i livsfare.

Tora Parsberg. Du hvisket det bare.

Paul Lange. Det voldte samtidig en så ulidelig smærte. (*Overvældes.*)

Tora Parsberg. Å, hør nu også på mig! Hør på mig!

Paul Lange (*fortvilet*). Du forstår mig altså ikke ænnu?! At denne angst er sterkere æn mig, sterkere æn dig. Mot den nytter ingen ord. Kjære, forstå det dog at den kan dræpe ned for os, hvad vi så finner på. Siden igår har den herredømmet. Fallet var for stort. Jeg er ikke lenger til at redde in.

Tora Parsberg. Du er syk! Du er syk! Du er forbyttet for mig!

Paul Lange. Siden igår, ja! Alt har en grænse. Også hvad et menneske kan forlise og dog leve — jeg vil sige: tåle! Tåle! Hvad vi kan forlise og dog tåle. Min motstandskraft — om jeg ænnu har nogen! — den blir svakere ved den hjelp du byr! Svakere! Du må da tro det, siden du selv så det igår. Det bare forfærder mig ænnu mere. Jeg siger det rent ut. For nu

må intet skjules. Du skal regne med dette. At overhøre det fører in i en endnu større ulykke, mer æn nogen av os kan bære. Å, Gud hjælpe os begge!

Tora Parsberg (*kaster sig til den ene side i sofaen, idet hun brister i gråt, som går over til hulk, til den sårest mulige, og vil ikke stanse*).

Paul Lange (*faller i den største forfærdelse. Iler til*). Jeg sa dig det! Det blev for meget for dig! Jeg sa dig det! (*Han sætter sig bak henne og vil rejse henne til sig. Men hun vil ikke. Da kaster han sig på knæ foran henne, løfter hennes hode op, som hun lægger ned på hans ene skulder for senere at skifte over til den andre, hele tiden hulkende.*) — I barmhjertighedens navn, tilgi mig! At jeg tænkte bare på min egen lidelse og ikke på din! — At se dig lide, det er dog værre ænnu! Det hadde jeg igjæn at lære! (*Har fåt henne til sæte, knæler hos henne.*) Hør mig dog! Se på mig! Å, jeg skulde ha hørt på dig, da du sa jeg holder ikke dette ut! Nu først vet jeg hvad det vil sige: Tilgi mig! Det ene menneske har ikke lov at la sin smærte strømme ut over andre. Og over dig, som vil gi dig selv for at frælse mig. Jeg har handlet å, hør mig dog!

Tora Parsberg. Men du vil jo ikke høre mig! (*Hulker igjæn.*)

Paul Lange. Jo, jo, jeg vil! Dette er værre æn at høre hvadsomhelst! Trøst mig! Der er intet jeg heller ønsker! Min smærte førte mig for langt! Forestil dig: Det største livet kan by . . . — at stå bare håndsbredden fra det, og da miste det — ja, det har gjort mig forrykt! Du som skjønner alt, du tilgir! Ikke sant? Smærten, ser du, smærten, den er som en hvirvelvind.

Tora Parsberg (*har efterhånden vunnet såvidt over sin gråt at den er stille*). Det er ikke —, det er ikke det at du ikke —, at du ikke lar mig komme tilorde! — Nej. Det er ikke det som — som krænker mig. — Var det bare det! — Nej, det er (*Hun må stanse.*)

Paul Lange (*fortvilet*). Jeg sa dig det! Jeg visste det at du kom ikke til at se in i slik svakhet og slik en lidelse uten at —

Tora Parsberg (*stærkt*). Nej, nej, nej, det er ikke det heller! Jeg tåler hvad det skal være. når det gjæller dig! Men det overvælder mig at du tror sådan om dig selv! Det må jo føre like i døden! Ja, jeg siger det som det er! — Og at jeg så ikke skal få hjælpe dig! (*Overvældes.*)

Paul Lange. Jeg ber dig om det! Om at sige mig hvad jeg har fejlet i!

Tora Parsberg. Der er en overdrivelse i hvært ord du siger, så det skjærer mig som falske toner!

Paul Lange. Retled mig! Tror du jeg har noget højere ønske?

Tora Parsberg (*bønlig intrængende*). Så må du stemme om!

Paul Lange. Stemme om?

Tora Parsberg (*uten at avbrytes*). Eller vi kommer til at spille villt, du og jeg! Denne uretfærdighed mot dig selv, denne grusomhed . . . det er den jeg ikke holder ut! Nej, jeg holder den ikke ut!

Paul Lange. Si mig alt!

Tora Parsberg. Den nedværdiger dig! Hvad er det dog som har trykket dig så i knæ? Magter som ikke skal kunne herske over nogen, æn sige over en mann som dig! (*Hun blir stærkere og stærkere og rejser sig så. Han med.*) — Skal de beste bøje sig, ja, hvordan skal det så gå? — Ser du ikke hvad du gjør? Du står vakt foran et bur med ville dyr i — og så åpner du! Så de kan komme ut og sønderrive først dig og siden os! Da er det jeg skriker: Vold! Av alle mine kræfter: Vold, vold! — Jeg vil ha kamp med dem! Derfor kom jeg hit; — til kamp kom jeg! — Og den må jeg nu begynne her — med dig! — Du får ikke lov til at gi etter! Du har større kræfter i dig æn alle hine tilsammen. Og mer at leve for æn hundre — æn hundre tusen av dem der!

Paul Lange. Skjønner du hvor længe jeg har stået mot?

Tora Parsberg. Aldrig længe nok! Partiforfølgelse, forfalskning, fanatisme, skal de vinne? Misunnelse, pøbelhad? Om jeg forstår hvad du har tålt?

Ja. Men vet du hvad jeg også forstår. At sårene er ved at forgifte dit blod. Så hine mennesker får sin vilje med dig. De som er så —, og du som er så herlig!

Paul Lange. Du glømmer at selv Årne Kraft var med!

Tora Parsberg. Du glømmer at ingen, ikke engang jeg, har højere mening om dig æn han! Den er rigtig; — ordene av hans partilidenskap, de er ikke rigtige. — Det sømmer sig for dig, Paul Lange, at regne i stort. Da samler du frit dine kræfter; da er du sund!

Paul Lange. Men vet du at inat — for jeg sov ikke, jeg var våken i hele nat, jeg gjorde op. Inat følte jeg, at om jeg også har kræfterne — og jeg tror jeg har dem! — det er ikke svake folk som jeg der bærer noget frem.

Tora Parsberg. Du har dog båret så meget frem.

Paul Lange. Inat sammenlignet jeg mig med dem som har. Jeg sammenlignet mig med... (*Stanser.*)

Tora Parsberg. Jeg skal fullføre! Med dem som la rammen om samfundene. Eller fæstet rammen.

Paul Lange. Ja! Hvordan kan du —?

Tora Parsberg. Det gjorde du uret i, min ven! Det moderne samfund har andre opgaver og må ha andre menn.

Paul Lange. Men tvilene — bare at de er der, at sådanne tvil kan komme op, beviser ikke det —?

Tora Parsberg. Hvem kommer sådanne tvil til? Til ingen så ofte og så sterkt som til dem der er opgaverne voksne og står i arbejdet. Hvær gang de blir anstrængt av det.

Paul Lange (*med lyst blik*). Har du ret —?

Tora Parsberg. De roter sig ned i det sorteste skjulte efter sig selv. Billigere kjøpes ikke det store. Først på dypet av sig selv og derfra til højderne. Fra selvkval går vejen dit.

Paul Lange. Kunde du gi mig mit mot igjæn?

Tora Parsberg. Og din rang!

Paul Lange (*intrængende*). Vil du svare mig oprigtig?

Tora Parsberg. Ja.

Paul Lange. Ikke dølgge dig for mig?

Tora Parsberg. Nej!

Paul Lange. Kan du — kan du ha agtelse for en så svak mann som mig — en så svak mann?

Tora Parsberg. Det var det jeg vilde svare dig på, før du spurtel! — Men kom og sæt dig!

Paul Lange. Ja! (*Han er redebon og ivrig.*)

Tora Parsberg (*knæler ned for ham*). Nej, la mig! Du vet ikke hvad jeg knæler for. For det som er svakt i dig og nu gjør dig så ulykkelig. I sin innerste grunn er det det beste du har. Bare at det ikke længer tåler selskapet det er kommet op i.

Paul Lange (*bange, forundret*). Sådan er det.

Tora Parsberg. Ikke for nogen pris, ikke engang den højeste.

Paul Lange (*som før*). Sådan er det.

Tora Parsberg. Heller alene. Du lukker døren til mellem dig og dem. Du er for stolt.

Paul Lange (*hvvisker*). Du ser alt (*Højere, ængstelig.*) Men er der ikke svakhed i det også?

Tora Parsberg. Så nærtagende, så finhudet må de være, de som skal opdage at andre har det vondt, og at her er fare. Så rædde, så skrøpelige i sig selv må de være. De svake kar utvælges, ikke jærnkjelerne, for at bære lægedom frem. Så lite selvisk tunge må de være, og da er de ofte svake.

Paul Lange. Dette er fra himlen.

Tora Parsberg. Menneskekjærligheden . . . den går rundt og føler på hænderne om huden er nænsom nok. De betroses initiativerne, de som har den. De som uret krænket dypest. De som av egen lidelse lærte respekt for ulykken.

Paul Lange. Du rejser mig.

Tora Parsberg. Din svakhed, Paul Lange? Det er sant at ingen kvier sig som du foran et slag. Men det er også sant at ingen slår det mægtigere, når det skal være. For uhyggen av ondt går du langt av vejen. Men så strømmer alle gode magter til dit hjerte og vil ha værgemål. Og da blir du en løve.

Paul Lange (*hvisker*). Ved Gud —!

Tora Parsberg. Så rædd du er — ingen gik roligere til et rettersted æn du.

Paul Lange. Det mener du —?

Tora Parsberg. Og hvad for mange vilde være langt sværere: Du gav alt du ejde, stykke for stykke, helst uten at nogen fik det at vite. Dersom du trodde det var ret for Gud.

Paul Lange. Det gjorde jeg! Det vet jeg er sant.

Tora Parsberg. En mann er ikke den stærkeste fordi han sejrer. De stærkeste er de som står i pakt med fremtiden. Og fortsætter i samvittighederne.

Paul Lange. Alt dette har jeg før kunnet sige mig selv...

Tora Parsberg. Og alt dette har du nu kunnet glæmme! — Men vi husker det, vi kvinner. Her møtes du med os. Ikke de der spiser, sover, og holder utstilling på sig selv. Men de som racens instinkt er stærkest i. Fremtiden venter i deres længsel som statuen i marmoret. Hittil helst i stillhed, og ofte i rårer. — Men undertiden — undertiden trær en kvinne frem i rækken. Ta mig med, siger hun! Dine idealer er vore evige. Med dig for dem!

Paul Lange. Dette er berusende! (*Begge springer op.*)

Tora Parsberg. Livet er ikke liv, før det får innhold. Derfor søker jeg til dig.

Paul Lange. Livet setter det vilkår at det vil fortjenes.

Tora Parsberg. Så fortjen det!

Paul Lange. I samliv med dig? I arbejde du og jeg?

Tora Parsberg. Er det for lite?

Paul Lange. Nej, nej, det højestel!

Tora Parsberg. For dig er jeg livet, det vet jeg. Så ta og forsyn dig, mann! (*De omfavner hværandre.*)

Kristian Østlie (*har under hele dette optrin været bak dobbeltdøren. I de avgjørende øjeblik har han såvidt været synlig. Nu glømmer han sig og blir det helt. Men skynder sig straks tilbake og lukker*).

Tora Parsberg (*da de har sluppet hverandre*).
Og nu rejser vi like til kongen.

Paul Lange. Til kongen?

Tora Parsberg. Gesantskapsposten! Du må ha den!

Paul Lange. Det vilde nu være oprejsning! —
Men —

Tora Parsberg. Han ønsket jo du skulde ha den?

Paul Lange. Men det er ikke kongernes fag at handle mot en folkemening.

Tora Parsberg. Folkemening? Dette?!

Paul Lange. Det tas for det. Og det kommer i politikken ut på ett. — Det vilde ikke engang være rigtigt at by som utsending en mann så alment mishandlet.

Tora Parsberg. Altså utsættelse av denne sak?

Paul Lange (*glad*). Ja, blir den utsat, så er der håb.

Tora Parsberg. Utsættelse skal jeg skaffe!

Paul Lange Du?

Tora Parsberg. Vi rejser uopholdelig til kongen.
Jeg ber ham om audiens og fortæller ham alt.

Paul Lange (*oprømt*). Det lar sig høre! Kongen er en god mann.

Tora Parsberg. Og dig meget bevågen. Det vet jeg fra ham selv.

Paul Lange (*som før*). Det lar sig høre! Det kan forbedre den hele situation.

Tora Parsberg. Ikke sant?

Paul Lange (*helt forvandlet*). Får du saken utsat, går den kanskje i orden. Ja, jeg er næsten sikker på det. — Bare du så ikke kommer for sent! De andre er også på færde.

Tora Parsberg. Å, jeg skal nok bli den første.
(*Ser på uret.*) Toget går om halvannen time.

Paul Lange. Dog ikke til utlandet?

Tora Parsberg. Til grænsen. Til min ejendom der. Der tar vi in og er alene, du og jeg. Alt er ordnet. Så videre med toget inat. Har du imot det?

Paul Lange. Om jeg har imot at være alene med dig —?

Tora Parsberg (*trykker hans hånd*). Jeg længes så! I mine egne rum, foran mine egne spejl, du og jeg! Jeg må se det — og mere.....! Nej, ikke her! Siden, siden! —

Paul Lange. Ja, siden!

Tora Parsberg (*river sig løs*). Mit tøj! Ring på mit tøj!

Paul Lange (*gjør det*).

Kristian Østlie (*kommer med tøjet*).

Paul Lange. Det var frøken Parsbergs tøj, ja.

Kristian Østlie (*hjælper hende det på, lige til de forede yttersko*).

Tora Parsberg. Kristian, kan du pakke på et kvarter?

Kristian Østlie. Ja, frøken.

Tora Parsberg. Både ekszellencens og dit eget tøj?

Kristian Østlie. Ja, frøken!

Tora Parsberg. Vi rejser til udlandet. Innestår du mig for at I er på stationen om én time?

Kristian Østlie. Ja, frøken. Men —

Tora Parsberg. Har du noget men, Kristian?

Kristian Østlie. Nej, frøken. Men skal jeg også pakke ned uniformen?

Tora Parsberg (*ler*). Den kan du sende til mig! — Se så!

Kristian Østlie (*raskt ut*).

Paul Lange (*iler mot henne*). Å, at du kom —!

Tora Parsberg (*viger baklængs*). Siden, siden!

Paul Lange. Du har gjort mere æn du — (*Stanser.*)

Tora Parsberg (*kaster et raskt blik mot skuffen i skrivebordet*). Siden, siden! (*Avsted mot døren, vender sig i den.*) — På gjænsyn, Paul Lange!

Paul Lange. Nej som du står der! (*Efter, begge ut.*)

TREDJE MØTE

Paul Lange (*kommer in igjæn, går et par ganger rundt i rummet uten at tale, strålende. Stanser foran skuffen i skrivebordet*). Ante hun noget! (*Slår fra sig med begge de utstrakte armer:*) Væk! (*Går omkring som vil han nyde alt det frie rum han kan få.*) Som tiden, så livet, fra dag til nat, fra nat til dag. Nylig tæt mørke, og nu —! — Jeg kommer ænnu engang ovenpå! Ganske sikkert! Tross alle spådommer! Hennes livsluft er om mig, jeg ånder in håb. Jeg er flyttet tusen mil herfra og mange år in i fremtiden. Alt er borte fra mig uten det vi to skal oppleve sammen. — Som hun sa de ord «Siden»! «På gjensyn, Paul Lange!» Jeg står jo i en ny morgen — foran livets fulle glans. (*Stanser og med bratt overgang:*) Hvad må hun dog i grunnen tænke? Ikke idag, men den næste dag? Når sejerfølelsen er over? Ved Gud, jeg tåler ikke den minste skygge av ydmygelse mere —! — Nu ja, ja, ja! La det stå sin prøve! Ser jeg det — så er der råd for det. Det er altid tidsnok. — Med tvil, med tvil og med angst kan jeg ikke lenger leve! Det er det givne. — Nej, jeg kommer utenfor hennes luft. Jeg må in igjæn i den! Jeg må ha hennes lyskåpe om mig, til jeg har nådd fast grunn. Jeg svæver. — Jeg flyttes, det var ordet. — In i hennes armer! Til arbeidsfred! Med ære over mit navn — uten den er der ingen. Nu skal jeg oppleve det; sjæle som omslynger hværandre og stiger sammen i en opgave . . . det er dog det høyeste av liv. Og det skal bli mit — ja, hvad klager jeg så over?

Paul Lange (*til Østlie, som blir synlig i døren*). Hvad er det, Østlie?

Kristian Østlie. Et telegram, Deres ekscellence.

Paul Lange (*læser det. Læser det én gang til, knuger så hånden, med telegrammet i, mot sit bryst. Smærtelig*): Nej —! Nej —! Disse styrtinger — vil jeg ikke ha mere av! Det kan ingen holde ut. (*Slipper*

telegrammet, bærer begge armer over sit hode.) Dette kommer fra det ukjænte sted, der stemmerne over en samles og tælles. — Her er besluttet.

Kristian Østlie (*har tat telegrammet op, læser det på vejen til bordet, der han lægger det. Iler derpå forfærdet, men lydløst ut*).

Paul Lange. Hadde her været stillhed over dette; — var jeg forbigåt i stillhed, så ingen visste noget bestemt! Men nu —? Nu blir det kjænt at jeg er forkastet. Det sørger de for som har voldt dette. Gud tilgi dem det — derved har de sat segl på min skjændsel. — Det jeg tænkte inat, var det rigtige. Det hun overtalte mig til at tro, det var det urigtige. Derefter handler jeg. — De andre har været tidligere ute. Hadet går fortere. — Sammen med de mennesker skulde jeg fortsætte? Denne sum av forsmædelse skulde jeg atter lægge ut for at få være med? In i det skulde jeg slæpe henne?! (*Man ser ham gyse.*) — Heri må ingen annen blande sig! En mann må selv vite når han skal gå sin vej. (*Bestemt og raskt hen mot skuffen, låser op, tar futteralet og stikker det til sig. Lar skuffen stå åpen. — Varmt og inderlig.*) — Jeg handler ut av det beste i min samvittighed. Ingen mann kan mere. Og ingen dommer kan overse det. (*Bøjer hodet.*)

Kristian Østlie (*kommer*).

Paul Lange. Er De her? Jeg har ikke bruk for Dem nåtop nu.

Kristian Østlie. Får jeg lov at telefonere til frøken Parsberg?

Paul Lange (*ser på ham*). Har De læst det —?

Kristian Østlie. Tilgi, Deres ekscellence!

Paul Lange. Siden, Østlie. Siden. (*For sig.*) Gud, dette ord! (*Bevæges. Fatter sig.*) Jeg skal nu in og skifte.

Kristian Østlie. Får jeg hjelpe Deres ekscellence?

Paul Lange. Jeg skal gjøre det selv.

Kristian Østlie. Men De finder Dem ikke tilrette, jeg hadde begynt at . . .

Paul Lange (*idet han går*). Bli De her!

Kristian Østlie. Tilgi, Deres ekscellence, men jeg har alt telefoneret. Frøkenen er her om et øjeblik.

Paul Lange. Så meget mere må jeg skynde mig. Så jeg er færdig, når hun kommer. (*Vænder sig ved døren mot Østlie, som han mærker vil følge.*) Det er befaling. (*In til venstre alene. Man hører ham låse døren.*)

Kristian Østlie (*skjælver; men uten at kunne forlate pletten. Synker i knæ. Rejser sig, lægger begge hænder for ørene. Et skudd faller fra venstre. Han skriker, som var han truffet. Synker i knæ. Så op og avsted, rundt*). — Hvorhen? Hvad skal jeg —? Se ham må jeg! Se ham! (*Styrter ut døren i bakgrunnen. Man hører ham snart åpne låsen innenifra til venstre. Kommer ut, hvisker.*) Forfærdeligt! Forfærdeligt! (*Ut i bakgrunnen.*)

FJÆRDE MØTE

Tora Parsberg (*høres klage, klage. Kommer in rejseklædd, fulgt av Kristian Østlie*). Der? (*Peker til venstre.*)

Kristian Østlie. Der!

Tora Parsberg. Nej, jeg vil ikke se! Ikke ænnu! Mit stakkars . . . Jeg rummer det ikke, Kristian! — Han er jo helt død?

Kristian Østlie. Helt død! Ligger på . . .

Tora Parsberg. Ikke mere! Jeg må dog først få tid til at . . .!

Arne Kraft (*kommer, rejseklædd med hat på, forstyrrer. Da han ser Tora Parsberg, slår han hænderne sammen foran sig*).

Tora Parsberg. Ja, ja! Derinne! (*Peker til venstre.*)

Arne Kraft (*går in*).

Tora Parsberg. Hvis jeg også kunde det! Det vilde visst lette. Han vilde gi mig av sin godhed ænnu. Og jeg trenger! Jeg har det ondt. Alle har misbrukt ham. Vi vilde alle rå med ham . . .!

Arne Kraft (*kommer in igjæn. Han holder lomme tørklæet for sit åsyn. Man ser han hulker.*)

Tora Parsberg. Forfærdeligt!

Arne Kraft. Min skyll!

Tora Parsberg. Og min! — Eller ikke vor skyll. Det ligger dypere. — Å, hvorfor skal det være så at de gode så ofte blir martyrer? Kommer vi aldrig så langt at de blir førere?

(*Tæppet.*)

LABOREMUS

(1901)

FØRSTE HANDLING

En mindre, men elegant salon i et første rangs hotel. Dør i bakgrunnen og dør midt på siderne både til høyre og venstre (for tilskuerne). En sofa helt fremme til venstre. På den ligger en brudekjole utslått. På et bord foran sofaen en brudekrans, et slør, hansker m. m. Ved siden derav en herrehat og herrehansker. På en stol lenger tilbake en sommerfrak. Stoler ved bordet. Det er full dag. En eldre mann, halvpåklædd, i en fotsid slobrok, kommer ut fra høyre. Han ser sig om i salonen. Da han opdager brudekjolen m. m., går han uvilkårlig derhen. Han blir stående der og se. Derefter atter om i salonen, som savnet han noget. Han stanser foran døren til venstre. Da han ser den er halvåpen, kiker han varsomt in. Derpå åpner han den helt, går in og vender straks tilbake for at ringe.

FØRSTE MØTE

En hoteltjener (banker på).

Wisby. Herein! (Tjeneren kommer.) Ist die gnädige frau ausgegangen?

Hoteltjeneren. Ja, gnädiger herr.

Wisby. Ist es lange her?

Hoteltjeneren. Ich glaube seit einer stunde.

Wisby (gir tjeneren vink om at gå).

Hoteltjeneren (fjærner sig).

Wisby (går et par ganger rundt, idet han atter stanser foran brudedragten og ser atter in i værelset til venstre. Sætter sig ændelig på en stol foran bordet og faller straks i tanker. Døren i bakgrunnen går op, og in trær

Lydia (i en elegant spaserdragt og strålende. Døren lukkes bak henne. Hun stanser, da hun ser Wisby, går sagte, sagte nedover. Han ser intet, hører intet, før hun ligger på knæ ved siden av ham).

Wisby (*vil rejse sig, hun holder ham nede*).

Lydia. God morgen!

Wisby (*helt oplivet*). God morgen! — Du har alt gåt dig en morgentur?

Lydia (*sagte*). Den skjønneste i mit liv.

Wisby (*kysser henne*). Som du dufter friskt. Og som du er vakker! — Du har sovet godt?

Lydia. Like fra — like fra du gik fra mig! (*Rejser sig.*) Og til klokken slog ni! Er det kanskje ikke nok! (*Tar av sig hat, hansker, legger det på bordet. Likeså parasollen. Så løfter hun på brudesløret og kransen, likesom kjælende. Lægger det ned igjæn. Kommer til Wisby, som har set på henne.*) — Du undrer dig kanskje over at jeg vilde gå ut alene?

Wisby. Nej.

Lydia. Jeg hadde trang til det. Nætop til det. Til at kjenne mig igjæn her, ute ved de små sjøerne, i parken. Og blant de dejlige husene i villakvarteret. Ikke minst blant husene!

Wisby. Du kjænte dig igjæn?

Lydia. Jeg brukte et galt ord. Jeg vilde kjenne som de tok det, når de så mig igjæn som deres like-mann.

Wisby. Som deres —?

Lydia. Da jeg gik her sist, betlet jeg om deres gunst. Gik rædd forbi dem og tænkte på min koncert. Jeg var dengang ænda bare vidunderbarnet. Tre konserter gav vi her. — Gjorde jeg det ikke godt, så Gud trøste mig! Og denne angst jeg så ofte har, den er visst kommet in i mit liv derfra.

Wisby. Siger du det?

Lydia. Husene i villakvarteret, de rike husene, og så de gamle trær, ænnu fornemmere æn husene. Og de små sjøerne! De var det faste. Og jeg var det løse. Jeg så ydmygt på dem. Og rædd. — Men idag! To fulle timer har jeg gåt iblant dem. I to timer har jeg hoveret. Gåt forbi dem på stor utstilling. Kjænt selskapet og været kjænt igjæn. (*Styrter til hans føtter.*) Å, som jeg er dig taknemlig!

Wisby. Du dejlig! (*Stryker henne over håret.*)

Lydia. Jeg har ikke visst rigtig hvem jeg selv var. Like til denne morgen. Jeg har hat det så med at spørge om det. Inni mig selv.

Wisby. Du også —?

Lydia. Hvad for noget? (*Springer op.*) Har andre det også så?

Wisby (*nikket*).

Lydia. Jeg tænkte det var bare mig —. Nej virkelig! — Idag, ja, idag vet jeg hvem jeg er. Idag vet de andre det også! Jeg så det på villaerne og på de gamle høje træne og sjørne at de visste det. Langt borte fra, bare de fik det første glimt av mig, gjorde de sig i stand og kom imot mig og hilste.

Wisby (*smiler*). Og menneskene?

Lydia. Jeg snakker ikke om menneskene. — Å, når jeg sat oppe på forhøjningen og spillte, og aldrig kunde være alene —, å som jeg hadde det vondt! Dette at få være alene, ha noget for mig selv, og gjøre hvad jeg selv vilde, det var mit himmerike! Menneskene, siger du? Ja, om jeg fik ta ut ett eneste ett og gå avsides i en krok sammen med det og hviske. — Disse øjnene: «Hvem er hun?» «Hvor mon hun kommer fra?» «Hvad vil hun os?» — Straks jeg hadde fri, styrtet jeg væk fra dem og ut i villakvarteret! Ut til træne og de små sjørne; dem trodde jeg mig til. De så stolte på mig, ja — jeg måtte holde mig på avstand. Men jeg kunde dog sige dem: Jeg vil engang ha det som dere! Så fast og sikkert som dere har det. — Og nu har jeg det! (*Læner sig over ham.*) Du, min ven, du har ikke gått rundt og spurt om mig hos andre. Du kom like hjemmefra din gård og spurte mig: «Vil du være min hustru!» Så skal det være! Ingen eneste i hele den utstrakte værden uten du og jeg hadde anelse om at dette kunde ske. Så skal det være! Da er lykken fullkommen!

Wisby. Takk!

Lydia (*fra ham*). Kan nogen annen vite hvad som innerst inne fører to mennesker sammen? Vet vi det selv? Vet vi helt ut hvorfor vi er som vi er? Kan nogen av os huske som vi var for to år siden? Når

nogen kommer og fortæller mig hvad jeg dengang gjorde eller sa er det virkelig som jeg læste det i en bok. Jeg er da ikke længer den jeg var for to år siden, æn sige for fem eller ti? Det menneske jeg dengang var, kan virkelig være mig mere fremmed æn du er mig nu.

Wisby. Du har absolut ret.

Lydia (*glad*). Du føler det, du også?

Wisby (*nikker*).

Lydia. Men så kan virkelig ingen forlange at vi skal rette os efter det idag. Vi er da mere æn fortættelser. Det nye som kommer til, forvandler os jo.

Wisby. Naturligvis!

Lydia. At vi fant hværandre, at vi nu er ett, det gir så uændelig meget nyt. Men dette nye følger sig til overalt. Så vi blir andre og m å bære os anderledes ad.

Wisby. Kan nogen tvile om det?

Lydia. Nej! Men la os også ha mot til det! (*Knæler hos ham.*) — Fra igårftes bare du og jeg! Bare du og jeg! (*Varsomt.*) La ikke noget gammelt komme mellem.

Wisby (*febrilsk*). Aldrig! Jeg har lovet dig det! Aldrig, siger jeg dig!

Lydia. Ellers turde jeg ikke. De minner du har lagt bak dig — du skal få vederlag!

Wisby. Jeg har alt fåt det! (*Hun rejser sig.*) — Som du gjør mig glad ved hvært ord du siger. (*Rejser sig også.*)

Lydia. Du er den fordringsløseste og nobleste av menn. Derfor kan jeg sige til dig hvad jeg vil. Da jeg vågnet idag — du må vite jeg sov i ett, likefra du forlot mig! —

Wisby. Ungdom! — Du har alt sagt mig det.

Lydia. Like til 9 sov jeg! — Jeg sprang op. Jeg hadde knapt tid til at klæ mig for at komme ut i det lyse, dejlige vejret. Til villakvarteret, parken, sjørne! Det var for at sole mig, for at komme i samtale!

Wisby. I samtale?

Lydia. Ikke med menneskene! Nej, med husene, med... ja, jeg har sagt dig det. — Å som jeg langes efter Paris også! Men der vil vi kjøre.

Wisby. Vi skal holde hæster. Jeg elsker hæster.

Lydia. De skal være grå. Og livréeerne lysegrå. Og så kjører du selv. Du er jo så'n vakker mann! Jeg ved siden! — Du kjører med mig alle steder, der jeg før..... og som jeg er lykkelig! (*Hælder sig in til ham. Han tar hennes hånd og kjæler for den.*) — Menneskene vil vi holde på avstand.

Wisby. Ja!

Lydia. Vi vil bare se dem fra vor loge i operaen, i teatrene, ved væddeløpene.

Wisby. Der, ja!

Lydia. Men så må vi gi et par musikalske soiréer om vinteren? Der skal det gå elegant til. Bare et par. Ellers alene.

Wisby. Alene! Jeg elsker det.

Lydia (*idet hun fører ham til sæte igjæn*). Tro ikke jeg skal misbruke dig! Jeg kjænnner din smag helt ut. Jeg vil være ett med dig! (*Han setter sig.*)

Wisby. Du kjære!

Lydia (*fra ham*). Å, der er noget som følger mig hjemmefra. På den andre siden av elven var en tønnefabrik. Alle tønne-staverne lå der — sattes så sammen og fik bånd om. Å, denne følelse bare at være staver! Ikke kunne sette sig selv sammen!

Wisby (*rejsrer sig*). Lydia, min ven: på mig skal du kunne regne.

Lydia (*mot ham*). Å, det er herligt hvad du har gjort for mig. Og hvad du der siger. — Kanske er det ænda det herligste at du kan ta imot alt det jeg har at gi! Alt jeg har trang til at gi dig! Det kan de fleste ikke. De kan bare ta imot i småt. Men jeg vil oplade mig for dig, sjæl og legeme. Jeg lekte som barn skjul i en dal inne i skogen. Jeg inbildte mig at bare jeg kjænte den og ejde den. Solen og jeg. Den dalen forærer jeg dig! — Nej, sæt dig ned! — Jo, du skal sette dig ned igjæn! Jeg vil ha dig så'n... Så! Og så jeg her. (*Hun lægger sig ved siden på knæ.*) — Jeg er yngre. Du skal få ung varme med mig! Du skal midtvinters få et bord dækket, som var det sommer. Du har sagt mig at du stundom blev træt av dine

egne tanker. Det skal du aldrig mere bli. Ti så spiller jeg for dig. Du holder jo av musik.

Wisby (*vemodig*). Jeg ælsker musik.

Lydia. Jeg læste nylig om en rosenbusk som så in ad vinduet til en syk. Nu er du ikke syk, og jeg er såvisst ingen rosenbusk! Men så'n litt på avstand vil du ha en. Selv når en vil gjøre dig godt. Så'n skal du ha mig. Jeg kjenner dit væsen.

Wisby. Du er god! Å, du er god!

Lydia. Du siger det så vemodig —? (*Ser på ham. Opskræmt:*) — Er du ikke vel?

Wisby. Jeg er bare litt træt.

Lydia. Du har ikke sovet godt?

Wisby. Nej.

Lydia (*rejser sig*). Hvorfor —? Gud, du har ikke —? ... Noget med hjertet?

Wisby. Kjære! — Det er noget helt annet.

Lydia. Noget som er hændt —? Inat? Det kan ikke være muligt? (*Pludselig.*) Du har fåt brev —?

Wisby. Nej, nej! — Intet sådant. Det er i grunden ingen ting.

Lydia. Og du som var så lykkelig. Igår, da du gik fra mig?

Wisby. Jeg er det også. Vær trygg på det.

Lydia. Jeg vil bli tryggere, når du siger mig hvad det er.

Wisby. Hvis det var noget! Men det er det ikke!

Lydia. Du har kommet til at tænke på —? På hvad?

Wisby. Spør mig ikke mere, så er du snill.

Lydia. Å, nu vet jeg det: du har drømt? —

Wisby (*ser en stund på henne, nikker så*).

Lydia. Så tung en drøm?

Wisby. Kanske var det ikke en drøm.

Lydia. Det var ikke —? Nej, nu må du sige mere!

Wisby. Jeg siger intet. For det var intet. — Tal ikke om det — så er det borte!

Lydia. Og jeg som var så glad. Og la ikke mærke til at du var bedrøvet.

Wisby (*rejser sig*). Det er jeg slet ikke! Jeg forsikkrer dig! — Vi har sagt det fra første dag, vi har tat det igjæn nu: Fortiden kommer os ikke ved! Den skal ikke komme os ved!

Lydia. Altså det var noget fra fortiden? Som et besøk —?

Wisby. I en drøm eller noget sådant. Ja. Det er dumt at det har tat søvnen fra mig. Men mere skal det heller ikke kunne! Jeg siger dig . . . jeg siger dig . . . spøkelser skal kyses. Tilbake i natten skal de! — For nu er her dag, ny dag! Jeg går in og klær mig, så spiser vi og kjører. Vejret er så dejligt.

Lydia. Vejret er dejligt nok. — Men den skygge som fallt over dig — nu faller den over mig.

Wisby. Lydia —? Hjælp mig heller! Det er jo som vilde du dra mig ned i en grav!

Lydia. Ser du —? Så dypt sitter du i det! Du ber om hjælp for at komme op? Og det skulde jeg ta let?

Wisby. Hvært ord, vi mere siger om det . . . (*stan-ser, går opover. Da han kommer ned igjæn, går Lydia mot ham.*)

Lydia. Du har inat hat besøk av din avdøde hustru.

Wisby (*stanser forfærdet, tier*).

Lydia (*blir selv grepet*). I drømme . . . eller —?

Wisby. Jeg vet ikke.

Lydia. Hvad vilde hun dig? — Hvad vilde hun dig?

Wisby. Jeg var nættop kommet tilbake fra dig. Jeg hadde såvidt lagt mig. Da . . . stod hun der! (*Pause.*)

Lydia. Sa hun noget?

Wisby (*strækker hånden ut*). Nu ikke mere! — Jeg skulde intet ha sagt.

Lydia. Det må være. Men her kan du ikke stanse.

Wisby. Jeg kan heller ikke gå videre.

Lydia. Så gjør jeg det. Hun har sagt noget du ikke tør gjænta.

Wisby (*fortvilet*). Det tilhører ikke dagen, det der! La det ligge!

Lydia. I din sjæl? I dine tause stunder?

Wisby (*energisk*). Jeg skyver det fra mig — sådan! (*Han stryker den ene flate hånd i den andre. Så denne i den første, og således flere ganger. Hvær gang med et stærkt*) Sådan!

Lydia. Men du skyver det ikke fra mig! Herefter kan jeg umulig se dig uten at tænke: hvad mon hun sa ham?

Wisby. Dette er syndigt! Sålange det ikke gjæntas, blegner det — litt efter litt. For hvær dag. Tilsist er det en skygge. — Men gjæntas det —? (*Stanser, vænder sig, går.*)

Lydia (*efter*). Men gjæntas det —?

Wisby (*vænder sig mot henne*). Du må forstå at da gir vi det liv! Da vokser det siden! Jeg siger dig, jeg siger dig: Forstandigt folk løfter ikke drømme og spøkelser op iblant sig. — Vi rejser herfra i kvæll.

Lydia. Du er sikker på der så ikke rejser en med?

Wisby. En med —?

Lydia. Og sitter mellem os? Og snakker med?

Wisby. Men Lydia —?

Lydia. Det er jeg sikker på. — Jeg ser henne alt bak dig.

Wisby (*gjør en bevægelse*).

Lydia. Jeg vil bestandig se henne bak dig. Kom ikke mere til mig! Du kommer ikke alene.

Wisby. Men Lydia dog —!

Lydia. Hun jager mig ut av huset. Hvem kan sove der du sover? Med henne over dig?

Wisby. Men om jeg så siger det —?

Lydia. Så er vi to om det. Så tar vi hværandre i hånd og går mot det. Hvad det så er, og hvor det så kommer fra.

Wisby (*efter at ha tænkt sig om*). Vel. — (*Pludselig*.) Nej. — Jeg siger det ikke.

Lydia (*sagte*). Så var det om mig?

Wisby (*tier*).

Lydia (*stivner*).

Wisby (*ser det; de stirrer på hværandre*).

Lydia. Nu skal du gå in og klæ dig.

Wisby (*går in til høire*).

Lydia (*står en stund urørlig. Ser så hen til venstre, der brudekjolen ligger. Hun går derhen, tar den og kaster den på gulvet. Hun kaster slør og hansker ovenpå. Så tramper hun på altsammen. Derefter tar hun brudekransen og strør den utover. Kaster sig ned på en stol foran bordet med armene på dette og hodet over sine armer og brister i hulkende gråt*).

Wisby (*hadde latt døren halvåpen efter sig. Nu står han helt inne på gulvet. Han er uten slobrok*).

(*Tæppet.*)

ANNEN HANDLING

Et rikt utstyrt stort rum, salon i et hotel. Dør i fonden og nederst til højre for tilskueren. Ænvidere til højre et flygel. Nedenfor det en fritstående chaiselongue. Til venstre et gammeldags pragtfullt skap. Længer fremme bord, sofa og stoler.

FØRSTE MØTE

Wisby (*trær in med et kort i hånden. Efter ham en hoteltjener*).

Hoteltjeneren. *Oui, monsieur.*

Wisby. *Madame, est elle levée?*

Hoteltjeneren. *Je ne crois pas, monsieur. Je vais demander.*

Wisby. *C'est inutile. Faites entrer.*

Hoteltjeneren (*går, lukker efter sig*).

Wisby (*hen til skabet, deri en række karafler og glas sees. Han tar en karaffel og et glas ut og skjænker sig raskt to glas. Lukker*).

Hoteltjeneren (*åpner døren. Fra venstre sees en overkelner gå raskt forbi med en liste i hånden og roper inover gangen: Quarante deux, quarante trois et quarante quatre! Et rejseklædd herskap. En herre roper efter tjeneren: Not too far, please! En ældre dame likeså: On the sunny side, please! Når disse er borte, da fra højre*).

Dr. Kann (*med et stort etui under armen*).

Tjeneren (*lukker*).

Wisby (*går mot ham, rækker hånden ut, som dr. Kann griper. Ingen siger noget. Dr. Kanns øjne hviler vedholdende på ham. Wisby bøjer bort. Dr. Kann sætter etuiet fra sig*).

Wisby. *De kommer fra Norge?*

Dr. Kann. Over England.

Wisby. Vil De behage at ta plass? (*De sætter sig.*)

Dr. Kann (*ser sig om*). Her bor De herskabelig.
— Har De bodd her hele tiden? (*De følgende replikker med stansninger.*)

Wisby. Om sommeren rejser vi.

Dr. Kann. Jeg hørte I var i Schweiz

Wisby (*sitter bakoverlænet med armene overkors*).
Er det længe siden De forlot Norge?

Dr. Kann. En ukes tid.

Wisby. Der var vel full vinter?

Dr. Kann. Full vinter. — Og da smaker våren.

Wisby. Hvor længe blir De her?

Dr. Kann. Det kommer an på. Jeg er her ikke for min fornøjelse.

Wisby (*skarpt*). Jeg har væntet på Dem.

Dr. Kann. Han er ung. Og det er bedre at gjøre galskapen fra sig, mens man er ung

Wisby. Han har været borte en måneds tid. — Men igårftes kom han igjæn. (*Forundret.*) De vet det?

Dr. Kann. Jeg kommer fra ham.

Wisby. Det gjør De?

Dr. Kann. Jeg bor her på hotellet. Ved siden av ham.

Wisby. Så? (*Rejser sig, går til døren til høyre, kjønner om den er lukket.*)

Dr. Kann. Er der nogen derinne?

Wisby. Det tror jeg ikke. (*Sætter sig.*) Men værelserne der inover er vore.

Dr. Kann. I gir jo musikalske soiréer her?

Wisby. Ja.

Dr. Kann. Spiller hun like godt?

Wisby. Bedre æn nogensinne! Jeg siger Dem —!
(*Stanser, idet han bøjer sig fremover, kaster sig så bakover med armene atter i kors over brystet. Han ser bent foran sig.*)

Dr. Kann. Det var jo således de møttes?

Wisby (*i uforandret stilling*). Her.

Dr. Kann. Hun spillte for ham? Hans rondo?

Wisby (*vænder hodet mot dr. Kann*). De skulde ha set det syn! (*Intar sin forrige stilling.*)

Dr. Kann. Det er ikke længe siden? Et par måneder?

Wisby. Så omtrent. — Omtrent så. — (*Vænder hodet mot dr. Kann.*) Tar De ham med hjem?

Dr. Kann. Jeg har ingen myndighed over ham.

Wisby. Så —? Hans onkel og værge?

Dr. Kann. Selv om jeg hadde nogen, så blandet jeg mig ikke in.

Wisby (*springer op*). De blandet Dem ikke in? De blandet Dem ikke in?

Dr. Kann. Ikke så han mærket det.

Wisby. Å —! (*Sætter sig.*)

Dr. Kann. Men De Wisby —?

Wisby (*usikker*). Hvad jeg —?

Dr. Kann. Hvorfor tar ikke De hjem? Det var dog den beste løsning.

Wisby (*kaster sig fremover med begge hænder på sine knær, som vilde han nu sige noget. Lægger sig bakover igjæn*).

Dr. Kann. Like før jeg rejste, var jeg på gården. (*Wisby svarer ikke.*) Da jeg kom, blev hundene Deres som gale. De trodde visst at så var De heller ikke langt borte. (*Wisby blir urolig.*) Hører De ikke somme tider losen? Losen oppi åserne? — I den prægtige skogen Deres? — Det klare målet til Diana?

Wisby. Hvordan — hvordan hadde hundene det?

Dr. Kann. Ja, det var det værste! Eller rettere: det eneste jeg hadde at utsætte. Diana var blet fet, hun som de andre. Også hestene var rent for fete.

Wisby (*bruser op, idet han rejser sig*). Den dovningen, Ole! Den stordovningen! Har jeg ikke sagt ham det? Har jeg ikke skrevet det også: La ikke hundene bli fete! Jeg har skrevet det opigjæn at hestene skal han røre hver dag! — (*Han jager avsted.*) Det er dog uutholdeligt! Jeg siger Dem — jeg siger Dem, jeg har ingen at stole på!

Dr. Kann. De tænker dog på at komme hjem?

Wisby (*svaret ikke*).

Dr. Kann. De spør ikke om hvad jeg vilde på gården?

Wisby (*stanser*). Var nogen blet syk?

Dr. Kann. Nej. De befinner sig vel, allesammen.
— Jeg tænkte, da jeg nu skulde herved, at jeg burde
ta noget med til Dem

Wisby. Til mig?

Dr. Kann (*rejser sig*). Jeg gik in i Deres arbejds-
rum — og tok med dette her. (*Går hen til etuiet.*) Jeg
lot gjøre et vakkert etui til det. (*Han løfter det op og
sætter det på bordet, idet han spenner ut en stiver som
er fæstet baktil.*) Kanske, tænkte jeg, kunde det glæde
Dem at se henne igjæn.

Wisby. Det er dog vel ikke —?

Dr. Kann. Jo, det er. Det er henne selv. (*Åpner
for et kvinneportræt i hel størrelse. Hodet er ædelt og
av stor skjønnhed. Bare det øverste av skuldrene sees.
Hun bærer en højhalset sort kjole med en hvit, bred
kniplingskrave over. Det hele ligner påfallende et por-
træt av van Dyck.*)

Wisby. Amalie —! (*Han går langsomt, rædd, hen
til det og faller så på knæ. Når han rejser sig, tar han
sit lommeørklø og tørtrer portrættet varsomt, især på
den ene side.*)

Dr. Kann. Jeg tror ikke det er støvet. Men det
trenger at fernisseres.

Wisby. Ja. (*Han går langsomt fra det, brister i
gråt og sætter sig.*)

Dr. Kann. Og Deres datter, Wisby?

Wisby. Jeg har ingen datter. (*Nyt utbrudd.*)

Dr. Kann. Hvad vil nu det sige?

Wisby. Hun er så langt borte. — Og hun svarer
ikke på mine brev.

Dr. Kann. De har skrevet henne til?

Wisby. Jeg har skrevet gang på gang.

Dr. Kann. Da vet jeg med bestemthed at hun også
har skrevet.

Wisby (*forundret, sagte*). Hvad siger De?

Dr. Kann. Gjæntagende har hun skrevet. Og hun
siger det samme: at hun aldrig får svar.

Wisby (*rejser sig, ser uvilkaarlig mot høyre. Går*

et par steg derhen, vender). Vil De vil De være oprigtig mot mig?

Dr. Kann. Naturligvis.

Wisby. Jeg har jeg har ondt for at få det frem . . . men jeg har ingen at spørge! Og jeg vil ikke skrive. (*Ser sig for, før han tilføjer:*) Hvem er (*Han ser mot døren til højre, siger med møjse:*) ja — hvem er hun? (*Da dr. Kann ikke straks svarer.*) Jeg er så rædd jeg er så rædd at alle vet det uten jeg.

Dr. Kann. Det kan slå til.

Wisby (*bevæget, forbitret; men dæmpet*). At ingen sa mig noget! Ikke engang De!

Dr. Kann. Fik vi tid til det? Hvem hadde anelse om hvad De hadde for?

Wisby. Det kan være. Det kan være. Men likevel: at ingen sa mig noget! Hun hadde jo dog været hos os!

Dr. Kann. Det hadde hun. — Men da De så pludselig rejste, tænkte vi alle det var for at hente Deres datter hjem igjæn. Huset var jo gjort frit for smitte. — Istedenfor det dukker De op i Paris som gift!

Wisby. La os ikke tale om det! Hvad siger folk? — — spar mig ikke! Hvad siger de?

Dr. Kann. Skal vi sætte os?

Wisby. Ja. — Men hvorfor egentlig det?

Dr. Kann. Jeg vil fortælle Dem noget. Noget som varer en stund. (*De sætter sig.*)

Wisby (*idet han atter rejser sig*). Vænt litt! (*Går hen og lukker etuiet. Kommer igjæn og sætter sig.*) Nu!

Dr. Kann. Det daterer en del år tilbake. Og fra et bad i Norge. Dit kom en dag, midt i sæsonen, en ung, vakker dame, elegant som ingen annen, en berømt pianistinne.

Wisby. Sådan!

Dr. Kann. Ved et underligt tilfælde var hun blet lam.

Wisby. Hvem var blet lam?

Dr. Kann. Hun. — Hun kunde bare med nød såvidt sette føtterne under sig. — Hun måtte løftes og bæres og kjøres rundt i en rullestol.

Wisby. Nu har jeg aldrig —!

Dr. Kann. — Vænt litt! — De kan tænke Dem hvor gjerne herrerne gjorde det!

Wisby. Men —! Det har hun aldrig talt om!

Dr. Kann. De bar henne til og fra bordet, til pianoet, fra pianoet. De løftet henne op i rullestolen og av den igjæn. Og for at få trille henne — jeg vil ikke nætop si at de sloss (skjønt Nordmænn kan slåss for mindre!) — men hele hennes magt over dem måtte til. Hun tålte nemlig ingen skandale. Hun var meget ærbar, ændog nøje på det. Hun foretrak absolut ingen. Så alle hadde de håb, alle vilde de tjene sig op hos henne. — Men efterhånden blev spenningen for sterk, der dannet sig partier. Gamle menn gjorde sig til narre, gifte folk vilde skilles, damer forlot badet — da der hændte noget.

Wisby (*som har tørret sveden*). Nå —!

Dr. Kann. Den yngste badelæge, den mest tulleste for resten av dem allesammen, måtte overlate sit rum til en syk. Han fik så et rum ved siden av hennes. I stueetagen, som vi siger hjemme. Han sov naturligvis ikke. Han lå og lyttet efter henne — om hun rørte sig, om hun kræmtet, sukket, om hun . . . da han ut på natten hørte at hun rejste sig op og gik.

Wisby. Hun gik?!

Dr. Kann. Naturligvis. Frem og tilbake. En hel time. Næste nat danste hun! For mennesket var sundt som en spurv; hun trængte til at røre sig. — Den tredje nat hørte han ingenting; for da var hun rejst. I al stillhed; han hadde selv varskudd henne.

Wisby. Nu har jeg i mine levedager —!

Dr. Kann. Han var så skamfull, rent ut sagt, at han tidde med det. — Like til De blev gift med henne, Wisby. Så talte han.

Wisby (*rejser sig, går*).

Dr. Kann. Den er nokså fornøielig, den der.

Wisby (*ler med en underlig latter. Kommer igjæn*). — — Er det mere? Naturligvis er det mere?

Dr. Kann. Det er dette med gamle Stephansen.

Wisby. Stephansen oppi —?

Dr. Kann. Javisst! Rikingen!

Wisby. Er han ikke død?

Dr. Kann. Jo. Nu er han død. Men han var længe levende, den mann. — Hun har en livrente efter ham.

Wisby (*opmærksom*). Efter ham? — Er den fra ham? Hun siger... (*Stanser, tvinger sig. Tvinger sig også til at ta plass igjæn.*) Hvad var det med gamle Stephansen?

Dr. Kann. Sytti år, eller kanskje mer, var gubben da han blev så forælsket i henne at han rejste efter henne Europa rundt! Han bodde bestandig i samme hotel som hun. Det varte år og dag. Han vilde absolut gifte sig med henne. Men slægtningerne la sig imellem. Som vænteligt var. De vilde ikke miste pengene sine. Han måtte opgi det. — Den gamle var ikke menneske siden.

Wisby (*efter litt*). Så livrenten er efter gamle Stephansen! — — Er der ænnu mere?

Dr. Kann. Jeg kjænnner ikke alt — men jeg læste for et par år siden om en ung engelsk officer; — han skjøt sig i et hotel i Amsterdam. Utenfor en kunstnerinnes dør, stod der. Det vakte stort opstyr dengang. Alle aviser trykte det av.

Wisby. Det —? Det var ænnu mens min hustru levde? Vi læste det sammen, tror jeg. Javisst! Skulde det være henne?

Dr. Kann. Navnet stod ikke, eller det stod ikke utført. Men nu har jeg al grunn til at tro at det var henne.

Wisby. Utenfor. Altså dog ikke innenfor!

Dr. Kann (*ser forundret på ham*). Men Wisby —?

Wisby (*rejser sig*). La mig være! (*Går.*)

Dr. Kann (*ser efter ham*). Officeren hadde visst ingen formue.

Wisby (*stanser tvært. Kommer så*): Synes De jeg nogensinne kan komme hjem?

Dr. Kann. Alene? Ja. (*Rejser sig.*) Rent ut sagt: vil De fortsætte?

Wisby (*går fra ham i stærk bevægelse, kommer igjæn, prøver at si noget, går atter. Ændelig*): Den-

gang hun rejste fra os . . . det var en isnende kold vinterdag uten sne . . . min hustru lå derinne, hun var atter blet så dårlig, og herute — herute holdt hun på at sette sig i vognen, hun som hadde git os musikken, håbet. Det var som selve livet rejste. Jeg bad henne bli. Men hun vilde ikke. Dengang . . .

Dr. Kann. Unskyll at jeg avbryter. Hun rejste ikke frivillig.

Wisby. Hvad siger De?

Dr. Kann. Hun rejste ikke frivillig, siger jeg.

Wisby. Hvorledes? De ?

Dr. Kann. Ja, jeg! Jeg jog henne.

Wisby (*rædd*). Hvorfor?

Dr. Kann. Hun vilde dræpe henne derinne!

Wisby. Dræpe henne?!

Dr. Kann. Ikke med dolk eller gift. Eller kvæling. Med øjnene, med viljen. Hun vilde ha hennes plass.

Wisby. Å Gud —!

Dr. Kann. Det følte den syke. Og det var nok. — Hvad følte ikke hun, Wisby?

Wisby. Hvad — hvad følte hun?

Dr. Kann. De aner det, ser jeg.

Wisby. Så sant der er en Gud til, jeg forstod det ikke den gang! Så sant der er en Gud til, ikke med ett ord, ikke med så meget som det minste tegn forrådte jeg min stakkars hustru!

Dr. Kann. Nej. — Nej, det behøvdes heller ikke. Hun følte hvad De tænkte. Og det var nok. Uten det hadde den andre ikke sejret.

Wisby (*ser på ham, til han synker ned i den stol han står ved*).

Dr. Kann. Ingen må sige hun hadde bukket under, hvordan det så var gåt. Dersom jeg ikke trodde hun kunde leve, at hun var på bedringens vej — hadde jeg så rejst fra henne? Og overlatt henne til mine kolleger? Nej. — Da jeg kom igjæn, var det værste hændt. Da var det for sent.

Wisby (*springer op og omkring. Med én gang husker han skapet, går hen og åpner. — Men minnes så at en annen er tilstede, klasker døren til, iler hen mot*

stolen igjæn, sætter sig og overvældes). Hvorfor sa De mig det ikke?!

Dr. Kann. Jeg vilde skåne Dem, mann! Fatter De ikke det.

Wisby. Skåne mig?! Hadde De talt, så hadde De skånet mig for dette!

Dr. Kann. De var så fortvilet at jeg trodde De selv ante sammenhængen.

Wisby. Nej, nej, nej!

Dr. Kann. Hvordan gik det så op for Dem?!

Wisby (*rejser sig i ekstase*). Jeg siger Dem, jeg siger Dem, hun kom in til mig, som hun gik og stod i levende live — i sin sorte kjole med kniplingskraven over . . .

Dr. Kann (*hvisker*) . . . Amalie? Deres avdøde —?

Wisby. Brudenatten! Jeg sat i min seng, i alle fall syntes jeg at jeg sat lysvåken i min seng, da hun kom og så sørgmodig på mig: «Hun som du kommer fra, hun har tat livet av mig!» sa hun.

Dr. Kann (*som før*). Det sa hun?!

Wisby. Og siden — ja, siden har alt været fortvilet. — Jeg har ikke tænkt på annet. (*Går fra ham, kommer igjæn.*) — Men jeg er hennes medskyldige — nu ja, så, så

Dr. Kann. Dette kan ikke fortsætte!

Wisby. Det må! Nætop derfor!

Dr. Kann. Der er en som kan hjelpe her.

Wisby. Mig —? Hjelpe mig? Tror De jeg vil hjælpes? Tror De jeg vil tilgi mig selv? — Der er et ordsprog som lyder: Vi høster hvad vi har sådd. Men jeg siger Dem — jeg siger Dem —: Vi høster fordi vi ikke har sådd! Ugræs høster vi! Jeg har ingenting bestilt i mine dager. Det gir usunde instinkter.

Dr. Kann (*avbryter*). Dette kan ikke fortsætte! Kort og godt! — Der lever en som har tilgivelsens magt. Hun kan gi Dem den — dag for dag — i Deres eget hjem.

Wisby. Borgny?! Jeg tør ikke se henne igjæn! Efter denne dag, efter hvad jeg nu vet —?

Dr. Kann. Hun tør! Og det er hovedsaken! Hun

vil ta Dem i sine armer! — Det var for at få det i stand at jeg tok dette med. (*Går hen til portrættet.*)

Wisby. Ja, åpn igjen! Et øjeblik!

Dr. Kann (*gjør det*). De ligner hværandre, mor og datter, som to

Wisby (*med øjnene på portrættet; uten at høre ham taler han samtidig*). Herregud! — Jeg siger, jeg siger: Tilgi mig!

Dr. Kann. Vil De beholde det, Wisby?

Wisby (*rædd*). Nej, nej — Ta det med! (*Han går mekanisk mot døren til højre. Sagte.*) Den er jo åpen?! — Ikke nu længer! Men den var!

Dr. Kann. Døren har været åpen længe!

Wisby. Er det muligt?! — Men da jeg så efter . . .

Dr. Kann (*står ved portrættet*). De vil altså ikke beholde det?

Wisby. Nej! Ta det med! Det må ikke være her!

Dr. Kann (*lukker raskt til. Tar det til sig og henter sin hat*). Så går jeg. Farvell!

Wisby (*står atter rent mekanisk ved døren til højre. Da han vender sig, opdager han at dr. Kann er borte. Han ser at dr. Kann har latt døren stå åpen efter sig, går for at lukke den. Utenfor den åpne dør står en kvinne, nøjagtig klædd som portrættet og med samme åsyn. Wisby vakler bakover og roper av al sin magt*): Lydia! Men Lydia!

Lydia (*kommer styrkende in fra højre i en elegant løs morgenkjole og utslåt hår. Hun ser det samme og fater mot sin mann. De to står tæt op til hværandre. Kvinnen derute, som syntes at ville in, går videre*).

Wisby. Dette — dette er annen gang! Nu kan ingen ta fejl.

Lydia. Men hvad er det?

Wisby (*oprørt*). Siger ikke din samvittighed dig det?

Lydia (*fatter sig*). Min samvittighed? — Gå op og luk døren!

Wisby. Det tør jeg ikke.

Lydia. Jeg tør! (*Hun går raskt opover; men deroppe stanser hun og viger bakover. I det samme lukkes døren utenfra.*)

Wisby (*nærmere*). Hvad så du?

Lydia. Intet. — Det er intet. Absolut intet. Du er naturligvis drukken.

Wisby. Hvad er jeg —?

Lydia. Dette har dr. Kann funnet på!

Wisby. Dr. Kann —? Men Lydia —!

Lydia. Jeg har hørt hvært ord I har talt sammen.

Wisby. Det har du?!

Lydia. Du har utlevert mig! Du har bedraget mig. — Du som sa vi skulde begynne livet fra nyt av! Intet skulde mere være til av det som hadde været. Ikke for dig, ikke for mig. Det lovte du! Og brøt det første morgen! Og alltid siden! — Altid siden! — Har du ænnu ikke pint mig nok?

Wisby. Men Lydia —?

Lydia (*stamper*). Har du ænnu ikke fåt sagt mig alt? Er det ænda ikke slut.

Wisby (*med værdighet*). Jeg skal gå. Men jeg siger dig — jeg siger dig —! (*Går.*)

Lydia (*etter*). Jeg siger dig —, jeg siger dig, at du er en usling! Skjændig har I løjet på mig! Å, skjændig, skjændig!

Wisby (*har i sit sinsoprør glæmt at lukke døren, så den atter står åpen. — Nu høres en melodi nynnnet utenfor. En ung, blond mann stanser i døråpningen*).

ANNET MØTE

Langfred. Står du der? (*Han trær in og lukker døren efter sig. Så går han langsomt, forutnydende, nedover mot henne.*)

Lydia (*hadde ved første nyn stanset. Fører begge sine hender op til hjærtet. Sådan blir hun stående. Hun vender sig ikke*).

Langfred (*stanser bakved henne og hvisker in i hennes øre*). Takk for igåraftes! (*Så smyger han armene in under hennes.*)

Lydia (*kaster sig om og in til ham. Gjæmmer hodet mot hans skulder*).

Langfred. Lydia!

Lydia (*brister i gråt*).

Langfred. Har noget hændt?

Lydia. Slip mig ikke, Langfred! Gjæm mig!

Langfred. Hvad er det, min ven?

Lydia (*svarer ikke; men vi ser på trækningerne gjennem hennes legeme at hun gråter*).

Langfred. Noget ondt for min skyld? (*Hun svarer ikke*.) Har nogen sagt dig noget?

Lydia (*ryster på hodet*).

Langfred. Vet du at onkel er her?

Lydia (*hæftig*). Ingen må skille os, Langfred!

Langfred (*raskt*). Har han sagt noget? (*Hun svarer ikke*.) Har han talt med dig?

Lydia (*ryster på hodet*).

Langfred. Vi talte længe om dig idag. Onkel og jeg.

Lydia (*løfter raskt hodet, idet hun halvt løser sig fra ham. Ser på ham*). Hvad sa han?

Langfred. Han kjænte dig. Det visste jeg ikke.

Lydia. Hvad sa han?

Langfred. Bare det som godt var.

Lydia (*tænker sig litt om*). Å, hvor han er klok!

Langfred. Hvorfor siger du det?

Lydia. Fordi du ikke er klok. — Å, la ham ikke kunne skille os, Langfred!

Langfred. Onkel?! Nej, hvordan faller du på sådant?

Lydia. Ingen i verden kan være det for dig som jeg er — det har du selv sagt mig. Si det igjæn! Si mig det!

Langfred. Ingen i verden!

Lydia. For ingen elsker dig som jeg. Ingen kan elske dig som jeg. For ingen forstår din musik og dig selv som jeg. Du har sagt det. Ikke sant, du har sagt det?

Langfred (*kysser henne lidenskabelig*). Er det svar nok —!

Lydia. Aldrig nok —! — Å, sådan som jeg nu slynger mig om dig, vil jeg være inne i alt du tænker. Der vi arbejder, der har vi også vor kjærlighed. Det har du sagt mig. Husker du? Du sa det om sunde

mennesker. Av samme instinkt som vi vælger arbejde, vælger vi kone — det har du sagt til mig!

Langfred. Det har jeg kanske.

Lydia. Du har, du har! Intet har gjort mig så stolt. — Jeg som var forælsket i din rondo, længe før jeg så dig! Er ikke det et tegn? Og sat og spillede den, da du kom in? Første gang! Uvæntet! Det må da bety noget? Være ordnet for os to? Hvad?

Langfred. Ingen har spilt min rondo som du dengang.

Lydia. Det også! Det kan da ikke bare være et tilfælde?

Langfred. Det vet jeg ikke. Men det vet jeg at siden kunde vi to ikke være fra hværandre.

Lydia (*ivrig*). Også det! Også det! Og at så rondo'en vokste og blev til opera?

Langfred. Nej, det var den alt.

Lydia. Så —?

Langfred. Husker du ikke —? Det var det første vi talte om. Rondo'en som opera — for at forløse den store naturlængsel i eventyret?

Lydia. Jo kanske. (*Insmigrende*.) Det er operaen vi nu skal leve for.

Langfred (*varmt*). Naturligvis!

Lydia. Men så må ingen skille os.

Langfred (*ser forundret på hende*). Hvad mener du?

Lydia. Å, her er fare! Jeg vet det bestemt. D. v. s. jeg føler det. Jeg føler altid sådant forut. — Langfred, la os rejse!

Langfred. Nu?

Lydia. Ænnu inat! Jeg vet ikke — men jeg føler at vi må! Å, la os rejse, jeg ber dig!

Langfred. Så må jeg sige det til onkel.

Lydia. Nej, nej, nej! Det er jo ham!

Langfred. Som vil skille os?

Lydia. Han er her bare for det.

Langfred. Onkel?!

Lydia. Alt sådant har jeg på følelsen. Jeg er så sikker —!

Langfred. Men han har sagt mig det stik modsatte! — På min ære!

Lydia. Hvad har han sagt?

Langfred. At vi to holdt av hværandre, det forstod han så godt.

Lydia. Det er nokså tvetydigt, det, Langfred.

Langfred. Onkel er åpenheden og sanheden selv.

Lydia. Har jeg sagt annet?

Langfred. Han er min beste ven. Like siden min fars død. Han siger mig alt. Uforbeholdent.

Lydia. Det tviler jeg ikke om.

Langfred. Herregud, kan vi ikke få litt musik? Jeg tørster efter musik. Jeg kom for det. Jeg har jo ænnu ikke hørt dig spille.

Lydia. Så måtte jeg være oplagt.

Langfred. Du er ikke —? Å, som det var skadel!

Lydia. Første gang jeg igjæn skal spille for dig? Det må du da skjønne — at da må jeg føle mig rigtig...

Langfred.... La os prate musik, da? Ja, la os det! I hele denne måned har jeg ingen hat... vi setter os! Vi har jo i grunnen ikke talt med hværandre ænnu? For igåraftes.....

Lydia. Nå, nå!

Langfred. Jeg skal tie med igåraftes. Det er for godt til at tales om.

Lydia. Vi setter os!

Langfred. Men som vi plejer! Du der (*peker på chaiselonguen*) og jeg ved siden av.

Lydia (*lar sig føre*).

Langfred. Å, som dette er længe siden! (*Han lægger henne. Hun vælger selv stilling med den ene arm under hodet, den andre langs efter legemet. Han ordner litt ved benene, rejser sig, ser på henne.*) Som en bølge! Jeg har engang set en bølge på et maleri. En eneste en. Den kom imot os.....

Lydia (*ler*) — for at begrave os?

Langfred. Ja, suge os i sig!

Lydia. Undinen! Altid undinen!

Langfred (*idet han tar en stol*). Hvad vil du jeg ellers skal tænke på? (*Han setter sig.*)

Lydia. Jeg havde en oplevelse, mens du var borte.

Langfred. En oplevelse?

Lydia. Det er kanske ikke ordet. La os si: et syn.

Langfred. Befatter du dig med syner?

Lydia (*ler*). Også det er galt! Jeg vil fortælle som det var. Jeg så snekrystaller i solklar luft.

Langfred. Det snedde i solklar luft?

Lydia. Ikke snedde, nej snekrystaller var det, de aller fineste snekrystaller, de drysset . . .

Langfred (*betat*). . . . i solklar luft?

Lydia. . . i solklar luft! Jeg har aldrig set noget så tindrende rent. De glimtet i luften, i solen, millionvis, og fallt uten lyd.

Langfred. Hvorledes skulde det gøres om i musik? For det gir musik. Ikke sant?

Lydia. Gjæt nu hvad jeg gjorde det til?

Langfred. Å — et seraf-kor! Fjærnt, usynligt?

Lydia. Nej! — Jeg var nærmere ved. Nærmere her. Jeg tænkte på dig og mig.

Langfred. Hvad for noget?

Lydia. Hvis du kunde få det som du vilde, da skulde jeg være fordelt i din musik som atomer. Jeg skulde glimte i den som snekrystaller og gjøre den fin. — Forstår du?

Langfred. Nejgu, om jeg gjør!

Lydia (*rejser sig i sæte*). Du elsker mig bare i din musik.

Langfred. Ulegemlig?

Lydia. Nå — nå! — Nu for tiden er jeg undine. Du ser i mig bare din undine!

Langfred. — Om så var?

Lydia (*ivrig*). Om så var?! Det er jeg ikke nøjd med. Jeg elsker dig!

Langfred. Jeg kan ikke se forskjellen.

Lydia. Du kan ikke?! (*Lægger sig igjæn.*) Nå, du gode —!

Langfred. Du tror kanske du elsker mig uten min musik?

Lydia. Ja! Ja, siger jeg dig!

Langfred. Uten den kjænte du mig ikke engang! Så fullstændig var jeg blet en annen.

Lydia. Men jeg vil være mere for dig æn din undine! Du gjør mig rædd.

Langfred. Så? Hvad tror du undinen er for mig?

Lydia. En opera-tekst! En mængde motiver. Et inspirationstema! Uttømmeligt kanske; men deri er ikke du og jeg.

Langfred. Jo, så sikkert som at der er vor natur! For pokker, det er da den som har valgt! Har valgt nætop dette! Senere vælger vi kanske annet og møtes i det. Kanske! Men nu er vi her! Således forløses vor natur! Således utvider den sig. Det står fast! Ikke sant?

Lydia (*hvisker*). Kanske. — Tildels.

Langfred. Hvad er undinen annet æn selve havet? Et digt om havet? Havet, som vil i land, uroen omkring det faste? Husk at havet spejler også himlen; husk det! Spejler også himlen. For en længsel, du? Hvor må det ikke — hvor må ikke havet se tungsindig in i uendeligheden? Ikke sant? For en længsel? Landet kan det ikke rokke, himlen kan det ikke nå.

Lydia (*hvisker*). Nej.

Langfred. Men det er jo musikken, kjære! Musikken omkring livet. Som havet omkring landet. Det som går ut fra det på eventyr. Fortsættelsen likesom. Det som ikke kan holdes. Ikke inhæntes. Men heller aldrig få ro.

Lydia (*hvisker*). Undinen.

Langfred. Undinen, som rækker hænder mot himlen efter mere! Spejler himlen, men har den ikke. Derfor utover! Utover fra alt fast og uopnåeligt. Både omslynger og flygter. Ikke sant? Både attrår og viger.

Lydia (*har rejst sig i sætet, sitter, vil dra ham til sig*).

Langfred (*rejser sig*). Altid på grænsen! Mellem kjænt og ukjænt. Længer æn den selv vet, går musikken. Når alt er sagt, fortsætter musikken. Men den ænder i det som heller ikke den kan sige.

Lydia (*har også rejst sig*). Langfred!

Langfred. Forklarer og sætter gåder. Øjnene fulle

av himlen vander den tilbake i sig selv og hulker. — Å, der er øjeblik så forfærdelige at jeg kunde kaste mig bakover fra alt, jeg også. Som bølgen, skumknust. — For jeg når ikke! Jeg når ikke!

Lydia (*in til ham*).

Langfred (*da han samler sig*). Nej, gråt ikke! Dette gjæller mig, ikke dig!

Lydia. Os begge!

Langfred. Gråt ikke! Jeg vilde bare du skulde skjønne det er ikke så lite ænda, når jeg kaller dig «undine».

Lydia. Jeg har denne angst. Ta den fra mig! Ta mig op til dig! La mig få være med! Gjæm mig hos dig!

Langfred. Jeg slipper dig aldrig.

Lydia (*lidenskabelig*). Å, Langfred! — Det navn har du fåt for min skyll. Du skal gi mig den lange fred. (*Trykker sig tæt in til ham.*)

Langfred (*fortrolig, idet han ser henne in i øjnene*). Tror du ikke jeg forstår —?

Lydia. Fra jeg var seksten år — å før, længe før! sat jeg deroppe på podiet, spillte, spillte . . . og tænkte: Bare nu en kom og tok mig og bar mig bort! Til et overskygget sted! Så ingen så mig og jeg ingen. Det tænkte jeg, mens jeg sat og spillte. Men der kom ingen.

Langfred. Lydia! —

Lydia. Der kom nok — men ikke den som kunde bære mig bort. Ikke du!

Langfred. Undine — som du har kjedet dig? Ikke sant?

Lydia. Å —!

Langfred (*fortroligere*). Og gjort gale streker —? Ikke sant? Av kjedsomhed? Ikke sant?

Lydia (*løser sig raskt*). Vet du noget? Har du hørt —?

Langfred. Ikke det bitterste! Nej, jeg skjønner det.

Lydia. Du skjønner det!

Langfred. En kan ikke spille som du uten at ha hat . . .

Lydia. . . . stærke længsler, Langfred!

Langfred (*som før*). . . . Mere æn længsler! Ikke sant? Dengang jeg først hørte dig, tænkte jeg —, ja, vet du hvad jeg tænkte?

Lydia (*svarer ikke*).

Langfred. «Hun der har dukket dypt! De energiske grebene ned i det hemmeligste, de har hun ikke for intet. Hun der har været i suget selv, hun. På vej at gå til bunds. Hjerteskræk!»

Lydia. Å —!

Langfred. Men hun har kravlet sig op igjæn. For en kraft!

Lydia. Den fik jeg, da jeg så dig!

Langfred. Nej — du så mig ikke.

Lydia. Jeg så dig, straks du trådte in! Tror du jeg kan ta fejl av sådant?

Langfred. Du så mig ikke! Det står fast! Du så slet ikke op. Jeg stod og ventet på det.

Lydia. Så kjænte jeg at du var der! Når jeg spiller, fornemmer jeg alt.

Langfred. Det kan være.

Lydia. Å, Langfred! Det blev dog som jeg hadde drømt! Jeg sat og spillte, og så kom du! Kom og tok mig og bar mig bort. Til et overskygget sted. (*Lægger sig in til ham.*) Nu skjønner jeg hvorfor det ikke kunde håndt før. Du er jo yngre æn mig. — Det gir mig ofte slik angst, det også.

Langfred. Av os to er du den yngste, den stærkeste, den villeste!

Lydia (*kaster sig om hans hals med et let skrik*).

Langfred. Er det ikke sant, kanskje?

Lydia (*hvisker*). Det utretter kjærligheden, Langfred!

Langfred. Så den gjør det?

Lydia. En blir større på den! Det er ikke annet vi vil, når vi ælsker, æn selv at bli større.

Langfred. Som du er vis idag!

Lydia. Du kunde da ingen annen ælske æn en som gav dig musik? Mere musik?

Langfred. Nej.

Lydia. Ser du? Hun må være musik, den du ælsker.

Langfred. Det må hun. Men det kan hun være uten at spille.

Lydia. Hun kan være musik uten det?

Langfred. Det kan hun.

Lydia. Tror du?

Langfred. Jeg vet det.

Lydia. Har du truffet nogen som —

Langfred. Det har jeg. Å, flere!

Lydia. Som gav dig musik? Uten at kunne musik!

Langfred. Javisst! — Hør — æn om du nu var oplagt?

Lydia. Til at spille?

Langfred. Ja? — Å, spill litt!

Lydia. Nætop som du siger mig at det er ikke noget det at kunne spille?

Langfred. Det var ikke hvad jeg sa. — Men er det ikke muligt at tale om annet æn os selv?

Lydia. Det er det visst.

Langfred. Ja, unskyll mig! Men jeg pines av noget jeg ikke fik sagt dig igår. Jeg vilde ikke det skulde forstyrre os. Første gang.

Lydia (*angst*). Hvad mener du?

Langfred. Jeg har ikke arbejdet. Jeg kan ikke mere arbejde.

Lydia (*forskrækket*). Du kan ikke arbejde?

Langfred. Jeg kan ikke!

Lydia. Du? — Du som er rikere æn alle de andre tilsammen!

Langfred (*hæftig*). Si ikke sådant til mig! — Unskyll mig! — Sist vi var sammen, fik jeg så mange idéer. Det er sant. Jeg har aldrig været rikere. Men jeg kunde ikke gjøre noget ut av dem. Jeg fik ikke ro til det.

Lydia. Du rejste jo for at få ro?

Langfred. Men jeg fik ikke! Jeg kan ikke mere arbejde ! — Kanske har æmnet også nogen skyll. Det har ikke full sanhed for mig. Og så er det så ensformigt. Bare denne længsel, denne uavsladelige længsel —

Lydia. — efter en sjæl, Langfred! Til højere liv.

Langfred. Javisst. Men det vender allevegne tilbage til den samme ændeløse hiving — som hos Wagner. Og det ligger ikke for mig.

Lydia. Ingen, ingen kan variere et æmne som du!

Langfred (*fortvilet*). Si ikke sådant til mig.....!
— Du skal få den hele sanhed. Når jeg er borte fra dig, går alt op i længsel efter dig. Og når jeg er hos dig —

Lydia (*raskt avbrytende*). La os gå til flygelet!

Langfred. Ja, la os det!..... Hvis jeg nu tør —?

Lydia. Tør?! Det var jo hvad du vilde?

Langfred. Jeg skal si dig..... (*Tar i lommen.*)
jeg har noget med.

Lydia (*iler til flygelet*). Og det sa du ikke straks?!

Langfred. Jeg føler mig ikke trygg! Det er visst ikke —

Lydia (*har åbnet flygelet*). Kom nu! (*Slår nogen takter an av hovedæmnet i «Undinen».*) Husker du —?

Langfred (*bestemt avbrytende*). — Nej! Jeg vil ikke! Det er ikke på højde med det der. (*Putter manuskriptet dypere i lommen.*)

Lydia (*rejser sig, går hen til ham og siger ømt*):
Langfred!

Langfred. Du vet ikke som jeg har hat det vondt.

Lydia. Og du skrev ikke til mig. Så var jeg jo kommet!

Langfred. Jeg vilde ikke tilstå det. — Ikke sant?
Og så var jeg ikke klar.

Lydia. Takk for det du så tydde til mig! Likevel!
Du skal ikke bli skuffet! — En bred, bred stillhed vil jeg skape om dig. Som bodde du i en skog. I en stor skog, Langfred.

Langfred (*opmærksom*). Hvad mener du med det?

Lydia. Hele kunsten er at komme alene. Væk fra alt utenom.

Langfred. Naturligvis!

Lydia. Sist kunde vi ikke. Hele tiden gik tapt med det. Med hvad vi skulde finde på for at bli alene. Det var det som gav uroen. — Skjønner du ikke det?

Langfred. Kanske —? Ja, vet du —

Lydia (*avbrytende*). — La os rejse, Langfred! — Ja, der gis ikke noget annet! — Du og jeg, jeg og du — og stillhed, stillhed, ingen, ingen andre og intet annet, så skal du se!

Langfred. Ja, gid det gik! — Jeg er kommet langt ned!

Lydia. La os rejse, Langfred! — Å —! Å, gå med mig i byen! Nu straks?

Langfred. I byen?

Lydia. Jeg bare springer in og klær mig om, så går vi ut i byen og gjør os færdige.

Langfred. Hvad har byen med det at bestille?

Lydia. Jeg skal dog ha litt til min rejssegarderobe!

Langfred. Har du ikke nok garderober!

Lydia. For rejsen? Nej.

Langfred (*ler*). Vi som skal bort for at være alene —?

Lydia. Du skjønner visst ikke hvad en garderobe er, du?

Langfred. Jo! Mange kufferter! Store, uhåndterlige bæster! Fandens hæfte!

Lydia. Men der er noget i alle de kufferter som kan bli til kunst. Omtrent som dine notepakker. — Svar mig: hvad vet en maler?

Langfred. En maler? — I regelen ikke stort.

Lydia. I sin kunst mener jeg; i sin kunst?

Langfred. Å! — Jeg tænker: en del om tegning og om farver...

Lydia. Og en billedhugger?

Langfred. En del om linjer og former.

Lydia. Og en musiker?

Langfred. Hvad skal dette...?

Lydia (*avbrytende*). Og en musiker?

Langfred. Nu — en del om klang og...

Lydia. En garderobe er alt dette tilsammen! En del av os selv — at sige, når vi har den på. Og vi selv, du? Vi selv —

Langfred (*kysser henne*). Henrivende! — Jeg går med dig! (*De står nede ved døren til højre.*)

Lydia. Nu er du varmere.

Langfred. Finner du?

Lydia. Ja, ikke som du skulde være! — Du — at ælske en som dig, gir angst. Kan du sige nej til det?

Langfred. Ja.

Lydia. Jeg vil ikke smigre dig med at forklare dig det.

Langfred. Farvel da! (*Går.*)

Lydia (*hvisker efter ham*). Du må ikke la din onkel vite om det!

Langfred (*vænder sig leende*). Naturligvis måtte onkel komme til slut! (*Går.*)

Lydia (*som nu står ved døren til højre*). Går du den vej?

Langfred. Er der nogen annen? — Som er fri? —

Lydia (*glir baklængs ut til højre*).

Langfred (*efter*).

Tæppet.

TREDJE HANDLING

Et mindre rum i samme hotel. Dør i bakgrunnen. Til højre for den en seng med skjærmbært foran. Fremfor den en ret stor opslået kuffert, en hatæske. På en stol et rejsetæppe, oppe på det er sat en mindre toiletkuffert, en hat ovenpå den igjæn. Længer frem et stativ og på det en kuffert for noter. Der ligger noter på gulvet ved siden av. Ved kufferten står Langfred Kann og sorterer noterne. Somme slænger han væk, andre lægger han med omhu i kufferten. På den motsatte væg (til venstre altså) toiletbordet, et klæs-skap. Ute på gulvet et bord med stoler til. Længst fremme en dør.

FØRSTE MØTE

Det banker på døren til venstre.

Langfred. Kom in!

Dr. Kann (*kommer in; han har en liten æske i hånden*). Nå —? Du pakker?

Langfred (*ivrig*). Det er en del noter som har ligget igjæn her siden sist. Somme tider må de sorteres. (*Fortsætter arbeidet.*)

Dr. Kann (*har gjort en tur op til den store kuffert; nu over til klæs-skapet, som står halvåpent. Han ser in*). Du har jo tømt klæs-skapet også?

Langfred. Jeg kom igåraftes. Og har ænnu ikke pakket ut.

Dr. Kann. Her har jeg noget til dig. (*Langfred vænder sig.*) Du vet vi kunde ikke finne din fars signet —.

Langfred (*glad*). — Har du funnet det?

Dr. Kann. Det var gåt i stykker. Din far hadde nætop sendt det væk for at få det gjort i stand, dengang han blev syk. Men kobberstikkeren hadde forlagt adressen. Det blev ikke krævd, og han visste ikke hvem det

tilhørte. Så får han tilfældig en bestilling av mig — og ser samme segl. Sådan kom det frem igjæn. Her er det!

Langfred. Inderlig takk! Noget kjærere kunde du ikke bringe mig. (*Han har tat det op av æsken og læser i det:*) — Laboremus! — Der er det!

Dr. Kann. I vort segl.

Langfred. Jeg håber i vort blod.

Dr. Kann. Du vet jeg er her ikke alene. Jeg har en ung pike med.

Langfred. Som du hæntet i London? En Amerikanerinne?

Dr. Kann. Nej, hun har opholdt sig i Amerika; men hun er norsk.

Langfred. Og taler Norsk?

Dr. Kann. Javisst. Hun er ganske ung. Bare sytten år.

Langfred. Ja, hvad hun? — Jeg har så liten tid.

Dr. Kann. Det har du?

Langfred. Ikke sådan at forstå! — Hvad er det med henne?

Dr. Kann. Jeg kom til at fortælle henne fabelen i din «Undine». — Du har vel ikke noget imot det?

Langfred. Nej!

Dr. Kann. Vet du hvad hun så sa?

Langfred. Nå —?

Dr. Kann. «Den synes mig noget ensformig.»

Langfred. Den syttenårige! Men det har hun ret i! Er hun klok?

Dr. Kann. Nokså ejendommelig. «Jeg vet hvad en undine er,» sa hun. «Jeg kunde fortælle ham om én.»

Langfred. Hun? — Hun mener fra et eventyr?

Dr. Kann. Nej, fra en virkelig begivenhed. «Det kunde vænde op og ned på hele hans plan,» sa hun.

Langfred. N—å?! Du har vel hørt det? Kan du ikke fortælle mig det?

Dr. Kann. Vil du ikke heller høre henne selv?

Langfred. Ja, kan jeg det?

Dr. Kann. Naturligvis.

Langfred. Men når? Nu straks!

Dr. Kann. Hvorfor ikke? Kan hun ikke komme herin?

Langfred. Går det an?

Dr. Kann. Du tror hun er rædd? Amerikanerinne og norsk på én gang!

Langfred. Formodentlig er det jeg som må være rædd?

Dr. Kann (*idet han går*). Heller det. Hun er innenfor her. (*Han går til døren.*)

Langfred (*skynder sig at bringe litt orden tilveje.*)

Dr. Kann (*høres sige utenfor døren*). Kom bare med! (*Straks efter ser vi:*)

Borgny (*i en sort kjole med kniplingskrave over og med kniplingsmanschetter, frisure o. s. v. som på portrættet fra annen handlings første del*).

Dr. Kann (*følger*). Må jeg forestille Miss Auclair — min nevø, Langfred Kann.

Langfred. De ser Dem så om, frøken?

Borgny. Jeg trodde her var et piano.

Langfred. De spiller?

Borgny. Ikke stort. Men jeg tænkte De spillte?

Langfred. Jeg er her bare på gjænnemreise.

Borgny. De skal rejse?

Langfred. Ja. — Ja, ikke straks!

Borgny. Jeg hadde glædet mig så til at høre en komponist spille. (*Det banker på døren til venstre.*)

Langfred (*ærgelig*). Hvem kan nu det være?

Dr. Kann. Å, det er visst til mig. Tillater du? (*Går mot døren, åpner den. En tjener med et kort på en bakke.*)

Dr. Kann (*ser på kortet*).

Tjeneren. *Cette personne dit que monsieur l'attend.*

Dr. Kann. *C'est bien.* — Å, unskyll! (*Går, tjeneren efter.*)

Langfred. Behager ikke frøkenen at sitte ned?

Borgny. Takk. (*De setter sig på hver sin side av bordet.*)

Langfred. De har jo noget at fortælle mig?

Borgny. Kan jeg begynne?

Langfred. Som De vil.

Borgny. Jeg ønsker at fortælle Dem om noget som er hændt i min slægt. En dame, en av de ædleste kvinder som har levd, blev meget syk. Hun sat i sin stol eller lå i sin seng, hun kunde ikke mere, ikke spille, som var det kjæreste hun visste, og ikke lenger ha sin datter hos sig.

Langfred. Hvorfor kunde hun ikke ha sin datter hos sig?

Borgny. Sygdommen var smitsom.

Langfred. Al

Borgny. Denne længsel efter musik, og efter dat-teren, forværret sygdommen. Lægerne fant på at hun i det minste skulde høre musik. Familien bodde på landet men var meget rik. Så averterte de gjennem musikbureauerne efter en udmærket pianistinne.

Langfred. Sygdommen var jo smitsom?

Borgny. Derfor varte det længe før nogen mældte sig. Men så var der en som turde.

Langfred. En dygtig en?

Borgny. En overmåde dygtig. En med ry sogar.

Langfred. Dette interesserer mig: Musik som læge-dom! — Hvordan gik det?

Borgny. Udmærket! Hun rent betok. Der var ved hennes person og ved hennes spill noget — noget som hypnotiserte. Den syke levde op igjæn, appetitten tok til, søvnen kom. Livsmotet vokste, så lægerne fik håb. Der gik ord av det! Her hadde musikken virkelig gjort et under.

Langfred. At musikken har lægekraft — hvem kan tvile om det?

Borgny. Foruten den syke var der en til som hørte på. En sky mann, skjult i en krok.

Langfred. Den sykes mann?

Borgny (*nikker*). De hadde levd ensomt derute på godset, disse to. Han vilde ha det så, og hun føjde ham, skjønt hun selv var livlig av sinn, riktig munter.

Langfred. Han var en særling?

Borgny. En passiv natur. Han levde mest med sine tanker. Og med naturen. Han ælsket musik, han også. Nu frydet han sig over spillet, og især over at hans

hustru kom sig. Han beundret kunstnerinnen, hans taknemlighed kjænte ingen grænser. Det så hun — og det benyttet hun sig av.

Langfred. Til at overliste ham —?

Borgny. Hun hadde mange midler. Og han slet ingen erfaring. Så han var let at ta.

Langfred. Hvad siger De?

Borgny. Hun vilde ikke lenger helbrede hans hustru, hun vilde ha henne av vejen. Hun vilde ha hennes plass!

Langfred. Men den syke —?

Borgny. Forstod alt. Å, straks! En åndig, sensitiv natur.

Langfred. Og talte ikke?

Borgny. Det vilde heller ikke jeg ha gjort. — Snart kunde hun heller ikke.

Langfred. Hvorledes?

Borgny. Den andre tok jo kræfterne fra henne. Tommevis! Med sine ønsker, med sine øjne. Med sin musik. Hun vændte også musikken mot henne!

Langfred (*rejser sig*). Nu har jeg aldrig —!

Borgny. Den stakkars syke hadde fortrolighet til en av lægerne fra gammelt. Men han hadde været borte. Da han kom tilbake, kunde hun ikke lenger si noget. Hun skrev. Et par linjer nu . . . et par linjer da . . . og bad om at få dø.

Langfred (*stille*). Og døde?

Borgny (*nikker*).

Langfred. Æn at være så hjærteløs! At bruke musikken således?! (*Gjør en swing bortover.*) — Dette skulde De ikke ha fortalt mig. Jeg er av dem som aldrig mer blir det kvit.

Borgny (*rejser sig, rolig*). Det skal De heller ikke bli.

Langfred (*stanser op*).

Borgny. Her har De jo undinen!

Langfred. Undinen —? Dette?

Borgny. Så mørk, så lidenskabelig. Hun har farve av sit element.

Langfred. Det har hun også hos mig! Tvil ikke om det. Men så kald?

Borgny. Bølgen er kold.

Langfred. Hun elsker. Og hun vil op.

Borgny. Ja. Men når noget kommer i vejen, dræper hun.

Langfred (*i et glimt*). Naturligvis —! Altså: han skal være gift?

Borgny. Ja.

Langfred. Den undinen elsker, skal være gift? — Undinen — undinen ser dem en morgen sammen på stranden. Javisst: ser dem omfavne hværandre. Da beslutter hun at dræpe. Straks! — Pinedød!

Borgny. Så insmigrer hun sig for hende, lokker.

Langfred. Drar hende til sig, kamp, den mørke røst og den hvite! Og åndekorene! De fra havet, og de fra værdenen ovenover. For farver!

Borgny. Men da må han ikke mere ville vite av hende?

Langfred. Det står fast! Naturligvis! Undinen har krænket love hun ikke kjenner. Stængt for sig den værden hun vil op i. Forstår intet.

Borgny. Så støtes hun vel tilbake i havet?

Langfred. Tilbake i havet. — Formerne blir større, og de to uforenlige elementer... (*Mere for sig selv.*) Dette vil jeg straks fortælle.

Borgny. Ja, De arbejder jo sammen med en?

Langfred. Nej, det gjør jeg ikke. Jeg arbejder alene. Men jeg har en jeg rådfører mig med. En stor pianistinne. (*Han stanser ved ordet.*) Hende vil jeg fortælle det til. (*Med rask overgang.*) — Og De er bare sytten år?

Borgny. Nej, jeg er mere. Jeg er sytten år og tre måneder.

Langfred. Ja, det kunde jeg tænke — at De var mere.

Borgny. Jeg vilde gjerne sige en ting til?

Langfred. Hvorfor bare én?

Borgny. Fordi jeg kan ikke flere. — Han — ja, han som undinen elsker, må være en sværmer.

Langfred. Sådan har jeg det. En natursværmer.

Borgny. En digter, en musiker f. e.?

Langfred. Hvorfor?

Borgny. Jo, sådanne folk er lettere at ta.

Langfred. Og De er bare sytten år og tre måneder?

Borgny. Og fem dager.

Langfred. Ja, det kunde jeg tænke! For sytten år og tre måneder var altfor lite. — Har De slet ikke mere at sige?

Borgny. Bare det ønske for Dem, at der De arbejder, må der være ren luft. — Farvell!

Langfred. Et meget beskedent ønske.

Borgny. De kan ikke forlange mere av en som bare er sytten år, tre måneder og fem dager. (*Hilser.*)

Langfred (*samtidig*). Og fem dager! Jeg gad vite om der ikke skulde være nogen timer til?

Borgny. Jeg skal gå in og regne efter. Når jeg har gjort det, må jeg så få komme igjæn?

Langfred. Ja, naturligvis!

Borgny. Så fik jeg kanskje med det samme høre hvad Deres dame siger til forandringen? Ja, De fortæller henne vel historien?

Langfred. Kan De spørge! Det er altså ikke mere?

Borgny. Nej, takk. Det er nok. (*Hilser igjæn.*)

Langfred. På gjænsyn altså! (*Følger henne til døren. Vænder sig strålende.*)

ANNET MØTE

(*Det banker på døren i bakgrunnen.*)

En hoteltjener. *Madame Wisby fait demander, si monsieur peut l'accompagner en ville pour faire des emplettes.*

Langfred. *Annoncez-moi à Madame Wisby. Dites que j'ai à lui parler.*

Hoteltjeneren. *Madame Wisby est là. (Han skyver døren helt op; den har ikke været lukket.)*

Lydia (*sees i elegant spaserdragt. Hun drar nætop sine hansker på. Tjeneren går. Lydia trær in.*) Hvad er kommet i vejen? Dr. Kann?

Langfred (*idet han går op og lukker*). Nej, nej, nej! — Noget helt annet! Helt, helt annet! (*Kommer.*)

Det gjæller undinen. Hun er blet mere naturmagt. Det sentimentale er væk! Frygtelig er hun blet! Større!

Lydia. Et andet sujet?

Langfred. Nej, det gamle, men utvidet! — Han som undinen forælsker sig i, han som skal hæve hende op, han har en hustru.

Lydia. Han skal være gift —?

Langfred. Vænt nu! Tusen ganger bedre! Vænt bare! — Undinen ser dem sammen på stranden —

Lydia. Ham og hustruen?

Langfred. Ham og hustruen. Ser hustruen kjærtegne ham. Ser ham omfavne hustruen. Ser dem gå bort sammen med armene om hværandres liv. — Du kan tænke dig hennes raseri? Ikke sant?

Lydia. Men dette er jo noget —

Langfred. Nej, vænt nu! Så først begynder det egentlige! En undine — en undine vil frem, hun. Villt frem. En undine tåler ingen modstand. Hele hennes hær er omkring hende. Næste gang hustruen er på stranden, lyder lokkesange allevegne fra. Lokkesange! Og midt op af disse lydbølger stiger så undinen selv. Denne mørke store røst — du kan høre den, ikke sant? — Den forkynner naturen. Forkynner sundheden for hustruen, som er sykkelig og matt. Helbred skal stryke in over hende fra havet! Kom, synger koret, allevegne fra. Lokkende, lokkende. Kom, så blir du din mann til behag, synger undinen. I min favn venter sundheden dig.

Lydia. Hun dræper hus—? (*Stanser.*)

Langfred. Det slår dig — ikke sant? Det åpner nye vidder! Hun vet jo ikke hvad hun gjør; hun er undine. — Så kommer han, nætop som det sker. Hans fortvilelse først, så hans avsky, hans had! Og undinens forfærdelse. Hun forstår det jo ikke! — Så korene! De store korene — nu vokser de! Undinens kor, som kjæmper hennes sak, og vil løfte hende op. Og den moralske værdens kor! Å, som de nu samler sig! De stormer til, de styrter henne og hennes under torden og forfærdelse! — Tilbake i havet! — — — — (*Sagte.*) — Jeg synes ikke jeg har tid til at vente!

Lydia. Hvordan har du fallt på det der? — Du har ikke læst det?

Langfred. Nej — en historie som blev fortalt mig nættop nu — den har skapt det! En virkelig begivenhed. Græsselig.

Lydia. En historie —?

Langfred. En historie om en syk hustru som var så musikalsk. De tænkte: Kanske musikken kan helbrede! En sublim idé, ikke sant? Og så hændte de en stor pianistinne en pianistinne til henne. Hun skulde daglig skjænke i denne styrkedrik. — Og det gjorde hun med underbar virkning. Den sykes kræfter vokste. Vokste i musikken. Som blomster de bærer op av kjælderens og sætter i varm luft.

Lydia. Det var jo prægtigt.

Langfred. Prægtigt? Du sier prægtigt? Vet du hvad hun gjorde?

Lydia. Pianistinnen?

Langfred. Hun dræpte henne! — Tænk, du, at kunne helbrede med musik, og så bruke den til at dræpe med! Hun vændte den om! Hun tok mannen! Hun myrdet henne som lå der, avmægtig. Med tusen hemmelige kunster.

Lydia. Hvem — hvem har fortalt dig det? Dr. Kann?

Langfred. Onkel? Ikke ett ord har han sagt. Ikke det allerminste! Dette med onkel blir en fiks idé! — — Tænk dig nu orkesterføringen omkring denne nye, hvite røst! Avmagtsens rop, uskyllens hvite klage! Og så naturkulden som den går under i! Den mørke røst.

Lydia. Men sådan kan det umulig være gåt til.

Langfred. Hvad mener du —? Hvad taler du om?

Lydia. Henne — henne som de skal ha dræpt.

Langfred. Den syke? Hvordan faller du på det? Hvordan er det gåt til?

Lydia. Hvad vet jeg? Hvem kan også vite det? Skjønner du ikke de har narret dig?

Langfred. Nej. — Hvem fanden skulde også ha interesse av det?

Lydia. Denne bleksottige kvinne som de vil dra in

i din opera! Hvad har hun der at gjøre? I naturmagternes hjem? Hun, den syke? Male «hvitt», siger du. Det blir gustent «hvitt», det. Måne — måne!

Langfred. Du tar parti mot henne?!

Lydia. Når der står en mann imellem? På den ene side en kvinne som hverken kan leve eller dø. På den andre en sund og sterk en. Vil du jeg da skal ta parti med den syke?

Langfred. Men Lydia —?!

Lydia. Du vil tvinge mig til det?! Til at ha medlidenhet med henne som ikke kunde være hustru. Og vel ikke hadde været det på mange år.

Langfred. Hvorledes vet du det?

Lydia. Du sa det jo!

Langfred. Jeg?

Lydia. Eller jeg så det for mig, mens du fortalte. Det følger jo av sig selv.

Langfred. Du bare glømmer én ting: Hun, den andre, pianistinnen, var kommet der for at helbrede. Helbrede den stakkars syke med sin musik.

Lydia. Og mens hun gjorde det, fik mannen attrå til henne. — Det er da til at forstå, synes jeg.

Langfred (*sees at ha møje med at bekjempe sig. Ændelig siger han:*) Men når hun mærket det —?

Lydia. Ja, hvad så? Jeg vet ikke hvad skedde. — Men jeg tænker mig at hun tok ut sin ret.

Langfred. Sin ret? Mener du rovdyrets ret?

Lydia. Går det ikke an at tale om dette — om dette som hverken angår dig eller mig — at tale —

Langfred. — rolig om det? — Orker du det, så vær'sgo! (*Stillhed.*)

Lydia. Du elsker bare de lykkelige, Langfred. De som har sine kræfter i orden. Så de overalt passer in.

Langfred. S—å? Det var derfor undinen blev min første kjærlighed? Fordi hun har sine kræfter i orden?

Lydia. Nej; det kan ikke siges.

Langfred. Jeg tror heller ikke det kan siges. — — — Men det var jo egentlig ikke om dette. Det var operaen. Du har imot ændringen?

Lydia. Har imot den? Det er for lite: Jeg hader den! — Dette sentimentale juks!

Langfred. Sentimentalt? Dette?!

Lydia. Det blir jo en kamp mellom kjærlighet og moral! Som om vi ikke hadde nok av det!

Langfred. Jeg er ikke filosof —

Lydia. — Ikke jeg beller! —

Langfred. — men det forstår jeg da at her møter undinen hvad menneskene har vunnet. Kunde hun fatte det, så hadde hun sjæl, hun også!

Lydia. Hvad skulde hun fatte?

Langfred. At menneskelivet går efter høyere love! Hun krænker dem og støtes tilbake. Kan du ikke høre havmyldret omkring henne, hvor det uforstående stormer på! Trosser! Og så svarene ovenfra, strålesvarene, de sejerslysende lansekast. Og tordenen!

Lydia. Det blir for stort for mig. — Det jeg forstod mig på, var hennes savn. Hennes smærte ved det hun levde i. Hennes længsel op til hvad hun ikke kunde nå. Hennes higen efter høyere livsform. Hennes tro på at nå den ved at vinne en manns sjæl. Og så del i livet gjennem ham! (*Hun bevæges.*)

Langfred. Det er der! Og det blir der, alt sammen!

Lydia. For at forrådes! For at kastes tilbake i det hun vil op av!

Langfred. Fordi hun vil nå det gjennem forbrydelse! Hun bryter den høyere verdensorden som hun vil op i! Det går ikke! Dette er det nye som kommer til.

Lydia. Forbrydelse —? Jeg ser ingen forbrydelse i undinen. Eventyret om undinen er den store naturlængsel. Den store kjærlighet til det ovenfor. Det som frælser, hvad så hender.

Langfred. Himlen i havspejlet. En drøm. En drøm frælser ingen.

Lydia. Jo, hvis den møtes av en like stor! Så stor en kjærlighet at den kan ta den sværeste synder op! Ta henne i sine armer og hviske: jeg skal to dig ren! Mine øjne skal gjøre det, de alene; så fulle av godt er de for dig. Alt du har skåret dig på til idag, skal smelte. Intet, intet skal kunne stå sig imot mine hender, når de stræk-

ker sig ut for dig. Jeg skal bære dig op blant englene. Så ælsker jeg at jeg kan det. Ja, hvis det forlanges; hvis vi ikke kan komme frem uten det — jeg skal dø forsoningsdøden med dig, med dig i mine armer, da slipper de os frem.

Langfred. Det der har også jeg læst om.

Lydia. Det er den store kjærlighed! Den var det jeg vilde du skulde digte. Den var det vi møttes i. (*Fortvilet.*) — Hvorfor så ikke holde fast, Langfred.

Langfred. Fordi det eventyr har sprunget itu for mig. I hundre tusen stykker!

Lydia. Hvorledes?

Langfred. Denne blanke havflate, denne blinde naturkraft, undinen som vil til himmels — når en for alvor skal til med det, så går det ikke! For da rejser alt sig imot som et menneske har nådd, som det føler og vet idag.

Lydia (*smærtelig*). Du kan ikke —?

Langfred. Ingen kan! Avstanden er for kolossal. Ikke én forvandling, nej hundre tusen i millioner av år må til før en slik når himlen! Ingen buestrøk kan utrette det! Det vil ikke lenger in i en moderne fantasi.

Lydia (*overgit*). Så har du sluppet undinen —?

Langfred. Dette var ikke undinen! Nej, hun som hjærteløst dræper for at nå frem — det er undinen. Det gir avstanden.

Lydia (*som før*). Så du vil ikke! Så du vil ikke!

Langfred. Tänk dig livet! Al digtning er da bare en forlængelse eller en forkortning av livet. Vi kjæpper intet annet.

Lydia (*oprørt*). Som om livet ikke har tusener som gjør værre ting for at nå op! Langfred! Langfred!

Langfred. Men de kommer ikke op!

Lydia. Det våger du at sige mig?!

Langfred. Ikke til himlen! Ikke til det som himlen er billede på for os! — Tänk dig om!

Lydia. Men hint hysteriske skelet som strækker sine knokler ut efter det levende liv — hører hun himlen til? Hun som gisper sin giftånde in i tilværelsen? Og vil ikke slippe! Tæringslystenheten? Skal hun til himmels? —

Skal livskraften, skal naturmagten fordrives av henne! Jeg hader henne. Ved Gud, jeg kunde hade dig også — når du glir in på slike avvejer, slimer dig til i slik sentimentalitet. Forræderi er det! Se ikke sådan på mig! Jeg kunde . . . jeg kunde . . .

Langfred (*forblir rolig*).

Lydia. Er dette dig, tænker du?

Langfred (*sagte*). Ja.

Lydia. Nej, det er ikke mig, Langfred! Det er bare min fortvilelse! Kan du forstå det, av mit sinnssyke snak må du forstå det som vor drøm var mig kjær! Og hvad det kunde være blet til, om vi to fik arbejde sammen — jeg mener ikke arbejde sammen, nej, om jeg bare fik være med! Tilgi mig hvad jeg har sagt. Det er jo intet annet jeg vil æn at holde fast. Holde fast at undinens store kjærlighed er av evighed og gir evighed. Hvorfor skal hun skuffes i sin tro, Langfred! — Du skal redde henne, Langfred — også litt for min skyll?

Langfred. Skal vi tale om det?

Lydia. Ja!

Langfred. For dette er jo ikke at tale om, det — vel?

Lydia. Nej! Tilgi mig!

Langfred. Så sætter vi os?

Lydia. Ja! (*Hun vil sætte sig.*)

Langfred (*peker*). Heller der!

Lydia. Alt som du vil! (*Hun sætter sig på den plass han hadde, da han talte med Borgny. Langfred på den Borgny hadde.*)

Langfred. Jeg er blet så klar! Nu skal du høre. — Det er jo fred for al sin længsel undinen søker — ikke sant?

Lydia. Jo, jo!

Langfred. Men det står fast — at tar hun hans, så har han ingen at gi.

Lydia. Men kjærligheden!

Langfred. Det er det samme med den! Han kan ikke ta den i sine armer som gjør ham kald.

Lydia. Er hun kald?

Langfred. Jeg mener den varme som efterhånden er kommet in i menneskelivet. — Den har hun ikke.

Den står hun utenfor. De er fra forskjellige værdener, han og hun. Tusen av år imellem dem.

Lydia. Hun føler ikke som han? Eller hvad mener du?

Langfred. Hun kan ikke føle som han!

Lydia. Om ikke i alt — hvad gjør så det?

Langfred. Tenk dig en mann som hadde en opgave. Og så en ved siden som la sig i vejen?

Lydia. Hvorfor skulde hun lægge sig i vejen?

Langfred. Vi har likesom et forspann. Altsammen blir til inne i vor fantasi. Længe før . . . længe før vi for alvor undersøger, samler, former. Men derinne i fantasien, deroppe på forspannet, der gjæller det! (*Som fra-værende.*) Der, der må . . .

Lydia (*bange, spænt*). Hvad? Hvad der?

Langfred (*bestemt*). Der må intet stanse, intet lede på avveje. Der må være ren luft! Der må være ren luft i stuernel!

Lydia. Vi talte om følelsen.

Langfred (*som før*). Fred må der værel! Og det blir der ikke, når to føler forskjellig. (*Rejser sig.*) — De vredladne åndekor ovenfra! De blir nu det største som jeg kan gjøre.

Lydia (*rejser sig*). Det største — det? At forvanske et stort antikt æmne? Med små psykologiske hakk! At ville modernisere en ærværdig marmorkolos? Som de har fisket op av floden, der den blev skuret av sandet og vandet i tusen år. — Du blir aldrig stor ved at gi dig hen til slikt.

Langfred. Og ænnu mindre, hvis jeg svinger min følelse.

Lydia (*rasende*). Dette kristelige . . . ! Er her nogen? Nogen som lytter ved dørene? (*Raskt opover til venstre. Viger med et hjerteskjærende skrik.*)

Borgny (*trær in*).

Lydia. Atter henne! (*Bent på.*) Hvem er du?

Borgny. Min mors datter.

Langfred. Hvad —?

Lydia (*mister hele sin styrke. Vænder sig og går langsomt. Vænder sig atter i døren og ser på Langfred. Går*).

Dr. Kann (*er kommet in. Lægger sin hånd på Langfreds skulder*). La det være forbi!

Langfred. Men dette skrik, onkel? Dette hjerteskjærende skrik?

Dr. Kann. Vil følge dig længe, — til det blir musik.

Langfred (*i stærkt oprør, vil svare, men ser Borgny og tier*).

Borgny (*generes*). Kan jeg nu gå til far?

Dr. Kann. Det må du. Jeg blir her. (*Da Borgny er gåt, kaster Langfred sig in til sin onkel.*)

Dr. Kann. Nu vil du kunne arbejde.

Langfred. Ikke straks. Å, ikke på længe!

Dr. Kann. Nej, nej. Men så meget bedre, når det kommer.

Tæppet.

PA STORHOVE
(1902)

DE HANDLENDE

Fru Margrete Ura, født Kann.

Dr. Ura, kemisk opfinner, hennes mann.

Hans }
Knut } fabrikkere, deres sønner.

Maria, gift med Hans Ura.

Dr. Kann, innenriksminister, Margretes bror.

Cecilie Kann, hennes niece.

Fru Josefine Ura, hennes svigerinne.

Matilde, deres datter.

Kaja }
Lena } dr. Uras gamle søstre.

Anton Dag, dr. Uras fætter.

To fremmede.

FØRSTE HANDLING

En højløftet og bred forstue ut mot en veranda i stor runding og med utsigt halvt mot en skogrik ås (til høyre) halvt mot sjø og øer (til venstre).¹ — Forstuen har en dobbeltdør ut mot verandaen og på begge sider av den høje vinduer, som nu er opslått. Op til verandaen fører på begge sider trapper, som man ikke ser; men man ser personer komme og gå i dem. — Inne i forstuen går (til høyre) en trappe op til annen etage. Til høyre to dører og to til venstre. — Møblementet lyst som forstuen selv. Det hele hyggeligt uten elegance. — Handlingen begynner en klar pinsedags morgen. Kirkeklokkerne kimer fjærnt fra høyre.

FØRSTE MØTE

(Fra høyre kommer op på verandaen Matilde med sin mor, Josefine Ura, under armen; begge bærer salmebøker. Tarvelig klædd, men propert. Både mor og datter er spæde skikkelser, moren med sky, store øjne. Hun lar sig leje av datteren. De går in i forstuen, og da de ingen ser, hen mot øverste dør til venstre, som står åpen. Innenfor høres)

Margrete Ura. Godmorgen, min kjære Josefine! *(Står i døren.)* Godmorgen, Matilde! I er på vej til kirken?

Josefine. Ja. Men vi vilde først se inom og sige glædelig pinse. *(De hilses og går fremover.)* Og takk for alt godt og dejligt! Og da især for alt godt du sendte over til os igår kvæll!

Margrete. Den som skal takke, er jeg. Bestandig jeg.

Josefine *(skamfull)*. Du skal ikke sige sådant, Margrete. Hvordan gik det os, når vi ikke hadde dig? Det er jo bare så altfor meget.

Margrete. Jeg takker for hver dag du er her. Jeg takker hver gang jeg tænker på dig. Hvergang føler jeg noget godt.

¹ høyre og venstre for tilskueren.

Josefine (*som før*). Nej, si ikke sådant! Jeg, som volder dig slik bekymring.

Margrete. Fordi du har så altfor beskedne tanker om dig selv.

Josefine. Jeg kjenner mig så unyttig.

Margrete. Er det da din skyll at du ikke orker mere?

Josefine. Jeg er til byrde for dere allesammen.

Margrete. Du kjære! at du ikke vil tro mig!

Josefine. Jo, nok det! (*Bevæget.*) Men hvorfor skal jeg ikke få død?

Matilde. Fordi vi vil ha dig hos os, mor! —

Margrete. Se, der har vi fåt det nye album, med alle de store fotografier.

Matilde. Av Storhove? Med de nye fabrikkbygninger?

Margrete. Ja. (*Går op til bordet midt i rummet. Der ligger et svært inbundet album, som hun slår op i.*) Her sitter din mor og du på bænken foran familiehuset.

Matilde. Nej det må jeg da se! (*Bort til henne.*)

Margrete (*raskt*). Hvordan er det med henne?

Matilde. Idag er hun svært tungsindig.

Margrete. For Guds skyll, Matilde!

Matilde. Ja, du kan tro jeg skal passe på!

Josefine. For en dejlig dag! Riktig en pinsedag. (*I det samme høres utenfor til højre en fjærn støj. To kvinneøster og en mannstøst i vrede mot en annen mannstøst, som ler.*)

Josefine (*i stor forskrækkelse*). Der bryter det løs igjen. (*Matilde iler til henne.*)

Margrete. Hvad vil dette sige?

Cecilie (*viser sig i det samme oppe i trappen*). Å, tante!

Margrete. Ja, hvad er det, barn?

Cecilie. Det er dr. Ura med fanen! (*Hun iler ned av trappen.*)

Margrete. Hvad vil det sige? Med fanen?

Josefine (*forskræmt*). Han har latt gjøre en fane.

Matilde. En rød papirfane, og på den har han malt med hvite bokstaver: «Familien!»

Margrete (*i utbrudd*). Men —!

Cecilie (*på verandaen*). Han foran, de efter, allesammen!

Matilde. Når han stikker den fane op, blir de rasende.

Margrete. Det fortænker jeg dem da ikke i. Avskyeligt! (*Nu blusser sjæven op påny og nærmere.*)

Josefine. Å, de kommer hit? Hvor skal jeg hen?

Cecilie (*fra verandaen*). Nej, nu går de andre hjem over broen. — Dr. Ura kommer hit!

Josefine (*iler hen mot de andre*). Jeg vil ikke møte ham. Matilde! Jeg får denne skjælvingen!

Matilde. Kom herin, mor! (*Ut til højre.*)

Cecilie (*til Margrete, som vil efter*). Nej, tante, nu skal du rigtig ta ham!

Margrete. Pinsedags morgen? Nej, mit barn. (*In ad samme dør.*)

Cecilie. Ja, alene vil jeg ikke træffe ham. (*Efter.*)

Dr. Ura (*kommer over verandaen fra højre. Han har en stor grøn skjærm over øjnene; er iført en flækket laboratoriebluse. Han er barhodet; håret sort, svært og lurvet. Over skuldrene en stang med en langagtig rød papirfane på. I den ordet «Familien». Han høres sige utenfor meget klart*): Nu tænker jeg nok de skal slutte med at lægge sin morgenpromenade til laboratorieparken. (*Han kommer in på verandaen, litt bakefter ham:*)

Maria. Her er jo ingen?

Dr. Ura (*som først stanset, går nu nedover. Han ser op efter trappen, roper højt*): Er her nogen? (*Ingen svarer.*) — — Jeg vilde bare syne dem fanen min! (*Vifter med den, går til begge dører til venstre, siger ved den øverste:*) Er her nogen? (*Vænder sig fra døren, slænger fanen fra sig på gulvet:*) Skidt i den!

Maria (*som stod igjæn på verandaen, iler til*). Nej, nej! Den skal vi gjæmme — til en annen gang. (*Tar den op og går in med den gjennem nederste dør til venstre; straks ut igjæn.*)

Dr. Ura. Hvor gjorde du av den?

Maria. Stak den bak skapet.

Dr. Ura. Kom nu, så skal du få se hvad jeg holdt

på med, da familie-skrapet kom i parken. Du kan tro det er interessant! (*Går.*)

Maria. Ja, det vil jeg så forførdelig gjerne. Jeg vet ikke noget morsommere. (*Efter ham på verandaen og ut til høyre.*)

ANNET MØTE

Cecilie (*stikker hodet in*). Frit farvand! (*In; de andre efter.*) — Å, hvor han skulde hat. Og den Maria!

Matilde. Så går vi til kirke, mor!

Josefine. Er du sikker på vi ingen møter?

Cecilie (*som står på verandaen*). De andre er längst over broen; og dr. Ura er på vejen til laboratoriet igjen.

Josefine. Ja, så tør vi vel gå. (*Stikker sin arm under datterens.*) Godmorgen, mine kjære!

Margrete. Jeg skulde ønske jeg kunde følge med.

Josefine. Ja, gjør det!

Matilde (*samtidig*). Å ja, gjør det, tante!

Cecilie. Nej, tante — jeg må få tale med dig!

Margrete. Haster det så, barn?

Cecilie. Ja svært.

Josefine. Så farvel, da!

Matilde. Godmorgen!

Margrete. Velkommen igjen! Idag spiser vi alle sammen herinne. (*Peker mot venstre, øverste dør.*)

Josefine, Matilde. Takk!

Margrete. Klokken 1.

Josefine (*stanser*). Men hvorledes skal det gå, når dr. Ura træffer hele familien —?

Margrete. Det skal gå udmærket. (*De andre ut til høyre.*)

TREDJE MØTE

Margrete (*hen til albumet igjen*).

Cecilie. Tante, jeg trodde alle disse stakkarer i familiegården var av hans slægt — og ikke av vor?

Margrete. Det er de også. Med untagelse av Jose-

fine. Men hun var jo gift med hans bror. Den drukkenbolten!

Cecilie (*ler*). Jeg har aldrig hørt nogen behandle sin slægt således?

Margrete. Hvis de var av min familie, tror jeg han var snillere.

Cecilie. Han skammer sig over dem? Eller hvad er det?

Margrete. Litt av hvært. Men det underlige er at det var ikke så før.

Cecilie. Nej. Det så jeg jo sist. Er det nyt?

Margrete. Aldeles nyt. Et av hans mange stemningsomslag.

Cecilie (*mistænksom*). Nogen har satt det i ham —?

Margrete. Jeg tænker det.

Cecilie (*som før*). Hvem?

Margrete (*idet hun slår albumet igjæn*). Jeg ønsker ikke at vite det. — Hvad var det du vilde mig?

Cecilie (*efter litt*). Jeg vil rejse, tante!

Margrete (*højest forundret*). Du vil rejse, barn? — — Hvad betyr det?

Cecilie. Ja, spør mig ikke, tante. — Men jeg vil rejse.

Margrete. Så snart?

Cecilie. Jeg tænkte tredje pinsedags nat.

Margrete. Så ubekvem tid også?

Cecilie. Dampskibet går om natten.

Margrete (*sætter sig*). Kom her til mig!

Cecilie (*kommer, knæler hos henne*). Tante!

Margrete. Jeg tænkte vi to var blet slike gode venner?

Cecilie (*svarer ikke*).

Margrete. Her er jo intet muntert sted lenger. Siden alle disse ulykker har stormet in på os. Så meget mere glædet jeg mig til at ha dig.

Cecilie. Jeg kan ikke, tante.

Margrete. Nej, nej. Vi får finne os i det. (*Smilende, idet hun vænder hennes hode mot sit.*) Jeg hadde ellers min plan med dig. Min lange plan.

Cecilie (*opmærksom*). Hvad er det, tante?

Margrete. Nej, til en som forlater os, siger jeg ingenting.

Cecilie. Åjo! Det er så morsomt at høre dine planer, dine lange planer med os allesammen.

Margrete. Du ser de er på vej at gå overstyr. Allesammen.

Cecilie. Men det kan da ikke du for.

Margrete (*efter litt*). N—e—j. — Vi har hat det for godt.

Cecilie. Du er da ingen Græker, tante? Fra Homers tid. Du tror da ikke på gudernes misunnelse?

Margrete. Jeg tror at lykken opdrager mange svakheder. Og de volder det.

Cecilie. At fabrikken brænte kommer da ikke derav?

Margrete. Nej. Men at de bygde så altfor stort op igjæn; at dr. Uras opfinnelse fristet dem til det, var kanske overmot. Lykkens overmot. Når så fabrikens hemmelighed forrådes, nætop som bygningerne er færdige... ja, da står vi der net!

Cecilie. Men at hemmeligheden forrådes — heller ikke det kan dere for?

Margrete. Åjo. Når brødrene blir uvenner, så slappes disciplinen. Intet samhold længer. Så kan jo alt hände.

Cecilie. Men kan du da ikke gjøre dem til venner igjæn?

Margrete (*stærkt*). Brødrene? Jeg kan ikke engang få vite hvad der er i vejen. De tier begge to. De ungår mig. (*Rejser sig.*) Jeg mister min inflydelse. Jeg mister min familie. Her er hemmelige magter omkring. — Jeg væntet virkelig på dig. Men nu rejser du jo.

Cecilie (*tier*).

Margrete. Slik skam som jeg også synes det er at min manns opfinnelse forrådes til fremmede! Hvad må folk tænke? — Vi kan altså ikke værge vort eget længer her på Storhove.

Cecilie. Der er noget du har lovt at fortælle mig, tante.

Margrete (*åndsfra værende*). Så —?

Cecilie. Du har lovt mig det mere en én gang. Og nu, når jeg rejser —?

Margrete. Hvad er det?

Cecilie. Siden du taler om Storhove... hvordan... ja, fortæl mig om dr. Ura og dig?

Margrete (*smiler*). Du finner det så underligt at vi to hører sammen?

Cecilie (*smiler*). Jeg er visst ikke den eneste, tante? (*Ler.*)

Margrete. Kanske du tror han er Spanier? Du også?

Cecilie. Ja, noget sådant. Og du er da så norsk, tante.

Margrete (*ler*). Æn han da? Hans bestefar var en Vestlænding, som ryddet sig plass opi en ur. — Derfor navnet: Ura!

Cecilie (*ler*). Er det sådan?

Margrete. Ja, dr. Ura er Vestlænding. Gjorde sin første oppfinnelse tyve år gammel.....

Cecilie. Får jeg lov at spørge mere?

Margrete (*sætter sig*). Bare spør!

Cecilie. Han var jo så — ja, så vill og gal? Og full av gjæll var han også. Så siger de i det minste. Og han er nu alt annet en vakker da, tante. Og så er han så rar?

Margrete (*etter litt*). Hvad vilde du svare, mit barn, om en mann som dr. Ura kom og la sin fremtid i dit fang? sa til dig: gjør noget av mig?

Cecilie. Nej, det — det vet jeg ikke! Nej...! Ja...! Nej, jeg måtte da i alle fall holde forfærdelig av ham. — Gjorde du det, tante?

Margrete. Når slikt hænder en — ja, for det hændte mig — kan du så tænke dig hvordan livet siden tok sig ut?

Cecilie (*tænker sig om*). Nej.

Margrete. Som et par store øjne, du. Som så på en.

Cecilie. Og spurte?

Margrete. Og spurte.

Cecilie (*efter litt*). Det blev til kjærlighed da, tante? Til slut?

Margrete. Vet du hvad de øjne spurte om?

Cecilie. Jeg tror nok. — Gud, er dette rart!

Margrete. Kan du gjøre noget dygtigere, sa de.

Cecilie. Ja visst! — Men du? ... Ja, du ælsket ham, tante?

Margrete. Jeg kjænte likesom kræfter, mit barn.

Cecilie (*springer op*). Der står to fremmede på verandaen?

FJÆRDE MØTE

(*To menn kom op på verandaen (fra v.). De kan være omtrent 40 år. De er sommerklædd med utsøkt smag.*)

Margrete (*rejser sig og går mot dem*).

De to fremmede (*smiler over damernes store forundring*).

Den første. Unskyll, mine damer! Vi søker innenriksministeren.

Margrete. Min bror. Han kom her igårftes.

Den første. Det vet jeg. Kan jeg få tale med ham?

Margrete (*raskt*). Står noget på?

Den første (*smilende*). Intet som kan gjøre bange. Jeg taler med hans søster, fru dr. Ura?

Margrete. Ja. — Cecilie, hænt min bror!

Cecilie (*sagte, fort*). Men Gud, ser du ikke —?

Margrete (*likeså*). Hvad?

Cecilie (*stigende*). Men ser du ikke —?

Margrete (*som før*). Du har virkelig ret. (*Højt.*) Som De — ja, som De ligner kongen.

Den første. Det kan De ha ret i, frue. For jeg er kongen. (*Byr henne hånden.*)

Margrete (*hilser med dyp bøjning. Til Cecilie*). Si dette til min bror.

Cecilie (*op trappen*).

Kongen. Deres niece, frue?

Margrete. Ja. Komponistens søster.

Kongen. Jeg kan se det. — Jeg må forestille min ledsager, zoologen professor Inge.

Margrete (*idet de hilser*). Ham kjenner vi da alle.

Kongen. Jeg ankret op utenfor her igår kvæll. For ikke at komme altfor tidlig har vi tat fotografier. Som her er vakkert!

Margrete. Storhove har været heldigt idag. Vejret er strålende.

Kongen. Ja, fjællene står så klare.

Margrete. Fjællene her har været så venlige at holde sig på avstand.

Kongen. Ja, her er så frit. Højdedraget som følger frem med elven, er aldeles skogklædd. Og det med meget rik og storstammet skog. Øerne også skogklædd. Og den herlige park I har! Jeg elsker skog.

Margrete. Vi har ikke hugget, siden vi overtok Storhove. Vi hadde længe bare fabrikkerne.

Kongen. Storhove har engang været kongsgård?

Margrete. Og offersted.

Kongen. Jeg synes jeg ser de gamle båter stime til mellom øerne. — Og så prægtig som dere har bygd!

Margrete. Ja, nu er alt nyt.

Kongen. Nej, der står et hus igjæn på andre siden av elven som ikke er nyt, og som stikker av. (*Peker ut til høyre.*) Det ved de nye fabrikkbygninger. Den underlige bygningen der!

Margrete (*smiler*). Det er en fantasi av dr. Ura. — I det hus begynte vi. Men det forstyrret ham at bo så nær fabrikken. Så bygde vi her.

Kongen. Her er fortræffeligt! Men det der vilde jeg ha bort.

Margrete. Vi har kontorerne der. Og i resten bor nogen slægtninger av dr. Ura, som det ikke har gått godt for. Vi kaller derfor også huset «familiegården», «familiehuset».

Kongen. Det er en annen sak.

Dr. Kann (*blir synlig oppe i trappen*).

FEMTE MØTE

Kongen. Der har vi ham! (*Går mot trappen.*)

Dr. Kann. Unskyll, Deres majestæt — jeg var rent ut sagt ikke påklædd. Jeg lå længe og har hat en del at ekspedere idag.

Kongen. Unskyll heller mig, min kjære minister, som overfaller Dem så tidlig, og det på pinsedags morgen!

Margrete (*gjør sin bøjning og går ut verandaen til højre med professor Inge*).

Kongen. Igår fik jeg Deres avskedsansøkning. Hvad vil det sige?

Dr. Kann. At nu må jeg en stund leve for min familie. Helt ut.

Kongen. Så søk permission!

Dr. Kann. Også innenriksministeriet trenger sin mann helt ut.

Kongen. Men alt som De der har sat i gang —?

Dr. Kann. Det må en annen ta sig av. Jeg har tillatt mig at nævne et navn.

Kongen. Ingen kan gjøre dette som De! Nu er De uunværlig.

Dr. Kann. Jeg setter ikke mig selv så højt.

Kongen. Da gjør vi andre det. Og vi mener desuten at det må være et overordentligt tilfælde, når ikke fædrelandet skal gå foran.

Dr. Kann. Sådant er alltid en skjønssak, D. m. Så store kan naturligvis forholdene være. Og mannen med. Men jeg mener omvendt at det må være noget overordentligt, når familien skal forsømmes for fædrelandet.

Kongen. Det strider da mot alt vi har lært. Fædrelandet først.

Dr. Kann. Ja, det siger vi, fordi den moderne stat har overtat så altfor mange av familiens hværv. Sådant forbytter begreperne.

Kongen. Derom blir vi næppe enige.

Dr. Kann (*smiler*). Jeg vet det, D. m.

Kongen. Vi må da søke en regel. En regel som — i al almindelighet — stiller forholdet klart.

Dr. Kann. I almindelighed gjæller det vel hvem som best kan bære sig uden os, fædrelandet eller familien. I de allerfleste tilfælde kan fædrelandet udmærket vel bære sig uden os; men ikke familien.

Kongen. Deres familie kan altså ikke nu bære sig uden Dem?

Dr. Kann. Det er jo muligt. Men jeg har mine tvil. Mine bange tvil også. (*Stilhed.*)

Kongen. Jeg vet ikke hvad det kan være. Men det vet jeg at store mænd har git os et annet eksempel.

Dr. Kann. Jeg for min del tænker ikke højt om de store mænd som selv går til himmels, men lar familien svømme efter på vrakstumperne. Det skal vise sig at der da også er noget hult i deres værk.

Kongen. Om jeg nu gav Dem en håndsrækning?

Dr. Kann. D. m. mener —?

Kongen. Straks jeg fik høre at Deres svogers oppinnelse var forrådt til konkurrenten, lot jeg direktøren komme. De vet jeg har aktier i «Vølund».

Dr. Kann. (*gjør bekræftende tegn*).

Kongen. Han mældte at hemmeligheden var sendt dem anonymt, og at den ikke engang var betalt.

Dr. Kann. Ja, er det ikke mærkeligt?

Kongen. Det er enestående —! — Iforgårs, straks efter jeg fik Deres avskedsansøknings, ordnet jeg den affære. «Vølund» er villig til at overdra alle sine aktier til brødrene Ura.

Dr. Kann. Deres majestæt!

Kongen. Derfor er det jeg er her.

Dr. Kann. Det er allerede en avgjort sak?

Kongen. Det er avgjort. Hæderlige menn hadde intet valg.

Dr. Kann. Jeg stod just i begrep med at foreslå dette. — Jeg takker D. m. inderlig.

Kongen. Men så må aktierne inløses kontant.

Dr. Kann. Selvfølgelig. Derpå har jeg ordnet mig.

Kongen. Er De da rik?

Dr. Kann. Nej. Men hvad er prisen?

Kongen. 200 000.

Dr. Kann. Nætop hvad jeg har tænkt mig.

Kongen. Beholdningen realiserer vi — hvis ikke De vil —?

Dr. Kann. Derom kan tales. — Deres majestæt vet ikke tilfældigvis på hvad måte hemmeligheden kom «Vølund» i hænde?

Kongen. Jeg vet bare at den var i maskinskrift og uten poststempel.

Dr. Kann. Uten poststempel også ?

Kongen. Har De nogen mistænkt?

Dr. Kann. Jeg er her for at komme på spor efter dette. Den hele tilstand her er blet utrygg.

Kongen. Her er mere? Som er i ulage, mener jeg.

Dr. Kann. Ja desværre, D. m.

Kongen. Hvis det lykkes Dem, så tar De vel avskedsansøkningen tilbake?

Dr. Kann. Det gjør jeg. At sige, hvis alt så går i orden.

Kongen. Vi får håbe det! Når kan handelen foregå?

Dr. Kann. Straks pinsen er over.

Kongen. Vi kan selv bestemme dagen!

Dr. Kann. Ja, D. m.

Kongen. Tillykke da! — Farvel!

Dr. Kann. Jeg vet ikke hvorledes jeg skal takke D. m.

Kongen (*idet han går, og med et smil*). Det vet jeg så udmærket vel! (*De står på verandaen og ser ut til høyre.*)

Prof. Inge, Hans og Knut Ura (*kommer op på verandaen fra høyre*).

Dr. Kann. Må jeg få lov at forestille mine søstersønner, ingeniørerne Hans og Knut Ura, fabrikkernes ejere.

Kongen (*idet han tar dem i hånden*). Det er mig en glæde at hilse på Dem. — Så går vi nedover til båten! Allesammen?

Dr. Kann. Ja, D. m. (*De går alle til venstre.*)

SJETTE MØTE

Margrete (*kommer om litt in fra øverste dør til højre og går ut på verandaen for at se efter dem som gik. Mens hun står der, kommer*)

Maria (*ned trappen*). Det var kongen som gik?

Margrete. Ja.

Maria. Og jeg som tænkte han skulde bli.

Margrete. Jeg ser du har pyntet dig.

Maria. Det var da kjedeligt! — Det er ham der i midten?

Margrete. Ja.

Maria. Hvad vilde han?

Margrete. Jeg har ingen anelse.

Maria. Tale med innenriksministeren —? Naturligvis!

Margrete. Kongens lyst-yacht ligger utenfor furuholmen.

Maria. Kan vi ikke ro derut?

Margrete. Hvad vilde kongen tænke?

Maria. At vi var nysgjerrige. Kan han ikke det?

Margrete (*vænder sig og går nedover*). Jeg så du fik brev fra Paris imorges?

Maria. Ja.

Margrete. Grevinnen må kjede sig.

Maria. Fordi hun vil ha sin niece hos sig? Hun behøver da ikke at kjede sig for det? Du bad jo Cecilie komme?

Margrete (*svarer ikke. Hun går hen til albumet*).

Maria. Tante Lydia er nu det åndfulleste og morsomste menneske som jeg kjenner.

Margrete. Kom det bare an på det, så ...

Dr. Ura (*på verandaen fra højre*).

Margrete. Men Ura, som du ser ut!

Dr. Ura. Hvordan ser jeg ut —?

Margrete. Det er jo pinsedag!

Dr. Ura. Er det det? Hvad kommer det mig ved? Jeg sitter midt opi det aller interessanteste arbejde — og blir annen gang forstyrret. Gamle Mons kommer og melder at kongen er her. Er det sant?

Margrete. Nu gik han.

Dr. Ura. Virkelig! Hvordan kom han hit?

Margrete. Hans yacht ligger udenfor her.

Dr. Ura. Hvad vilde han?

Margrete. Han vilde tale med min bror.

Dr. Ura. Nå — la ham det! (*Ser Maria.*) Som du surmuler? Hvad er det? — Ingen svarer! Jeg går. — Nej visst gjør jeg ej! Vet dere hvad gamlingen videre fortalte? At imorges tidlig havde han båret penger over i kontoret.

Margrete. Hvad for penger?

Dr. Ura. Din brors penger. Han havde dem med igår kvæll.

Margrete (*forundtet*). Hadde min bror penger med?

Dr. Ura. Jeg skulde menel! To hundre tusen!

Margrete. Nu har jeg aldrig —! Jeg visste ikke engang han havde så mange penger igjæn. Det må være hele hans formue.

Dr. Ura. Pengene kunde ikke komme in i det brandfrie skap.

Maria. Hvorfor?

Dr. Ura. Kassereren er borte i pinseferien. Han har en av nøklerne. — T—o hu—u—ndre tu—u—sen! (*Pludselig.*) Sæt nu de kom væk?

Maria (*ler*). Hvad siger du?

Dr. Ura. Sæt de blev stjålet? Hvad? For kan de bæres dit, så kan de bæres bort igjæn også!

Maria. Nej! Derfra kan de ikke komme. Der skal for mange nøkler til.

Dr. Ura. Nøkler?

Maria. In til kontorerne.

Dr. Ura. Hvor mange?

Maria. Først en til husdøren.

Dr. Ura. Den står da oppe.

Maria. Om dagen, ja. Man bryter da ikke in på lyse dagen? (*Ler.*)

Dr. Ura (*ler*). Du har ret! Altså først en til husdøren?

Maria. Så en til den yttre kontordør, så en til den indre. Og den yttre kontornøkkel hænger i nøkleskapet

hos kontoristen. Og den indre har Hans selv i sit rum. Ofte hos sig.

Dr. Ura. Men her som ingen lukker sin dør om natten, blir det da ikke svært at få tak i de par nøkler?

Margrete. I de siste nätter har jeg ligget meget våken, og da har jeg virkelig syntes her somme tider var nogen som tuslet om i huset.

Dr. Ura (*overmåde interessert*). Nogen som tuslet om her om natten? Her? (*Sagtere.*) Ovenpå? Eller nedenunder?

Margrete. Både oppe og nede! Jeg har tænkt at tale om det.

Dr. Ura. Jeg skulde mene det! Her, her, som der hænder så meget rart! Her som fabrikkhemmeligheden blev stjålet! Her har du hørt det tusle om i natten — og siger det ikke!? Dette blir farligt! Så må her jo være tyver i huset —?

Margrete. Enhvær vi hører gå, behøver da ikke at være en tyv!

Dr. Ura. Så —! Hvordan vet du det ikke er en tyv? — Så kan da virkelig pengene stjæles? Så kan jo nogen gå hen og ta nøklerne. Tænk om de blev stjålet!

Margrete (*uvillig*). Nå, ja, så måtte du ut med din!

Dr. Ura (*i stor forbauselse*). Jeg ut med mine? — Er du blet aldeles rasende? (*Munter.*) Som om jeg har nogen!

Margrete. Skammer du dig ikke, Ura?

Dr. Ura. Nej, jeg gjør ikke det.

Margrete. Så gjør jeg det for dig.

Dr. Ura. Vær's'go! Vær's'go!

Margrete. Jeg skammer mig over hvad du der siger. Men ænda mere skammer jeg mig over, at det skal være gutternes morbror som kommer dem til hjelp, og ikke deres far.

Dr. Ura. Jeg? Jeg komme gutterne til hjelp?

Margrete. Hele sin formue gjør deres morbror om i penger og kommer så med dem! Han fortæller os det ikke engang! Så naturlig faller det ham. — Men hvad

må han så ikke tænke om dig? For dette var jo først og fremst din skyldighed, Ura.

Dr. Ura. Min? Hvad siger du. Fordi om han faller på at gi gutterne sine penger, så blir det til skyldighed for mig at gjøre det samme? — Hel

Margrete. Hvem har sat gutterne in i værden?

Dr. Ura. Vi — desværrel! Vi visste ikke dengang hvad vi gjorde. Men vi må da ændelig engang bli dem kvit igjæn.

Margrete (*vred*). Som du snakker, Ura. Vi som i mange år har været kvit dem, som du siger. Var vi ikke i forfjor både i Tyskland, i Italien og Frankrike?

Dr. Ura. Og i Schweiz! Hvorfor glæmmer du Schweiz? Saken er, min pike, at i vore dager blir forældrene aldrig mere kvit sine barn. Det er fare ved barn i vore dager. — I gamle dager, når barna var voksne, kunde forældrene sende dem væk, så de aldrig kom igjæn. I vore dager triller de ned på benene vore igjæn, hvor langt vi spänner dem bort.

Margrete. Nu er du rå, Ura.

Dr. Ura. Jeg er det undertiden. — Vi blir ikke engang kvit dem, når vi dør. For da kommer de og vil ha arv. Hvad er arv annet æn at gamle, hvithårete barn legger sig til mors bryst igjæn for at patte?

Margrete. Det er ænda godt at ingen hører dig. Jeg går min vej. — Vi skal ha familiemiddag idag. Jeg har en del at gjøre. (*Ut nederste dør til venstre.*)

Dr. Ura (*til Maria*). Familiemiddag! Hvorfor!

Maria. Det er pinsedag.

Dr. Ura. Da vil jeg pinedød ikke spise! Nej, det vil jeg ikke! Det skal hun ha til straf! Disse mennesker fortrænger mig fra mit eget bord!

Maria. Å, du må nok till!

Dr. Ura. For en skøjer du er! For en farlig skøjer!

Maria. Du må utbringe skålerne, også. Det må du! Ha, ha!

Dr. Ura. Før skal de plukke fjærene av mig! Før jeg synger op!

Maria. Husk din store svoger er her!

Dr. Ura. Jeg bryr mig fanden om ham!

Maria. Å — hå!

Dr. Ura. «Kommer med hele sin formue,» — «sin betrængte familie til hjælp!» — Jeg kan ikke fordrage ham!

Maria. Ikke jeg heller!

Dr. Ura. Vet du hvad han sa til mig, da han kom iafte?

Maria (*skøjeragtig*). Nej?

Dr. Ura. Nå, Ura, far, sa han (altid denne nedladende tone!): Slangerne er vel i orden? De er vel ikke overskåret?

Maria (*meget overrasket*). Slangerne?

Dr. Ura. Sprøjteslangerne! Tror han jeg går og skjærer sprøjteslanger over? Den idiot! (*Stanser, besinner sig, ler.*) Å —! Vet du, vi gik sammen in i byen for nogen dager siden, da de galoperte forbi med slukningsapparaterne. Klokken kimte hele tiden. Så sa jeg: sæt nu, sa jeg, når de kommer frem og skal til at sprøjte, så er slangerne overskåret! Han lo svært. Der er det! Jagu, der er det!

Maria (*ler*). Så likt dig!

Dr. Ura. Men den mann taler sjælden alvor til en. Jeg vet aldrig hvad han mener. —

Maria. Hvad vil han med de penger, du?

Dr. Ura. Kjøpe ut konkurrenten. For at sikre fabrikkernes hemmelighed.

Maria. Å —! Vølund?

Dr. Ura. Ja. Den skal bli vor.

Maria. Da er jo faren over, da?

Dr. Ura. Javisst.

Maria. Så kjedeligt! — Her var slik spenning!

Dr. Ura (*ser på henne*). Ha, ha, ha! — Du er god, du! Jagu, er du en god en! Ho, ho, ho! To hu-u-undretu-u-sen! — For en nar!

Maria. Ja, du gir ikke dine penger?

Dr. Ura. Ikke så længe jeg kan røre i en retorte! Nej! — Det vilde også være usædeligt! — La dem hjelpe sig selv! Det har jeg måttet gjøre.

Maria. Med din hustrus penger!

Dr. Ura. Skøjer! — Å, tusen ganger skøjer! Him-

melbund! — Uff! Men du traf ikke dengang, lel. For hennes formue fik vi ikke, før forældrene døde. Og da var vi selvbærget.

Maria. Så det var I?

Dr. Ura. Ja, du! — Å, du er en skøjer! En farlig en — uff! (*Går, ser sig tilbage. Ut til højre.*)

Maria (*står litt. Så stryker hun flere ganger den ene pekefinger over den andre.*) (*Efter ham.*)

SYVENDE MØTE

Hans (*taskt in fra venstre over verandaen*). Du er her! Jeg skyndte mig for at være den første som sa dig det.

Maria (*mot ham*). Hvad kongen vilde?

Hans. Ja. Naturligvis er det ænnu en hemmelighed. Men nu kjøper vi Vølund — så er al den sorg over!

Maria. Tænk hvor prægtigt! Du er da vel glad, Hans?

Hans. Jeg har ikke været så glad — nej, ikke siden fabrikkerne brænte! Nu optar vi arbejdet iovermorgen! Med full kraft! Hvad synes du! (*Løfter, drejer henne rundt.*)

Maria. Nu kunde du jamæn være litt snill med mig også?

Hans. Med dig også?! Din skøjer! Hvem er ikke snill med dig?

Maria. Det er du, det!

Hans. Å — hå! Jeg forstår! Du fik brev fra Paris idag? Idag igjæn?

Maria (*kjæler sig intil ham*). Ja, Hans, tante Lydia ber så instændig om at jeg må komme nu straks i vårsæsonen; da er moroen størst. Væddeløpene og alt det der. Å, jeg har så'n forfærdelig lyst. — Og nu når du er glad — hvorfor skal ikke jeg så få være glad! — Hans!

Hans. Vi kan ikke være glad sammen?

Maria. Jo — det også. Men jeg er da litt yngre, jeg, æn du.

Hans. Til Paris? Til Lydia? Du alene? Aldrig! — Hvad vilde mor sige til det?

Maria. Rejs med! Å, rejs med, Hans! Nu alting går i orden, kan du så godt! For nu er jo Knut kommet hjem. — Å, Hans, rejs med!

Hans. Da kom du lite sammen med grevinnen. For hun hører ikke til det selskap jeg søker.

Maria. Du har ikke forestilling om som hun er morsom, Hans!

Hans (*siger intet*).

Maria. Og vakker! Og så snill, du!

Hans. I grunnen er du kjed av os her?

Maria. Når jeg vil more mig, kommer du altid med det. Men du skal huske på at jeg er likesom utenfor. Dere henger så sammen, dere andre.

Hans. Er ikke det litt din egen skyll? At du er utenfor?

Maria (*går fra ham*). Begynner du nu igjæn?

Hans (*går et slag for sig selv, stanser. Sætter sig og siger:*) Kom hit til mig, Maria?

Maria (*kommer langsomt*).

Hans (*tar henne på fanget*). Hvorfor vil du ikke in til byen med mor og tale med —? (*Stanser.*)

Maria (*ryster på hodet*).

Hans. Slet ikke?

Maria (*ryster igjæn på hodet*).

Hans. Fik du barn, Maria, så følte du dig mere sammen med os. — Har ikke mor talt med dig?

Maria (*nikker*).

Hans. Du vil ikke?

Maria (*rejser sig*).

Hans. Nej, vært nu! — Æn om du gjorde det for min skyll? Jeg, vet du, jeg savner det så.

Maria (*går fra ham*).

Hans (*sitter igjæn, ulykkelig*).

Maria. Du, Hans —? Jeg synes — (*Stanser.*)

Hans (*likegyldig*). Du synes —?

Maria. Jeg synes d'er så underligt at du vilde ha mig.

Hans (*ser på henne*).

Maria. Ja — så'n som jeg er.

Hans. Jeg synes det også selv. Undertiden.

Maria. Der kan du se! Du holder ikke av mig.

Hans. Nej.

Maria. For da tok du hensyn — ja, bitte lite grand . til det som jeg holder av.

Hans. Jeg gjør ikke det, kanskje?

Maria. Jo —, så'n i småt.

Hans. Den lyst-yachten du fik, er det småt nu?

Maria. I lengden blir det kjedeligt.

Hans. Og ridehoppen?

Maria. Det er ingen moro at ride alene.

Hans. Hvorfor får du ikke Knut med dig?

Maria (*tier, men ser på ham*).

Hans (*mistænksom*). Hvorfor —?

Maria (*ser ut som vilde hun tale. Men betænker sig*).

Hans (*rejser sig*). Er det noget?

Maria. Å — nej. (*Ser bort.*)

Hans (*idet stemmen dirrer*). Hvad betyr dette?

Maria. Du skjønner ikke, du, at jeg må bort.

Hans. Du bort! — Nej, da er her en annen som skal bort! — Er det sant, Maria? (*Oprørt, sørgmodig.*)

Maria (*bøjer hodet*).

Hans. Også dette gjør han mig! — Å — å! Som han er blet en annen! — (*Hen til Maria, dæmpet:*)

Mener du ikke jeg har anet det?

Maria. Ikke si det! Ikke si det!

Hans. Nej. Men så må du la mig komme over ham engang?

Maria. Hvordan?

Hans. Gi ham et stævnemøte! Han har da vel bedt om det?

Maria. Ofte. —

Hans (*harm, men taler dæmpet*). Si ja! og varsku så mig!

Maria. Det var bedre du lot mig rejse. Så glæmte han mig.

Hans. Du er ikke av dem en glømmer. Gi ham stævnemøte! Og si mig til.

Maria. Det tør jeg ikke. — Nej, jeg vil bort!

Hans (*stræng*). Alene kommer du ikke bort! Og nu han skal væk, må jeg være her. Det var godt du sa mig det. — Kan jeg tale med mor om det?

Maria. Du må ikke!

Hans (*forundret*). Heller ikke om dette her?

Maria. Allermest om dette! Gjør du det, så —!

Hans (*går*). Nej, nej. — Dette var en besk drik.
(*Til Maria.*) Takk skal du ha likefullt! Det var ikke bare for at more dig du vilde bort. Jeg har gjort dig uret.

Maria. Det har du!

Hans. Jeg skal søke at gjøre det godt igjen!

Maria. Ja, det skulde du rigtig!

Hans (*stræng*). Ikke som du vil! Aldrig! Dertil holder jeg for meget av dig! (*Går ut mot venstre over verandaen.*)

Maria (*står igjen. Ser efter ham, siger med beslutning*). Ja, ja!

Hans (*kommer igjen, fort*). Der kommer Knut! Han taler med Cecilie. Se til at få henne bort. Træf så avtale med ham! Straks! — Dette er av det jeg ikke kan bære længe! Knut er en farlig kar.

Maria (*nikker*).

Hans (*iler til*). Å! Du er min! (*Kysser henne.*) Ulik alle andre. Det er charmen ved dig. (*Raskt ut til venstre over verandaen.*)

Maria (*hopper efter og ser ut. Skynder sig tilbake og op trappen*).

OTTENDE MØTE

Knut og Cecilie (*op på verandaen fra venstre*).

Knut. Så det er derfor du vil hjem! Hjem for at passe hønsene dine?

Cecilie. Ja, du kan få det til!

Knut. Det sa du jo!

Cecilie. Jeg sa det var morsomt at stelle med hønsene, sa jeg. Ikke mere.

Knut. Det kan jeg slet ikke forstå. Høns? Noget så utaknemlig som høns?

Cecilie. Holder du bare av dem du får takk av, du?

Knut. Mest av dem, ja. En må likesom ha noget igjen.

Cecilie. Ja. Men det kan være annet æn takk, det. Som med de små barna?

Knut. De ler da til en, de.

Cecilie. De allerminste? Ikke spor! De griner og skriker, gjør de. Og de større? De glømmer en på tre dager! Jeg var borte i tre dager fra nogen. Jeg trodde de skulde bli så glad, når de så mig igjæn. Jo, pytt, sa'n, de ramskrek og gjæmte sig. — Skulde jeg kanskje ikke være glad i dem for det?

Knut. Om de hadde kjænt dig igjæn, så hadde du været ænnu gladere i dem.

Cecilie. Det hadde jeg.

Knut. Forresten er du nok litt glad i alle, du. Både store og små.

Cecilie. Nej, det vet Gud jeg ikke er!

Knut. Men de fleste vel? Dem du omgås?

Cecilie. Å —, det er nu så ymse med det, sa'n!

Knut. Som nu med mig? Du holder da litt av mig, vel?

Cecilie (*i utbrudd*). Nej, nå —!

Knut. For av mig får du da litt igjæn?

Cecilie. En skal ikke sige så't.

Knut. Jaså? Det er bare et par minutter siden du selv sa at du likte ikke andre æn dem som var likefremme.

Cecilie. Ja, mener du det, da?

Knut. Husk den store dukken jeg gav dig?

Cecilie. Den husker jeg nok. Men det er nå to år siden, det.

Knut. Ænda var det dem som sa du var for voksen til en dukke.

Cecilie. Å nej, da!

Knut. Er det sant du kallte henne Knut?

Cecilie. Ha, ha!

Knut. Ænda det var en pike?

Cecilie. Det gjorde da ikke noget.

Knut. Har du kysset henne, Cecilie?

Cecilie (*i utbrudd*). Nej, nå —!

Knut. Ja, for da er det næsten som du har kysset mig?

Cecilie. Ha, ha!

Knut. Så kan vel også jeg ?

Cecilie (*raskt*). Få kysse dukken? Vær'sgo!

Knut. Den gangen sa du . . . ja, du har vel glæmt det nu, kan jeg tænke.

Cecilie. Hvad sa jeg?

Knut. At den lignet mig, sa du.

Cecilie. D'er sant, det! Hun er visst en søster av dig, Knut.

Knut. Nej, så heldig!

Cecilie. Hvordan det?

Knut. Jo, at jeg har en søster hos dig. En søster, vet du, lærer en at holde av sin bror. De blir snart to sammen om det, da.

Cecilie. Å, takk! Skal jeg holde av en, så vil jeg nok være alene om det.

Knut (*ler*). Nå, det vil du!

NIENDE MØTE

Maria (*kommer gående ned for trappen*). Om forladelse!

Cecilie (*skynder sig bort fra Knut*).

Maria. Jeg visste ikke . . . I må ha talt svært sagte? (*Hun kommer ned og går forbi Knut bort til Cecilie. Hun siger til henne, som skulde bare hun høre det:*) — Du må gå med lange kjoler nu, Cecilie.

Cecilie (*blodrød*). Hvorfor?

Maria. Du har hul på strømpen.

Cecilie (*forfærdet*). Har jeg —? (*Vil se, men tør ikke for Knut, som ser på henne. Han har hørt det.*) Det er nye strømper! (*Springer op trappen. Før hun når op, begynner hun at gråte.*)

Knut (*da hun vel er ute, hvad han næppe kunde oppbie*). Nej, dette er, pinedød, noget av det grusomste jeg har været med til. Og så tror jeg ikke engang det er sant. Jeg kunde ikke se det.

Maria. Hvad taler du om, Knut?

Knut. Hvad jeg taler om? Vet du det er nu hykleri! Jeg taler om det du sa til Cecilie.

Maria. Kunde du høre det? — Ja, da var det galt jeg sa det.

Knut (*oprørt*). Nej, hør nu, Maria: Du sa det, forat jeg skulde høre det. La os bli enige om det.

Maria. Så det tror du! Takk!

Knut. Ja, dere kvinnfolk —!

Maria. Så sint du er! Fordi jeg kom over dig, som du stod og gjorde kur til en skoletøs. Det klædde dig så.

Cecilie (*stormer nedover trapperne og bent på Maria*). Det er ikke sant!

Maria (*uskyldig*). Hvad er ikke sant?

Cecilie. Det du sa. Jeg har ikke hul på strømpen.

Maria (*slår ut i latter*).

Knut (*også*).

Cecilie (*rasende*). Det er du som har hul på strømperne, mor! Det så jeg igår vi badet sammen.

Maria (*ler*). Det kan såmæn gjerne hænde.

Cecilie. Ja, det kan det. For du er et dovendyr, som ikke gidder noenting. Ikke engang at stoppe dine egne strømper.

Maria. Det har jeg heller aldrig gjort. Jeg går nemlig ikke med stoppede strømper. Det overlater jeg til dig.

Cecilie. Men du går med bullete strømper, du. Og det overlater jeg til dig. Det er da meget grommere.

Knut (*går leende frem imellem dem for at mægle*).

Cecilie (*til Knut*). Ja, du tror hun er en engel, du. Men jeg vet hvad hun er værdt. Så pass er hun værdt! (*Hun lar den ene utslåtte håndflate stryke raskt over den andre, to ganger.*)

Knut (*alvorlig*). Nu går du for vidt!

Cecilie. Så? Det er nok en av os to som går for vidt, når det gjæller henne!

Knut. Al nu skjønner jeg!

Cecilie. Ændelig! Det var da bra! For jeg holder ikke ut at se på som hun forgjør dere allesammen.

Knut. Det kan du opdage, du som bare har været her nogen få dager?

Maria (*til Knut*). Du må ændelig ikke forsvare

mig, Knut. Kjære, ser du ikke hun er så forgapet i dig, at hun ikke vet hvad hun selv siger?

Cecilie (*mot henne*). Hvad våger du —? Jeg spør: hvad er det du tør —! (*Kan ikke få ordene frem.*)

Knut. Styr dig nu, Cecilie!

Cecilie (*ser på ham*). Du har ret. — Det vil jeg. (*Går ut til højre.*)

Begge (*ser efter henne*).

Knut (*følger henne. Åbenbart uten at vite det*).

Maria. Følger du henne?

Knut (*vænder*). Nej. — — Var det noget?

Maria (*tier*).

Knut (*nærmere*). Vil du mig noget?

Maria. Din bror var her nætop.

Knut. Jeg så det. Hvad sa han?

Maria. Jeg må tale med dig, Knut.

Knut. Nu ja!

Maria (*ser sig om*). Nej, ikke her!

Knut. Hvor da?

Maria. Møt mig nede ved elven. Lysthuset.

Knut. Ikke i kvæll. Jeg vil sejle.

Maria. Du var visst ikke så uvillig om det var Cecilie.

Knut. Det var også en annen sak.

Maria (*ser på ham*). Som du er galant!

Knut (*svarer ikke*).

Maria. Så du tror Cecilie er så uskyldig? — Du skulde høre hvad hun kan sige. Sådan ved badet. På tomanns hånd. Og fortælle!

Knut. Du er et farligt menneske, Maria!

Maria. Det kan jeg også sige om dig.

Knut (*vil til henne. Stanser. Vænder og går.*)

Maria (*ler. Da Knut næsten er ute, siger hun*): Du vil altså ikke vite hvad din bror sa?

Knut (*stanser. Spør halvveendt*). Ja, var der noget i det?

Maria. Å bare det at nu skal du væk.

Knut (*raskt nedover igjæn*). Jeg? Skal jeg væk?
— (*Tørt.*) Der kommer han!

Maria (*raskt*). Du må ikke sige noget, Knut!

TIENDE MØTE

Hans (*til Maria*). Onkel spurte mig hvor du var.
Maria (*færdig til at gå*). Vil han tale med mig?

Hans. Jeg sa du var her med Knut. Da bad han mig gå hit for at spørge Knut om han virkelig hadde assureret, igår han var i byen?

Knut. Om jeg har assureret? Javisst har jeg assureret. Hvordan kan han tvile på det!

Hans. Ja, det vet jeg ikke. Han bad mig gå in og spørge.

Knut. Det var da besynderligt. Kan nogen glemme slikt?

Hans. Det er ikke så besynderligt. Når vi kjenner dig. Vi kom til at tale om at bygge-assurancen løp ut igårftes. Hadde du glømt at assurere, så stod vi der net! Kontorerne åpnes jo først igjæn iovermorgen.

Knut. Hvordan fan kan han falle på at jeg ikke hadde assureret?

Hans. Ja, jeg vet ikke det, hører du.

Knut. Jeg var ænda inne og hadde en lang samtale med direktøren. Om hans patenterte slukningskasse. Hvorfor skulde jeg så ikke ha fornyet polisen? Betjenten var ænda med. Jeg tror det var ham som imidlertid gjorde det.

Hans. Du er ikke sikker, kan jeg høre.

Knut. Er jeg ikke sikker? Papirerne gav jeg alle-sammen til kassereren, straks jeg kom. Der var en hel hoben. — Hadde polisen ikke været blant dem, så hadde han vel straks set det.

Hans. Er det så sikkert? Han stod jo færdig til at rejse, da du kom.

Knut. Hvorfor sa ikke onkel dette til mig selv?

Hans. Han syntes vel du var for optat.

Knut. Å, kom ikke med slikt sludder! At også kassereren skal være borte.

Hans. En annen en hadde jo konfereret med ham, nummer for nummer, før han gjorde noget annet.

Knut. Det har du ellers ret i. Men det var sent, og jeg var sulten. Og så kom der noget i vejen. Jeg husker

ikke mere hvad det var. Vi opsatte det. Han skulde rejse. — Jo, nu husker jeg det. Det var jo onkel som kom. Og samtalen med ham drog ut.

Hans. Sluskeri er det. Men vi får håbe det ingen fare har på sig.

Knut. Så du ikke også fik sætte den lyte på mig!

Hans (*vænder sig, forbauset*). Sætte lyte på dig? Jeg? Når har jeg nogensinne gjort det?

Knut. Nej, dette er det frækkeste jeg har oplevd. Er det annet du har gjort overfor mig — næsten like siden jeg kom hjem igjæn?

Hans (*forarget*). Jeg?

Maria (*går imellem*). Å nej, kjære!

Knut. Kom nu ikke med denne duks-minen fra skolen! Den imponerer ikke lenger.

Hans. Men så forklar dig!

Maria (*bønfallende*). Knut, svar ikke.

Knut (*uten at ænse henne*): Ja, hvad er det annet som har skilt os?

Hans. Annet æn det jeg har sagt om dig?!

Maria (*skriker over*): Du får ikke svare, Knut!

Knut (*til Maria*): Men så la mig dog være i fred! — (*Til Hans*:) Jeg har aldrig sagt ett vondt ord om dig til noget menneske — uten til dig selv. Når du var tyrannisk og dum.

Hans (*nær in på ham med dæmpet raseri*): Når du siger du ikke har sagt slikt til andre, så svarer jeg, så Maria hører på det, at du lyver.

Maria (*gråter*): Dere gjør mig aldeles fortvilet!

Knut. Hvor i al værden har du fåt fat i dette at jeg lyver? Hverken har du før trodd det, eller har noget annet menneske sagt det. Så langt jeg har faret. —

Hans. Jeg siger mere; jeg siger: du er en hykler!

Knut. Du må være blet gal.

Maria. Men Hans, husk —!

Hans. Komediant! Du skal væk herfra!

Knut. Nej, dette tåler jeg ikke!

Maria (*skriker og styrter på ham for at skyte ham væk, og så pilsnart tilbake til Hans for at dække ham. Siger så til ham*:) Nu går du med mig! Du er stygg!

— Nej, nu går du med mig. Du får ikke svare! Kom, siger jeg!

Hans (*kjærtegner hende, lyder og går med hende ut på verandaen til venstre*).

ELLEVTE MØTE

Cecilie (*styrter in på verandaen fra højre, nætop tidsnok til at se dem forsvinde*).

Margrete (*kommer ovenfra trappen. Hun er pyn- tet til middagen og fæster nætop noget til sit bryst*).
Hvad er det?

Knut (*op mot hende. Tar hende in i sine ar- mer*). Mor!

Margrete. Som I gjør mig ulykkelig, barn!

Knut. Du må ikke tro noget ondt om mig, mor!

Margrete. Nej, det er visst jeg ikke gjør, gutten min!

Knut. Når jeg bare er sikker på det, så skal jeg holde ut. Til alt her blir klart.

(*Tæppet.*)

ANNEN HANDLING

Samme sted sent på kvællen; men kvællen er sommerlys; dog tiltar skumringen mot slutten. Der høres vindstøt og gjennem dem dansemusik, fjærnt fra høyre.

FØRSTE MØTE

Margrete og dr. Kann (*kommer om litt in på verandaen fra høyre*).

Margrete. At ikke vinden legger sig.

Dr. Kann. Jeg tror den heller slår om. Der er tegn til det.

Margrete. Jeg frygter så for Knut.

Dr. Kann. Han har en ypperlig båt. Knut er jo en første rangs sejler.

Margrete. Han var ikke hjemme inat. Hvor er han, tror du?

Dr. Kann. Kjenner jeg ham ret, sejlte han like in til byen for at forvisse sig om 'at her var assureret.

Margrete. — Som de morer sig derborte! Det var et godt infall av dig det med ballet. Ovenpå øvelserne.

Dr. Kann. Det gik godt, ikke sant?

Margrete. Udmærket. (*Med smil.*) Du hører ikke til «ødelæggeskorpset».

Dr. Kann (*med én gang ivrig*). At du ikke forstår hvad jeg mener med det?

Margrete. Jeg har ikke engang tænkt en sådan tanke. Vi skulde ha «et ødelæggeskorpset» iblant os?

Dr. Kann. Javisst! Du har da set sådanne som har sin fryd av at ødelægge?

Margrete. Virkelig? Av at ødelægge?

Dr. Kann. Det har du ikke set?! (*Ironisk.*) Har du heller aldrig hørt nogen ha sin fryd av at tænke sig hvordan der kunde ødelægges?

Margrete (*ler*). Jeg forstår dig nok.

Dr. Kann. Men det er akkurat det samme! Bare et par grader mindre.

Margrete. Det er jo bare moro!

Dr. Kann. I formen. — Men der stikker ødelægelseslyst bak. Vær sikker på det!

Margrete. Tror du?

Dr. Kann. Om jeg tror? — Det er en meget oprindelig drift, den der. Har du ikke set den hos barn?

Margrete. Hos barn har jeg set den. Barn vil ødelægge.

Dr. Kann. Og fulle folk vil ødelægge. Og overstadig glade vil også ødelægge. Ofte. Misunnelige vil jeg ikke engang tale om.

Margrete (*smiler*). Du har kanske ret.

Dr. Kann. Og kåde folk. Ofte bare for at syne sig! — Så det er urgammelt i os. Og bryter op.

ANNET MØTE

Maria (*høres langt borte til højre*). Brand! Men så se dog! Brand! Brand! (*Musikken tier, ropet gjæntas av mange på én gang.*)

Dr. Kann og Margrete (*ut på verandaen*).

Margrete. Borte ved fabrikkene! Eller er det selve fabrikkene?

Dr. Kann. Vi må derhen.

Margrete. Å, bare det ikke —!

Maria (*nærved*). Brand, brand!

Margrete. Hvad brænder?

Maria (*like ved*). Familiehuset.

Margrete. Å, de stakkarne! Så sent på kvællen. De må ha lagt sig!

Maria (*samtidig forbi dem som et lyn over verandaen, roper nu på venstre side*). Brand! Brand! Familiehuset brænder!

Cecilie (*har imidlertid fulgt like i hælene på Maria*).

Margrete (*idet hun iler til højre*). Kom med, Cecilie. (*Bort.*)

Dr. Kann. Nej, du følger henne!

Cecilie (*raskt ut til venstre*).

Dr. Kann. At også vinden skal stå på. (*Vinden bærer støtvis brusen frem av menns og kvinners højlydte hæftige tale, et par kvinneskrik og kommandorop. Værsklokken kaller sammen. En kanon fyres av, men som ut mot fjorden. Derpå en hejsesang. Alt fjærnt. Under dette tom scene.*)

Hans (*høres utenfor til venstre*). Hvad fløj av huset brønner? Kontorerne eller —?

Maria (*utenfor, men like ved*). Familieføljen.

Hans (*kommer løpende opover verandaen*). Hvorfra så du det?

Maria (*som kommer like efter*). Fra broen. (*Begge ut. Litt efter faller en stor glans over scenen, og et samlet utrop av mange mennesker følger. Bestandig fjærnt.*)

Cecilie (*som kommer noget efter de andre, står nætop på verandaen*). Hvad var det? (*Ut til højre. Under løpet:*) Nu slog visst ilden gjennem taket! (*Til højre høres utenfor:*)

Josefine (*i svak klynk*).

Cecilie (*utenfor*). Kjære, hvad er hændt?

Margrete (*like ved*). Å — av rædsel — har hun villet. . . . (*Alle tre og Matilde kommer in; Josefine støttes av Margrete og Matilde.*)

Margrete (*i en ømt klagende tone*). At du kan falle på sådant? Du kjære, snille! At skræmme os så?

Josefine. Å, her er jo så meget. . . Dere har nok — foruten mig! (*De har fåt henne til sæte, og knæler, hvær på sin side av henne.*)

Margrete. Hvad tror du Vorherre siger til sådant?

Josefine (*mere og mere bevæget*). Han vet det, han. Han blir ikke sint på mig. Det er jo til ham jeg vil.

Margrete. Og Matilde! Se som hun gråter.

Josefine. Gud velsigne dig, mit barn! — men du får det meget bedre.

Matilde. Jeg vil ikke ha det bedre. Jeg vil være hos dig.

Josefine. Dertil har jeg ingen ret. Jeg plyndrer dig for din ungdom.

Matilde. Ja, når du bestandig gjør mig så rædd, da ødelægger du mig.

Margrete (*til Matilde*). Hvordan kom hun fra dig, barn?

Matilde. Jeg forstår det ikke. Vi var sammen der ved dansen. Men det var vel i den første forskrækkelse. (*Atter blusser det stærkt op, så der faller glans.*)

Alle (*ser ut*).

Margrete. Hvad var nu det igjæn? — Å, Cecilie, gå og se efter!

Cecilie. Ja! (*Iler ut.*)

Josefine. Vet dere hvad Vorherre nu siger? Jeg brænnner huset av, siger han; for dere er så unyttige.

Margrete (*sagte til Matilde*). Der er det? Jeg tænkte det! (*Højt.*) Nej, vet du hvad han siger? Det var et ubekvemt hus for gamle folk, det der. Jeg skal bygge dere et bedre! Det siger han.

Josefine. Å, du Margrete, du kjære Margrete!Men der er ett du ikke vet. For du har ikke prøvd det.

Margrete. Og det er?

Josefine. Hvad det koster på at spise nådsensbrød. (*Brister i gråt.*)

Margrete (*bedrøvet*). At du kaller det så!

Cecilie (*kommer igjæn*). Vinden lægger sig. Og de har fåt sejl op for fabrikkerne, så en jeg møtte. Det blir bare familiehuset som brænnner av. Og en vedstabel som står op til.

Margrete (*rejser sig*). Gud være takket! Der kan du høre, Josefine! — Og de andre? Jeg vet de er frælst; men hvor er de?

Cecilie. De kommer, tante.

Margrete. Ja, jeg vil nu dit bort likevel. (*Til Cecilie.*) Kom med mig!

Cecilie. Ja.

Margrete (*til Josefine*). Vær nu rolig her, så er du snill. Jeg kommer straks tilbake. Så skal jeg hjelpe

dig til sengs. Det er det du nu trænger. (*Ut med Cecilie.*)

Josefine. Å, jeg får jo ikke sove.

Margrete (*høres utenfor*). Nej, er dere der? Gud ske lov!

Kaja (*jæmrende utenfor*). Men du ser hvad vi har på os. Vi må da få klær!

Margrete. Bare vænt et øjeblik!

Lena (*utenfor*). De snørte os in i det første, det beste.

Margrete (*utenfor, længer bort*). Jeg kommer straks igjæn. Cecilie! Kan du ikke bli og hjælpe dem!

Cecilie (*utenfor*). Nej, tante, jeg vil gå med dig!

Margrete. Ja, ja!

Josefine (*har rejst sig, straks hun hørte dem utenfor. Hun siger samtidig, dæmpet*): Jeg vil ikke møte dem! Jeg vil ikke de skal se mig!

Matilde (*også dæmpet*). Nej, nej!

Josefine (*meget angst*). Gjæm mig, gjæm mig, Matilde!

Matilde. Ja, mor! (*De går in til højre, nederste dør.*)

TREDJE MØTE

Kaja og Lena (*to gamle kvinner, kommer inhyllt i tilfældige plagg*).

Kaja. De ler av os, Lena!

Lena. De ler av ulykken, Kaja!

Kaja. Og den tossede tøs, som ikke vilde hjelpe os til klær!

Lena. Men vi må da takke Gud, Kaja, at vi kom fra det med livet.

Kaja. Jeg vet ikke det! — Når vi ikke engang ejer det vi har på! (*Gråter.*)

Lena. Det værste er dog mors gamle Brysselerkniplinger! — Jeg fik ikke ta dem med! (*Gråter.*) Brysselerkniplingerne!

Kaja. Sån't et infall, Lena! Det hadde jo nær kostet dig livet!

Lena (*gråter*). Men når jeg nu har hat dem med mig, like siden mor døde!

Kaja. Hvad skulde du med dem, Lena?

Lena. Det var jo mors, da!

Kaja. Hvem var det som sprang in og tok dig og bar dig ut på stigen?

Lena. Det vet jeg ikke. For en pøbel!

Kaja. Ja, jeg må sige at jeg måtte vände mig. Folk skoggerlo. Jeg visste knapt hvor jeg stod.

Lena. Det skrækkelige mannfolk! Der skulde rent ut ikke være mannfolk ved så'n lejlighed.

Kaja. Mannfolk er vel ikke til at ungå.

Lena. Der skal være et redningsmannskap av kvinner, skal der være. Det vil jeg vække motion om.

Kaja. Men der må da også være et av mannfolk. Gud bevare os vel! Hvordan skal de så fordeles?

Lena. Mannfolk skal redde kvinnfolk, og kvinnfolk skal redde — vil jeg sige, mannfolk skal redde mannfolk og kvinnfolk skal redde kvinnfolk. Naturligvis!

Kaja. Skal vi slet ikke få vederlag for alt vi har mistet?

Lena (*gråtende*). Hvem skulde gi os det?

FJÆRDE MØTE

Dr. Ura og fætteren Anton Dag (*kallt «Amor på pinnen», fordi det ene ben er kontrakt, så han går på en pinne og med en krykke under armen. Han er en vakker gammel mann; taler vestlandsk dialekt i brytning med riksmålet.*)

Anton. Du kan 'kje seje slikt! Eg var nætop kommen hem frå dansen.

Dr. Ura. Du var full, kan jeg tænke, så du kunde ikke se. Og du har ingen lugt, så du kunde ikke lugte heller. Din tull! Du røker for meget tobak.

Anton. Alletier snakker du om den tobakken eg røker. Har en stakkar som eg noken annen moro då?

Dr. Ura. Og så tænder du bestandig. Tænder og

tænder. (*Pludselig.*) Kanske er det dig som har tændt ild på?

Anton (*som var blet igjæn et stykke fra ham, humper nu hen til dr. Ura aldeles forfærdet*). Ka — ka — ka e' det du sejer? Eg, som ikkje var der?!

Dr. Ura. Ilden har naturligvis lagt længe og ulmet. — Gnisten av snadden din, far. I den stormen!

Anton (*gråtefærdig*). Eg —? Eg —? Eg skulde ha sat varme på?

Dr. Ura (*uten at ænse ham, får øje på Kaja og Lena, som skjulte sig bak trappen*). Nu har jeg aldrig set to slike fugleskræmsler! Ha, ha, ha! Ha, ha, ha!

Kaja. Du skulde heller hjelpe os, far, æn at le. Lena (*gråtende*). Du er jo vor bror!

Dr. Ura. Ha, ha, ha, ha!

Kaja. Var vi to unge piker, så lo du nok ikke! Var en av os Maria —?

Dr. Ura. Åhå! Dere har ikke brænt op ondskaben! (*Pludselig.*) — Men huset har dere brænt op!

Kaja og Lena. Har vi brænt op huset?

Dr. Ura. Ja, hvem ellers? Det var jo dere som bodde der. Ingen annen!

Anton (*humpende ned til dem*). Han sejer eg har sat varme på med snadden min.

Dr. Ura. Enten du med snadden eller de med beatricen!

Alle tre. Han siger vi har sat ild (varme) på!

Dr. Ura. Ja, så alle hører det, siger jeg det. For retten skal jeg sige det. Her blir nemlig forhør. Ingen annen var der æn dere.

Anton. Han vil gjøre os evig uløkkeli!

Matilde (*kommer styrtende fra nederste rum til højre*). Kjære, hold op! Mor er derinne. Hun tåler det ikke!

Dr. Ura. Så luk døren, du!

Josefine (*i det samme fra højre*). Å, at dere kan bære dere sådan ad! Skjønner dere da ikke at Guds straffedom er over os?

Kaja, Lena, Anton (*hen mot Josefine*). Han siger (sejer) vi har sat ild (varme) på!

Lena. Han vil av med os, det er saken!

Anton. Han vil gjøre os evig uløkkeli.

Josefine (*holder sig for ørene og ser hjælpeløst på dem*).

Matilde. Nej, dere må ikke!

Dr. Ura. Den beatricen deres har eksploderet engang før. For dere i'est ikke engang at holde den ren.

Kaja (*mot ham*). Nej, det er, ved Gud, så længe siden!

Dr. Ura (*avbrytende*). — at dere nu måtte gjøre det op igjen?

Kaja. Du er ond! Å, som du er ond!

Maria (*står på verandaen. Hun kom nætop*).

Dr. Ura (*får øje på henne og derved en idé. Han styrter hen mot nederste dør til venstre og kommer straks ut igjen med fanen*).

Alle (*skriker op, selv Josefine. De kommer alle mot ham*).

Dr. Ura. De stiller sig under fanen! De skal også følge den! (*Marscherer mot øverste dør til venstre, syngende.*)

Dengang jeg drog avsted,
dengang jeg drog avsted,
min pike vilde med,
ja, min pike vilde med —

(*Ut av døren, alle efter, untagen Josefine, som står igjen fortvilet. De er ikke før ute, så vil hun prøve at liste sig væk, men opdager Maria på verandaen. Drar sig så rædd til højre, i ly av trappen.*)

Maria (*oppe på verandaen, ler efter de bortdragne med en latter uten lyd. Da faller en stærk glans over scenen, større æn nogen av de foregående. Et utrop av mange mennesker stiger næsten samtidig i det fjærne*).

Maria. Nu fallt tårnet! Dr. Uras tårn! — Nej, se skyggen! (*Hun ser sin egen skygge og danser med den. Stanser pludselig op og legger ansigtet i sine hænder. Hører nogen ved siden av sig og ser op.*)

Cecilie (*står der*).

Maria (*skræmmes, fatter sig straks og rækker tunge ad Cecilie. Løper så ut til venstre. Derfra høres toget at vænde tilbage*).

Josefine (*rejser sig*).

Matilde (*idet de kommer in*). Nu må dette ha slut!

Kaja. Du har intet hjærte.

Lena. Bare en retorte.

Dr. Ura. Retorte er godt! — Se som de hænger på! Familiefølelsen!

Anton. Hadde eg kræfter til det, jagu slo' eg deg ihæl!

Dr. Ura. Amor på pinnen! Amor på pinnen! Hvem skulde så fø dig?

Margrete (*står pludselig på verandaen. Myndig*). Hvad er dog dette? (*Et øjeblik stanser alt*.)

Josefine (*rækker armene ut*). Kom, å kom!

Matilde (*op mot Margrete, dæmpet*). Se på mor! Hun tåler ikke mere.

Kaja (*op mot Margrete, som nu går nedover*). Han er så ond! (*Gråter*.)

Lena (*likeså*). Han vil ha os væk.

Anton (*kommer humpende, alt næsten samtidig*). Han sejer me har sat på varmen.

Cecilie (*tæt hen til Margrete*). Se den fanen!

Margrete (*går raskt nedover mot dr. Ura og tar fanen fra ham*). Cecilie, gå in i kjøkkenet med den og brønn den!

Anton, Kaja, Lena, Matilde. Ændelig! Bravo! Så ja!

Margrete (*vænder sig*). Stille! Nu ikke mere om det!

Maria (*står atter på verandaen*).

Dr. Ura. Nej! For enten skal de der væk, eller så rejser jeg. Nu er det alvor.

Anton, Lena, Kaja (*tyr sammen i stor skræk*).

Josefine og Matilde (*gjør det samme på sin side*).

Cecilie (*løper ut til højre for at hænte dr. Kann*).

Margrete (*nærmere mot dr. Ura*). Hør mig, Ura!

Dr. Ura (*fra henne*). Nej. Nu hører jeg ikke længer! Enten skal de væk. Eller så rejser jeg. Og det den dag idag. (*De andres forskrækkelse stiger.*)

Margrete (*efter ham, intrængende*). Ura!

Dr. Ura (*fra henne*). Ikke tale om at jeg gir mig oftere! Nu er familiegården nedbrændt — og dermed det eksperiment slut.

Margrete. Det gik jo godt, Ura!

Dr. Ura. Det gik ikke. Og det skal ikke gå! — Hvad siger den branden? Den siger så tydelig som bare muligt: Væk med dere!

De andre (*frygter*).

Margrete. Det siger den, ja. Men den branden kan alene sige ondt. For den er selv ondskapens værk.

Dr. Ura (*opmærksom*). Hvorledes?

De andre (*spænt; de kommer nærmere*).

Margrete. Det viser sig nu at ilden ikke er opkommet i familieføljen; den er kommet op i kontorerne. (*Almen forundring.*) Der var skåterne for, der lå den og ulmet, og ingen mærket noget, før den slog ut i lys lue.

Dr. Ura. Den er påsat?!

Margrete. Den er påsat. (*Stillhed.*)

Dr. Ura. Men — hvem kan —?

Margrete. Den samme som har skåret slangerne over.

Alle. Er slangerne skåret over?

Margrete. Og det må være gjort like før. Sprøjterne var jo nylig prøvd. Hadde vi ikke hat en reserve-slange, så vi kunde dynke sejlene, så var nu de nye fabrikker brændt.

Alle (*gir et utrop af forfærdelse*).

Maria (*som efterhånden er drat til*). Men — hvem — kan —?

Dr. Ura. Ja, ikke sant? Dette er — dette er ! Men interessant! Hvem er så infernalsk ond iblant os? For dette må jo være en her — i fabrikken — eller i kontoret? En vi ser daglig! Det er interessant!

Josefine. For en ulykke! Å —!

Margrete. Nej, min ven, tværtom! — Var jeg

ikke på vej at bli forsagt? Begynte jeg ikke at tænke skyllen var vor egen? Jeg bøjde rygg og vilde gjæmme mig for slagene. Jeg følte det som var vi utvalgt til ulykke. — Men efter at et ondt øje er rettet like i mit — for det må det jo nu være! — så rejser jeg mig! Jeg lar mig ikke slagte ned. Og ikke skræmme. Det besti-alsk onde skal da ikke få rå her på Storhove! Så længe jeg lever! — Dette samler os, ikke sant? Nu må her være enighed! Nu alle mot denne ene onde — hvem det æn er! Nu skal her igjæn bli godt på begge sider elven; det kjenner jeg dypt inneni mig.

Dr. Ura. Ja, det kan være. Men her blir ikke godt, før vi er alene igjæn! De forstyrrer mig. Bare syner av dem irriterer mig. Ja, det nytter ikke at det gjør dem ondt. Jeg må sige det. For også jeg er til; også jeg har min ret her. Min opgave. Og den skal pinedød respekteres!

Margrete (*intrængende*). Vet du hvorfor her er sat ild på?

Dr. Ura (*stusser. Alle kommer nærmere*).

Margrete. Fordi det var blet kjænt at min bror hadde bragt 200,000 kroner til kontoret, og at pengene ikke var i brandfrit skap. Kassereren var borte. Der har du det.

Dr. Ura. De er brænt?! Alle de —?

Margrete. De er naturligvis brænt. — Og nu må vi ut med dem, Ura! Vi lar os ikke slå ned av sådant, vi to!

Dr. Ura. Vi to, d. v. s. jeg? Jeg skal ut med 200,000. Fordi han ikke har assureret! Er det en statsmann som rejser avsted med 200,000 uassureret?

Margrete. Du tænkte heller ikke på assurance igår, da du stod her og utmalte for os alle følgerne av at de kunde komme bort. Der kan du se!

Dr. Ura. Ja det, det var et eksperiment, det. Men virkeligheden, min pike, virkeligheden, det er noget kommanderende, det. Du kan tro jeg hadde assureret, om det var mig.

Margrete. Pengene skal ut! De må skaffes! Han har lært os at gjøre vor skyldighed.

Dr. Ura (*uvilkårlig*). Han har lært os hvordan 200,000 kan kastes væk? Og den lære skal jeg ta efter? Nej, min pikel!

Margrete. Løb ut så langt du vil — du hales in igjæn! Du skal gjøre din skyldighed.

Cecilie (*kommer og tar Maria ut til højre*).

Dr. Ura. Jeg har ikke pengene! Det har jeg jo sagt dig før.

Margrete. Du har dem!

Dr. Ura. Jeg skal, når du vil, avlægge min korporlige ed på at jeg ikke har penger.

Margrete. Her, nej! Tøv med dig, Ura. Jeg så bankbøgerne nu nylig i skapet.

Dr. Ura. Går du i mine skap? Og fortæller andre hvad du der finner? Du er jo... du er jo en forbrydernatur!

Josefine (*rejser sig forfærdet*). Men Ura —!

Alle (*i forargelse om ham*). Hvad er det du siger? Ka e'de' du sejer?

Dr. Ura. Vet du om de bankbøger var mine? Ja —, se der er det! Vi har jo dannet et konsortium på mine opfinnelser.

Margrete. Jeg svarer dig ikke! Du vet hvad du skyller dine barn. Dine egne barn.

Dr. Ura. Skyller dem? Mine barn? Mine egne barn? Jeg hadde nær sagt: Hvem er mine egne barn? Er det, er det dem som ruinerer os? Eller... eller er det det arbejde som fortsætter vort liv? Jeg er mine egne barn, skal jeg si dig!

Alle (*bryter ut*). Nå! Ha, ha!

Lena. Han kan bevise han er sin egen kone, også han!

Margrete. Stille! I forstår ham ikke! (*Hun viser dem bort med hånden. De drar sig tilbake. Selv går hun frem til Ura, som ikke vil stanse.*)

Kaja (*sagte*). Nu gjæller det!

Dr. Ura (*idet han passerer Margrete, dæmpet*). Jeg gjør det ikke!

Margrete (*også dæmpet*). Du ejer mer æn én million, Ura!

Dr. Ura (*stanser, vil svare*).

Margrete (*dæmpet*). Nu tier du! — Du har mer æn én million. Du inbilder ingen at du er kasserer for et konsortium.

Dr. Ura (*med lune, dæmpet*). Jo — for vort konsortium, dit og mit!

Margrete. (*Hele den følgende tale er dæmpet.*) Og barnenes!

Dr. Ura. Barnenes! Barnenes! De har jo fåt fabrikkerne. Hvad fan har vi mere med dem?

Margrete. De har forbygd sig, det vet du. Og det var ikke frit for du var med på det.

Dr. Ura. Skal jeg gjøres ansvarlig for deres fejl?

Margrete. Ja, når de er arvet fra dig?

Dr. Ura (*ler. Siger så*): Du —? (*Stanser, ser på henne.*)

Margrete. Nå —?

Dr. Ura. La os gjøre en handel!

Margrete (*taskt*). Ja!

Dr. Ura. Gutterne skal få — dersom vi blir kvit dem der?

Kaja (*til de andre, dæmpet*). Dette går ut over os!

Lena. Tror du?

Margrete. Ura —!

Dr. Ura (*med utbrudd*). Jeg tåler dem ikke!

Margrete. Min ven, det har du da gjort i mange, mange år.

Dr. Ura. Men nu ikke lenger!

Margrete. Hvem har sat dette i dig?

Dr. Ura. Sat det i mig? Sat det i mig? Det er runnet av urgrunden i min natur! Kan du da ikke føle hvor ubehagelige de er?

De andre (*trykker sig nærmere sammen*).

Lena. Gud hjelpe den som fattig er!

Margrete. Før lo du av slikt, Ura?

Dr. Ura. Jeg? — Nej! Aldrig! De har altid sat vansmak på alting her.

Margrete. Nu husker du det ikke mere. Som du fant det morsomt «med disse to gamle høns, som aldrig la ægg».

Dr. Ura. (*Først ler han. Så siger han:*) Jeg har aldrig funnet dem morsomme!

Margrete. Og som du lo av Amor på pinnen, når han fik erotiske anfall!

Dr. Ura. Overfor tjenestepikerne! Ha, ha, ha! Han får dem sågu ænnu! Jeg så det iforgårs! Ha, ha, ha! (*Ser på ham.*)

Anton. Nå e' det meg!

Margrete. Kan du huske, da det gik os så godt, og vi fant at vi skyllte at ta os av din fattige familie? Da var du snill, da!

Dr. Ura. Men nu vil jeg ikke være snill lenger. Nej, jeg vil ikke. Desuten — det har jeg aldrig været.

Margrete. Ura —!

Dr. Ura. Det var slet ikke mig som fant på denne filantropiske pølsestopping. Det var du, det. (*Han gjør et slag forbi familien, og kommer igjæn, siger dæmpet:*) Det er sant: de ligner i det kostyme to gamle høns! Grangivelig!

Margrete. De har ingen at holde sig til uten os, Ura!

Dr. Ura (*ser på dem*). De er så u—be—ha—ge—lige!

Margrete (*intimt*). Du, Ura?

Dr. Ura. Næ?

Margrete. Tror du at du bestandig har været behagelig?

Dr. Ura (*ser på henne, ler*). Jeg har da ikke bare været ubehagelig, vel?

Margrete. Det har heller ikke de.

Dr. Ura. Jo! — De skulde nu flytte in her? Aldrig i livet! Amor på pinnen trampe om i stuerne her —?

Margrete. Dig generte det ikke. Du er jo hele dagen på laboratoriet.

Dr. Ura. Så meget morsommere at være litt alene med dig!

Margrete. Vi to friske mennesker, Ura, vi skulde ikke kunne ta på os litt bryderi? Gjør dig nu ikke mindre æn du er! — Kan du huske som vi basket, før vi blev kvit gjællen? Også vi hadde forbygd os. Det ligger til dere, det.

Dr. Ura. Kan du huske den dagen vi betalte den siste gjællen? Kan du?

Margrete. Og hadde vin på bordet. Første gang.

Dr. Ura. Den var ikke god. Den snærpet. (*Ser bak sig.*) Nej, det der får du mig ikke till!

FEMTE MØTE

Dr. Kann, Maria, Cecilie (*alle fra højre på verandaen*).

Margrete (*rædd*). Er der noget nu igjæn?

Dr. Kann. Jeg lot Maria syne mig hvor nøklerne til kontorerne hang. — De lås kunde vanskelig dirkes op. I alle fall ikke midt på dagen; det vilde ha tat for lang tid.

Margrete (*spænt*). Nu — hvad så?

Dr. Kann. Det må være nøklerne som har været brukt. Selve nøklerne.

Dr. Ura. Var de ikke på sin plass?

Dr. Kann. Jo, de var.

Dr. Ura. Men da —?

Dr. Kann. De må altså være brukt og bragt tilbake igjæn. Midt på lyse eftermiddagen! For da blev ilden sat på.

Dr. Ura. Altså av en her i huset? Her hvor vi står?! Det var som fanden!

Margrete (*forfærdet*). Av en inne? Hos os? Her?

Dr. Kann. Av en som lever her. Som kan gå ut og in i alle rum her, uten at nogen tænker noget ved det.

Margrete. Nej, dette er ænda værre æn alt annet. Dette var jeg ikke forberedt på! Nu blir det mig for nær! Det er næsten som jeg ikke tør se op: Jeg kunde jo møte den som det var! Jeg kjænnner det, ved Gud, som jeg hadde gjort det selv. Så kan jeg jo ikke lenger leve her!

Josefine (*er straks blet så forskrækket, så hun kan ikke mere holde sig stille. Hun snurter rundt*).

Margrete. Og så er det jo rettet mot mig! Her er jeg med alt mit og alle mine! Hvem vil mig så ond?

Kaja og Lena (*frem*). Margrete, kjære, kjære Margrete.

Matilde (*frem samtidig*). Tante, kjære, kjære tante!

Dr. Kann. Det kan jo hende vi opdager hvem det er. Så blir her trygt igjæn.

Margrete. Måtte det helst ikke ske! Måtte det aldrig opdaget!

Maria (*hen til Margrete*). Jeg vil si dig noget.

Margrete (*går mot henne*).

Maria (*dæmpet*). Du kan ta fejl.

Margrete. Ta fejl? — Av hvad?

Maria. Av at nogen har villet dig noget ondt.

Margrete. Hvordan det, mit barn?

Maria. Jeg så Cecilie gå in der. I eftermiddag.

Margrete (*står en stund uten at fatte*). — Cecilie —?

Maria. Du vet hun er i den alder. — Ja, der er mange i den alder som må se ild. Jeg hadde det så. Jeg måtte se ild. Jeg brænte op en utlade. Og vedstaber i skogen.

Margrete. Du satte ild på, barn?

Maria (*nikker. Om litt*). Jeg måtte. Jeg måtte se ild.

Margrete. Men Cecilie? Cecilie er over den alder. Og så sund. Så sund!

Maria. Tror du? — Jeg så henne gå in i gangen der i eftermiddag.

Margrete. Til kontorerne?

Maria. Nej, bare in i gangen. Om til den ene siden, eller til den andre, det vet jeg ikke. Jeg gik bare forbi, jeg. Og tænkte ingenting videre ved det.

Margrete (*ser grunnende på henne. — En lysning faller atter over scenen, dog ikke så stor som den siste*).

Alle (*vænder sig*).

Dr. Kann. Nu er det vedstaben som brønner. Det er det siste.

Matilde (*sætter i et stort skrik*).

Margrete. Men barn —!

Matilde. Mor er borte.

Margrete. Å, Gud!

De andre (*samtidig*). Er hun borte? — Hun er borte!

Matilde (*ut øverste dør til høyre*). Her må hun være gåt!

Cecilie, Maria (*begge fort efter*).

Kaja (*ut verandaen til høyre*). Elven, elven!

Lena (*efter*). Vi må skynde os!

Anton (*var allerede på farten*).

Dr. Ura. Til broen! Gå til broen! (*Ut.*)

Dr. Kann. Naturligvis! (*Ut.*)

Margrete (*står igjæn*). Jeg kan ikke røre mig!
— Å, jeg visste dette blev for meget for hennel!

Maria (*kommer in igjæn fra øverste dør. Stanser ved at finne Margrete*).

Margrete. Skal du ikke søke, barn?

Maria. Jeg tør ikke.

Dr. Ura (*kommer tilbake over verandaen*). Jeg kan ikke nu gå fra dig, min pike! (*Til henne.*)

Margrete. Å, det var snillt av dig, Ura. Jeg trodde jeg var sterk. Men dette er mere på én gang... æn jeg kan med. (*Fra det fjærne et forskrækkeligt rop av flere.*)

Margrete. Å, Gud, nu hændte det! Ura! Å, Ura, er ikke dette tilsist min skyll! Jeg har jo ikke kunnet holde dere sammen. Alt, alt jeg har tænkt til godt, blir til ulykke! (*Brister i gråt.*)

Dr. Ura. Ikke alt! Ikke alt! Kjære —! Ikke alt!

Margrete. Å, for en smærte! Ingen, nej, ingen skal sige han har kjænt den største smærte! For der er altid mere. (*Gråter igjæn.*)

Dr. Ura. Margrete! Hør, Margrete! Hør nu: Som du vil! . . . Det skal bli som du vil! Altsammen! Hør nu: Altsammen!

Margrete. Ja, vær snill med mig, Ura! (*Brister i gråt igjæn.*)

Dr. Ura. Ja, jeg? Jeg snill med dig? Jeg — Du!
— Du! Du: når Amor på pinnen tramper i stuen, skal jeg sette mig i en krok og læse bønner.

Margrete (*træt*). Å, du kjære Ura! (*Opblussende*.) Men er det ikke som vort hus er forbannet. Hvad kan grunnen være?

Dr. Ura. Du! — Hør nu! — Nej, hør nu! Der var engang et helt land som blev hjæmsøkt. Av ulykker, den ene på den andre. Så blev der sagt: Er der bare én retfærdig blant dere, så skal dere leve! Om der bare var én, hører du!

Margrete (*som hører sløvt*). Men hvem —?

Dr. Ura. Det er du, det! Det er du! For din skyll blir det godt igjæn. Altsammen. Altsammen.

Cecilie (*kommer springende og gråtende*). Nu må du komme, tantel!

Margrete (*rejser sig straks*). Ja, barn! — Har dere altså nu —?

Cecilie (*nikker, gråter, og går foran ut*).

Margrete (*går efter, støttet av Ura*). Hun var det ælskeligste menneske jeg har truffet. — Det er sådanne det går ut over.

Maria (*efter, fordi hun kan ikke annet. Men just som hun skal ned trappen fra verandaen, vender hun*). Nej! Jeg tør ikke se henne! (*Hun gjør et utrop av glæde*.) — Knut! Du her?

Knut (*svarer nedenfor verandaen uten at sees*). Jeg kom nætop.

Maria (*skyndsomt, læner sig over rækværket*). Å, kom herop, Knut!

Knut (*allerede længer mot høyre*). Jeg må da bort til branden!

Maria. Den er straks over. Det er bare vedstabilen som brønner.

Knut (*høres nærmere foran verandaen*). Jeg vet det. Men hvad foregår borte ved broen.

Maria. Kom op, skal jeg sige dig det!

Knut. Ja. (*Entrer op verandaen forfra*.) Hvad er det, Maria?

Maria. Det er Josefine som har kastet sig utfor.

Knut. Så det ændelig har lyktes henne? Stakkar!

Maria. Ja. Og jeg er så redd jeg tør ikke gå derhen!

Knut (*som der er stor hast over*). Vi skal ikke sørge over det. Hun kan ikke for det. Og det er bare godt.

Maria. Tror du?

Knut. Ja, ja! — Vet du hvor jeg har været?

Maria. Nej.

Knut. I byen. Hos direktøren. Jeg har assureret.

Maria (*forbauset*). Du har assureret! — Men hvordan kunde så —?

Knut (*avbrytende*). — Onkel tvilte om det? Vet du, jeg tror han har eksperimenteret med os?

Maria (*står litt*). Å, Knut, jeg blir så rædd.

Knut. Hvad er du rædd?

Maria. Alt dette! Å, jeg er så rædd! Det blir så umuligt at være her. Ingen kunde tænke sig slikt!

Knut. Det synes jeg nok. Hun var jo altid slik?

Maria. Jeg kan ikke stå i det. — Å, Knut, om jeg fik komme bort! Og var borte, til dette er over.

Knut. Ja, hvorfor kan du ikke det?

Maria (*svært ivrig, idet hun går in til ham*). Ikke sant? Hvorfor kan jeg ikke komme bort?

Knut. Det er til Paris du vil?

Maria. Til tante Lydia. Hun vil ændelig ha mig. (*Tættete in til ham.*) Knut, kan du ikke hjælpe mig?

Knut. Jeg?

Maria. Nætop du!

Knut. Hvordan kan jeg det?

Maria. Møt mig imorgen kvæll, sån ved titiden — møt mig ved lysthuset mot elven! Knut!

Knut. Det er slik fossedur der. En kan næsten ikke høre sine egne ord.

Maria. Nej, elven er ikke så stærk nu længer.

Knut. Men hvorledes skal jeg kunne hjelpe dig?

Maria. Bare møt mig du! Så går det.

Knut. Så går det, siger du?

Maria. Så skal du høre, mener jeg.

Knut. Jeg skjønner ikke. — Og du er farlig at møte, Maria!

Maria (*idet hun slår armene om hans hals*). Å, det var dig jeg skulde ha været gift med, Knut. (*De kyskes. Hun løber op i trappen.*)

Knut (*raskt mot verandaen*).

Maria. Du møter, Knut?

Knut. Jeg møter.

Cecilie (*viser sig i nederste dør til venstre*).

(*Tæppet.*)

TREDJE HANDLING

Åpen plass ut mot elven, som går bred og med ikke rolig overflate, uten nætop at kunne kalles strid. — Et lysthus skyter frem til høyre. Rundt om store trær. En vældig lind midt på plassen; en bænk står ved den. Også en bænk nærmere elven. — Op til høyre høres duren av en foss, sterkere og svakere, eftersom luftdraget er til.

FØRSTE MØTE

Cecilie og Matilde (*kommer arm i arm. Begge sørgeklædd, Cecilie i rejsedragt*).

Matilde. Tror du hun kan se os?

Cecilie. Vi føler det som hun kan.

Matilde. Ikke mere?

Cecilie. Jeg vet ikke.

Matilde. Hun ser os! Det store rum mellem stjerneerne deroppe, du — og mellem stjerneerne og os, det er da ikke tomt?

Cecilie. Det er det vel heller ikke.

Matilde. Ja, men da —?

Cecilie. Der er visst annet til...

Matilde. Æn os?

Cecilie. Vi vet det ikke.

Matilde. Ønsker du at være med der?

Cecilie. Deroppe?

Matilde. Hvor stjerneerne er? På en av dem?

Cecilie. Og forlate alting her? — Nej.

Matilde (*bevæget*). Jeg ønsket det. Jeg ønsket at være hos mor. — Jeg kjenner mig ikke løst fra mor.

Cecilie. Du tror hun er der? (*Peker op.*)

Matilde. Eller her. Jeg vet ikke. Jeg kjenner det som ordnet hun nu mine tanker.

Cecilie. Gid det var så!

Matilde. At de godes ånder var om os? Det er så. Vær trygg!

Cecilie. Gid de tok rummet op! Så de onde ikke slap til.

Matilde. Ja, for de onde er her også.

Cecilie (*ser sig om, dæmpet*). Jeg vet om noget ondt, noget forfærdelig ondt. Jeg alene.

Matilde (*forskrækket*). Er det muligt?

Cecilie. Jeg vil ikke sige det. Jeg er ikke så aldeles sikker. Men bare mistanken, du, bare mistanken bræner. Slikt satanstøj er det! Siden jeg vet dette, får jeg ikke tænke på annet. Ikke engang din sorg får jeg lov at tænke på. — Nu rejser jeg.

Matilde. At du gjør det, Cecilie!

Cecilie. Jeg kan ikke bli! — Å, var her ånder, som du siger, gode ånder, hvorfor kommer de så ikke og hjelper os! — Jeg har stridt så. Jeg vet ikke hvad jeg skal gjøre.

Matilde. Tal med dr. Kann! Han vet alt.

Cecilie. Jeg har fortalt ham om noget ondt som skal ske. Men dette kan jeg ikke sige. — Å, Matilde, at det onde får lov at være? Er det ikke forfærdeligt at en engel som din mor skal det onde få lov at mishandle hele hennes liv?

Matilde. Ja, det er forfærdeligt.

Cecilie. Og tilsist jage henne i elven! — Nej, var jeg gud, så vilde jeg nu ikke være slik en halvgud. Jeg vilde ikke slippe nogen annen til. Jeg vilde være alene.

Matilde. Men om det annet ikke var, kanskje mor ikke var blet så god? Og fik det ikke så godt som hun nu har det?

Cecilie. Hva vet vi om det?

Matilde. Jeg føler det at nu har mor det godt. — Føler ikke du også det? Når du ser op mot himlen? Og tænker på mor?

Cecilie. Nej.

Matilde. Besynderligt.

Cecilie. Vet du hva jeg føler? Den fosseduren der, den taler strængt. Det er hva jeg føler. — (*Skynsomt dæmpet.*) Der er han. Nu må du gå. (*Skyver henne mot høyre.*)

Matilde. Men nu får du ikke rejse, uten jeg har sagt dig farvel?

Cecilie (*skyver henne bestandig mot højre*). Nej, nej! Skynd dig!

Matilde. Hvor skal jeg finne dig igjæn?

Cecilie. På bryggen. Ved båten.

ANNET MØTE

Cecilie (*blir på højre side av det store træ*).

Knut (*kommer fra venstre i sjømannsklær. Han vil gå raskt over plassen*). Hvad for noget? (*Dæmpet glad.*) Er du alt her? Jeg kommer fra båten og skulde hjem og klæ mig. Det er jo længe før tiden, kjære! (*Ser at det er Cecilie.*) Er det dig, Cecilie? —

Cecilie. Hvem trodde du det var?

Knut. Skal du ikke rejse?

Cecilie. Jo.

Knut. Jeg vilde komme på bryggen og sige dig farvel.

Cecilie. Vilde du?

Knut. Jeg synes det er så vondt at du skal rejse, Cecilie?

Cecilie. Har du ikke mot mig, da?

Knut. Jeg mot dig? Hvorfor?

Cecilie. Å — for som jeg var sist...?

Knut. Mot Maria? — Det var du som hadde ret. Absolut!

Cecilie (*glad*). Siger du det?

Knut. Du var for stræng. Og det sa jeg dig. — Men jeg glømmer dig aldrig som du var!

Cecilie. Var jeg så fæl.

Knut. Skrækkelig! Du var slik, og du så ut slik at jeg kunde omfavne dig. (*Hen til henne.*)

Cecilie (*viger. Alvorlig*). Ja, men det må du ikke, Knut.

Knut. Hvorfor kom du hit —?

Cecilie. Fordi jeg visste du var her.

Knut. Men da? (*Vil nærme sig.*) Kan ikke vi to være litt sammen nu, da?

Cecilie (*som har veget*). Jo.

Knut. Og ænda vil du ikke gi mig armen engang. Så vi kan spasere? Kvællen er så vakker.

Cecilie. Du får ikke røre ved mig.

Knut. Det synes jeg, er underligt av dig.

Cecilie. Å, du skjønner det nok.

Knut. Du vilde jo møte mig, siger du?

Cecilie. Ja.

Knut (*ler*). Det var da ikke bare for at se mig? Vel?

Cecilie. Nej, det var det ikke. Det var for at sige dig noget.

Knut. Så si mig det, da!

Cecilie. Jeg har talt med din mor.

Knut. Du er en utsending fra mor? — Se, se!

Cecilie. Nej, det er jeg ikke. — Men din mor sa mig at du har gjort en opfinnelse, du også.

Knut. Det har jeg. Men hvad pokker —?

Cecilie (*avbrytende*). Hun sa den var likeså stor som nogen av din fars.

Knut. Det tror jeg.

Cecilie. Og at det var derfor du har været i utlandet så længe.

Knut. Men hvad så? Hvad mener du med dette?

Cecilie. Jo, da synes jeg nok det er uforsvarligt av dig, Knut, som du nu bærer dig ad.

Knut. Som jeg bærer mig ad?

Cecilie. Om din mor visste hvem det var du skulde ha stævnemøte med?

Knut. Hvad er det du våger?

Cecilie. Jeg vilde ikke rejse, før jeg fik sagt dig det. Den du går her og venter på, er ikke så uskyldig som hun har øjne til. — Du blir sint, ser jeg. Men det får ikke hjelpe. Du skal engang sanne mine ord. — Og selv om jeg tar fejl — å, Knut, det er like skammelig, det du nu gjør. Jeg siger ænnu én gang: tænk om din mor visste det!

Knut. Men Cecilie —!

Cecilie (*blir nu mer og mer bevæget*). Ja, for her går vi allesammen og venter på dig... og har tillid til dig. Og så er du ifærd med at kaste dig væk. Med

at bedrage din bror og os allesammen. — Det var hvad jeg vilde sige dig, Knut. (*Løper ut til venstre.*)

Knut (*står igjæn og ser efter henne. Vænder sig, går, stanser*). Hun der — nu svor Knut Ura! — hun skal bli min hustru.

TREDJE MØTE

Knut (*vil gå ut til højre. Men nætop som han har nådd til utkanten av plassen, står*)

Hans (*foran ham*).

Knut. Også du her?

Hans. Du væntet ikke det?

Knut. Nej, det må jeg sige —!

Hans. Hvem kom du for at møte?

Knut. Ikke nogen. Jeg vil hjem. (*Går.*)

Hans (*nær in på ham*). Din frække hund.

Knut. Nu da —?

Hans. Ti! — Eller jeg formår ikke at —!

Knut (*viger*). Men hvordan i al världen.....!

Hans. Bort herfra! Ikke svar! Bare bort! Straks!

Knut. Styr dig litt! For du mistar dig.

Hans. Tør du ænnu, når jeg træffer dig her —? Jeg ber dig: ta dig iagt!

Knut. Det er ikke mærkeligt at du træffer mig her. Men at jeg træffer dig (*med foragt*), det er mer æn mærkeligt!

Hans (*springer i strupen på ham*). Du er en dristig skurk, en bedrager! Jeg kunde kvæle dig mellem mine to hænder.

Knut. Så gjør det, da!

Hans (*ute av sig selv*). Du håner mig også? Det våger du? Bedrager mig og håner mig. (*Bryter ham ned over bænken.*)

Knut. Hans!

Hans. Det sa du som i guttedagene. (*Slipper.*)

Knut (*har rejst sig, ordner sig*). Så du kan huske dem?

Hans (*i smærte*). Ja!

Knut (*som har tat sin hat på*). Så skulde du også

huske, Hans, at visstnok var du ældre og stærkere; men aldrig var jeg rædd dig.

Hans (*hånlig*). Nej, for du havde mor i bakhånd.

Knut. Også det. Men jeg havde slik en retskaffen bror. Han var svært hissig; men han gjorde mig aldrig uret. Det kunde jeg stole på. Derfor løj jeg heller aldrig. Jeg behøvde ikke det.

Hans. Utlandet har forgjort dig, Knut. — Hvad kaller du det: midt i vor ulykke at holde på med slikt som jeg tar dig i her?

Knut. Du tar mig ikke i noget. Jeg vilde nætop gåt hjem. Og ikke kommet igjæn.

Hans (*opfarende*). Tør du virkelig nægte at om en stund skulde du ha et stævnemøte her?

Knut. Nej.

Hans. Altså du tilstår det?

Knut. Ja.

Hans. Det var heldigt for dig, Knut. Jeg siger ikke mere.

Knut. Men jeg hadde ikke møtt.

Hans (*atter opfarende*). Hvad er nu dette for utflugter igjæn?

Knut. Ja, vænt litt! — Hvem har sagt dig at jeg skulde møtes med en her? Cecilie?

Hans. Cecilie? Vet hun om det?

Knut. Altså dog Maria? (*Nærmere.*) Har virkelig Maria gjort det?

Hans (*med højhed*). Kan du tvile på det?

Knut (*viser en forbauselse og skræk så stor at Hans blir slått av det*). Hvad var det dog hun sa, hun som nylig var her? (*Mot Hans.*) — Vet du hvordan det stævnemøte kom i stand? Det som jeg ikke mere vilde til? Det kom i stand, fordi Maria bad mig om det.

Hans. Det vet jeg godt. For det overtalte jeg henne til.

Knut (*kan først intet sige; så ændelig*). Du?! — Du har fåt det i stand?

Hans. Ja. For ændelig at skaffe henne fred. For dig. For dit overhæng. Hun er kjed av dig. Derfor vil hun bort.

Knut (*samler sig; spør så*): Er dette sant?

Hans. Ja, jeg lyver ikke!

Knut. Nu vander jorden sig. Nu står fjællene på hodet, og elvene springer opover som gjeita. Fisken er i grantoppen og fuglene på havsens bund. Det er fan ikke fossen vi hører; det er en liten jante som spiller på luth.

Hans. Hvad skaper du dig for?

Knut. Herefter kan du sige mig hvad du vil. Du kan slå mig, du kan jage mig. Jeg skal bare svare dig med to ord: Kjære Hans! Kjære bror! (*Overvældes.*)

Hans (*bestyrtet*). Nej, men Knut —!

Knut. Du er den samme trofaste, staute karen som du altid har været; mors søn! Jeg har set op til dig fra liten av. Du er nærmest den som har opdraget mig. Du og mor. Jeg holder så av dig. At jeg har kunnet være sint på dig! At jeg ikke har skjønt her var falsk spill! For du har bare været dig selv, du. Hissig på det du holdt for ret, men grej. — Å, du har været ute for den nederdrægtigste komedie. Jeg har forfærdelig vondt av dig.

Hans (*åndeløst*). Hvem taler du om —?

Knut. Vi har trodd, både du og jeg, fordi folk sa os det, og fordi vi var fars sønner, at vi var nokså sterkt begavede. — Men her er et ungt fruentimmer, og for henne var vi lette som sprællemænn. Hun drog i snoren, så danste vi, gut, mot hværandre som to drukne matroser. Vi tør nok uten selvros sige at hun har gjort sine saker godt.

Hans. Hvem taler du om?

Knut. Om Maria, om din højtælskede Maria!

Hans (*nærmere*). Da ber jeg dig tæmme din tunge.

Knut (*med stor overbevisning*). Nej, den kan jeg ikke mere stanse. Og ænnu mindre du. For nu skal maske for maske springe i garnet som er kastet over dig, min bror!

Hans. Er jeg i et garn?

Knut. Som først var bestemt for mig! Det er næsten skade at det ikke har fanget mig! For det var virkelig mig hun vilde ha i det. Ænnu før jeg rejste ut.

Men der var noget i mit instinkt imot henne. Jeg kom mig unda. — Så blev det dig! For du er trohjærtigere. Der er mere av far i mig æn i dig (*muntert*) — desværrel! Skjønt du er ikke helt fri, du heller; ellers var du ikke kommet op i dette. Du ser på mig. Tror du mig ikke?

Hans. Nej.

Knut. Kjære, si rent ut at jeg lyver. Det er jo nu den faste formel for alt du ikke vil høre. Og et slikt grejt ord er næsten vederkvægende midt i al uredigheden.

Hans. Hvad mener du at ha sagt mig med dette?

Knut. At hun hverken holder av dig eller av mig.

Hans. Maria?!

Knut. Den tone du ænnu legger i det navn! — Det gjør mig ondt for dig, Hans! — Nej, det nytter dig ikke at bli sint! Du skal vite det: Hun la sig efter mig igjæn, straks jeg kom hjem. Ikke fordi hun holdt mere av mig æn av dig; men fordi hun kjedet sig.

Hans. Det var hun som la sig efter dig —?

Knut. Jagu var det så! — Og du opførte dig ikke nætøp slik at jeg behøvde at ta hensyn.

Hans. Det siger du mig likefrem?

Knut. Det gjør jeg. For jeg lyver nemlig ikke.

Hans (*i feber*). Vil du dermed ha sagt at I —? (*Nærmere, dæmpet.*) Jeg spør dig!

Knut. Og jeg svarer! Helt uskyldig er jeg ikke.

Hans (*kan næppe styre sig*). Du er ikke det! — Du har hat stævnemøte med henne før?

Knut. Nej.

Hans (*truende*). Ja, vær nu opriktig, Knut!

Knut. Det skal jeg være.

Hans. For . . . for . . . Ja, vær nu opriktig!

Knut. Helt uskyldig er jeg ikke. Jeg har det ikke med det.

Hans. Så skal du væk. — Og du skal ta henne med dig.

Knut. Nej, pinedød, om jeg vil!

Hans. Da er du en usselrygg! En bedrager — både mot mig og henne. — Og du gjør det, ellers —!

Knut. Du misforstår altsammen! For du er gal! — Mellem mann og kvinne kan der være annet æn det du tænker på. Det kom ikke til det.

Hans. Du siger sant?

Knut. Forstår du ænnu ikke såpas at jeg siger aldrig annet.

Hans. Å! — Å, Gud! — Jeg tror jeg hadde dræpt dig.

Knut. Jeg så det nok. Men det var hun ikke værd.

Hans. Tal ikke så, jeg ber dig! Jeg tåler det ikke (*efter at ha vunnet mere selvbeherskelse.*) — Du kjænnner henne ikke som jeg. Jeg skal forklare mig. — Det er ikke det alene som du siger, at hun kjeder sig. Hun er så for sig selv. Så rent for sig selv. Hun har en kunstners opfinsomhed — for skøj og dristige streker. Ja, for kommers i det hele. Som kan være helt på grænsen, jeg inrømmer det. Og kan derfor misforstås. — Du har misforståt henne! Hun har bare villet more sig med dig. Tro mig! Det kan være slemt nok. Men mere er det ikke! — Hvær gang du tviler på Maria, skal du gjøre som jeg: huske på for uskyldige øjne hun har.

Knut (*efter at ha set på ham*). Det kan visst ikke nytte . . .

Hans. Hvad kan ikke nytte?

Knut. At tale med dig om Maria Skal vi gå til mor? Og fortsætte der?

Hans. Jeg har den hele tid villet skåne mor. Og nu er det blot ænnu mere nødvendigt!

Knut. Du har ret. — Ja, hvad så —?

Hans (*mistænksom*). Har du da annet at sige mig?

Knut. Du sa du har skånet mor. Hvad har du skånet henne for?

Hans. For . . . for vor strid. Din og min.

Knut. Der er det! Det jeg har at sige. Men først må du svare mig.

Hans. Ja vell!

Knut. Hvem har fortalt dig om mig? Fortalt dig det som satte ond i dig?

Hans. Hvem?

Knut. Er det nogen annen æn Maria ? Nej, svar mig nu, Hans!

Hans. Hvorfor kom du ikke og sa det til mig, hvis du hadde den mistanken?

Knut. Fordi jeg ikke skjønnte det dengang. Nu først skjønner jeg det. Ingen har sagt et vondt ord om mig til dig uten Maria.

Hans. Så du da ikke hvor jeg led, Knut?

Knut. Jovisst.

Hans. Og du kunde ikke tale til mig?

Knut. Skal jeg si dig grunnen? Hvorfor jeg ikke gjorde det?

Hans. Ja.

Knut. Det vil gjøre dig ondt.

Hans. Likefullt.

Knut. Hun hadde forbudt mig det, Maria. Jeg skulde intet si til dig.

Hans (*etter en stund tonløst*). Maria hadde —?

Knut. — forbudt mig det. (*Nærmere.*) Som hun hadde forbudt dig at si noget til mig. Ikke sant? — Nu skjønner jeg det nemlig.

Hans (*står en stund. Han vet åbenbart ikke av sig. Vågner så, går hen og setter sig, som må han læsse av sig*).

Knut. Hun har ordentlig . . . Nej, jeg skal ikke sige mere!

Hans. Men Knut, iforgårs kvæll, da vi to blev uvenner — som hun gråt. Og gik imellem os. Rent fortvilet. Det var da ægte Og bakefter, da vi kom alene, hun og jeg, ja, hun var så god mot mig. Hun lovte mig da noget hun aldrig før hadde villet.

Knut. Jeg tænker hun var blet alvorlig skræmt.

Hans (*ser op*). Skræmt?

Knut. Det var jo nær kommet til forklaring mellem os to brødre.

Hans (*rejser sig og stirrer på ham, setter sig igjen og gjæmmer sit åsyn*).

Knut (*mer og mer deltagende, ser på sin bror*). Det kan ikke lægges anderledes ut — synes jeg. — Men naturligvis —. Måske er der ting vi ikke kjæenner. Jeg kan jo ta fejl.

Hans (*ser op*). Du tar fejl! Hun gik jo in på at vi skulde møtes her i kvæll. (*Rejser sig.*) Så er hun ikke rædd for at det skal komme til forklaring mellem os brødre? Så ønsker hun den tværtom. (*Går mot Knut.*) — Ja, svar mig på det!

Knut. Hans — min bror! Jeg skal heller rejse igjæn.

Hans (*overvældet*). Hvad siger du, Knut?

Knut. Heller det. Så har dette slut. Jeg skal rejse. Om du vil: i kvæll.

Hans. Jeg har hele tiden hat mistanke til dig. Like til nu. Jeg nægter det ikke. Men med det gjør du til sant alt du har sagt. (*Bevæges.*) — Så er det sant ! Og så er det ikke slut! Så begynner det nætop! (*Dækker sit åsyn.*) Gud hjælpe mig nu! Nu går vi begge to til hennel!

Knut. Ikke som du er nu. — Nej, det vil jeg ikke være med til! Så heller til mor.

Hans. Mor har så altfor meget!

Knut. Jeg tror ikke det går an at skåne henne længer nu. Hvad hun så har. Vi visste jo hele tiden, både du og jeg, at det var infor det alteret vi tilsist måtte møtes.

Hans. Det visste vi. Men først må vi møtes med Maria! Først med Maria! (*Slår om.*) Å, Knut, jeg har kanske handlet urigtig mot henne? Hun skulde ikke ha været her. Kanske er det ulykken? Ja, kanske kommer det derav, altsammen? — Men det var så forlokkende at ha henne. Mens en stod i arbejdet. At vite at der var et så vidunderligt væsen i nærheden, der likesom ikke var til for nogen annen. Ha henne dansende omkring sig. Likesom i lange skønne ringer, og somme tider tæt hen til med unævnelig fryd. Så væk igjæn; langt væk — så langt at det gav kval. Men hun kom tilbake, næsten nær. Ikke helt nær. En gik altid i længsel. Søt længsel, som kunde bli vill. Da trivdes hun. Et arbejde med et eventyr i som aldrig nogen annen har hat det. (*Brister i gråt.*) — Men du svarer mig ikke, Knut! Hvorfor gik hun in på at vi to skulde møtes i kvæll?

Knut. Jeg tror hun mente —. Å, nej!

Hans. Jo, jo!

Knut. Hun mente at du skulde gjøre en ulykke på mig. Så fik hun et påskudd til at rejse.

Hans (*farende om*). Nej, det er for meget! Det kan ikke være! Hvad finner du på? Så var hun jo en djævel. Og det er hun ikke! Nej, nej, nej, nej! Du hader hennel!

Knut. Iforgårs så hun hvor aldeles rasende du blev. At du ikke tålte at høre mig tale. — Så gjorde hun regning i det. Og la sin plan. Ja, det tror jeg er så.

Hans. Så må vi gå til henne! For jeg tror det ikke! Jeg kan ikke tro det. Jeg mener du tar livet av mig.....

Knut. Hør nu, Hans!

Hans. Jeg kan ikke høre! — (*Rædd.*) Er der mer ænnu?

Knut. Nej, nej!

Hans. Nu, Gudskelov —! Men jeg tror det ikke! Jeg tror det ikke! Jeg tror det ikke!

Knut. Om vi går til onkel?

Hans. Det har du ret i! Det skal vi! At vi ikke kom på det før! Vi går til onkel!

FJÆRDE MØTE

Dr. Kann (*kommer frem fra høyte*). Han er her. Begge. Onkel?

Dr. Kann. Jeg gik på vakt. Ikke fordi jeg tvilte på dere, gutter. Men for at være ved hånden.

Knut. Så har du hørt det?

Dr. Kann. Nej. Men jeg forstår hvad det gjæller.

Hans (*intrængende*). Hvad siger du så?

Dr. Kann. Jeg siger at I skal gå til deres mor, og ikke til mig.

Hans. Om Maria, mener jeg! Hvad siger du til det Knut beskyller Maria for?

Dr. Kann. Nætop om det skal I gå til deres mor. Jeg talte just med henne.

Hans (*fortvilet*). Men det er ikke svar! Hvad er din mening, onkel!

Dr. Kann. At du skal la mig være utenfor! Men gå til din mor! Jeg vil tale med Maria.

Begge. Du?

Knut (*ivrig*). Ja, det er rigtigt!

Hans. Jeg skjønner du tviler, du også! Å, vær ikke hård mot henne! For du tar feil.

Dr. Kann. Jeg kan ikke tale med dig om dette, kjære Hans. Du er rammet i hjertet.

Hans. Jeg er rammet i hjertet. Det er ordet.

Dr. Kann. Gå til din mor, du. Hun kan med det. Ikke jeg.

Hans. Kanske mor vil forstå! I tar feil av Maria. Hun er ikke sådan. Å, jeg skal forklare for mor hvordan hun er! — Det er ikke ond hun er. Det er noget annet.

Dr. Kann. Det tror jeg også, Hans.

Hans. Så det gjør du? — (*Tryggere.*) Ja, da går jeg med dig, Knut. (*Brødrene går ut hånd i hånd.*)

FEMTE MØTE

Dr. Kann (*går litt, ser på uret*). Nu er det langt over tiden. Hun må være nyssgjerrig på hvad dette er blet til. (*Han sætter sig på bakerste bænk.*) Jeg hører nogen gå. — Der er hun bestemt? — Ganske riktig!

Maria (*kommer forsiktig in. Ser sig om. Nærmer sig lysthuset for at se in der. Vender sig, får se dr. Kann*).

Dr. Kann. Er du her?

Maria. Æn du da? — Jeg går ofte her om kvællen.

Dr. Kann. Søker du nogen?

Maria. Nej.

Dr. Kann. Du så dig om?

Maria. Kvællen er så vakker.

Dr. Kann. Og den duren, du!

Maria. Den?

Dr. Kann. Jeg liker at sitte i den duren.

Maria. Ikke jeg. — Jeg går omkring her så længe.

Dr. Kann. Å nej, kom og sæt dig!

Maria. Med ryggen mot elven? Nej!

Dr. Kann. Siden skal vi vandre os mot elven.

Maria (*pludselig*). Hvad er det du vil mig?

Dr. Kann. Jeg vil spørge dig om hvorfor du er rejseklædd.

Maria. Jeg er ikke rejseklædd. Det er min almindelige dragt.

Dr. Kann. Hvorfor har du bragt to kufferter ned på bryggen?

Maria. Så det vet du?

Dr. Kann (*nikker*). Du har også bestilt båt.

Maria. Agter du at fortælle det?

Dr. Kann. Nej. — Til Paris?

Maria (*svarer ikke*).

Dr. Kann. Synes du virkelig det er en karrière, den grevinne Lydia har gjort?

Maria. Ja, synes ikke du?

Dr. Kann. Kunde du ønske at gjøre en sådan?

Maria. Jeg? Det ligger for højt for mig. Tante Lydia er et geni.

Dr. Kann. Og litt til.

Maria. Det vet jeg intet om. — Har du imot at jeg kommer bort?

Dr. Kann. Nej, tværtom! Jeg synes absolut du skal bort nu, Maria!

Maria. Er det sant?

Dr. Kann. Om ikke nættop til Paris.

Maria. Men jeg vil til Paris. — Kan ikke det være dig det samme?

Dr. Kann. Det vil jeg ikke sige.

Maria. Hovedsaken er at få mig bort. Ikke sant? (*Ler.*) Jeg er farlig.

Dr. Kann. Du er det, Maria.

Maria. Ja, hvad mener du egentlig med det?

Dr. Kann. At du ser alle svakhederne her. — Der behøvedes ikke mere.

Maria. Kan jeg for det?

Dr. Kann. Det ligger vel i din natur.

Maria. Jeg passer ikke her. — Å, la mig komme bort!

Dr. Kann. Det er vi enige om. Men først: du har sagt til min søster at du tror Cecilie har sat ild på?

Maria. Har jeg? — Åja! — Jeg så henne gå in der. Det var det hele.

Dr. Kann. I kontorerne?

Maria. Nej, i gangen mellem kontorerne og familieføljen.

Dr. Kann. Ikke videre?

Maria. Nej.

Dr. Kann. Det kan ikke være Cecilie. For den som har sat ild på, har gjort det for pengenes skyld. For at ødelægge pengene.

Maria. De var jo ikke assureret?

Dr. Kann. Jovisst var de!

Maria. De var assureret?!

Dr. Kann. Kan nogen tænke sig jeg rejser ut med mange penger uten at assurere? — Desuten: det meste var jo værdipapirer.

Maria. Som ikke behøver at assureres?

Dr. Kann. Så er det.

Maria. Jeg blir så redd. At nogen skal hindre mig i at komme bort. — Kan ikke du hjelpe mig?

Dr. Kann. Jeg skal hjelpe dig.

Maria. Kan jeg sikkert stole på det?

Dr. Kann. Det kan du. — Men den første ildebrand —?

Maria. Skal vi virkelig ha mere om dette?

Dr. Kann. Nej. Jeg vilde bare sige at da var også Cecilie her.

Maria. Det er jo nætop det som er så besynderligt.

Dr. Kann. Var den da påsat, den også? Det har ænnu ingen tænkt.

Maria. Det vet jeg ingenting om Men nu må jeg gå.

Dr. Kann. Vil du da ikke, før du går, høre noget om brødrene?

Maria. Om brødrene?

Dr. Kann. Hvordan det gik dem.

Maria (*etter litt*). Hvor er de?

Dr. Kann. Hos sin mor.

Maria. Er de da —, er de blet forlikt?

Dr. Kann. Ja.

Maria (*beslutsomt*). Hvad skal vi så spille kome-die efter?

Dr. Kann (*ler*). Du kan så sige!

Maria. Jeg utstår ikke at være her.

Dr. Kann. Du skulde heller aldrig ha været her.

Maria. Jeg er ikke skapt for familieliv og alt det der.

Dr. Kann. Ikke spor! Jeg skjønner dig så godt.

Maria. Å, det er så let at tale med dig. — Hvad tror du egentlig om mig?

Dr. Kann. Hvad du er sammensat av?

Maria. For eksempel det, ja?

Dr. Kann. Av flyvesand.

Maria. Av flyve — ha, ha, ha! Det er godt! Men hvad skal jeg gjøre?

Dr. Kann. Ja, det var det, da.

Maria. Jeg er ikke ond. Du tror det, du, kanskje?

Dr. Kann. Nej.

Maria. Men jeg kan bli ond her.

Dr. Kann. Det er heller ikke småtterier, det du har tat dig for her.

Maria. Hvorfor lar de mig ikke rejse? — (*Av hjærtets dype grunn.*) Jeg bader dem allesammen!

Dr. Kann. Du tænker ikke på at komme igjæn?

Maria. Aldrig! Aldrig! — Og det vet Lydia.

Dr. Kann. Så det er derfor? — Men hvad vil du ta dig til hos henne, da?

Maria. Der er morsomt der.

Dr. Kann. Du vil more dig?

Maria. Ja, hvad annet?

Dr. Kann. Nej, du duger visst ikke til annet.

Maria. Å, takk, der er meget godt ved mig!

Dr. Kann. Ja, hvad nytter det? Der skal vilje og utholdenhet til for at gjøre noget godt.

Maria. Nu prøker du. Alle her prøker! — Huff; la mig komme væk!

Dr. Kann. Jeg er redd du kommer ikke væk, jeg — hvor langt du rejser.

Maria (*rædd*). Hvad vil du sige med det?

Dr. Kann. Du har det hos dig, det som du vil væk fra. Det er ikke hos os.

Maria. Sånt tøv! Jeg skal nok bli lykkelig, skal du sel

Dr. Kann. Når du gjør andre ulykkelige?

Maria. Hvorfor skal jeg det?

Dr. Kann. Du kan ikke annet.

Maria. Æn at gjøre folk ulykkelige? Ha!

Dr. Kann. Det er i din natur. Du må!

Maria. Jaja! Men når jeg er lykkelig ved det?

Dr. Kann. Er du lykkelig nu?

Maria. Nej. Men derfor vil jeg også væk! For at bli det.

Dr. Kann. Og sådan bestandig! Op igjæn og op igjæn!

Maria. Præk! Å, sånt præk!..... Du tror mig ikke i stand til noget godt, du?

Dr. Kann. Nej.

Maria. Gud bevare mig!

Dr. Kann. Ja, det kan du sige! For du er det ulykkeligste menneske jeg kjænnner.

Maria. Å tøv med dig! — Du vil bare skræmme mig!

Dr. Kann. Ja, det er sikkert. — Du er så uvidende om dig selv, om hvad du har gjort, om hvad du kan gjøre og må gjøre, at det går mig til hjærte.

Maria. Ved Gud, du gjør mig rædd.

Dr. Kann. Ja, hvis jeg kunde det! (*Dæmpet, idet han går nærmere.*) — Jeg vil sige dig, Maria, jeg vet alt.

Maria (*stivner*). Hvad alt —?

Dr. Kann. Skal jeg regne det op? Stykke for stykke!

Maria. Nej, nej! — Når du vil jeg skal komme væk, så er det jo det samme, da! Hvad det så er. — Jeg går nu, jeg. Farvel!

Dr. Kann. Hvorhen?

Maria. Ned til bryggen. Båten må være kommet.

Dr. Kann (*ser på uret*). Ænnu ikke.

Maria. Jeg går likevel.

Dr. Kann. Det vil jeg rå dig ifra. (*Maria stanser.*) For der nede står to fra byen. Som venter på dig.

Maria (*tomler litt*). Tøv med dig! — Du er da ikke dum?

Dr. Kann. Hvordan det?

Maria. Det navn jeg bærer — og skandale? Pytt san! — Jeg er ikke dum jeg heller. Ingen vet noget sikkert.

Dr. Kann. Er du viss på det?

Maria. Ja, viss? — Å, du vil bare prøve mig! — Jeg ser det på dig! — Der er ingen der nede!

Dr. Kann (*tar en sølvpipe frem og fører den mot munnen*). Vil du se dem?

Maria (*farer til, legger hånden over pipen*). Nej, nej! Hvad tænker du på? — Det er ikke honnet. Det er overfall. På en liten forsvarsløs pike. Og det er mot dit løfte. Du bryter dit løfte til Maria.

Dr. Kann. Nej. Du skal komme væk.

Maria. Men ikke til Paris? Det er nætop dit jeg vill! — Jeg skal sige dig hvad du skal gjøre. Du skal selv følge mig. For navnets skyll. Du vil da ikke blande din søsters navn op med politi? — Du skyller at dække mig. Rejs med det første stykke! — Vi skal ha det hyggeligt. Tviler du? Å, gjør det, onkel Kann! Du har altid kunnet like mig. Når vi var sammen, der kunde være så mange der vilde, så var det mig du talte med.

Dr. Kann. Det er sant.

Maria. Ser du. Rejs med! Bare det første stykke! For de andres skyll og for at gjøre mig trygg. Å, vi skal ha det så morsomt, du og jeg. Og så er jeg borte da, og blir borte. Og så får dere det hyggeligt her, dere også. For så er hvær i det han passer for. Og så er det ikke mere, da! Forbi. Godt alt sammen! — Å, onkel Kann, du kan ikke ville gjøre et litet svakt fruentimmer som mig noget ondt, du? Hvad skulde også det være godt for? (*Strækker sig på tå og kysser ham.*) — Du som er så morsom. Den eneste morsomme her.

Dr. Kann. Du er en stor kunstner, Maria?

Maria (*ler*). Og en nokså hyggelig liten pike. Ikke sant? Bare de er snille mot mig. — Hvorfor skal menneskene pine hværandre? Jeg skjælver, kjænn her! (*Hun legger hans hånd på sit hjerte.*)

Dr. Kann. Jeg har vondt av dig, Maria!

Maria. Ja, har du ikke det! Jeg har så vondt av mig selv også. (*Lægger hodet in til ham og gråter.*)

Dr. Kann. For dette vil hælde dig op igjæn. Og op igjæn.

Maria. Å, tøv med dig! Tøv, tøv! Hvor kan du sige sånt, onkel Kann? Bare jeg er over dette! Så aldrig mere! Aldrig! (*Gråter.*)

Dr. Kann. Op igjæn og op igjæn!

Maria. Å, så lite du kjenner mig! Jeg som bare, bare vil more mig. Ikke mener noget vondt med nogen-tingen. Men er så uforstått av alle! (*Gråter.*) — Tænk dig i mit sted, onkel Kann?

Dr. Kann. Jeg har gjort det. Hele tiden.

Maria (*spænt*). Nu —?

Dr. Kann. Ja, jeg vilde langt længer, jeg, i dit sted, æn til Paris.

Maria (*ser på ham*). Længer æn til Paris?

Dr. Kann. For at det aldrig mere skulde kunne komme igjæn. Det som gjør en så ulykkelig til slut. — Og så for én ting til.

Maria. Og det er?

Dr. Kann. At menneskene siden kunde tænke på mig — ja, uten ondt. Huske mig med venlighed.

Maria. Kan det ske —?

Dr. Kann. Ja, når du rejser rigtig langt bort. Når du har mot til det, Maria!

Maria. Hvorhen, onkel Kann?

Dr. Kann (*peker mot elven*).

Maria (*sætter i et stort skrik, løper omkring og roper*): Hjælp! Hjælp!

Cecilie (*et stykke borte til højre, svarer*): Ja!

Maria (*som før*). Hjælp! Hjælp!

Cecilie (*nærmere*). Ja!

Maria. Han dræper mig! Han vil dræpe mig!

Dr. Kann. Du burde ikke rope fullt så højt. Der kunde komme andre til.

Maria (*fortvilet*). Men hvorfor kommer hun ikke? (*Ænda mere.*) Hvorfor kommer hun ikke? (*Gråter.*)

Dr. Kann. Hun løp naturligvis efter hjælp.

EFTERSKRIFT

Dette er det æmnet som jeg, i forskjellig form, holdt på med under navnet «Laboremus», da det stykke opstod som nu bærer navnet.

Stykkerne er altså søsken. Der er ændog flere som næppe jeg kommer til at sende ut, og som følgelig alle kunde gå under samme hovedtitel.

Jeg nytter lejligheden til at rette en mistydning som har forfulgt det første.

Der finnes ikke fnugg av mystik i det. Den drøm eller det syn Wisby hadde brudenatten, var født av uklar gjæring i hans samvittighed. Som han er tegnet, syntes dette mig inlysende; ellers hadde jeg naturligvis latt det få ord.

Og da Borghild gik in til sin far i en dragt som den moren almindelig bar, hadde hun ingen anelse om at hun kunde tas for et gjænfærd. Hennes gode hensigt med det er jo åbenbar.

INNHold

Over ævne. Annet stykke	5
Paul Lange og Tora Parsberg	91
Laboremus	177
På Storhove	225

ω

2213